

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Filosofická fakulta
Ústav českých dějin

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Osecké urbáře 17. století

The land and duties registers of Osek of the 17th century

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc

Jiří Sirový

Praha 2007

Prohlášení:

Tuto diplomovou práci jsem vypracoval sám bez cizí pomoci, na základě vlastního studia archivního materiálu a odborné literatury.

Jiří Sirový

vl.r.

Poděkování:

Na tomto místě chci poděkovat za trpělivost a ochotu při mém bádání archivářkám Mgr. Anně Lipenské ze SOA Most, PhDr. Janě Sýkorové taktéž ze SOA Most, PhDr. Heleně Klímové z Národního Archivu v Praze, ale zejména můj dík náleží Janě Vanišové a Anně Vařečkové ze SOA Litoměřice. Taktéž chci poděkovat PhDr. Janě Michlové, která je zaměstnankyní OM Teplice a má na starost celou oseckou knihovnu a též paní Aleně Kvapilové, knihovnici v OM Most. Předně chci ovšem poděkovat panu profesorovi PhDr. Jaroslavu Čechurovi, DrSc., za konzultace, které mi poskytl i v době prázdnin, a které jsem poměrně dosti využíval.

Jiří Sirový
Vl.r.

○ OBSAH	str.5
○ PŘEDMLUVA	str. 9
○ KAPITOLA I:	
ÚVOD	str. 10
▪ Předmluva k I. kapitole	str. 11
▪ Počátky cisterciáků a jejich rozšíření do Čech	str.12
▪ Dvojí založení oseckého kláštera	str.12
▪ Počátky oseckého kláštera	str.15
▪ Založení pražského arcibiskupství a jeho představení do husitské revoluce	str.19
▪ Obnovení pražského arcibiskupství	str.21
▪ Osecký klášter a arcibiskupství	str.22
○ KAPITOLA II.	
PRVNÍ OSECKÝ URBÁŘ	str.24
▪ Předmluva k II. kapitole	str.25
▪ Hrob a katolický kostel	str.26
▪ Ryzí katolík	str.29
▪ <u>První osecký urbář</u>	str.30
▪ Hrob	str.31
▪ Verneřice	str.34
▪ Oldřichov u Duchcova	str.35
▪ Jeníkov	str.36
▪ Kocourkov	str.37
▪ Hajniště	str.38
▪ Křižanov	str.39
▪ Domaslavice	str.40
▪ Háj	str.40
▪ Hrdlovka	str.42
▪ Starý Osek	str.42
▪ Rozdělení obyvatel oseckého kláštera podle I. urbáře	str.43
▪ Sedláci a chalupníci podle I. oseckého urbáře – shrnutí	str.44
○ KAPITOLA III	
DRUHÝ OSECKÝ URBÁŘ	str.46
▪ Předmluva ke III. kapitole	str.47
▪ Dvaadvacet let politiky a politikaření	str.48
▪ Majestát na náboženskou svobodu	str.51
▪ Hrob	str.60
▪ Verneřice	str.63
▪ Oldřichov u Duchcova	str.64
▪ Jeníkov	str.65
▪ Kocourkov	str.66
▪ Hajniště	str.67
▪ Křižanov	str.67

▪ Domaslavice	str.68
▪ Háj.	str.69
▪ Hrdlovka	str.70
▪ Starý Osek	str.71
○ KAPITOLA IV.	
SROVNÁNÍ I. A II. OSECKÉHO URBÁŘE	str.73
▪ Předmluva ke kapitole IV.	str.74
▪ Hrob	str.75
▪ Verneřice	str.78
▪ Oldřichov u Duchcova	str.83
▪ Jeníkov	str.87
▪ Kocourkov	str.91
▪ Hajniště	str.93
▪ Křižanov	str.95
▪ Domaslavice	str.98
▪ Háj.	str.100
▪ Hrdlovka	str.105
▪ Starý Osek	str.108
▪ Závěr	str.110
▪ Rozdělení vesničanů oseckého klášterství podle II. urbáře	str.113
○ KAPITOLA V.	
KLÁŠTER OSEK A TŘICETILETÁ VÁLKA	str. 115
▪ Předmluva ke kapitole V.	str. 117
▪ Klášter Osek a třicetiletá válka	str. 118
▪ Saský vpád	str. 118
▪ Švédové	str. 119
▪ Osecký klášter po válce	str. 121
▪ <u>Vsi oseckého kláštera podle Berní ruly</u>	str. 122
▪ Hrob	str. 123
▪ Verneřice	str. 128
▪ Oldřichov u Duchcova	str. 130
▪ Jeníkov	str.131
▪ Kocourkov	str. 132
▪ Hajniště	str. 133
▪ Křižanov	str. 134
▪ Domaslavice	str. 136
▪ Háj.	str. 137
▪ Hrdlovka	str. 139
▪ Starý Osek	str. 140
▪ Osecké obce a Berní rula – shrnutí	str. 141
○ KAPITOLA VI.	
SROVNÁNÍ II. OSECKÉHO URBÁŘE A BERNÍ RULY	str. 144
▪ Předmluva ke kapitole VI.	str. 145
▪ Srovnání II. oseckého urbáře a Berní ruly	str. 146
▪ Hrob	str. 146
▪ Verneřice	str. 149

▪ Oldřichov u Duchcova	str. 151
▪ Jeníkov	str. 152
▪ Kocourkov	str. 154
▪ Hajniště	str. 154
▪ Křižanov	str. 155
▪ Domaslavice	str. 156
▪ Háj	str. 158
▪ Hrdlovka	str. 160
▪ Starý Osek	str. 161
▪ Závěr	str. 162
○ KAPITOLA VII.	
TŘETÍ OSECKÝ URBÁŘ	str. 166
▪ Předmluva ke kapitole VII	str. 167
▪ Deset let	str. 168
▪ <u>Třetí osecký urbář</u>	str. 169
▪ Verneřice	str. 171
▪ Oldřichov u Duchcova	str. 172
▪ Jeníkov	str. 173
▪ Kocourkov	str. 174
▪ Hajniště	str. 174
▪ Křižanov	str. 175
▪ Domaslavice	str. 176
▪ Háj	str. 177
▪ Hrdlovka	str. 178
▪ Starý Osek	str. 179
▪ <u>Srovnání Berní ruly a III. oseckého urbáře</u>	str. 180
▪ Verneřice	str. 180
▪ Oldřichov u Duchcova	str. 182
▪ Jeníkov	str. 183
▪ Kocourkov	str. 185
▪ Hajniště	str. 188
▪ Křižanov	str. 190
▪ Háj	str. 191
▪ Hrdlovka	str. 192
▪ Starý Osek	str. 193
▪ <u>Závěry uvedené k porovnání Berní ruly a III. oseckého urbáře</u>	str. 194
○ KAPITOLA VIII.	
ZMĚNY POZEMKOVÉ DRŽBY PODLE II. A III. OSECKÉHO URBÁŘE	str. 200
▪ Předmluva ke kapitole VIII.	str. 201
▪ <u>Změny v pozemkové držbě podle II. a III. oseckého urbáře</u>	str. 202
▪ Verneřice	str. 202
▪ Oldřichov u Duchcova	str. 204
▪ Jeníkov	str. 205
▪ Kocourkov	str. 207
▪ Hajniště	str. 208

▪ Křižanov	str. 209
▪ Domaslavice	str. 210
▪ Háj	str. 211
▪ Hrdlovka	str. 214
▪ Starý Osek	str. 216
○ KAPITOLA IX. OSECKÉ URBÁŘE A BERNÍ RULA	str. 218
▪ Předmluva ke kapitole IX.	str. 219
▪ Osecké urbáře a Berní rula na časové ose	str. 220
▪ Migrace	str. 225
○ KAPITOLA X. MOŽNÉ PŘÍČINY MIGRACE	str. 233
▪ Předmluva ke kapitole X.	str. 234
▪ Společnost v první polovině 17. století	str. 235
▪ Další důvody migrace	str. 238
▪ <u>„Domácí“ rody</u>	str. 239
▪ Verneřice	str. 241
▪ Oldřichov u Duchcova	str. 244
▪ Jeníkov	str. 244
▪ Kocourkov	str. 245
▪ Hajniště	str. 246
▪ Křižanov	str. 247
▪ Domaslavice	str. 248
▪ Háj	str. 249
▪ Hrdlovka	str. 251
▪ Starý Osek	str. 253
▪ Migrace a „domácí“ rody -shrnutí	str. 253
○ KAPITOLA XI. DODATKY	str. 256
▪ Předmluva ke kapitole XI.	str. 257
▪ Osecké klášterství a mlýny	str. 258
○ ZÁVĚR	str. 261
○ POZNÁMKY	str. 264
○ PRAMENY A LITERATURA	str. 266
○ PRAMENY	str. 266
○ LITERATURA	str. 267
○ ČLÁNKY	str. 268

PŘEDMLUVA K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Téma této diplomové práce jsem volil poměrně dlouho, nicméně se stále točilo kolem oseckého kláštera, o který jsem se zajímal již dříve. Snažil jsem se totiž najít takové téma, které, přestože by bylo z oblasti tohoto kláštera, tedy by se jej do určité míry také dotýkalo, a které by současně vypovídalo o prostých vesničanech. Na vesničany jsem se zaměřil z toho důvodu, neboť se jedná o skupinu, která se dnes netěší takovému zájmu, přestože právě oni byli jednak převažující složkou, jednak složkou, bez níž by jiné společenské skupiny nemohly existovat, neboť právě vesničané obdělávali pole a na nich tak závisel zbytek společnosti. Když se mi pak dostaly do ruky osecké urbáře 17. století, rozhodl jsem se pro ně. Nejprve jsem se setkal pouze se dvěma, oseckým urbářem z roku 1603, druhý z těchto dvou pocházel z roku 1697. Posléze jsem dohledal taktéž zbývajících dva, a sice II. osecký urbář, který byl sepsán roku 1625, a III. osecký urbář pocházející z roku 1664. Naskytla se mi tak jedinečná příležitost, nahlédnout na základě těchto urbářů do míst, v nichž započala třicetiletá válka. Samozřejmě mě taktéž zajímalo, k jakým výkyvům v počtu obyvatelstva na oseckém klášterství došlo, a jak moc zasáhly tuto společnost.

Nejprve jsem musel ovšem prozkoumat, zda si ony osecké urbáře neodpovídají a až tehdy jsem zjistil, že v pořadí IV. osecký urbář je opisem I. oseckého urbáře. Proto jsem jej vyřadil. Zbyly mi tak tři urbáře, které zahrnovaly celkem 61 let. Na následujících stránkách je postupně porovnám mezi sebou. Vznikne tak určitá představa o zdejší rustikální societě, tuto představu však chci též doplnit určitými jevy, např. již nyní je zřejmé, že skladba obyvatel se bude dosti proměňovat, zejména v době mezi sepsáním II. a III. oseckého urbáře, proto se chci také zaměřit na migraci jako takovou. Samozřejmě je také možné, že během psaní diplomové práce vyplynou další faktory, které uznám jako užitečné, a zahrnu je do této práce.

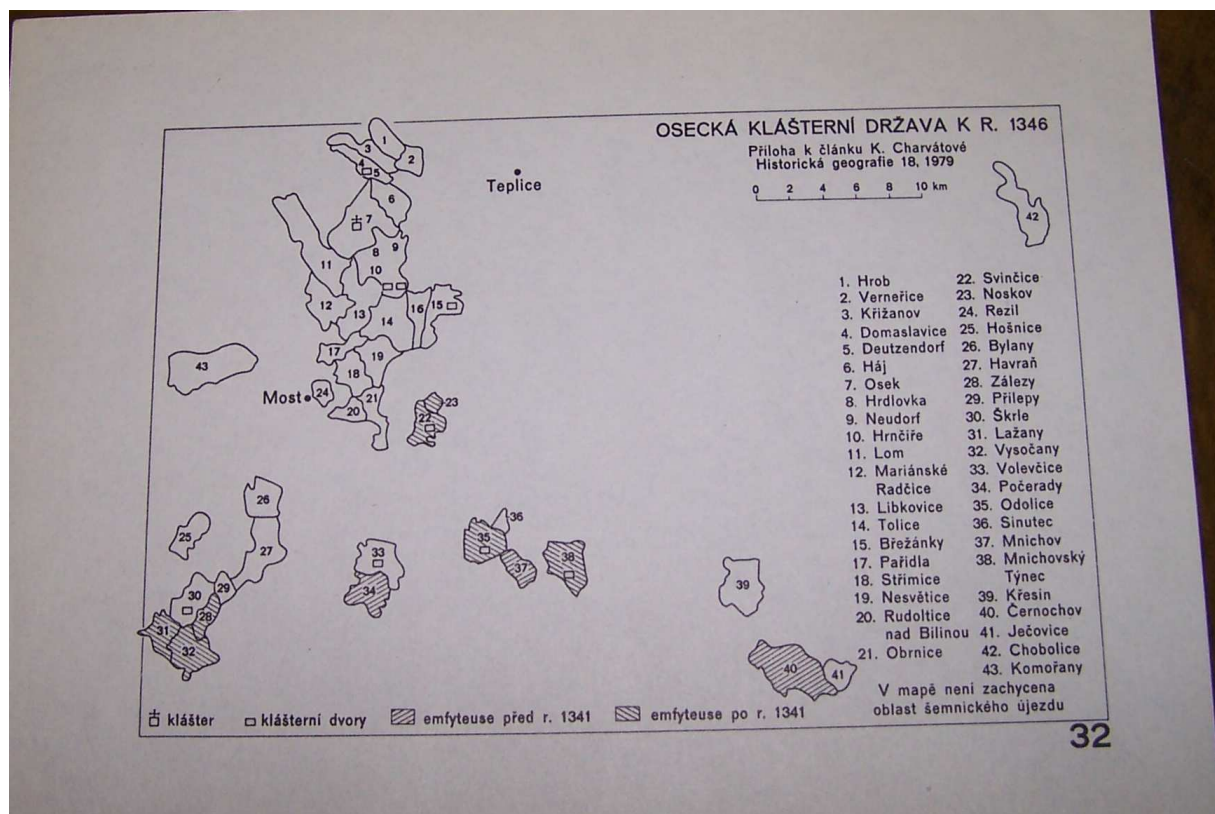
Na počátku se však zaměřím na osecké urbáře, obyvatele jednotlivých vsí, jejich počet. Teprve po stanovení počtu obyvatel a vypočtení úbytků počtu obyvatel v jednotlivých vsích se pak chci zaměřit na další okolnosti, kterými chci podpořit (nebo naopak zeslabit) obraz rustikální společnosti vzešlý z těchto urbářů.

KAPITOLA I.

ÚVOD

Předmluva k první kapitole

V této kapitole se budu zabývat jednak počátky cisterciáckého řádu, následně počátky oseckého kláštera, dále zde bude také uveden druhý vznik arcibiskupství a jeho představení až do doby, kdy se střetly zájmy této obnovené instituce právě s oseckým klášteřem.

Obr.1:Osecká klášterní država k roku 1341

Počátky cisterciáků a jejich rozšíření do Čech

Počátky řádu cisterciáků jsou spjaty s Francií, kde tento řád vznikl v samotném závěru jedenáctého století. Roku 1098 opustil Robert z Molesme, člen kláštera v Molesme, s některými svými spolubratry tento klášter, a v Burgundsku se jim podařilo založit klášter nový, jehož název *Clastrum novum*, latinsky Cîteaux, dal posléze jméno novému řádu. V novém řádu, který měl reformovat církev, platila hierarchická posloupnost klášterů, a sice v tom smyslu, že totiž klášter, z něhož byl založen klášter jiný, v českém prostředí lze toto ukázat na příkladu Valdsas a Oseka, byl tomuto klášteru hierarchicky nadřazen. Z jednoho kláštera tak vznikla postupně celá větev cisterciáckých založení, v nichž byly jednotlivé kláštery hierarchicky umístěny, přičemž platilo, že mladší kláštery byly poslušny nařízení vzešlých z kláštera, který je založil. Pomyslný vrchol tvořilo pět zakladatelských klášterů, kterými byly kláštery Cîteaux, La Ferté, Pontigny, Clairvaux a Morimond¹⁾. Cisterciácký řád se od předešlých řádů dosti lišil, kláštery měly hospodářská zázemí, z nichž žily, dalším rysem pak bylo využívání konvršů, světských osob, které však stály před vstupem do duchovní služby, k práci pro klášter.

Nový řád se velmi rychle rozšířil po okolní Evropě. Do Čech se cisterciáci poprvé dostali založením kláštera Sedlec, který stejně jako osecký klášter byl založen z kláštera Valdsasy. Stalo se tak roku 1142, což svědčí, vzhledem k tomu, že klášterem, ze kterého původně tato větev vzešla, byl Morimond, jenž byl založen roku 1115, tedy před dvaceti sedmi lety, o tom, že cisterciácký řád se po Evropě šířil velice rychle. V tomto desetiletí také vznikly v Čechách cisterciácké kláštery Pomuk a Plasy, jak uvádí K. Charvátová ve své práci *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420*, díl první. Těmito se však zde zabývat nebudeme. Zaměříme se však na klášter, který na českém území ve 12. století vznikl jako poslední cisterciácké založení. Jedná se pochopitelně o klášter Osek.

Dvojí založení oseckého kláštera

Jak je patrné z české historiografie, osecký klášter je poměrně vděčnou a hojně zpracovávanou látkou, o níž psali historikové již za první republiky. Zde mám na mysli zejména historika Václava Novotného, který příběh založení oseckého kláštera uvedl asi nejúplněji ze všech historiků, kteří se tomuto tématu věnovali. Zejména se mu však věnovali dnes žijící historikové, hlavně Kateřina Charvátová, která se zabývala řádem cisterciáků, také

např. Tomáš Velimský, který se kromě oseckého kláštera zaměřil hlavně na rod Hrabišiců²⁾. Nyní se tedy podíváme blíže na příběh založení oseckého kláštera.

Na počátku tohoto příběhu vystupuje osoba Petra Milhostice, člena rodu, který tak nazýváme podle Milhosta II., Petrova bratra a současně jedné z ústředních postav tohoto příběhu. Kromě těchto dvou bratrů je zmíněn také Ahně, třetí z bratrů, o němž je z historických reálií známo, že měl dceru, která v následujícím příběhu taktéž vystupovala, přestože zde nehrála podstatnější roli. Stejně tak také Milhost II. byl otcem dvou chlapců. Ani jedno z dětí však nehraje v následujícím příběhu důležitou úlohu, hlavními postavami jsou naopak Petr, Milhost II. a jejich matka. V jejím případě však neznáme jméno.

Na počátku příběhu vstupuje Petr, syn Milhostův, tedy syn Milhosta I., do řádu johanitů, kterému daroval patnáct vsí. Společně s ním sem vstoupily také jeho žena, matka, neteř a teta. Petr byl však záhy poslán do Jeruzaléma, kde ovšem 15. listopadu 1089 zahynul. Jeho příbuzné byly mezitím poslány do ženského kláštera v Manětíně, kde se Petrova matka posléze chopila moci a vyhnala řádového prokurátora. Johanitům po smrti syna Petra odňala patnáct vsí, které dříve nejspíše náležely právě Milhosticům, a které darovala řádu božehrobců. Svévolně také přijala do kláštera deset žen. Nakonec odešla do Svaté Země, ovšem již z poloviny cesty se vrátila společně se svým synem Milhostem.

Johaniti se ovšem kvůli odejmutí těchto patnácti vsí odvolali k papeži, posléze tak učinili i božehrobcí. Papež pak poslal tehdejšímu českému knížeti, Jindřichu Břetislavovi, dvě listiny, které se týkaly sporu Milhosta a jeho matky s johanity. Milhost byl také pravděpodobně dále majitelem všech patnácti vsí a aby je uchránil před johanity, založil přímo v Mašťově kostel, do něhož přivedl dvanáct cisterciáků z Valdsas. Tento postup ukazuje, že do Mašťova cisterciáky ve skutečnosti přivedla Milhostova snaha uchovat si majetek za každou cenu, neboť dalších 15 vsí daroval jim, přestože nelze zcela jednoznačně prokázat, že důvodem byla právě jeho chamtivost. Cisterciáci by pro něj tedy byli nejspíše východiskem z nouze. Ovšem měli-li s Milhostem špatné zkušenosti jak johaniti, tak božehrobcí, měli je později také cisterciáci. Ti si totiž již dosti brzy stěžovali do mateřského kláštera, že v Mašťově trpí nouzí. Nakonec se rozhodli odejít zpět do Valdsas. A právě tehdy se v tomto příběhu poprvé objevuje Slavek Hrabišic, který převedl cisterciáky z Mašťova do Oseka, kde pak tito bydleli poblíž hrobu jeho staršího bratra Hrabiše. Neobjevil se ostatně náhodou, protože podle legendy byl v Mašťově sousedem právě Milhostovým.

Toto podání je zachyceno u historika Václava Novotného v jeho díle České dějiny, Čechy za králů Přemysla Otakara I. a Václava I. Ovšem z tohoto podání nemusí vyplývat tak zcela jednoznačná a jediná pravda. Jistě na této pověsti bude pravda to, že Milhost cisterciáky

moderně řečeno vykořisťoval. A oni tak neměli co jíst. Odchod mnichů z Mašťova je pak často datován k roku 1198. Země se však tehdy ocitla ve velmi rušné době. Jednak zemi roku 1197 dobýval Přemysl Otakar, třetí ze synů někdejšího krále Vladislava I., Přemysl Otakar toho roku podnikl hned dva útoky na Čechy, jednak podle údajů uvedených ve Velké knize o klimatu zemí Koruny české³⁾ k roku 1198, byl tento rok třetím rokem hladomoru. Tato skutečnost je zaznamenána v následujícím textu, který také pochází z výše jmenované knihy. Pro to, aby bylo možno si vytvořit plastičtější představu o počasí v té době, uvádím záznam dotýkající se až roku 1195.

„Roky 1195, 1196 a 1197

Zima v roce 1195 byla průměrně chladná. Jaro a léto tohoto roku lze hodnotit jako vlhká a teplotně podnormální období, s četnými dešti a záplavami a vlhký byl i podzim tohoto roku. V důsledku ... nepříznivého počasí byla v roce 1195 neúroda obilovin. Celkově chladným a velmi vlhkým rokem byl i rok 1196. Po tuhé zimě následovalo vláhově a teplotně průměrné jaro a velmi větrné a na deště hojné léto, se záplavami a povodněmi a hlubokou neúrodou, která byla podmíněna zamokřením zemědělských pozemků. Neúroda všech hlavních zemědělských plodin se v roce 1196 stala příčinou široce rozšířeného hladomoru. O povětrnostních poměrech si lze učinit ... jen obtížně potřebnou hodnověrnou představu. Je pravděpodobné, že se opět jednalo o teplotně podnormální a velmi vlhký rok, neboť rok 1197 byl pokračujícím rokem hladomoru“⁴⁾.

Abychom potom viděli, kdy hladomor skončil, je třeba zde uvést i další roky.

„Zima roku 1198 byla značně nestálá a v celkovém hodnocení nejspíše mírná. Navazující období jara lze hodnotit jako studené a srážkově nadnormální. Rovněž léto tohoto roku bylo teplotně podnormální a vlhké. Rovněž v tomto roce byla zaznamenána nízká úroda obilovin, která však přesto pomohla zastavit po dva předchozí roky panující hlad. Zima v roce 1198/1199 byla mírná. Jaro a léto tohoto roku byly srážkově podnormální a teplé. Celý rok 1199 lze charakterizovat jako teplý a srážkově podnormální, mírně suchý a konečně po delší sérii neúrodných let jako rok úrodný“⁵⁾.

Nelze se pak divit, že člověk Milhostova ražení bral tedy obživu mnichům, aby tím spíše uživil sebe a své služebníky. Nezapomínejme, že tehdejší společnost byla vlastně společností podvyživených lidí, která existenčně závisela na úrodě, a pokud byla úroda malá,

okamžitě přicházel hladomor. V době konce 12. století se skutečně dosyta mohl najíst opravdu jen málokdo.

Nejspíše roku 1197 se mniši rozhodli, že se z Maš'ova vrátí do kláštera Valdsasy. Ale právě tehdy se objevil Slavek Hrabišic, významný šlechtic, který je považován za zakladatele oseckého kláštera. Právě Slavek se dohodl jak s Milhostem, tak také s opatem kláštera Valdsasy a převedl mnichy z Maš'ova do Oseka. Slavek chtěl totiž zřídit klášter nad hrobem svého zesnulého bratra Hrabiše, který krátce předtím zemřel. To by samo o sobě nestačilo, pokud by mezi bratry nebyl výjimečně vřelý vztah, nebo se nejednalo o osobu velice významnou, s vlivem u knížecího dvora. První důvod nelze samozřejmě potvrdit, přestože jej lze vzhledem k založení kláštera předpokládat, Hrabiše tedy musel být členem knížecího dvora, aby krok jeho bratra Slavka měl smysl. A Hrabiše, Tomáš Velímský, který sestavil rodokmen Hrabišiců, mu přisoudil číslovku III., a takto jej budeme také dále titulovat, pokud o něm bude v dalším textu řeč, vlivnou osobou u dvora skutečně byl. Jednalo se totiž o komorníka českých knížat Bedřicha I. a Jindřicha Břetislava. Oba bratři svědčí na listině z 20. června 1196, která se týkala v té době ještě maš'ovských cisterciáků, a v níž se hovořilo o patnácti vsích, které Milhost cisterciákům daroval. Byly to vsi Mastowa, Mladiu, Gotibodic, Hunschan, Coniz, Elscowe, Turscha, Minowe, Tyrremowe, Vlsthene, Tulchowe, Bluwaschowe, Hluboki, Szmilowa, Schebletici. V češtině pak názvy těchto obcí zní Maš'ov, Mladějov, Chotěbudice, Němčany, Konice, Elscowe je nejspíše název dnes již zaniklé vsi, dále Tureč, Minov, další ves, která později zanikla, Trmová, Oleška, Tunkov, Bluvačov, který ale asi zanikl, Hluboká a Žebletín. Kromě těchto vsí obdrželi cisterciáci také dva dvory⁶⁾.

Na této listině svědčili jak Milhost II., tak také Hrabiše III. a jeho bratr. Tehdy tedy byli všichni v Praze, tato listina potvrzovala, že tyto majetky byly skutečně dány cisterciákům. Ovšem již po několika letech cisterciáci z Maš'ova odešli. Podle jejich verze, která byla zapsána ve Valdsasech, byli v podstatě vyhnáni. Této verzi však nasvědčuje též fakt, že se později s Milhostem II., stejně jako johanité, a také se stejným výsledkem, o oněch patnáct vsí soudili.

Počátky oseckého kláštera

Slavek po převedení mnichů do Oseka rodící se klášter zajistil, aby mu tak vynahradil ztrátu vsí původního založení. Daroval klášteru vsi Osek, Háj, Hrdlovka, Domaslavice, Dubany (zaniklá obec neznámé polohy). Dále jedno popluží v Odolicích, obilný desátek ze

vsí Břežánky, obilný a vinný desátek z Bečova jakož i desátek ze sýra z této vesnice, dále dva lány ve vsi Friedbach a desátek z výnosu cla a rychty v Zavidově, kde byl trh. Taktéž Bohuslav (I.), Slavkův syn, daroval klášteru mlýn u Hostomic, obilný desátek ze vsi Černochoh, patronátní právo kostela v Ostrově, a taktéž ves Passengrün (dnes Dubina) v šemnickém újezdu. Klášteru darovali majetek i jiní členové rodu. Synové zemřelého Hrabíše III. souhlasili, aby z otcova majetku strýc klášteru věnoval vsi Hrnčíře, Bylany, části vsí Bojnice a Tolice (obě zaniklé). Syn Hrabíše III. Kojata IV. pak klášteru daroval vinný desátek z Mostu.

Kromě těchto darů ovšem klášter obdržel i jiné vsi a desátky od dalších členů mocného rodu Hrabíšiců. Hrabíše III. a Slavek, Tomáš Velimský jej uvádí jako Slavka (I.), totiž měli ještě jednoho bratra, který se jmenoval Boreš, což je jméno, které postupně v tomto rodě zcela převládlo a vytlačilo všechna ostatní mužská jména. Boreš (I.) daroval klášteru desátek z trhu v Hrabíšíně (dnes Duchcově) a obilný a vinný desátek ze Svinčic. Borešův syn Slavek (II.) pak připojil obilný desátek z Odolic, o který se dělil se stejnojmenným strýcem.

Taktéž panovník daroval klášteru podle falza z roku 1208 ves Hošnice a též desátky z výnosů cla v Copitz u Pirny a z tzv. osecké cesty. Současně zbavil klášter povinnosti platit cla na území bílinské provincie. Kromě těchto darů klášter také získal od menších donátorů vsi Počerady, Charvatce, Mnichov, Lažany a Vysočany (poslední dvě jsou na Chomutovsku). Dále se jednalo o obilný desátek v Lipticích a vinný desátek v Mirošovicích.

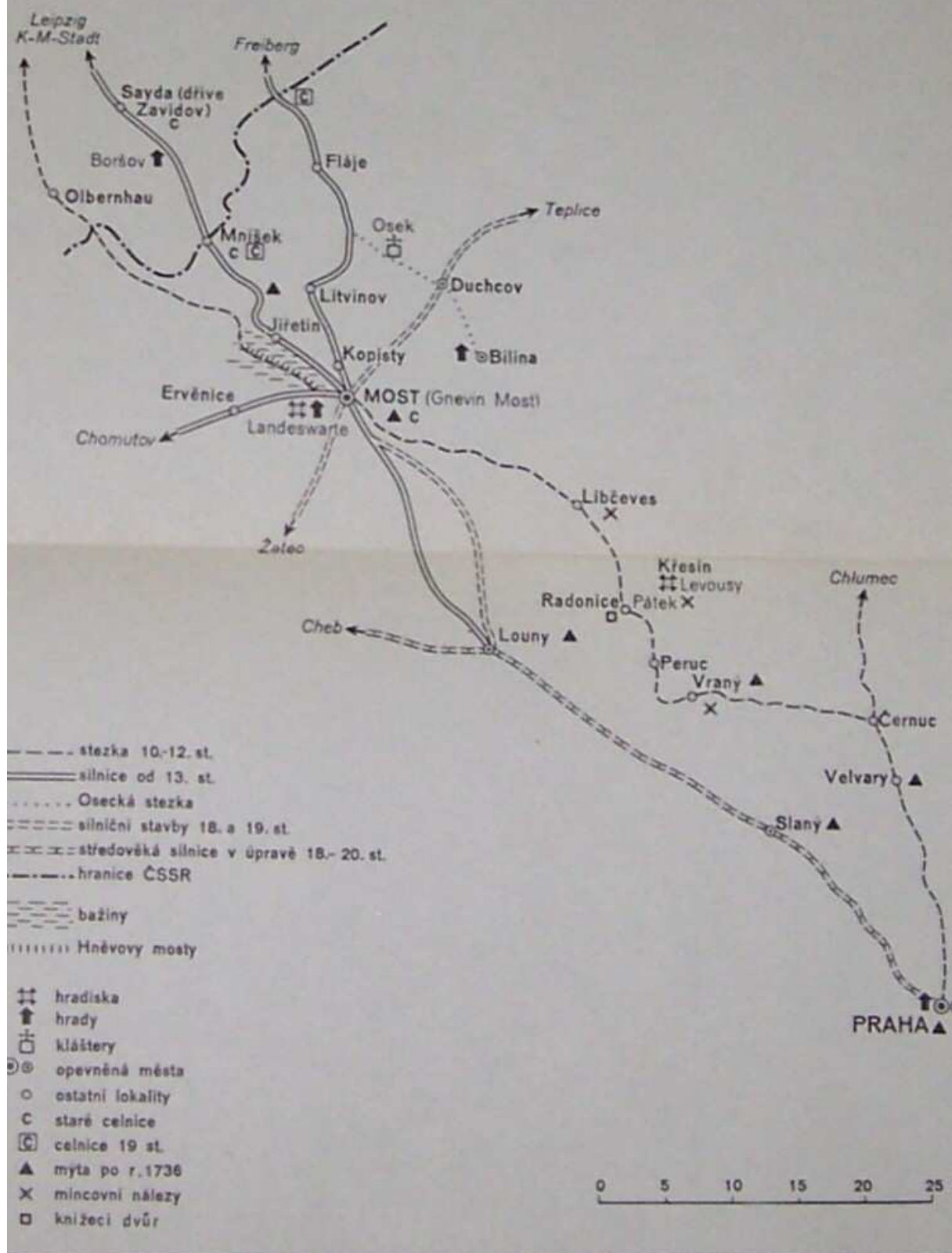
Celkově tedy získal osecký klášter čtrnáct celých vsí, části dvou vsí, dále jedno popluží, dva lány ve Friedbachu, obilné desátky ze vsí Břežánky a Bečov, Černochova, Svinčic, Odolic, zde možná jen část desátku, neboť ten byl rozdělen mezi Slavka, Borešova syna a stejnojmenného strýce, zakladatele kláštera. Poslední obilný desátek získal klášter v Lipticích. Celkem tedy šest obilných desátků. Dalším desátkem byl vinný desátek z Bečova, Mostu, Svinčic a Mirošovic. Jednou se objevuje desátek z výroby sýra, který se vybíral v Bečově. Klášteru taktéž náležel desátek ze cla a rychty v Zavidově a z trhu v Hrabíšíně a také z Copitz u Pirny. Dále se jednalo o mlýn u Hostomic a patronátní právo ke kostelu v Ostrově. Klášter byl též zbaven povinnosti platit poplatky v bílinské provincii a nadto získal desátek z výnosu cla z osecké cesty. Celkem se tak tyto dary vyrovnaly Milhostově původní donaci. Ovšem ve skutečnosti byla donace klášteru menší, neboť mniši mohli počítat z počátku jen s donací Hrabíšiců. V tom případě by se ovšem jednalo pouze o osm vsí, pět obilných desátků a tři vinné desátky, další darování by zůstala beze změn. Pak jsou ovšem pochopitelné nářky cisterciáků a označení jejich odchodu z Mašťova za „vyhnání“, což však neznamená, že tomu tak skutečně nebylo.

Z donace je také patrné, že jednotlivé vsi se nacházely na poměrně rozsáhlém území, na Mostecku, Chomutovsku, taktéž ovšem u Bíliny, u Pirny a v neposlední řadě v Šemnickém újezdu, který se nachází na dnešním Karlovarsku.

Oseckému klášteru se opravdu velmi dařilo, ovšem první klášterní budovy začali cisterciáci stavět až po sedmi letech, roku 1205. Snad tomuto novému založení původně nevěřil opat Ruthard, který byl opatem už v Mašťově a který právě roku 1205 zemřel, snad byl za touto časovou prodlevou počáteční nedostatek peněz, nevíme. Od počátku bydleli cisterciáci v kostele sv. Petra a Pavla. Brzy se také osecký klášter, který se vlastně v oněch letech teprve budoval, dostal do kontaktu s biskupem, neboť biskup Daniel II. Milík vysvětil roku 1209 osecký hřbitov.

MOSTECKÁ CESTA

Příloha k článku I, Vávry
Historická geografie 16, 1979

Obr.2: Mostecká cesta: Obrázek ukazuje mosteckou cestu, nicméně také oseckou stezku, která z mostecké cesty odbočovala a mířila kolem kláštera Osek na Duchcov a dále na Bílín.

Založení pražského arcibiskupství a jeho představení až do husitské revoluce

Touto podkapitolou se dostáváme poněkud mimo oblast, které jsme se věnovali na předešlých stránkách. V této a několika následujících podkapitolách se totiž budeme věnovat pražskému arcibiskupství od jeho úplných počátků a budeme sledovat osudy metropolitů, kteří stanuli v jeho čele.⁷⁾ Pro začlenění této podkapitoly jsem se rozhodl z toho důvodu, aby byl představen i „*protihráč*“ oseckého kláštera, který na dobu téměř padesáti let obsadil tento klášter a měl zásadní vliv na obyvatele klášterních vsí, mezi nimi zejména na Hrobské. V této obci, a pochopitelně nejen v ní, ovšem zde to bylo ze všech vsí oseckého kláštera zachyceno nejlépe, se totiž šířila luteránská víra. A postupem doby si získávala stále více stoupenců, až se nakonec stala převažující. Je ovšem nesporně pravdou, že mniši oseckého kláštera řešili problémy převážně hospodářského charakteru a na vymýcení této víry neměli jednoduše energii, nehledě na to, že někteří z nich se začali k luteránství sami přiklánět. Jednoznačně o tom vypovídá spor, který mezi nimi vypukl po smrti opata Baltazara. Zanechme však nyní rozpravy o tomto klášteře a obraťme pozornost na pražské arcibiskupství, které je také předmětem této podkapitoly.

Oproti jiným státům střední Evropy, které získaly svá arcibiskupství na přelomu prvního a druhého tisíciletí, získaly země Koruny české své arcibiskupství až v roce 1344. Stalo se tak za velice příznivých podmínek, kdy byl římským papežem Klement VI., někdejší učitel římského a českého krále (a od roku 1355 také císaře) Karla IV. Prvním arcibiskupem se stal roku 1344 Arnošt z Pardubic, který byl nedlouho předtím zvolen biskupem. Narodil se roku 1297 v Pardubicích, v mládí studoval čtrnáct let práva a teologii v Itálii, dále byl od roku 1339 děkanem kapituly svatého Víta, biskupem se stal v roce 1343, tedy ve svých šestačtyřiceti letech, o rok později arcibiskupem, a v této funkci setrval až do své smrti o dvacet let později. Zemřel v poslední den měsíce června v roce 1367. Jeho nástupcem byl Jan Očko z Vlašimi, který spatřil světlo světa pravděpodobně roku 1292, v roce 1342 se stal kanovníkem u sv. Víta. Od roku 1351 byl po třináct let olomouckým biskupem, po smrti Arnošta z Pardubic byl zvolen druhým pražským arcibiskupem. Toto důstojenství zastával čtrnáct let, dne 20. října 1378 ale abdikoval, dne 6. března 1379 ovšem obdržel kardinálský klobouk, nedlouho poté, v polovině ledna 1380 však zemřel. Tehdy již dva roky byla církev rozdělena mezi římského a avignonského papeže sporem, který na dlouhou dobu Evropu rozdělil.

Jan Očko z Vlašimi, jak bylo zmíněno výše, tedy roku 1378 abdikoval, a to ve prospěch svého synovce Jana z Jenštejna, který se narodil v roce 1347 či 1348. Tři roky před smrtí Karla IV. se Jan z Jenštejna stal biskupem v Míšni. Po abdikaci Jana Očka skutečně stanul na místě arcibiskupa. Ačkoli se z počátku jednalo o velmi lehkovážného mladíka, který příliš nedbal o svou vysokou církevní hodnost, po nemoci v roce 1380 se jeho povaha zcela proměnila v asketickou. Pro svůj vyhraněný postoj, neboť uznával za papeže jen a pouze Urbana VI., zatímco panovník lavíroval, se s Václavem IV. dostal posléze do sporu a od roku 1383 žil trvale na svém hradě v Roudnici. Roku 1384 dal do klatby Jana Soběslava, bratrance krále Václava IV. Po sporu s Janem Čúchem ze Zásady mu byly jeho arcibiskupské statky vyplněny. Pro pokračující rozpory s králem byl také Václavem IV. zbaven úřadu kancléře, který do té doby zastával. Ačkoli byl Jan z Jenštejna velkým straníkem Urbana VI., kvůli tomu, že pro něj včas nezajistil papežský desátek z Čech, byl právě tímto papežem dán do klatby. Spor mezi králem a arcibiskupem se jítřil stále více, až roku 1393 vyvrcholil mučením arcibiskupových lidí, přičemž jeden z nich, Johánek z Pomuku, mučení podlehl. Koncem dubna 1393 Jan z Jenštejna odjel z Čech do Říma, ale vrátil se odtud s nepořízenou, podruhé tamtéž odjel roku 1396, přičemž se vzdal svého úřadu, ovšem opět se vrátil do Čech. Následujícího roku se však opět objevil v Římě a tentokrát zde zůstal až do své smrti 17. června 1400.

Když se Jan z Jenštejna vzdal 2. dubna 1396 své arcibiskupské hodnosti, přimlouval se, aby se nástupcem v tomto úřadě stal Olbram ze Škvorce, syn jeho sestry Kateřiny. Olbram ze Škvorce studoval práva na pražské univerzitě, roku 1379 byl jmenován vyšehradským kanovníkem a současně studoval právo v Padově. V pozici arcibiskupa působil velice smířlivě a dokázal klidnit vášně v rozbouřené společnosti. Zemřel však již 1. května roku 1402.

Dalším mužem na stolci svatého Vojtěcha byl Zbyněk Zajíc z Házmburka, který se narodil roku 1376. O něm se s oblibou tvrdí, že neuměl číst. Nebude to ale s největší pravděpodobností pravda, neboť na univerzitě dosáhl hodnosti bakaláře, což by bez znalosti čtení bylo jen sotva možné. Arcibiskupský úřad nastoupil 29. listopadu roku 1402 a přes svůj původně mírný přístup k Janu Husovi, univerzitnímu mistrovi, který kázal v Betlémské kapli a jehož hvězda právě tím začala stoupat, byl nakonec okolnostmi donucen postavit se proti němu. Po odpustkových bouřích, které byly reakcí na papežskou politiku prodávání odpustků, opustil Prahu a vydal se do Uher, kde ale onemocněl a v Prešpurku 28. září 1411 zemřel. Dalšími dvěma arcibiskupy byli Zikmund Albík z Uničova a Konrád z Vechty. Oba vzešli z králova okruhu, první byl původně králův lékař a druhý působil ve službách krále nejprve jako mincmistr a později jako komoří. Zikmund Albík z Uničova působil v arcibiskupské

hodnosti jen do konce roku 1412, kdy předal bez papežského souhlasu svou hodnost do rukou někdejšího mincmistra a pozdějšího komořího Konráda z Vechty. Konrád z Vechty působí v tomto úřadě ještě dnes, tedy i po staletích, jako zjevení. Nejenže jeho liturgické znalosti se téměř rovnaly nule, právě on korunoval králem Zikmunda Lucemburského, ale taktéž on se dne 21. dubna 1421 k úžasu všeho kléru přihlásil ke Čtyřem artikulům pražským. Tento čin je považován za počátek sedisvakance pražského arcibiskupství. Tehdy již vlastně probíhala husitská revoluce a přestože na počátku třicátých let začali husité jednat s katolickou církví na basilejském koncilu, sedisvakance pražského arcibiskupství trvala plných 141 let.

Obnovení pražského arcibiskupství

Než bylo arcibiskupství opětovně obnoveno, minulo téměř jedno a půl století. Snad by zde stálo zato připomenout, že slib obnovy pražského arcibiskupství byl tradičním slibem panovníka nastupujícího na trůn. Ovšem než bylo pražské arcibiskupství obnoveno, vymřela na českém trůnu dynastie Lucemburků a na trůn dosedl Jiří z Poděbrad a po něm Jagellonci. Ti však, přestože právě za Vladislava II. Jagellonského byl zemi vrácen mír, jsou považováni za nejslabší českou královskou dynastii vůbec. Je ovšem pravda, že Jagellonci v Čechách vládli pouze dva, a to po dobu 55 let, většinu té doby však strávili oba v uherském městě Budíně, které jim bylo sídelním městem.

Vladislav II. měl dvě děti, dceru a syna, které oba spojil sňatky s Habsburky. Dcera Anna se měla provdat za jednoho z vnuků Maxmiliána I. Habsburského, jejím manželem se nakonec stal mladší Ferdinand, zatímco Ludvík Jagellonský se oženil s Marií Habsburskou, sestrou obou habsburských princů. Jak známo, Ludvík Jagellonský zahynul v močále při útěku z bitvy u Moháče 29. srpna 1526. Na český královský trůn pak dosedl volbou českých stavů Ferdinand I. Habsburský.

Když byl Ferdinand I. Habsburský roku 1526 zvolen českými stavy králem, jedním z jeho slibů, které uvedl ve volební kapitulaci, ostatně jako většina jeho předchůdců, bylo obnovení pražského arcibiskupství. Toto se mu z různých příčin, z nichž neposledním důvodem byla skutečnost, že v druhé polovině padesátých let šestnáctého století seděl na papežském stolci Giampietro Caraffa, který jako papež Pavel IV. byl vášnivým nepřítelem kacířů, ale také všeho španělského, a tedy i Habsburků, nepodařilo. Za jeho nástupce Pia IV. však roztály mezi Římem a Vídní diplomatické ledy a tento papež, za jehož pontifikátu se také podařilo uzavřít tridentský koncil, povolil roku 1561 obnovení pražského arcibiskupství a počátkem září tohoto roku byl zvolen arcibiskupem Antonín Brus z Mohelnice. Ten dosedl na

stolec sv. Vojtěcha jako sedmý arcibiskup pražský. V lednu následujícího roku byl v této hodnosti potvrzen. Ještě jako arcibiskup se účastnil tridentského koncilu, dokonce ve své nové hodnosti po jistý čas světil kališnické kněze a pochopitelně se zejména snažil získat zpět pod arcibiskupskou správu někdejší arcibiskupské statky, které byly během husitské revoluce a po ní rozchváčeny. Není divu, že arcibiskup se tak dostal do dlouholetých sporů, jeden z nich se vedl například o Příbram.

Osecký klášter a arcibiskupství

Když roku 1579 onemocněl a posléze zemřel osecký opat Baltazar, vypukly mezi zůstavšími mnichy různice, kdo má být nyní opatem a na kterou stranu se mají přiklonit. Neboť v severních Čechách se po roce 1517 bleskově rozšířil vliv luterské víry a v době úmrtí oseckého opata Baltazara byl již tehdy velice silný a jejímu vlivu podléhali též někteří z mnichů. Navíc klášter se nacházel v nezáviděníhodné situaci. Od husitských bouří se jednalo o klášter chudý, který v podstatě živořil. Ale přesto se mu podařilo odprodejem a pronájmem svého majetku, např. roku 1525 pronajal třem různým lidem pole ve Škrlich, což je jedno ze sídel, která mu patřila, přežívat. Ovšem odprodeji svého majetku v konečném důsledku chudl ještě více, neboť se připravoval o budoucí důchody. Oseckí opati se samozřejmě snažili klášter pozvednout, např. opat Jakub, předchůdce opata Baltazara, se snažil dolovat na klášterních pozemcích, tato snaha však byla neúspěšná. Opat Baltazar se pak snažil opravit či znovu postavit hospodářské a církevní budovy. Proto se ale dosti zadlužil, a když pak roku 1579 zemřel, zůstal po něm dluh 25 000 tolarů, dále bylo tehdy v klášteře pouze šest mnichů, přičemž za standardní počet mnichů se uváděl počet dvanácti mnichů. Do Oseka byl z toho důvodu vyslán královský prokurátor, který měl vybrat osobu vhodnou pro hodnost nového opata. Nikdo z šesti zbylých mnichů se však pro tuto hodnost nehodil. Velice pravděpodobně však ani nikdo zvolen být neměl, protože o osudu oseckého kláštera se již dříve rozhodlo někde jinde. O tento klášter se totiž již delší dobu zajímaly určité dvorské síly, či lépe řečeno vlivní mužové, kteří postupně dospěli k závěru, že bude nejlepší osecký klášter po smrti jeho opata nechat zrušit a jeho majetek si spravedlivě rozdělit mezi sebou. Za jednoho z otců této myšlenky je považován Jan Starší Popel z Lobkovic, který byl otcem daleko známějšího Vojtěcha Popela z Lobkovic. Pokud se pak jedná o osobu arcibiskupa, ta o existenci tohoto plánu musela přinejmenším tušit. Je ovšem nutno uvést, že Antonín Brus z Mohelnice byl roku 1579, kdy zemřel opat oseckého kláštera Baltazar, stár šedesát jedna let a zřejmě se tohoto plánu podstatněji neúčastnil.

Když tedy roku 1579 zemřel osecký opat, dvorští úředníci, neboť to byli právě oni, kdo chtěli klášter rozchvátit, měli o osudu této církevní instituce své ucelené představy. Klášter dlužil 25 000 tolarů, dlužil i vesničanům v klášterních vsích, s některými se setkáváme ještě v urbáři z roku 1625, navíc zde bylo pouze 6 mnichů z nichž někteří podléhali luteránství. A samozřejmě tu také byla chtivost výše zmíněných úředníků, kterou nedokázalo zastavit téměř nic. A v tomto případě ji také nic nezastavilo, přestože vizitátor cisterciáků, zbraslavský opat Ondřej, chtěl zcela zaplatit osecké dluhy a klášter tak vydobýt zpět řádu cisterciáků.

Nelze se však divit, že tato jistě upřímně míněná snaha se minula účinkem. Naopak brzy po skonu opata Baltasara byli zbylí mniši odejiti do jiných klášterů a to do cisterciáckého kláštera v Sedlci u Kutné Hory a také do cisterciáckého kláštera Zbraslav. Zrušení taktéž postihlo klášter křížovnic Božího hrobu v nedalekém Světcí. Dříve než stačil cisterciácký vizitátor cokoli podniknout, dostala se otázka oseckého kláštera ke dvoru a odtud byly do Říma odeslány zavádějící dokumenty, na jejichž základě papež Benedikt XIII. klášter zrušil. Stalo se tak papežským breve ze 13. června 1580.

KAPITOLA II.

Obr 3: První osecký urbář

PRVNÍ OSECKÝ URBÁŘ

Předmluva ke druhé kapitole

V této kapitole se zaměřím na události poslední pětiny šestnáctého století a také na počátek století následujícího, přičemž pozornost bude samozřejmě věnována prvnímu z oseckých urbářů.

Hrob a katolický kostel

V této kapitole se tedy dostáváme k oseckým urbářům, které také budou náplní této diplomové práce. Nežli se ovšem pustíme do jejich rozboru, přičemž se zaměříme na obyvatele těchto vsí, o vesnice se bude jednat vlastně pouze s jedinou výjimkou ve všech případech, je třeba uvést důvody, proč jednotlivé urbáře vlastně vůbec vznikly. Jelikož se jedná o tři urbáře, které vznikly postupně v průběhu sedmnáctého století, budou důvody vzniku jednotlivých urbářů uváděny v příslušných kapitolách o těchto urbářích pojednávajících. Započneme tedy v této podkapitole, jejíž název zní První osecký urbář úvahami o vzniku I. oseckého urbáře.

První osecký urbář je datován rokem 1603, vznikl tedy na samotném počátku sedmnáctého století. Můžeme se jednoduše ptát, proč vznikl právě v této době, přičemž odpověď právě na tuto otázku se zdá být poměrně jednoduchou. První osecký urbář vznikl právě toho roku z důvodu počátku nového století. Ale je tento důvod skutečně natolik závažný, že vedl ke vzniku urbáře? Předchozí kapitola byla ukončena roku 1580, kdy byl osecký klášter zrušen a jeho majetek připadl obnovenému pražskému arcibiskupství. Mniši, kteří v klášteře po smrti opata zůstali, byli odejiti do klášterů Zbraslav a Sedlec. Do oseckého kláštera přišla nově arcibiskupská správa, tedy arcibiskupovi lidé, úředníci, přičemž ovšem někteří lidé předchozí klášterní správy v klášteře zůstali.

Nastolme si však znovu otázku, proč vlastně vznikl první osecký urbář. Jistě, počátek nového století mohl mít svou váhu, přičemž v dalším textu se zamyslíme nad vahou důležitosti této skutečnosti, ovšem důležitost mohly mít též důvody jiné. Příčina počátku nového století totiž ztrácí lesk své důležitosti již samotnou skutečností, že osecký klášter arcibiskupství náležel roku 1603 plných 23 let! Tato časová mezera samozřejmě okamžitě nastoluje otázku, proč vůbec vznikla. Pražské arcibiskupství bylo přeci obnoveno již v letech 1561/1562, nyní tedy již existovalo přes čtyřicet let. Více než polovinu této doby mu náležel osecký klášter, který sám o sobě byl jistě problémem, ale přitom nikdo z arcibiskupské správy a ani arcibiskup sám neměl snahu zřídit co nejdříve urbář právě tohoto kláštera. Jistě v tom také hrály roli důvody, které nešlo zcela jednoduše ovlivnit, neboť arcibiskup Antonín Brus z Mohelnice zemřel již na konci srpna roku 1580. Což i přes jeho na tuto dobu poměrně vysoký věk, narodil se roku 1518 a v srpnu 1580 mu tedy bylo šedesát dva let, mohlo na arcibiskupovo okolí působit neblaze. Arcibiskup Antonín Brus z Mohelnice tedy nijak

nezasáhl v případě tohoto kláštera, či spíše řečeno, již to ani nestihl, a ani jeho nástupce, kterým byl o deset let mladší Martin Medek z Mohelnice, v případě oseckého kláštera neučinil žádné významnější kroky. Zemřel na Hromnice roku 1590. Roku 1590 však napsali Hrobští, Hrob byl tou dobou vlastně již městečkem náležejícím oseckému klášteru¹⁾ (s jedinou další výjimkou, kterou byly Škrle, taktéž městečko, se ve všech ostatních případech zapsaných v urbářích jednalo o vesnice), Hrobským také poslední z oseckých opatů, opat Baltazar, dlužil nemalé částky. Tyto vypůjčené peníze zamýšlel použít k bohubilé činnosti vystavení náboženských a hospodářských budov, ovšem ke konci svého života onemocněl a následně zemřel. Brzy poté byl majetek kláštera rozchvácen, klášter sám přešel rychle pod arcibiskupskou správu, přičemž z kláštera ještě dříve museli odejít mniši, kteří tam po smrti opata zůstali. Avšak pokud se jednalo o splacení dluhů, nový majitel kláštera nijak nespěchal. A jelikož se v této věci nic nedělo, není divu, že Hrobští poslali arcibiskupství dopis, v němž žádali zaplacení dlužné částky. Po takřka jedenácti letech od smrti opata se tedy Hrobští arcibiskupství připomněli. Ovšem připomněli se v době, kdy arcibiskup Medek byl již mrtev a jeho nástupce nebyl dosud zvolen. Neboť císař Rudolf II. počátkem devadesátých let jednal s řádem křížovníků s červenou hvězdou, jejichž představený se v obou předchozích případech stal arcibiskupem, což byl důsledek toho, že tento řád, přestože i on byl velice postižen husitskou revolucí a následnou sedisvakancí pražského arcibiskupství, jednalo se o hospodářsky konsolidovaný řád, jenž tímto spojením s pražským arcibiskupstvím doslova držel tuto obnovenou instituci po hospodářské stránce nad vodou, přičemž dohoda, kterou císař s křížovníky uzavřel, spočívala v tom, že panovník sám vybere arcibiskupa, a tohoto muže se řád přijme poté za svého představeného. Uzákonila se tak dřívější zvyklost, díky které bylo pražské arcibiskupství zajištěno před hospodářským krachem.

To jej ale nez bavilo povinnosti splatit dluhy, které s majetkem získávalo. A tak také bylo třeba splatit dluhy oseckého kláštera vůči svým vesničanům a měšťanům. Ale nedělo se tak. Z výše nastíněné situace je zřejmé, že arcibiskupství bylo v té době bez hlavy, neboť arcibiskup Medek byl mrtev a nový metropolita nebyl dosud zvolen. Oficiálně byl totiž nový arcibiskup nastolen až 14. prosince 1592. Panovnickova volba padla na Zbyňka Berku z Dubé a z Lipé. Tento muž byl velice vzdělaným prelátem, který zastával hned několik funkcí, byl mimo jiné proboštem v Litoměřicích, kanovníkem v Salzburgu a ve Staré Boleslavi. Měl také doktorát z teologie a církevního práva.

Nevšední učenost však nedokázala vyřešit problémy, s kterými se jakožto arcibiskup musel potýkat. Na počátku svého arcibiskupského úřadu, jak bylo zvykem, potvrzoval všechna privilegia svých poddaných. Roku 1594 tak došlo i na městečko Hrob. Hrobští se

také toho roku opět připomněli v otázce splacení dosud nesplacených dluhů někdejšího opata. Tento rok se pro Hrob ukazuje jako důležitý také z toho důvodu, že právě roku 1594 povýšil panovník horní města na města královská. V případě potvrzení práv města Hrobu, o němž bylo již od roku 1580 v arcibiskupství známo, že zde převažuje luteránská víra, však arcibiskup postupoval šalamounsky. V tomto případě se jednalo zejména o právo vaření piva²⁾, přičemž z tohoto příjmu, který, jak Hrobští tvrdili, byl jejich jediným příjmem, byla vydržována místní fara a škola. Arcibiskup se však rozhodl posílit v této protestantské oblasti, která ovšem byla současně velice důležitou kvůli dolování drahých kovů³⁾, katolickou víru, a tak rozhodl, že sice potvrdí Hrobským jejich práva, ale oni naproti tomu v městečku postaví katolický kostel a to do šesti let. Situace zde totiž vypadala tak, že ačkoliv převažovalo luteránství, luteránští kazatelé sem docházeli ze Saska, a protože zde neměli svatostánek, v němž by mohli trvale kázat, zase časem odcházeli. Pozice katolického faráře v Hrobě, pokud zde před rokem 1580 vůbec nějaký byl, tak byla katastrofální, neboť ani on zde neměl žádnou pevnou pozici, navíc i měšťané se přikláněli spíše k luteránství a nadto tato protestantská víra pronikla i mezi mnichy do kláštera. Po roce 1580, kdy se stalo vlastníkem kláštera arcibiskupství a dala se čekat změna, se ovšem také mnoho nezměnilo. Tento stav se ovšem mohl změnit právě nyní, v roce 1594. Stavbou katolického kostela, Kronika města Hrobu mluví skutečně o obrovském kostele, by získal katolický kněz pevnou pozici a postupně tak mohl obrátit pobloudilce zpět ke katolické víře. Podobnými úvahami se jistě arcibiskup Berka skutečně zaobíral, právě Hrob se tak měl stát jeho triumfem. Zvolit právě tento postup bylo od něj velice prozíravé, neboť jinak bylo možno předpokládat v této oblasti problémy. A o ty pochopitelně arcibiskup nestál. Nařídil proto, aby byla splacena alespoň část dluhů někdejšího opata Baltazara. Následně potvrdil městská privilegia, ovšem žádal vystavění katolického kostela, který měl být postaven do šesti let. Potvrzení městských práv jej ve skutečnosti nic nestálo, a tak právě zde mohl jen získat.

Katolický kostel byl v Hrobě do roku 1600 skutečně vystavěn. Katolíci zde tak získali pevnou pozici, svatostánek, který ovšem většině chyběl, protože většina měšťanů se přiklonila k náboženství luteránskému. K vysvěcení kostela však roku 1600 nedošlo! Nedošlo k němu ani roku následujícího. Teprve v roce 1602 byl katolický kostel, který byl věnován patronce horníků sv. Barboře, arcibiskupem vysvěcen. Tím na sebe luteránský Hrob a klášter Osek obrátily širší pozornost.

Ryzí katolík

V této podkapitolce nyní na chvíli opustíme Hrob a jeho katolický kostel sv. Barbory, abychom se věnovali osudům muže, který byl skutečně pravověrným katolíkem, což dokazoval celý život právě způsobem svého života. Je čas setkat se s mužem, jehož katolická literatura velebila a vynášela do oblak, stejně jako protestantská literatura v něm viděla nejhoršího Satana jakého kdy nosila tato země. Je čas setkat se s mužem, který prováděl rekatolizaci bez ohledu na jakékoli okolnosti a důsledky. Je čas setkat se s mužem, jehož jméno zní Jan Lohelius.

Jan Lohelius se narodil v Chebu, v německé rodině, roku 1549. V patnácti letech se dostal do kláštera v Teplé, kde si jej velice oblíbil opat Mausekönig. Zde velice četl a učil se též hudbě a není divu, že se v klášteře stal posléze varhaníkem. Roku 1573 vstoupil do noviciátu premonstrátů a o dva roky později složil řádové sliby, následně odešel do Prahy, kde se dále vzdělával u sv. Bartoloměje. Již v roce 1576 byl vysvěcen na kněze a začal kázat v Teplé. Roku 1578 se stal převorem strahovského kláštera, tedy zástupcem opata. Tehdy byl v klášteře vlastně kromě převora jen jeden muž, a tím byl opat Jakub ze Šternovic, ostatní mniši odešli, protože opat zde hospodařil velice špatně, a jejich odchod byl reakcí na toto hospodaření. Jan Lohelius si ovšem nenechával svůj názor na opatovo hospodaření pro sebe a často se s ním kvůli tomu střetl. Nakonec si 5. února 1579 vymohl na arcibiskupovi, kterým tehdy byl ještě staříčkový Antonín Brus z Mohelnice, a na císaři, kterým byl již tehdy mladičkový Rudolf II., sesazení opata Jakuba. Toho roku bylo Janu Loheliovi pouhých třicet let a přestože tedy byl nyní v klášteře pravděpodobně sám, opatem se nestal. Tím byl jmenován Matyáš Göhl, který pocházel taktéž z Teplé, zatímco Jan Lohelius se naopak do kláštera v Teplé vrátil. Po Matyáši Göhelovi se opatem stal Ondřej Werner. Sám Jan Lohelius se do strahovského kláštera vrátil roku 1582, a to opět jako převor. O čtyři roky později, ve svých sedmatřiceti letech, stanul konečně na vytouženém místě sázavského opata. Navíc od prvního ledna 1587 byl generálním opatem jmenován generálním vikářem řádu premonstrátů, a to jak v Polsku, tak také v zemích Koruny české. Jeho vzestup ale pokračoval. Roku 1601 se stal biskupem a v určitých záležitostech mohl zastupovat arcibiskupa Berku. Jaký mezi nimi panoval vztah nelze jednoznačně doložit, ale pravděpodobně byl napjatý. A to z toho důvodu, že arcibiskup Berka shlížel na Jana Lohelia jistě z výše svého vzdělání a byl biskupem Loheliem zcela určitě dosti rozčarován. Vztah mezi těmito dvěma muži, jak se domnívám, byl přinejmenším napjatý, ale zřejmě nikoli vyloženě nepřátelský. Jan Lohelius totiž i přesto, že byl zastáncem nesmiřitelného postoje vůči nekatolíkům, tehdy viděl, musel

vidět skutečnost, a musel vnímat potíže, s nimiž se arcibiskupství potýkalo. Když ale roku 1602 vysvětlil arcibiskup Berka hrobský kostelík, byl to pravděpodobně Jan Lohelius, kdo se začal zajímat o historii Hrobu, o němž musel vědět, že zde převažuje luteránství. Pro muže Loheliova ražení by pak bylo jednoduché požadovat po arcibiskupské správě v klášteře urbář a protože žádný urbář neexistoval a jediné informace o povinnostech vesničanů bylo možno získat z Codexu Damascu, biskup Lohelius sepsání urbáře arcibiskupské správě jednoduše nařídil.

První osecký urbář

První osecký urbář zaznamenává nejprve hospodářské dvory, které tehdy ještě klášteru náležely. Nebudeme se jimi ovšem zabývat, neboť v této práci se zaměřím na vesničany a proto hospodářské dvory zcela pominu. Po těchto dvorech následují jednotlivé vsi, v nichž jsou zapsáni obyvatelé těchto jednotlivých vsí, velikost půdy, kterou obdělávají, dávky, které jsou povinni odvádět vrchnosti, povinnost práce při žních a další poznámky vztahující se k počtu kuřat, která mají, a vajec, která jsou povinni odevzdat. V urbáři je uvedeno taktéž několik poznámek o jednotlivcích. Např. pokud je uvedena v urbáři žena, převažují pochopitelně muži, je uvedeno, zda se jedná o vdovu, u některých mužů, pokud tak činili, je uvedeno, zda splácejí půdu, od koho ji mají či komu z ní platí.

Nyní je však již na čase představit si obyvatele žijící v jednotlivých klášterních vsích a blíže se seznámit s historií jedné každé z těchto vsí.⁴⁾ Ke každé z nich se přitom budu snažit uvést její historii až do doby, o níž pojednává právě tato práce a taktéž bude u vsi, kterou se bude tato práce aktuálně zabývat následovat tabulka s výčtem osob v ní žijící tak, jak jsou uvedeni v tomto urbáři, přičemž druhý sloupek bude evidovat rody ve vsi žijící a jejich členy. Bude se tedy jednat pouze o dospělé lidi, v drtivé většině muže, majitele či pronajímatele pozemků na oseckém klášterství. Přestože je možné se zabývat těmito urbáři zevrubněji, budeme se zabývat pouze lidmi, nikoli pozemky, které jim jsou připsány. Jak zmiňuje poznámka č.4, budu se věnovat jen některým z těchto vsí, a to těm, které leží či ležely (protože některé z nich dnes již neexistují) v blízkosti oseckého kláštera.

Nyní je tedy již čas seznámit se s první z těchto obcí, která byla vlastně v době, o níž pojednává tato práce, městečkem. Je čas seznámit se s městečkem Hrob.

Hrob

Hrob je první obcí, na níž narazíme při otevření prvního oseckého urbáře. Její nejstarší počátky nejsou známy, v povědomí se objevuje teprve v osmdesátých letech dvanáctého století, kdy je zmiňována společně s obcí Verneřice jakožto majetek teplického benediktinského kláštera. Ano, ani Hrob, v pozdější době nejvýznamnější država oseckého kláštera, stejně jako Verneřice, tomuto klášteru původně nepatřily. Osečtí cisterciáci naopak vesničky, tehdy se skutečně jednalo o vesničky, zakoupili po období tzv. Zlých let, kdy v zemi po smrti českého krále Přemysla Otakara II. řádily braniborské hordy, které měly zem chránit, ve skutečnosti však vraždily a drancovaly. V roce 1282 abatýše teplického benediktinského kláštera Alžběta I. prodala klášteru Osek vesničky Hrob a Verneřice za 4 míšeňské marky, jiné prameny hovoří o osmdesáti hřivnách stříbra. Tato cena byla v době všeobecné chudoby a hladomoru dosti vysoká! Hrob se tak zařadil mezi vsi oseckého cisterciáckého kláštera. Jeho význam vzrostl v sedmdesátých letech patnáctého století, kdy se osecký opat Jan IV. svým vlivem zasloužil u dvora o to, aby panovník, kterým byl tehdy Vladislav II., povýšil vesničku Hrob na městečko. Stalo se tak roku 1477, následujícího roku byl Hrobu udělen městský znak a město získalo právo pečeti červeným voskem. To byl znak, že Hrob patřil mezi významnější městečka, velice pravděpodobně tato skutečnost souvisela s rozvojem těžby stříbra a cínu. Význam Hrobu byl zapříčiněn právě touto hornickou činností, neboť je sice pravda, že drahé kovy se v severních Čechách těžily i jinde, dokonce i u jiných vsí, které dříve náležely oseckému klášteru, ty však byly pro klášter ztraceny za panování Zikmunda Lucemburského a Jiřího z Poděbrad. Oseckému klášteru tak zůstala prakticky jenom jedna država, kde bylo možno těžit stříbro, a tou byl právě Hrob.

Počátky hornické činnosti na oseckém panství lze spatřovat na samém počátku čtrnáctého století, roku 1302, kdy byla uzavřena dohoda mezi Hrabišici, rodem, který osecký klášter založil, a tehdejším oseckým opatem, jehož jméno bylo Gervikus. Nicméně i přes tuto činnost klášter postupně chudnul. O dolování stříbra a cínu se také zajímali Němci, a to přímo Němci ze saského Freibergu, kteří ji posléze také financovali. Kontakty se Saskem byly samozřejmě intenzivní již mnohem dříve a v případě těchto saských podnikatelů se jednalo o faktický projev tehdejší reálné situace.⁵⁾ Není proto divu, že když v roce 1517 přibil Martin Luther na dveře württenberského kostela svých 95 tezí, z nichž vzešla luteránská víra, rozšířilo se toto učení záhy také do severních Čech, kde velice rychle a úspěšně zakořenilo.

Během šestnáctého století osecký klášter stále více upadal jak po hospodářské, tak také po morální stránce. Sice se ještě objevují snahy opata Jakuba, muž tohoto jména byl opatem v polovině 16. století, vzkřísit klášter obnovením hornické činnosti, tyto snahy se však nakonec ukázaly jako liché.

Katastrofa oseckého kláštera vyvrcholila v letech 1579 a 1580, po smrti opata Baltasara, kdy byl klášter zrušen a jeho majetek rozchvácen. Většina jej tedy přešla pod obnovené arcibiskupství. Hrob jakožto sídlo je v této době zastíněn osudem samotného kláštera, znovu se však s Hrobem setkáváme v roce 1594, kdy jednak bylo městečko povýšeno mezi královská města, jednak došlo ke splacení alespoň části dluhů kláštera vůči Hrobu, navíc byla arcibiskupem Berkou potvrzena městská privilegia. Jistě, povinností Hrobských bylo vystavět jako protihodnotu za toto potvrzení v městečku katolický kostel a to do roku 1600. Tak se také stalo, ale kostel sám byl vysvěcen až roku 1602, přičemž obdržel jméno svaté Barbory, patronky horníků. V prvním oseckém urbáři, který vznikl roku 1603, jsou pak zapsána jména lidí, kteří tam tehdy reálně žili. Tento výčet zachycuje následující tabulka č. 1.

Tab. č. 1 Obyvatelé Hrobu dle urbáře z roku 1603

Hrob ¹⁾	
Jednotlivci zapsaní v I. oseckém urbáři	Rody vyskytující se v Hrobě na počátku 17. století
Hanns Šmíd	Šmíd - Hanns, Jeremiáš
Vít Dreisigk	Dreisigk - Vít, Michael
Martin Bundschuh	Bundschuh – Martin
Martin Friderich	Friderich - Martin, Kateřina
Vdova Martina Beheimba	Beheimb – Martin, vdova po něm
Wolff Rechenberger	Rechenberger - Wolff
Jakub Funek	Funek - Jakub
Pan Kryštof Eirman von Rollenstein	Eirman von Rollenstein – Kryštof
Kateřina Friderichová	Langer - Michael, Jiří
Michael Langer	Hossman – Martin2x, Michael, Mattes, Řehoř
Martin Hossman mladší	Harer - Pavel
Martin Hossman starší	Lehman – Mattes
Pavel Harer	Walter – Filip
Mattes Lehman	Ulmann - Gelasius
Filip Walter	Fritzsche - Ondřej, Eliáš
Gelasius Ulmann	Aphenbryer – Urban2x
Michael Hossman	Fischer – Hanns, Bártl
Ondřej Fritzsche	Baumgart - Kašpar
Urban Aphenbryer	Gotshih - Kašpar
Hanns Fischer	Lagler – Hanns
Kašpar Baumgart	Hýbel - Bartel
Kašpar Gotshich	Rudig – Gelasius, vdova po něm

Hanns Lagler	Kerner – Štefan
Eliáš Fritzsč	Treter – Melchior
Bartel Hýbel	Schneider – Martin, Melchior
Vdova po Gelasiovi Rudigovi	Blesner – Hanns, Pavel
Štefan Kerner	Rudloff – Ondřej2x, Hanns
Melchior Treder	Geyer - Kryštof
Martin Schneider	Müller - Jiří2x, Hans
Hanns Blesner	Haußman – Mattes
Ondřej Rudloff	Noswitz – Benedikt
Melchior Schneider	Gunder - Pavel
Kryštof Geyer	Herklotz – František
Jiří Müller	Gässigk - Ondřej
Mattes Haußman	
Jiří Langer	
Benedikt Noswitz	
Hanns Müller	
Pavel Gunder	
František Herklotz	
Matthes Hossman	
Pavel Plessner	
Ondřej Gässigk	
Jeremiáš Šmíd	
Jiří Müller	
Michael Dreisigk	
Michael Dreisigk - jiný dům	
Gregor Hossman	
<i>Předměstí</i>	
Kašpar Eirmann	Eirmann – Kašpar 18
Jakub Lindener	Lindener – Jakub
Michael Meyer	Meyer – Michael, Nickel
Kryštof Meltzer	Meltzer – Kryštof
Nickel Meyer	Lose - Bártel
Bartel Lose	Groman – Mates
Mathes Groman	Litman – Kašpar
Kašpar Litman	Glyer - Kryštof mladší, Kryštof
Kryštof Glyer mladší	Trenckner - Jiří
Jiří Trenckner	Jeckel - Donát, Jakub
Urban Aphenbrier	Lange - Urban
Donát Jeckel	Satler - Hanns
Jakub Jeckel	Richter - Ilgen
Urban Lange	Schuster – Hanns
Kryštof Glyer	Ronner - Wolff
Bartel Fischer	
Hanns Rudloff	
Hanns Satler	
Ilgen Richter	
Hanns Schuster	
Wolff Ronner	

1) Jména jednotlivých lidí jsou zde česky upravena, tzn. Jacob je zapsán jako Jakub, dále někde jsou uvedena do české podoby tak, že např. v originále je napsáno Caspar, zatímco zde je písmeno C nahrazeno písmenem K. Naopak jména Hanns (v urbáři se vyskytuje v několika podobách, jako ostatně všechna jména, která je v něm možno nalézt) a Michael (pro toto jméno platí to samé co pro Hannse) a také některá další jsem ponechal beze změn.

V prvním z oseckých urbářů je tedy v Hrobu zapsáno 70 jmen, některá z těchto jmen se ovšem opakují. Proto jsou v tabulce ve vedlejším sloupci uvedena jednotlivá příjmení, celkem se jich zde na počátku 17. století vyskytuje 49. Z těchto 49 rodů je zde zapsáno 70 měšťanů, jak již bylo uvedeno výše, ovšem vezmeme-li v potaz možnost, že se v případě jmen, která jsou zde uvedena dvakrát, např. Martin Hossman, jedná o movitější osoby, které jsou zde zapsány vícekrát z toho důvodu, že v městečku držely několik domů, pak docházíme k číslu 66. Samozřejmě se zde také vyskytují rody, které jsou zastoupeny počtem svých členů více, než rody jiné, jedná se zejména o rod Hossmanů, kterých je zde evidováno podle I. oseckého urbáře 4 – 5. Dalšími rody zastoupenými zde více členy pak byli Rudloffové, Šmídové, Dreisigkové, ale také další.

Verneřice

Osecké urbáře, jak první, tak druhý a také i třetí a taktéž Berní rula, mají v sobě obsažen klíč, podle kterého následují jednotlivé vsi. Také my užijeme tohoto klíče, který zachycuje nejprve vsi oseckého kláštera právě v blízkosti tohoto kláštera. Právě těmi se také zabývá tato práce. A proto další vsi, kterou se budeme zabývat, je nedaleko Hrobu se nacházející víska Verneřice. Tato vesnice se objevuje společně s Hrobem v listině z roku 1186. Taktéž o ní dále slyšíme až téměř o sto let později, kdy byla prodána teplickými benediktinskými jeptiškami oseckému klášteru. Verneřice ležely nedaleko Hrobu, mezi těmito dvěma obcemi vedla asi 6 km dlouhá cesta, kterou byly tyto vesnice spojeny. Dále se také tato ves objevuje na listině Jana Lucemburského z roku 1341, která evidovala vsi kláštera kvůli zdanění. Obyvatele Verneřic, žijící zde počátkem sedmnáctého století zachycuje následující tabulka č. 2.

Tab. č.2: Obyvatelé Verneřic na počátku 17. století

Verneřice	
Obyvatelé Verneřic roku 1603	Rody vyskytující se zde roku 1603
Hanns Schubert	<i>Schubert- Hanns</i>
Martin Fischer	<i>Fischer - Martin, vdova po Vítu Fischerovi</i>
Michel Geppert	<i>Geppert – Michal, Jakub</i>
vdova po Vítu Fischerovi s jejími dětmi	<i>Ditterich – Almu</i>
Almuš Ditterich	<i>Klimpel – Šimon</i>

Šimon Klimpel	<i>Geyer - Jiří, Hanns</i>
Jiří Geyer	<i>Trčka - Petr2x</i>
Peter Trčka	<i>Turek – Jakub</i>
Petr Trčka	<i>Friderich – Martin, Valentin z Hrobu</i>
Jakub Turek	<i>Kästnerin – Melchior</i>
Martin Friderich	<i>Bundschuh – Martin</i>
Melchior Kästnerin	<i>Jeckel – Hanns</i>
Martin Bundschuh	<i>Dreysigk – Michael, Vít z Hrobu</i>
Hanns Jeckel	<i>Hoffmann – Mattes</i>
Michael Dreysigk	<i>Geysler – Jiří</i>
Jakub Geppert	<i>Hene – Hanuš</i>
Mattes Hoffmann	<i>Pester – Melchior</i>
Jiří Geysler	<i>Zeiner – Kryštof</i>
Hanuš Hene	<i>Schmit - Hanns z Hrobu, Jeremiáš z Hrobu</i>
Melchior Pester	
Hanns Geyer	
Kryštof Zeiner	
Vít Dreysigk z Hrobu	
Hanns Schmit z Hrobu	
Valentin Friderich z Hrobu	
<i>Jeremiáš Schmidt z Hrobu</i>	

Na počátku sedmnáctého století tedy, jak zjišťujeme z tabulky, žilo ve Verneřicích 26-25 vesničanů. Taktéž zde podobně jako v Hrobu se vyskytovalo několik rodů, které byly ve vsi zastoupeny dvěma vesničany. Jedná se o rody Fischerů, Geppertů, Geyerů, Trčků, Friderichů, Dreysigků a Schmitů. Rozmezí, které jsem napsal výše, je pak způsobeno tím, že se zde vyskytovali roku 1603 dva stejnojmenní dospělí vesničané, a sice Petr Trčka starší a mladší, anebo, k čemuž se kloním spíše, se jednalo o jednu osobu zapsanou na dvou hospodářstvích.

Další obcí, která v urbáři z roku 1603 následuje po Verneřicích, je Oldřichov u Duchcova.

Oldřichov u Duchcova

Oldřichov, celý název obce zní Oldřichov u Duchcova, na rozdíl od předcházející obce není uveden v listině Jana Lucemburského z roku 1341, zachycující obce oseckého kláštera. (Hrob je zde uveden na prvním místě) Ovšem v urbáři z roku 1603 se s touto vsí setkáváme na třetím místě. Stejně jako v předcházejících případech, i zde nyní bude následovat tabulka obyvatel žijících v této obci počátkem sedmnáctého století.

Tab. č.3: Obyvatelé Oldřichova u Duchcova v roce 1603

Oldřichov u Duchcova	
Jednotlivci žijící v Oldřichově počátkem 17. století	Rody a jejich členové na počátku 17. století
Ondřej Rudloff	Rudloff -Ondřej
Mattes Šmíd	Šmíd - Mates,
Ondřej Geyer	Geyer – Ondřej
Valentýn Schneider	Schneider - Valentýn
Štefan Gletzscht	Gletzscht – Štefan, Lorentz
Urban Schwartz	Schwartz – Urban
Ondřej Herklotz	Herklotz – Ondřej
Bartel Grell	Grell - Bartel
Jiří Ruppert	Ruppert - Jiří
Jiří Beyer	Beyer - Jiří
Jiří Beer	Beer - Jiří
Hanns Doberitz	Doberitz – Hanns
Řehoř Lewe	Lewe Řehoř
Nickel Lose	Lose Nickel
Ondřej Jeckel	Jeckel - Ondřej
Vít Müller	Müller Vít
Martin Sander	Sander – Martin
Benedikt Pelmann starší	Pelmann, Benedikt starší ^{2x}
Benedikt Pelmann starší	Krahl – Jiří
Jiří Krahl	
Lorentz Gletzscht	
Kdo dává úroky Martinu Sanderovi	

Zde je tedy situace poměrně jednoduchá, neboť v této vsi se neopakuje ani jedno jméno. Ovšem i tak se zde vyskytuje kolonka, v níž je napsáno: *Kdo dává peníze Martinu Sanderovi*. Tomu tedy patřila dvě hospodářství, z nichž jedno pronajímal. Nevíme však, zda pronajímal své druhé hospodářství někomu ze vsi, či někomu zde neuvedenému. Můžeme tedy říci, že v Oldřichově u Duchcova žilo počátkem 17. století 21–22 vesničanů. V Oldřichově u Duchcova se tehdy vyskytovalo 19 rodů, z nichž byly nejvíce zastoupeny rody Pelmannů a Gletzschtů. U těchto rodů lze předpokládat, že se zde vyskytovaly přinejmenším jednu generaci zpět.

Jeníkov

V pořadí čtvrtou obcí, ke které se ve výčtu vsí ležících nedaleko oseckého kláštera dostáváme, je Jeníkov. Jeníkov leží nedaleko Oldřichova u Duchcova, a obě vsi tedy nedaleko Duchcova. Ačkoli o Oldřichovu zde padlo jen několik vět, informace týkající se Jeníkova nebudou natolik kusé. Je totiž třeba podotknout, že k oseckému klášteru patřily tzv. inkorporované fary, kterými se zabýval ve svém článku Ludomír Kocourek.⁶⁾ Cisterciácký

klášter Osek měl několik inkorporovaných far, ovšem tento počet ovšem nabyl až postupem doby. Byly jimi jednak samotný Osek, dále Hrob, Jeníkov, Jeníšov Újezd, Libkovic, Mariánské Radčice, Škrle, Vtelno a Vysočany. V Jeníkově byla farnost ještě před nástupem Přemysla Otakara II. na trůn, čili před rokem 1253, ovšem farní kostel se zde prvně zmiňuje až o sto deset let později. Po husitské revoluci obyvatelé Jeníkova přešli k utrakvismu, a tak byla farní správa papežským breve Sixta IV. z 10. června 1482 přenesena do Hrobu, který byl tehdy katolický. Na konci šestnáctého století a ve století sedmnáctém zde však opět působil katolický farář. Roku 1551 byl v této obci vybudován nový katolický kostel, ovšem o jedenáct let později byl zdejší katolický farář společně s farářem z Novosedlic a z Českého Chvojna odsouzen do vězení. Vesničany žijící v Jeníkově na počátku sedmnáctého století zachycuje tabulka č. 4.

Tab. č. 4: Obyvatelé Jeníkova v roce 1603

Jeníkov	
Jednotlivci žijící v Jeníkově roku 1603	Rody vyskytující se v Jeníkově roku 1603
Pavel Schell	Schell - Pavel2x
Pavel Schell, další statek	Jeckel - Jakub
Jakub Jeckel	Fischer – Ondřej
Ondřej Fischer	Schmid - Albrecht, pan
Pan Albrecht Schmidt	Kirchner - Hanns
Hanns Kirchner	Weinolt - Hanns
Hanns Weinoldt	Seifert - Petr
Petr Seifert	Shehorz - Urban
Urban Shehorz	Kalin - Benedikt
Benedikt Palin	Dornn - Tomáš
Thomas Dorn	Teicher - Jakub
Jakub Teicher	Zeller - Hanns
Hanns Zeller	Asmann – Gelasius
Gelasius Asmann	Pelman - Jakub
Jakub Pulmann	Schwartz - Jiří
Petr Schwartz	Loße - Jiří
Jiří Loße	Hall - Benedikt
Benedikt Hall	Glöckner - Martin
Martin Glöckner	Richter - Milan
Michael Richter	Walter - Pavel
Pavel Walter	

V Jeníkově počátkem sedmnáctého století, jak zachycuje tabulka č. 4, žilo 20-21 lidí, kteří byli vlastníky či nájemci půdy. V obci se současně vyskytovalo dvacet příjmení, dvakrát se totiž v obci objevuje jméno Pavel Schell. Právě toto jméno je velmi zajímavé, protože se pravděpodobně jednalo o jednu a tu samou osobu, které náležely dva statky, neboť to uvádí

urbář. V tomto případě je tedy pravděpodobnější uvažovat o tom, že se zde roku 1603 vyskytovalo 20 vesničanů.

Kocourkov

Další obcí náležející oseckému klášteru, která současně ležela nedaleko tohoto kláštera, byl Kocourkov, nijak zvláště významná obec, která neměla ani větší počet obyvatel. Ty zde budou uvedeni v následující tabulce č. 5.

Tab č.5: Obyvatelé Kocourkova v roce 1603

Kocourkov	
Jednotlivci žijící v Kocourkově roku 1603	Rody a jejich členové žijící zde roku 1603
Valentýn Kall	Kall – Valentýn
Urban Gemeiner	Gemeiner – Urban
Michael Klimpel	Klimpel – Michael
Mattes Liebischer	Liebischer – Mattes
Hanns Eckert	Eckert – Hanns
Valentýn Schnabel	Schnabel – Valentýn
Kryštof Zpels	Zpels – Kryštof
Martin Hennel	Hennel – Martin

Tabulka tedy uvádí celkem 8 mužů, kteří zde žili na počátku sedmnáctého století. Ani jeden z těchto osmi nebyl však s nikým z ostatních v takovém příbuzenském vztahu, aby to bylo lze z urbáře vysledovat.

Hajniště

Hajniště jsou další vsí, kterou nalezneme v urbáři z roku 1603, nikoli ovšem ve výčtu vsí náležejících klášteru v době panování Jana Lucemburského. Též tato ves měla, stejně jako Kocourkov, jen velmi málo obyvatel, což je ostatně patrné také z následující tabulky č.6

Tab. č. 6 Obyvatelé obce Hajniště roku 1603

Hajniště	
Jednotlivci žijící zde na počátku 17. století	Rody a jejich členové vyskytující se zde roku 1603
Kryštof Richter	Richter - Kryštof, Kašpar
Kryštof Liehmann	Liehman - Kryštof
Heinrich Koch	Koch - Jindřich
Prokop Rudloff	Rudlof - Prokop
Baltazar Kastner	Kastner - Baltazar
Jakub Loše	Loše - Jakub, Nickel Loß a Jakub Los
Nickel Loß	Andres – Lorenz
Lorentz Andres	

Kašpar Richter	
Jakub Los	

Vyskytuje se zde deset sedláků či přesněji řečeno deset vlastníků či nájemců pozemků. Nikoli ovšem deset různým příjmení. Těch je zde zaznamenáno pouze 7. Nejvíce z těchto sedmi příjmení je zastoupeno příjmení Loše, které se vyskytuje také ve tvaru Loß. Právě zde se setkáváme s tím, že se v jednom rodě objevuje totéž jméno ve dvou podobách. Jedná se o jméno Jakub Loß, které je v urbáři zapsáno dvakrát, druhý tvar je v urbáři uveden jako Jakub Loše, možná záměrně kvůli odlišení dvou osob, možná se jedná pouze o špatný zápis dalšího hospodářství tomuto vesničanovi. Tento postup se však zdá být záměrný, a z toho lze usuzovat, že v této vsi se vyskytovali dva Jakubové Lošeové, tedy otec a syn, přičemž Nickel Loß by pak byl dalším ze synů.

Zaměříme se však nyní na další obec oseckého kláštera.

Křižanov

Další vsí, která následuje v oseckém urbáři, je Křižanov, který je dnes chápán jako součást Hrobu. Jako obec oseckého kláštera je zaznamenána již v listině Jana Lucemburského z roku 1341. Seznam obyvatel žijících v této vsi počátkem sedmnáctého století podává následující tabulka.

Tab. č 7: Obyvatelé obce Křižanov na počátku 17. století

Křižanov	
Vesničané žijící zde počátkem 17. století	Rody vyskytující se zde počátkem 17. století
Jiří Klem	Klem - Jiří
Jakub Rudloff	Rudlof - Jakub, Prokop
Vít Göppert	Göppert - Vít
Adam Jeckel	Jeckel - Adam
Ondřej Henigh	Henigh - Ondřej
Kryštof Gromann	Gromann – Kryštof
Jakub Funek	Funek - Jakub
Bartel Aschenbryer	Aschenbryer – Bartel
Jiří Liman	Liman - Jiří
Prokop Rudlof	Fischer- Kryštof
Kryštof Fischer	

Jak lze jednoduše zjistit z tabulky, žilo zde 11 sedláků či domkářů. V jednom případě je tedy zaznamenán mlýn a nikoli jméno. Pokud se týká příjmení, pouze jedno se v této vsi vyskytuje vícekrát, a sice jednou, jedná se o příjmení Rudloff, které nosili dva lidé, kteří zde

žili. Jednalo se o Jakuba a Prokopa Rudlofa. Ostatní příjmení jsou zde pak zastoupena jen jedním člověkem.

Domaslavice

Další obcí, kterou uvádí osecký urbář z roku 1603, a kterou se bude zabývat tato práce, jsou Domaslavice. Tato vesnice je také uvedena v listině Jana Lucemburského, která byla sepsána v době vrcholného středověku, v roce 1341. Na počátku sedmnáctého století zde podle urbáře žilo dvanáct sedláků či domkářů, z nichž jedenáct je jich uvedeno jménem.

Tab. č. 8: Obyvatelé obce Deutsendorf na počátku 17. století

Domaslavice	
Vesničané žijící v obci na počátku 17. století	Rody vyskytující se zde počátkem 17. století
Tomáš Geppert	Geppert – Tomáš, Michal
Jakub Schneider	Schneider – Jakub
kdo dává úroky Jakubu Schneiderovi	Jindřich -Martin
Martin Heinrich	Sander - Bernhardt
Bernhardt Sander	Klausnitzer - Mates
Mattes Klausnitzer	Ditterich -Mates
Mattes Ditterich	Klippel - Mates
Mattes Klippel	Kinderman – Martin
Michal Göppert	Stang - Ondřej
Martin Kinderman	Wenda - Wolf
Ondřej Stang	
Wolff Wenda	

Na počátku 17. století zde tedy žilo 12 vesničanů, přičemž 11 jich je uvedeno jménem. V jednom případě ovšem nevíme, jak se dotyčný jmenoval. Mohl to být jeden z vesničanů, či někdo z jiné vsi. Jedenáct vesničanů nosilo 10 různých příjmení. Jenom jedno příjmení, a sice Geppert, nosili dva muži, ostatní příjmení nosila vždy jen jedna osoba.

Háj

Další obcí, která se však počtem obyvatel nejvíce blížila Hrobu a přinejmenším z hlediska počtu obyvatel by si zasloužila název městečko, byl Háj. Háj se také nachází hned vedle Hrobu. Na počátku sedmnáctého století zde urbář eviduje 48 lidí. Jsou uvedeni v následující tabulce.

Tab. 9: Obyvatelé vesnice Háj

Háj	
Vesničané žijící zde na počátku 17. století	Rody vyskytující se zde na počátku 17. století

Benedikt Ditterich	Ditterich – Benedikt2x, Lorentz2x, Urban, Jakub
Šimon Kindelmann	Kindelman – Šimon
Daniel Baumgart	Baumgart - Daniel
Kryštof Hossman	Hossman – Kryštof, Martin
Benedikt Neuber	Neuber - Benedikt
Albrecht Kelner	Kelner – Albrecht, Mates
Mattes Kelner	Grimmer Tomáš a Mates,
Thomas Grimmer	Noßwitz Benedikt
Mattes Grimmer	Bretwitzová - paní vdova Anna Marie
Benedikt Noßwitz	Rinchwitz - Bernard
paní vdova Anna Marie Bretwitzová	Weckenbrodt - Tomáš, Lukáš
Urban Ditterich	Grans Hanns
Bernard Rinchwitz	Gäbel Jiří
Tomáš Weckenbrodt	Walter - Michal
Hanns Grans	Dornn – Benedikt a Ondřej
Hanns Gerber	Winckler – Adam
Jiří Gäbel	Keler - Michael
Lukáš Weckbrodt	Richter – Benedikt
Michal Walter	Horn - Václav, Martin
Benedikt Dornn	Grindig – Mates, Jiří
Ondřej Dornn	Pantzner – Adam
Martin Hoßman	Francek – Řehoř
Lorentz Ditterich	Schlagebaum – Kašpar
Adam Winckler	Pautzen – Ondřej
Adam Winckler	Wolf Jiří,
Michael Keler	Lichmann Hanns
Lorentz Ditterich	Scheunpflug - Valentýn, Mates
Benedikt Richter	Beek - Martin
Václav Horn	Käll - Jiří, Gelasius
Mattes Grundig	Neukirch - Valentýn
Adam Pantzner	Wenda – Michal
Řehoř Francek	Drexler – Michal
Kašpar Schlagebaum	Libischer Mates
Ondřej Pautzen	Gerber – Hanns
Jiří Wolff	
Hanns Lichmann	
Valentýn Scheunpflug	
Martin Horn	
Martin Beek	
Jakub Ditterich	
Georg Käll	
Valentýn Neukirch	
Michal Wenda	
Benedikt Ditterich	
Gelasius Kaal	
Michal Drexler	
Mates Scheunpflug	
Jiří Grindig	
Mates Libischer	

V obci Háj počátkem sedmnáctého století žilo 46-49byvatel. Až na jednu výjimku jsou v urbáři uvedeni muži. Počet vesničanů se tak pohybuje v rozmezí od 46 do 49, přičemž nelze jednoznačně určit, kdo z těch, kteří jsou zde uvedeni dvakrát, skutečně měl dvě hospodářství a kde se jedná o dvě stejnojmenné osoby.

Hrdlovka

Hrdlovka je předposlední vsí, které se zde budeme věnovat. Taktéž ona se nachází v listině Jana Lucemburského z roku 1341. Náležela ovšem klášteru od samého počátku. Lidé žijící zde počátkem 17. století uvádí následující tabulka.

Tab. č. 10: Obyvatelé vesnice Hrdlovka na počátku 17. století

Hrdlovka	
Vesničané žijící v Hrdlovce na počátku 17. století	Rody vyskytující se zde na počátku 17. století
Mates Glicer	Glicer - Mates
Šimon Kimmelberger	Kimmelberger - Šimon
Jiří Wißler	Wißler - Jiří
Urban Koch	Koch - Urban
Ilgen Richter	Richter - Ilgen, Jiří
Ondřej Zimmermann	Zimmerman – Ondřej, Martin
Abraham Tirman von Rollenstein	Tirman – Abraham
Zikmund Behaimb	Behaimb – Zikmund
Řehoř Dorn	Dorn - Řehoř
Martin Zimerman	Timer Jiří
Jiří Richter	Hirtsch - Urban
Jiří Turner	Andersch Jiří
Urban Hirtsch	Seifert Martin
Jiří Andersch	Scherber Kryštof
Martin Seifert	
Kryštof Scherber	

V Hrdlovce roku 1603 žilo 16 vesničanů, nejsilněji tu byly přítom zastoupeny rody Richterů a Zimmermanů, které zde byly zastoupeny každý dvěma lidmi.

Starý Osek

Záměrně jsem jako poslední obec oseckého klášterství, které se zde budeme věnovat, vybral Osek, neboť se jedná o obec, která byla samotným základem oseckého kláštera, vždyť přeci v této obci klášter vznikl.

O existenci Oseka se poprvé dozvídáme právě tím, že zde vznikl koncem dvanáctého století cisterciácký klášter. Tato obec náležela tedy klášteru od samého počátku. Z historických

pramenů také víme o existenci oseckého hřbitova, který roku 1209 vysvětil tehdejší biskup Daniel II. Milík.⁷⁰Osek samozřejmě získal tím, že v něm vznikl cisterciácký klášter, na významu. Obyvatele Oseka na počátku 17. století zachycuje urbář, který tehdy vznikl.

Tab. č. 11: Obyvatelé vesnice Starý Osek na počátku 17. století

Starý Osek	
Vesničané vyskytující se zde počátkem 17. století	Rody vyskytující se zde počátkem 17. století
Kryštof Model	Model – Kryštof
Tomáš Müller	Müller – Tomáš
Adam Scharsack	Scharsack – Adam
Ondřej Heintzman	Heintzman – Ondřej
Jiří Spitz	Spitz – Jiří
Bastion Hübler	Hübler – Bastion
Jakub Šmíd	Šmíd – Jakub
Vít Haßlinger	Haßlinger – Vít
Mates Šander	Šander – Mates
Jakub Hanička	Hanička – Jakub

Ve Starém Oseku⁸⁾, přestože by stačilo plně pojmenování Osek, neboť Nový Osek vznikl až po třicetileté válce, byl založen roku 1656, bylo počátkem 17. století zapsáno 10 lidí, všichni muži, kteří mezi sebou nebyli příbuzní do té míry, aby to bylo možno rozpoznat z nahlédnutí do urbáře. Nevyskytoval se zde tedy žádný rod, který by byl zastoupen třeba i jen dvěma vesničany.

Starý Osek, toto označení budeme používat i nadále, je poslední ze vsí oseckého kláštera, kterou se bude tato práce zabývat. Nyní jsme si tedy již představili všechny vesnice, jimiž se bude tato diplomová práce zabývat. Nejsou zdaleka všechny, ale jak jsem již uvedl v poznámkách, zaměřil jsem se na vývoj v obcích v bezprostředním okolí oseckého kláštera.

Rozdělení vesničanů oseckého kláštera podle I. oseckého urbáře

Poté, kdy zde byli uvedeni v tabulkách jednotliví vesničané v jednotlivých vsích se nyní zaměříme na jejich hospodářství, tyto lidi si rozdělíme na sedláky a chalupníky, přičemž využijeme rozdělení, které ve své práci Poddaní točnického panství v druhé polovině 17. století zmiňuje E. Maur, kdy uvádí, že podbrdská komise dělila vesničany na sedláky a chalupníky podle toho, zda vlastnili nad 15 str. půdy, pak se jednalo o sedláky, či méně. V druhém případě pak šlo pochopitelně o chalupníky.

První vsí, které se budeme věnovat, jsou Verneřice. Zde bylo k roku 1603 16 sedláků, u čtyř mužů, u nichž je připsáno, že pocházeli z Hrobu, není uvedeno nic, všichni ostatní pak

tedy byli chalupníci. Jednou je uveden mlynář. Další obcí je Oldřichov u Duchcova. Zde je zapsáno 22 položek a 21 jmen. Také zde se setkáváme s mlýnem, dále se zde vyskytovalo 13 sedláků, na jejichž pozemcích je často uváděn kůň, ve třech případech, totiž u Jiřího Kahla, Valentina Schneidera a Urbana Schwarze jsou uvedeni 2 koně. Všem třem také náležela největší hospodářství.

Třetí vsí, kterou se budeme zabývat, je Jeníkov. V této obci se počátkem 17. století vyskytovalo 20 vesničanů, přesto je zde ovšem 21 zápisů. Podle rozlohy půdy se v obci vyskytovalo 9 sedláků, ve všech ostatních případech se tedy jednalo o chalupníky.

Další obcí je Kocourkov, kde roku 1603 žilo 8 vesničanů, z nichž 5 bylo sedláků. Tři zbývající pak náleželi podle rozlohy půdy k chalupníkům..

Také ves, kterou se budeme zabývat nyní, je počtem svých obyvatel poměrně malá. Jedná se o obec Hajniště, v níž bylo 10 hospodářství a přesně polovina z nich náležela sedlákům. Druhou polovinu pak tvořili chalupníci. Za Hajništěm je jako další obec uveden Křižanov. Tato obec je zajímavá z hospodářského hlediska zejména tím, že se zde vyskytovaly dva mlýny. Počátkem 17. století je zde uvedeno 11 vesničanů, z nichž tedy 2 byli mlynáři, jednalo se o Jakuba Funeka a Bártela Aschenbryera. Jakub Funek by ovšem podle urbáře měl patřit spíše k chalupníkům. Chalupníci zde byli čtyři. Zbytek pak tvořili sedláci.

Dále se dostáváme k obci Domaslavice. V I. oseckém urbáři je zde 12 hospodářství. Sedm z nich se řadilo k sedlákům. Všichni ostatní byli chalupníci. Jeden z těchto chalupníků byl domkář.

V pořadí devátou obcí je Háj, obec, která se počtem obyvatel nejvíce blížila Hrobu. V Háji je k roku 1603 49 záznamů, třináctkrát jsou zde uvedeni sedláci, jednou je uveden mlýn a všichni ostatní, bylo jich 35, náleželi mezi chalupníky, 7 z nich pak byli domkáři. Jako další obec je v I. oseckém urbáři zapsána obec Hrdlovka, kde je zapsáno 16 obyvatel., devět z nich byli sedláci. Další skupinou jsou takto chalupníci, kteří tvořili zbytek vesničanů.

Poslední vsí, k níž se dostáváme, je Starý Osek. Jak víme, tato obec nebyla příliš lidnatou, ale měla pro dějiny kláštera veliký význam, neboť ten se nachází právě zde. V této vsi žilo k roku 1603 10 vesničanů, do jednoho chalupníků.

Sedláci a chalupníci podle I. oseckého urbáře – shrnutí

V této podkapitolce se budeme zabývat poměrem mezi počtem sedláků a chalupníků. Takovýto poměr bude učiněn za každou podkapitolou zabývající se oseckými urbáři.

Následně pak tyto poměry srovnám mezi sebou, čímž dostaneme určitý obraz, jak moc velký vliv měla válka na tyto dvě skupiny.

Ve vsích oseckého kláštera k roku 1603 se vyskytuje 86 sedláků a 96 chalupníků. Z tohoto poměru je tedy patrné, že obě tyto skupiny, které byly na vsi nejhojněji zastoupeny, byly v těchto vsích v poměru 1:1, chalupníci dokonce mírně převažovali.

KAPITOLA III.

Obr. 4:Druhý osecký urbář

DRUHÝ OSECKÝ URBÁŘ

Předmluva ke III. kapitole

V této části se zaměříme na II. osecký urbář, jak je ostatně patrné z názvu, ovšem také se budeme věnovat politickým událostem, které hýbaly českou společností, a nejen jí, v té době.

Dvaadvacet let politiky a politikaření

Druhý z oseckých urbářů byl napsán roku 1625, přičemž stejně jako urbář z roku 1603 byl i tento reakcí na svou dobu a děj, který se kolem kláštera odehrával. Osecký klášter sám nebyl v samotném středu dění, ale nebyl ani zcela na okraji. Vraťme se proto znovu k této církevní stavbě v době, kdy zde byl napsán první z oseckých urbářů, tedy k roku 1603. Tehdy byl arcibiskupem v zemi a současně i pánem oseckého kláštera arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé a z Lipé, jak znělo celé jeho jméno i s přídomkem. Roku 1603 mu bylo dvaapadesát let a na tehdejší dobu se již jednalo o starce. Přes svou učenost, která jej kdysi favorizovala v očích Rudolfa II., se mu nepodařilo podstatněji vyřešit hospodářské problémy, s nimiž se arcibiskupství muselo nutně potýkat. Tento neutěšený stav jej přivedl k realistickému pohledu na tehdy existující stav, a nad faktickým vícevěřím v oficiálně katolické říši přivřel oči a potichu je toleroval. Na počátku března roku 1606 však nastal obrat. Tehdy byl arcibiskup Berka stížen mrtvicí a nedlouho poté zemřel. Podle dohody uzavřené mezi císařem Rudolfem II. a křížovníky s červenou hvězdou měl nyní panovník sám vybrat novou osobnost vhodnou k usednutí na stolec sv. Vojtěcha. Taková osobnost zde skutečně byla, jednalo se o biskupa a arcibiskupova zástupce Jana Lohelia, kterého si na Berkově místě přálo jistě mnoho členů katolického kléru. Jan Lohelius byl totiž radikálním katolíkem, který neváhal prosazovat katolickou víru za každou cenu a potlačit tak nekatolická učení. Snad si byl císař této skutečnosti i vědom, jeho volba však byla jiná. Padla na děkana pasovské kapituly a řezenského kanovníka, kterým byl Karel z Lamberku. Karel z Lamberku se narodil roku 1563 ve Štýrsku. Dne 12. března 1607 přísahal na řádové stanovy křížovníků a 7. října toho roku byl vysvěcen papežským nunciem Antonínem, biskupem z Gaety a tak též nastolen. Císařovou volbou se tak na křeslo sv. Vojtěcha posadil cizinec, muž, od kterého si císař pravděpodobně hodně sliboval. Karel z Lamberka si však v sobě nesl tajemství, o němž nesměl nikdo vědět, a o němž také z počátku nikdo nevěděl, a jež jej nakonec zcela vyřadilo z veřejného života. Tím tajemstvím byla epilepsie, nemoc, kterou tehdejší doba nechápala a pochopit ani nemohla. Stejně jako Jan Lohelius byl i nový arcibiskup muž nesmlouvavý a panovačný. Není proto divu, že velice brzy v českém, přeci jen do jisté míry tolerantním prostředí narazil. Karel z Lamberka byl v zemi cizincem a také jím zůstal, nikdy nepřijal

české prostředí a ono nikdy nepřijalo jej. Pokud jde o jeho vztah s Janem Loheliem, oba se vzájemně a opravdu hluboce nenáviděli. Jan Lohelius také jistě ne zcela dobře skrýval své zklamání. Byl přeci věrným služebníkem katolické víry a pokud šlo o protireformaci, nikdy neváhal pronásledovat nekatolíky. Arcibiskupem se měl stát přeci on! Nestalo se tak ovšem, naopak se musel poklonit před jiným člověkem. Že k tomu mohly vést i jiné důvody jej jistě nenapadlo. Arcibiskup Berka se narodil roku 1551, mrtvice jej skolila v roce 1606, tedy ve věku 55 let. Jan Lohelius byl přitom ještě o dva roky starší, kdežto Karel z Lamberka naopak o dvanáct let mladší. Ovšem jak již bylo uvedeno výše, s českým prostředím se nesžil. Poměrně často však odjížděl do Oseka, kde dlel v klášteře, přičemž ticho a klid klášterních zdí působilo velice blahodárně na jeho nemoc. Jeho časté odjezdy do kláštera, který byl zrušen mimo jiné proto, že ve zdejší oblasti bujela luteránská hereze, ovšem nezůstaly bez pozornosti. Nebylo to jistě dobré místo, vždyť přeci arcibiskup Brus z Mohelnice jen co se mu podařilo získat právě tento klášter, tak zemřel. A jistě byli alespoň někteří církevní činitelé přímými svědky některého z epileptických záchvatů arcibiskupa Lamberka. Arcibiskupská berla totiž epileptikovi Karlovi z Lamberka nijak nepřidala, spíše jej zatížila odpovědností, s níž by si v danou dobu neporadila ani osobnost vyrovnaná a silná, kterou on navíc nebyl. Není tedy divu, že se odcizil svému novému prostředí, přičemž v Oseku pak setrval stále déle a déle. Odpovědnost tak přecházela na jeho zástupce, kterým byl biskup Jan Lohelius, muž, jenž Lamberka bytostně nenáviděl.

Proč si však zvolil arcibiskup Lamberk právě Osek? Snad tento klášter zvolil z toho důvodu, že se jednalo o klášter německý, vesničané v okolí byli v drtivé většině Němci a německy také mluvili, snad chtěl být blíže Pasovu, svému dřívějšímu působišti, nevíme. Každopádně ale ignoroval skutečnost, o níž se přitom v arcibiskupství vědělo, že totiž v této oblasti převažují luteráni. Ale nevyskytovali se zde pouze oni. Neboť hrobský farář se zde chlubil svým čarodějným uměním. Měl u sebe také čarodějnou knihu. O tom všem se ale doslechl arcibiskup Lamberk a knihu faráři zabavil a jeho samotného nechal zavřít. Pokud tedy dříve měl některé pochybnosti, nyní držel v rukách konkrétní důkaz v podobě čarodějné knihy, kterou ale záhy nechal spálit.

Čarodějnictví samo o sobě bylo u církevního hodnostáře velice závažným přečinem, přesto však nevíme, jak spor pokračoval, neboť jej překryly události daleko významnější. Roku 1609 byl totiž císař Rudolf II. po řadě vytáček a zákazů nepovolených sněmů donucen nekatolickými stavy k podpisu Majestátu na náboženskou svobodu. Jednalo se o listinu, která zaručovala nekatolíkům zrovnoprávnění s katolíky. V zemi, v níž převažovala nekatolická většina, držela totiž moc katolická menšina. Na přelomu šestnáctého a sedmnáctého století se

do vedoucích dvorských úřadů dostali radikální katolíci. Současně se také vyostřoval spor císaře Rudolfa II. s bratrem Matyášem, kterému se počátkem 17. století podařilo uzavřít mír na uherské hranici, kde panovala situace v pravdě katastrofální, ovšem Rudolf II. tento mír odmítl uznat, čímž si v očích mnohých vlivných jedinců té doby velice uškodil. Následně se proti němu bratr v čele rakouských stavů a Uhrů postavil. Přidali se k němu též Moravané, nikoli však Češi, kteří naopak setrvali u Rudolfa a tím mu zachránili český trůn, přestože okolní země, tedy Rakousy, Uhry a Morava podle libeňské smlouvy uzavřené 25. června 1608 připadly pod přímou vládu Rudolfova mladšího bratra Matyáše, který byl také uznán za Rudolfova nástupce. Tento mír musel být pro Rudolfa velice potupný, on přeci strávil mládí ve Španělsku, kam odcestoval ve dvanácti letech společně s bratrem Arnoštem, ke kterému jako jedinému sourozenci měl vřelý vztah, naopak právě k Matyášovi byl jeho postoj dosti napjatý, posléze se ovšem změnil přímo v nepřátelský.¹⁾ Právě on byl císařem a před ním měla klečet celá Evropa, Osmany nevyjímaje. A nyní ho vyšachovalo takové nic, bezvýznamná nula bez univerzitního vzdělání, nula, která se nedokázala udržet ani v tom Nizozemí, odkud ho právě on, Rudolf II., musel potupně vyplatit z vězení před zraky celé Evropy. A teď ho tohle NIC téměř připravilo o všechno. Libeňskou smlouvou došlo k rozdělení monarchie, Rudolfovi zůstávala vláda v Čechách, ve Slezsku a Lužicích a samozřejmě také v říši.

Přestože tato smlouva měla pro Matyáše rozhodující význam a on velice získal, současně mu způsobila také velké rozčarování. Pádu Rudolfa II. by nezabránilo již nic, kdyby se na jeho stranu nepostavili čeští nekatoličtí pánové. Matyáš to dobře věděl a cloumal s ním vztek. Věděl to také Rudolf a vztek s ním cloumal snad ještě více. Protože Matyáš zatímco se užuž viděl císařem musel nekatolickým stavům, které ho podporovaly proti Rudolfovi, vysvětlovat, že musí ještě alespoň chvíli počkat, než se stane císařem, Rudolf běsnil, neboť se stal plně závislým a musel nyní jednat s nekatolickými stavy a musel k nim být vstřícný. Čeští nekatolíci se pochopitelně na stranu Rudolfa II. nepostavili z čisté lásky k císaři, ale naopak z vypočítavosti. Právě oni byli oním závažím, které mohlo vychýlit misky vah na jednu, ale také na druhou stranu. Věděli to a nežádali málo. Chtěli zrovnoprávnění s katolíky, kteří, přestože byli minoritou, měli majoritní vliv u dvora. Císař sice v nouzi přislíbil, že podepíše Majestát na náboženskou svobodu, listinu, která toto měla zaručovat, na příštím sněmu, což tehdy nekatolíkům stačilo, ovšem posléze císaře k podpisu doslova donutili, neboť Rudolf II. se vytácel jak jen mohl, a pro něj nepříjemnou věc stále oddaloval. Rudolf II. Majestát na náboženskou svobodu podepsal 9. července 1609. Abychom se mohli seznámit s jeho zněním, bude zde Majestát na náboženskou svobodu uveden.

Majestát na náboženskou svobodu

My Rudolf druhý, z Boží Milosti volený Římský císař, po všechny časy rozmnožitel Říše a Uherský, Český, Dalmatský Charvatský etc. Král, etc. Arcikníže Rakouský, Markrabě Moravský, Lucemburské a Slezské Kníže a Lužické Markrabě etc.

K věčné paměti známo činíme tímto listem všem: Jakož jsou toho všickni tři Stavové Království našeho Českého, tělo a krev Pána Ježíše Krista podobojí příjímací, věrni naši milí, na sněmu, kterýž léta Páně tisícího šestistého osmého již pominulého v Pondělí po neděli Exaudi na hradě Pražském držán, a téhož léta v pátek po památce sv. Jana Křtitele zavřín byl, při nás jakožto králi Českém toho se vši ponížeností a poddaností snažně vyhledávali, aby při té obecné konfesi české, kterouž Augspurskou jmenují, na sněme obecném léta tisícího pětistého sedmdesátého pátého sepsané a J. M.C. Císaři Maxmiliánovi slavné a svaté paměti, Panu Otci našemu nejmilejšímu, podané (kteráž tak, jak jsme toho jistou zprávu vzíti i také z psaní vlastní rukou J.C. M. Pana Otce našeho nejmilejšího psaných vyrozuměti ráčili, ano i některé hodné paměti při Deskách zemských toho se vynášly, i hned tehdáž od J. M. povolena byla), i přitom mezi sebou v předmluvě též konfesi obsaženém porovnání, ano také i při jiných svých v témž sněmu zejména doložených a náboženství jich se dotýkajících žádostech zůstaveni byli, a též náboženství své křesťanské podobojí volně a svobodně bez překážky každého člověka provozovati mohli, to vše aby od Nás jim Stavům dostatečně potvrzeno bylo, jakž týž artikul a žádost jich do dotčeného sněmu, a týž sněm ve Desky zemské do kvaternu sněmův obecních Zeleného, léta tisícího šestistého osmého v pondělí po neděli Exaudi pod literou K. 8 slovo od slova vložený a vepsaný to v sobě šíře obsahuje a zavírá: My pak nemoha na onen čas pro jiné veliké potřeby, pro kteréž tehdáž ten sněm rozepsán byl, kteréž žádnému odkladu trpěti nemohly, toho potvrditi, odkladu do budoucího sněmu, ke čtvrtku před sv. Martinem tehdáž nejprve příštímu terminovaného, k dalšímu všech těch věcí zavírání jsme milostivě žádali, a mezi tím, dokudž by koli se to tak na sněmu obecním nevykonalo, je Stavy podobojí, aby své náboženství volně provozovati mohli, a do vyřízení a na místě postavení téhož artikule k žádným artikulům, což by tak v proposici Nás Stavům přednášeno bylo, přistupovati, je uvažovati, ani o nic jednati povinni nebyli, opatřit ráčili, jakž táž milostivá žádost a opatření Naše plněji svědčí, podlé kteréhožto předešlého zůstání sněmovního, když sněm k témuž dni, totiž ke čtvrtku před sv. Martinem položený z jistých příčin od nás odložen, a potom jiný sněm od Nás ke dni outernímu po sv. Pavlu na víru křesťanskou obrácení mandátem Naším rozepsán a na Hrad Pražský položen byl,

a dotčení stavové podobojí, podavše nám znovu dotčené konfesi a snešení své společně, nepřestávali toho při Nás jakožto Králi a Pánu svém, netoliko skrze své snažné, poddané a ponížené prosby, ale i skrze znamenité a vzácné přímluvy vyhledávati, abychom k žádosti povolití ráčili: majíce My to vše s Nejvyššími Ouředníky a Soudci Zemskými a Radami Našimi Království Českého v Našem císařském a královském bedlivém uvážení, nepominuli jsme na poníženou a poddanou prosbu týchž Pánův, Rytířův, Pražan a jiných vyslaných z Měst, ze všech tří Stavů Království tohoto Našeho Českého, podobojí tělo a krev Pána Ježíše Krista přijímajících a k též konfesi se přiznávajících, věrných poddaných Svých milých, všem třem Stavům Království tohoto, věrným poddaným Našim, sněm obecní ke dni pondělnímu po neděli, jenž slove Rogationum, jinak křížová léta tohoto tisícího šestistého devátého mandáty svými královskými rozepsati, na Hrad Pražský položiti a v týchž mandátech vůbec vyšlých mezi jinými toho zjevně doložiti, že při tomto sněmu ten artikul o náboženství k zavření, na místě a konci postavení do proposice sněmovní položiti, a kterak by všickni, i jedenkaždý obzvláště, jak strana pod jednou, tak i podobojí, a kteří se k též konfesi Nám předešle od nich podané přiznávají, náboženství své beze všech překážek a outiskův ode všech lidí, buď duchovních anebo světských, vykonávati mohli, je v tom náležitě opatřiti chtíti ráčíme, jakž tíž mandátové Naši, jichž jest datum na Hradě Pražském v sobotu po neděli Jubilate léta tohoto tisícího šestistého devátého, v tom artikuli to v sobě obsahují a zavírají, k kterémužto obecnému tak od Nás rozepsanému sněmu když jsou se všickni tři Stavové poslušně a poddaně najíti dali, a My podlé Naší milostivé zámluvy, v témž mandátu Našem doložené, jsme v proposici Naší sněmovní předně ten artikul o náboženství položiti ráčili tu jsou často dotčení všickni tři Stavové sjednocení podobojí žádost svou předešlou v spisu Nám od Nich podaném obnovili, a za dostatečné opatření i jim toho Deskami zemskými potvrzení poddaně prosili.

I chtěje My tomu, aby v tomto Království mezi všemi třemi Stavy, jakož stranou podjednou, tak často dotčenou stranou podobojí všemi věrnými a milými poddanými našimi, nyní i na budoucí časy všelijaká láska, svornost, pokoj a dobré srozumění k vzdělání a zachování obecného a dobrého pokoje zůstávati, každá strana náboženství své, v kterém se spasení svého důvěřuje, volně a svobodně bez utiskování a všech překážek jedni k druhým provozovati mohla, a aby se (jakož slušné jest) sněmovnímu snešení léta tisícího šestistého osmého učiněnému i také tomu mandátu Našemu vůbec vyšlému (v kterémž jsme dotčené sjednocené Stavy podobojí k též konfesi se přiznávající za ty, kterýmiž jsou vždycky byli, totiž za své věrné poslušné poddané, pod milostivou ochranu Naši ke všem řádům, právům a svobodám tohoto Království náležející, na kteréž se povinnost Naše královská, práva zřízení

Zemská vztahující, vyhlásiti ráčili a i nyní vyhlašujeme) zadosti stalo, prohlédajíce jakož k dotčeným znamenitým přímluvám, tak i k mnohým a snažným prosbám týchž Stavů podobojí, a k mnohým věrným a platným od nich Nám po všecken čas Našeho šťastného nad nimi kralování v skutku prokázaným službám, z těch ze všech i jiných mnohých příčin s dobrým rozmyslem Naším jistým vědomím, mocí královskou v Čechách, s radou nejvyšších Úředníkův, Soudcův Zemských a Rad Našich, takto jsme ten artikul o náboženství při tomto nyní se na hradě Pražském držícím obecním sněmě se všemi třemi stavy tohoto království ustanoviti, zavřiti, a je Stavy podobojí tímto Majestátem Naším opatřiti ráčíme a opatřujeme.

Předně, jakož prvé zřízením zemským A. 32 utvrzeno jest, co se viry dotýče, podjednou způsobou a podoběma aby se neutiskovali, než spolu byli za jednoho člověka jako dobří přátelé, též strana strany aby nehaněla, toho se při témž Zřízení Zemském v tom artikuli zúplna zůstavuje a tím sobě oboje strany na budoucí časy zavázány jsou a býti mají, pod pokutami týmž Zřízením Zemským vyměřenými.

A poněvadž strana podjednou v tomto Království náboženství své volně a svobodně provozuje, a strana podobojí k též konfesi české se přiznávající jí v tom žádné překážky neb vyměření nečiní: aby tedy v tom rovnost zachována býti mohla, protož jim k tomu povolovati, moc a právo dávati ráčíme, aby i často dotčení sjednocení Stavové podobojí, jakž stav panský, rytířský, tak i Pražané, Horníci a jiná města s lidmi poddanými jich, a sumou všickni, kteří se koliv k dotčené konfesi české, někdy slavné a svaté paměti císaři Maximiliánovi, panu Otci Našemu nejmilejšímu, při sněmu obecním léta tisícího pětistého sedmdesátého pátého, a nyní znovu nám podané (při kteréž je milostivě zůstavovati ráčíme přiznali a přiznávají, žádného nevymínějíce, tolikéž náboženství své křesťanské podobojí podlé též konfesi a svého mezi sebou učiněného porovnání a sjednocení volně a svobodně všudy a na všelikém místě provozovati a vykonávati, při víře, a náboženství svém, že i při kněžstvu a řádu církevním, kterýž mezi nimi jest anebo od nich nařízen bude, pokojně zanechání býti mohli, a to až do křesťanského dokonalého obecného porovnání o náboženství v Svaté Říši, a kompaktáty již prvé na sněmu obecním léta tisícího pětistého šedesátého sedmého minulými a z privilegium Zemského i jinde vypuštěnými se spravovati povinni býti nemají, nejsou a nebudou.

Dáleji také týmž Stavům podobojí tuto zvláštní milost činiti a jim ke všem třem Stavům podobojí k též konfesi se přiznávajícím konsistoř Pražskou dolejší v moc a opatrování jejich zase dávati a k tomu milostivě povolovati ráčíme, aby tíž sjednocení Stavové podobojí touž konsistoř kněžstvem svým podlé též konfesi a snešení svého obnoviti a též kněžstvo jak české, tak německé podlé ní řídití dáti anebo zřízené na své kolatury bez všelijaké překážky arcibiskupa Pražského anebo kohokoliv jiného dosazovati, přijímati: nicméně i akademii

Pražskou, od starodávna straně podobojí náležející, kterouž jim Stavům se vším jejím příslušenstvím tolikéž v moc jejich milostivě dávatí ráčíme, tak aby ji muži hodnými a učenými osazovali, dobré, chvalitebné řády nařizovali a nad tím obojím z prostředku svého jisté osoby za defensi naříditi mohli.

Mezi tím pak, dokud by se kohokoliv od nich nevykonávalo, mají nicméně tíž Stavové podobojí všickni při tom, což svrchu psáno jest, aby náboženství své volně a svobodně všudy provozovati mohli, zouplna zanechání býti.

A kolikoliv osob tíž sjednocení Stavové podobojí z prostředku svého za defensory nad touž svou konsistoří a akademií Pražskou s společného svého snešení ze všech tří Stavův v rovném počtu nařídí a je Nám jakožto Králi a Pánu svému zejména poznamenané podají, chceme a máme ty všechny osoby, kteréž nám tak poznamenané podány budou, žádného z nich nevypouštějíc, a mimo tu povinnost, kteráž jim od Stavův svěřena bude, jim žádných jiných povinností, neb instrukcí nedávajíc, od dne podání Nám téhož poznamenaní ve dvou nedělích pořád zběhlých k tomu potvrditi a je za takové defensory vyhlásiti. Pakli v tom času svrchu oznámeném jich potvrditi nemohli a nepotvrdili, tehdy mají přece nad tím obojím za defensory zůstatí, to vše řídití a konati moc míti, jakoby od Nás k tomu potvrzení a vyhlášení byli. A umřel – li by kdy který z nich, tehdy na místo toho z světa sešlého tíž Stavové podobojí při tehdaž nejprv příštím sněmě budou moci jiného k těm živým pozůstávajícím voliti a přidati, což se i na časy potomní vždycky způsobem svrchu psaným jakožto od Nás, dědicům Našich a budoucích Králův Českých, tak i od nich Stavův a Defensorův řídití a konati má.

Jestliže by kdo také z týchž sjednocených všech tří Stavův tohoto Království podobojí mimo ty kostely a chrámy Boží, jichž v držení jsou a kteříž jim prvé náležejí (při nichž pokojně zůstávení a zanechání býti mají), ještě buď v městech, v městečkách, vesnicích aneb kdekoliv jinde chtěl nebo chtěli víceji chrámův neb kostelův k Boží službě, aneb také školy pro vyučování mládeže vystavěti dáti: toho jakož stav panský, rytířský, tak Pražané, Horníci a jiná města, všickni společně i jedenkaždý obzvláště, volně a svobodně každého času učiniti moci bude a budou, bez překážky každého člověka všelijaké.

A jakož v nejedněch městech Našich Královských i její Milosti Císařové jakožto Králové České z obojího náboženství, totiž podjednou i podobojí, spolu bydlejí: protož tomu obzvláště chtějí a o tom poroučeti ráčíme, aby pro zachování lásky a svornosti každá strana náboženství své volně provozovala, kněžími svými se řídila a spravovala, a jedna strana druhé v jejím náboženství a řádích žádného vyměřování nečinila, provozování náboženství, mrtvých těl v kostelích a na krchovích pochovávání a zvonění nebránila.

Také již po dnešní den žádný jak z vyšších svobodných Stavův, tak ani města, městečka, i také selský lid od vrchnosti svých ani žádného jiného duchovního ani světského člověka nemají a nemá od svého náboženství odtiskován a k náboženství strany druhé moci ani ni žádným vymyšleným způsobem přinucován býti.

A že to vše, což svrchu psáno, od Nás pro zachování lásky a svornosti věrně míněno a nařízeno jest, protože přiřkáme slovem svým královským, že tíž všickni sjednocení tři Stavové Království Našeho Českého podobojí, k též konfesi České se přiznávající, nynější i budoucí potomci jich, při tom při všem, což se svrchu píše, od Nás, dědicův Našich i budoucích Králův Českých zouplna, v celosti, bez přerušení zůstavení a chránění býti mají, nebo je také v tom ve všem při tom pokoji v svaté Říši o náboženství, jenž religionsfryd slove, učiněném, jakožto přední oud svaté Říše zůstavujeme a zanecháváme, v čemž se jim nemá od Nás, dědicův Našich a budoucích Králův Českých, ani od žádného jiného duchovního ani světského člověka překážky žádné činiti na časy budoucí a věčné.

A proti tomuto výš dotčenému o náboženství učiněnému pokoji a jich Stavův podobojí od nás stalému opatření žádná poručení a nic takového, což by jim v čem nejmenším překážku neb změnění toho učiniti mohlo, od Nás dědicův Našich a budoucích Králův Českých, ani od žádného jiného vycházení ani přijímáno býti nemá. A byť i pak vyšlo neb od kohokoliv přijato bylo, tehdy nemá to moci žádné míti, ani v té věci co buď právně nebo bez práva více souzeno aneb vyřknuto býti, za kteroužto příčinou předešlá všelijaká proti dotčené straně podobojí, a kteříž se k té konfesi české přiznávají, odkudkoliv vyšlá poručení a mandáty vyzdvihovati, mořiti, kaziti a v nic obracovati ráčíme, tak že to vše, i nynější a předešlé jich Stavův při Nás potvrzení téhož artikule vyhledávají a cožkoliv mezi tím až posavad se zběhlo, není a býti nemá jim všem třem sjednoceným Stavům tohoto Království, společně i obzvláště, k ni žádně ouhoně a ujmě jich dobrých pověstí a jakékoliv obtížnosti.

Což jim také od Nás i budoucích Králův Českých ničímž zlým spomínáno a zjinačováno býti nemá nyní, na časy budoucí a věčné.

Přikazující všem Nejvyšším Ouředníkům, Soudcům Zemským a Radám svým, též všem Stavům a obyvatelům tohoto Království, věrným milým, nynějším i budoucím, abyste je pány, rytířstvo, Pražany, Horníky i všecka města, všecky tři Stavy tohoto Království, se všemi lidmi poddanými jich a sumou všecku stranu podobojí, k též konfesi České se přiznávající, při tomto Našem opatření a Majestátu ve všech jeho artikulích, zněních a sentenciích zůstavili a chránili, žádných jim v tom překážek nečiníce ani komu jinému činiti nedopouštějíce pod uvarováním hněvu a nemilosti Naší. A kdož by se čeho kohokoliv buď z duchovních neb světských lidí k přerušení toho Majestátu dopustil, máme a povinni býti ráčíme s dědici

a budoucími Králi Českými a s Stavy tohoto Království k takovému každému jakožto rušiteli obecného dobrého pokoje hleděti a Stavy při tom chrániti a obhajovati tak a tím vším způsobem, jakž artikul v zřízení zemském a obhajování země, řádu a práva vyměřuje.

Naposledy přikazovati ráčíme větším a menším ouředníkům Desk Zemských Království Našeho Českého, aby pro budoucí paměť tento Majestát Náš na resoluci sněmovní, kteráž při tomto sněmě ode všech tří Stavů tohoto Království, ke Dskám Zemským učiněna býti má, ve Dsky Zemské vložiti a vepsati a potom tento originál k jiným svobodám neb privilegijím zemským na Karlštejn položiti dali. Tomu na svědomí pečeť Naši Císařskou k tomuto listu a Majestátu Našemu přivěsiti jsme rozkázati ráčili.

Dán na Hradě Našem Pražském ve čtvrtek po svatém Prokopu léta Páně tisícího šestistého devátého a království Našich Římského třicátého čtvrtého, Uherského třicátého sedmého, a Českého též třicátého čtvrtého.²⁾

Adamus de Sternberg

Supremus Burggravius

Pragensia

Rudolf

Ad mandatum Sacrae Caes

Majestatis proprium:

Paulus Michna

Přestože se jedná o tak velice důležitou listinu, domnívám se, že její význam je v jisté míře nadsazen. Ano, jistě Majestát na náboženskou svobodu zrovnoprávňoval katolíky a nekatolíky, což bylo právní potvrzení faktického stavu. Hovoří se zde o defensorech, které si mají stavy podobojí zvolit a tito defensoři mají vykonávat svou práci i přesto, kdyby nedostali potvrzení od císaře. Taktéž bylo zakázáno, aby jedna strana bránila druhé ve stavbě kostelů. Ovšem nikde nebylo zapsáno, jak trestat ty, kteří nebudou nařízení Majestátu dodržovat. Taktéž se Majestát nijak nedotýká většího zastoupení nekatolických stavů u císařského dvora, což je vlastně základní chyba, které se autoři dokumentu dopustili. Majestát svým zněním vychází vstříc nekatolickým stavům, nezabývá se však jejich postavením ve společnosti po stránce politické. Politické pozice se totiž nijak nezměnily a v jejich držení zůstali radikální katolíci. Stalo se tak již na samém konci šestnáctého století, kdy byli nejprve na Moravě, kde tento proces proběhl v letech 1597 – 1599, a také v Čechách, kde proběhl jednorázově nařízením panovníka, do nejvyšších stavovských úřadů dosazování radikální katolíci. Roku 1597 se tak stal Zikmund z Ditrichšteina podkomořím, Ladislav Berka z Dubé se na Moravě

stal roku 1598 nejvyšším komorníkem, a nejvyšším hejtmanem byl jmenován Jáchym Haugvic z Biskupic, a to roku 1599.

„V Čechách byla změna na mocenském kolbišti zdánlivě razantnější, protože proběhla jednorázově v roce 1599. Tehdy císař Rudolf II. jmenoval nové představitele nejvyšších vládních úřadů...Do zemské vlády se tak dostali příznivci radikálního španělsko – katolického směru, v první řadě nově jmenovaný nejvyšší kancléř Království českého Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic. Vliv katolické strany v zemské vládě posílili další muži, kteří v roce 1599 postoupili na vyšší posty v hierarchii stavovských úřadů. Byli to Zdeňkův příbuzný Kryštof Popel z Lobkovic a na Pátku, který povýšil z nejvyššího komořího na funkci nejvyššího hofmistra, dále dosavadní nejvyšší sudí Václav Berka z Dubé a z Lipé a na Rychmburce, (jeho příbuzný Zbyněk Berka z Dubé a z Lipé byl tehdy arcibiskupem), který... převzal úřad nejvyššího komořího. Na úřad nejvyššího sudího zemského, postoupil Adam ze Šternberka...

Katolická strana tak získala v letech 1597 – 1599 v Čechách i na Moravě v rozhodujících stavovských zemských úřadech výraznou převahu.³⁾

Bylo tedy pouze otázkou času, kdy tito lidé začnou ustanovení Majestátu na náboženskou svobodu za nejrozumnějších podmínek obcházet či přímo porušovat.

Brzy poté odjel arcibiskup Lamberk definitivně do Oseka, aby se odtud již nikdy nevrátil. Na svůj arcibiskupský úřad v podstatě rezignoval, zastupoval jej biskup Jan Lohelius. V Oseku nechal spálit veškeré písemnosti, které by kdy měly připomínat, že klášter snad někdy dříve náležel cisterciákům. Naštěstí tehdy šťastnou náhodou unikl zkáze ohněm Codex Damascus, který byl z hory spisů určených ke spálení vytažen oseckým písařem Leonhardem Erlacherem. Když pak arcibiskup Lamberk 18. září 1612 zemřel, nebylo pochyb, kdo se stane jeho nástupcem.

V té době ale byla již situace zcela odlišná. Císař Rudolf II. zemřel v polovině ledna 1612 a jeho nástupcem se podle libeňské smlouvy stal nenáviděný Matyáš. Ten sice již vládl dříve v ostatních zemích Koruny české, tím se zde ovšem nebudeme zabývat. Konečně tedy dosáhl svého a i přes řadu překážek nakonec usedl na trůn. Nebyl tehdy již žádný mladík, roku 1612 mu bylo 55 let a dosud neměl dědice, navíc byl ovšem dosti zavázán nekatolickým stavům okolních zemí, zejména tedy Rakous, a tak jeho vláda nebyla, a ani v podstatě nemohla být, silná. Není proto divu, že Matyáš se rozhodl i nadále zachovávat Rudolfův Majestát na náboženskou svobodu. Naproti tomu v čele arcibiskupství v té době již stál Jan Lohelius, člověk, který ani v mládí neváhal prosazovat katolickou víru jakýmkoliv způsobem. Janu Loheliovu bylo roku 1612 třiašedesát let, přežil jen o dva roky mladšího arcibiskupa Berku a též o patnáct let mladšího arcibiskupa Lamberka. Přinejmenším již za působení

Lamberkova si získal vážnost a postavení v církevních kruzích pro svůj nesmiřitelný postoj k nekatolíkům. Nyní měl tedy možnost prosadit pokatoličt'ování nekatolických Čech v praxi. Stejně jako arcibiskup Lamberk, i on se dostal velice záhy do sporu s městečkem Hrob, které patřilo cisterciáckému klášteru v Oseku. Majitelem tohoto kláštera bylo arcibiskupství a to od roku 1580, zdánlivě tedy bylo vše jasné. Ovšem Hrobští, kteří měli v městě katolického faráře a kam též docházeli luteránští kněží ze Saska, a kteří si chtěli vystavit luteránskou modlitebnu, se odvolávali na Majestát na náboženskou svobodu, jehož znění bylo hojně opisováno a šířeno tehdy po celé zemi. V Hrobu zamýšleli započít se stavbou luteránského kostelíka již na podzim roku 1611, tedy ještě za Lamberkova života, také se kvůli tomu dostali s arcibiskupem do konfliktu, neboť Lamberk přímo vyhrožoval městskému rychtáři, ať jen se městečko nespolehá na defensory, že ti mu proti arcibiskupovi nijak nepomohou. Zamýšlel totiž zakázat dovážet do městečka potraviny z okolních vsí, na nichž byli Hrobští existenčně závislí. V tomto činu sice arcibiskupovi Lamberkovi zabránila smrt, brzy ovšem na stejnou politiku navázal též arcibiskup Lohelius a dovoz potravin do Hrobu skutečně zakázal. Navíc v městečku ubytoval řemeslníky neorganizované v ceších, čímž Hrob poškodil. Dokonce se s Hrobskými i soudil a spor vyhrál. Je nutno říci, že již tehdy probíhala stavba luteránského kostelíka. V době, kdy byl kostelík téměř dostavěn, se v něm konala mše, psal se 5. červenec 1614, ovšem již v polovině září toho roku byl kostelík z příkazu arcibiskupa zapečetěn sedmi pečeti. Hrobští se však následně odvolali a pečeti z kostelíka strhli. Avšak soud toto odvolání vůbec neuznal, jelikož Hrobští se odvolávali na právo udělené jim císařem Karlem IV., které je vyvazovalo z jakéhokoliv poddanství. Když ale byli soudem vybídnuti, aby se tedy tímto privilegiem vykávali, zjistili, že je nemají, a to dokonce ani v žádném opisu, neboť již listinu s právem samotným jim kdysi odebral pražský arcibiskup Jan z Jenštejna. Soud pak pochopitelně odvolání zamítl. Hrobští tak definitivně prohráli. Přesto i nadále nekatolický kostelík užívali. Arcibiskup byl již tehdy jistě rozhodnutý, jak bude postupovat proti rebelujícím Hrobským, protože neuposlechnutí tohoto soudního rozhodnutí již byla zjevná rebelie, ale přeci jenom čekal. Do chvíle, než se katolické straně u dvora podařilo prosadit za čekance českého trůnu Ferdinanda Štýrského, který byl pravověrným katolíkem. K tomuto kroku přikročili Habsburkové poté, kdy zemřela císařovna Anna Tyrolská, manželka císaře Matyáše, který se s ní brzy po nástupu na trůn oženil, přičemž v sobě choval malou naději, že by snad ještě mohl zplodit syna. Po smrti císařovny však již bylo jasné, že Matyáš se vlastního potomka nedočká, a přikročil tedy k tomu, že za svého následníka označil Ferdinanda Štýrského. Kupodivu se tehdy podařilo katolické straně zastrašit a tím zcela

rozložit nekatolickou šlechtickou opozici. Proti Ferdinandovi Štýrskému hlasovali pouze vůdci opozice generál Jindřich Matyáš Thurn a Linhart Colonna z Felsu.

Půl roku poté, dne 11. prosince 1617 přijeli do Hrobu osecký správce Benedikt Mausekönig, řemeslníci a sto vojáků, kteří kostel obklíčili, církevní hodnostáři pak vstoupili dovnitř, přerušili právě probíhající mši, následně byli davem vytlačeni, ale poté, kdy se Hrobští vyhnuli před kostel, byli vojáky rozehnáni, následně byl kostelík údajně zapálen a poté tři dny bořen. Osobně se ovšem domnívám, že k požáru kostelíka ve skutečnosti nedošlo, jednak proto, že by tím mohl být ohrožen samotný Hrob, a o následném požáru Hrobu se nikde nemluví, jednak z luteránského kostelíka byly prokazatelně vyneseny věci, které byly později použity v katolickém kostele, a to jak věci dřevěné, jako třeba krovy, které katolický farář dostal ke spálení, tak i měděná krytina věže, která by poté, kdy by prošla ohněm, musela být nepoužitelná. Což mě přivádí k závěru, že nekatolický kostelík byl od počátku rozebírán a moderně řečeno demontován a k žádnému požáru ve skutečnosti nedošlo.

Po tomto incidentu a po uzavření nekatolického kostela v Broumově, tento případ se ovšem odehrál až v březnu 1618, vypuklo nekatolické povstání, které mělo silou změnit existující stav ve prospěch nekatolíků. Přes určité počáteční úspěchy se však nakonec situace změnila ve prospěch katolíků a celé povstání bylo rozhodnuto bitvou na Bílé hoře, kde nekatolíci během dvou hodin vše prohráli a o následujícím směřování Českého království tak bylo rozhodnuto.

Na arcibiskupský stolec se po Bílé hoře vrátil Jan Lohelius, který musel kvůli povstání prchnout do Itálie a posléze přibyl do Vídně k císařskému dvoru. Po svém návratu se snažil předat osecký klášter zpět cisterciákům a též císař Ferdinand II. mu byl v této snaze příznivě nakloněn. Arcibiskup však zemřel ve vysokém věku třiasedmdesáti let 2. listopadu 1622. Jeho nástupcem se stal od té doby nejmladší arcibiskup vůbec, jeho jméno bylo Albrecht Vojtěch Harrach. Albrecht Vojtěch Harrach se narodil 4. listopadu 1598, tedy v době, kdy byl arcibiskupem Martin Medek z Mohelnice, a studoval na jezuitských kolejích v Českém Krumlově a Jindřichově Hradci. Následně přešel do Říma, kde studoval teologii. Ještě za pobytu v Římě při studiích byl zvolen 9. listopadu 1622, tedy pět dní po svých čtyřadvacátých narozeninách, arcibiskupem Království českého. Dne 9. února 1623 jej papež Řehoř XV. potvrdil, následně byl zvolen 10. května toho roku představeným řádu křížovníků s červenou hvězdou. Dne 6. srpna 1623 byl papežem Řehořem XV. opětovně potvrzen, na biskupa byl však vysvěcen až 22. ledna roku 1624. Arcibiskupem byl nastolen v chrámu sv. Víta 2. dubna roku 1624. Pro mladičkého Harracha musela být tato epizoda jako sen, neboť v době prvního jmenování stále ještě studoval v Římě. Právě to z něj ale dělalo vhodného

kandidáta na uprázdněnou stolicí sv. Vojtěcha. Neboť právě pro své mládí a pro svá studia v Římě bylo zjevné, že se nemohl setkat s luteránskou herezí ani s nikým z povstalců a nebyl tedy nijak kompromitován.

Arnošt Vojtěch z Harrachu však s navrácením oseckého kláštera nespěchal. Přestože císař nařídil navrácení oseckého kláštera církevnímu řádu již 4. prosince 1622, tedy před nástupem nového arcibiskupa, a 4. července 1623 pak navrácení nařídil znovu, arcibiskupství mělo náhradou získat 24 000 zlatých. Klášter, který v minulosti sloužil jako výletní sídlo arcibiskupů však takové finanční prostředky neměl. Není tedy divu, že se nic nestalo. Zdálo se tak, že zůstane vše při starém. Zasáhl však panovník a 14. září 1624 navrácení kláštera řádu cisterciáků jednoduše nařídil. Ale i poté trvalo více než rok a půl, než byl osecký klášter řádu cisterciáků skutečně vrácen. Stalo se tak 17. května 1626.

Za těchto peripetií byl v oseckém klášteře napsán druhý osecký urbář. Je datován rokem 1625. Situace kláštera tehdy byla zoufalá. Bylo-li arcibiskupství špatným pánem, pak hospodářem bylo katastrofálním. Za šestačtyřicet let, kdy osecký klášter náležel arcibiskupství, totiž narostly dluhy z původních 25 000 tolarů na 34 000 zlatých! Navíc, přestože o tom dosud nebyla učiněna zmínka, osecký klášter se stal roku 1580 majetkem arcibiskupství společně se statkem ve Světcí, jehož výnosy alespoň částečně klášteru pomáhaly překonat panující nouzi. Statek ve Světcí si však arcibiskupství roku 1626 ponechalo! Což znamenalo, že po šestačtyřiceti letech živoření doslova na prahu existence byl klášter vrácen cisterciákům, ovšem bez jakýchkoliv prostředků a možností, z nichž by mohl získat finance.

Přestože jedna možnost tu byla. Vlastně jediná možnost jak přečkat tyto časy. Daně z klášterních vsí! To proto vznikl urbář, v roce 1625, měl podchytit povinnosti poddaných vůči klášteru, dávky, které musely poddaní klášteru nutně odvést. Je tedy pravděpodobné, že předání kláštera cisterciákům bylo již po vydání císařova nařízení ze 14. září 1624 vnímáno jako definitivní a urbář byl vyhotoven dopředu, nebyl tedy tvořen za chodu klášterství, tak jak se zřejmě dělo v roce 1603. Protože se však v této práci budeme věnovat rodům žijícím v jednotlivých vsích oseckého klášterství, které byly vybrány do této práce, nebude brán zřetel právě na povinnosti, které museli plnit jednotlivci. Nyní se tedy budeme věnovat rodovému zastoupení v jednotlivých vsích.

Hrob

Případ Hrobu je velmi signifikantní, neboť právě v této obci vlastně započala tzv. česká válka, což byla první z pěti etap třicetileté války. V literatuře, která se zabývá třicetiletou válkou, je zmíněn Hrob pouze signifikantně v počátcích líčení stavovského protestantského povstání. Jaké však byly osudy samotného městečka během povstání a po něm až do Bílé hory a dále až do doby, kdy vznikl druhý osecký urbář?

Osecký klášter, přestože byl zrušen, byl v majetku arcibiskupství jakožto celistvý útvar, tedy se všemi vesnicemi. To se však po povstání změnilo. Direktorové totiž začali rozprodávat církevní majetek, aby tak získali finanční prostředky. Pokud byl dříve osecký klášter zrušen mimojiné také kvůli zájmům dvorských úředníků, situace se za stavovského povstání téměř opakovala, akorát zájemci o klášterní statky se proměnili. Jednou ze zájemkyň byla Uršula Benigna z Michalovic, rozená z Vrtby, manželka předního direktora, Bohuslava z Michalovic, která za 15 000 kop grošů míšeňských získala samotný osecký klášter společně s vesnicemi Háj, Osek a Loučná. Její manžel sám koupil za třicet tisíc kop grošů míšeňských klášterní vesnice na Chomutovsku, přičemž jako přirozené centrum panství mu sloužilo městečko Škrle. Obrnice zakoupila za 610 kop grošů míšeňských manželka dalšího z direktorů, a sice Felixe Kaplíře ze Sulevic, Anna Benigna. Další majetek zakoupil za 8000 kop grošů míšeňských další direktor, Prokop Dvořecký z Olbramovic.⁴⁾

Vraťme se však k Hrobu, kterým se budeme dále zabývat. Hrob se poněkud vytratil z obecného povědomí direktorů, přestože Hrobští s nimi komunikovali, protože si dále stěžovali na katolického faráře. Ten totiž ve městě sídlil i po vypuknutí stavovského povstání. Prvního srpna 1619 jim bylo povoleno vystavět si znovu protestantský kostel a povolat si zpět protestantského pastora. Dne 20. října 1619 pak Hrobští přestali vyplácet katolického faráře. Městečku bylo také nabídnuto, že za sumu 7000 kop grošů míšeňských jim budou zastaveny vsi Verneřice, Kocourkov, Hajniště, Křižanov a Domaslavice. Za příplatek, který činil 1000 kop grošů míšeňských, by jim pak tyto vsi byly připsány. Do městečka pak měli přijet zvláštní komisaři, kteří sem skutečně počátkem března 1620 přijeli. Osecké klášterství tak bylo rozprodáno celkem za 61 610 kop grošů míšeňských, což byla vzhledem ke skutečné ceně majetku směšná hodnota. Nicméně bělohorská bitva znamenala návrat starých pořádků a naprostý krach nekatolického povstání. *„Již 14 dní po Bílé hoře vydal český místodržitel hrabě z Lichtenštejna výnos, v němž nařídil vrátit všechnu zkonfiskovanou půdu a majetek arcibiskupovi Lohelioví, mimojiné též Osek a Hrob...V roce 1623 vydal král Ferdinand reskript, podle něhož musela být platnost všech smluv uzavřených se stavovskou vládou přezkoumána, a teprve potom mělo být rozhodnuto o jejich právoplatnosti. Také Hrob byl vyzván krajským úřadem, aby poslal do Prahy poselstvo, vybavené plnými mocemi. Protože si*

měšťané uvědomovali marnost takového počínání, poselstvo do Prahy vůbec nevyslali. Po uplynutí stanovené lhůty byla hrobská smlouva v deskách zemských škrtnuta a prohlášena za neplatnou.“⁵⁾

Následující tabulka č.12 bude zachycovat obyvatele klášterního městečka Hrobu zapsané v urbáři z roku 1625. Taktéž zde budou uvedeny rody, které se v té době v Hrobě vyskytovaly a budou k nim přiřazeni Hrobští, kteří tato příjmení nosili.

Tab.12: Obyvatelé Hrobu podle II. oseckého urbáře

Hrob	
Jedinci	Rody a jejich členové
Ondřej Frietsch	Frietsch – Eliáš, Ondřej
Urban Aphenbryer	Aphenbryer – Urban
Hannß Fiescher	Fiescher – Hannß
Kašpar Baumgart	Baumgart – Kašpar
Kašpar Patschih	Haben – Bártil
Hannß Lageler	Ridig – Gelasius, vdova po něm
Eliáš Frietsch	Körner – Stefan
Bártil Haben	Meder – Melchior
vdova po Gelasiu Ridigovi	Blesner – Hannß2x, Pavel
Stefan Körner	Rudolf – Ondřej
Melchior Meder	Schneider – Melchior, Martin
Martin Schneider	Geyer – Kryštof
Hannß Blesner	Haßman – Mates
Ondřej Rudolf	Langer – Jiří
Melchior Schneider	Noßwitzin – Benedikt
Kryštof Geyer	Müller – Hannß, Jiří 2x
Jiří Müller	Günter – Pavel
Mates Haßman	Herklotz – František
Jiří Langer	Gasigk – Ondřej
Benedikt Noßwitzin	Schmidt – Jeremiáš
Hannß Müller	Dreisigk – Vít, Michal2x
Pavel Günter	Hoßman – Řehoř2x, Mates
František Herklotz	Patshih – Kašpar
Mates Hoßman	Lageler – Hanns
Pavel Plesner	
Ondřej Gasigk	
Jeremiáš Schmidt	
Jiří Müller	
Michal Dreisigk	
Michal Dreisigk	
Řehoř Hoßman	
Předměstí	
Kašpar Thyрман	Thyрман – Kašpar
Jakub Lindener	Lindener – Jakub

Michal Mayer	Mayer – Michal 2x
Kryštof Mezen	Melzen – Kryštof
Dědicové Kryštofa Glazena	Glazen – Kryštof, dědicové
Michal Meyer	Loße – Bártl
Bártl Loße	Glyer – Kryštof, mladší
Kryštof Glyer mladší	Kahl – Martin
Martin Kahl	Dietterich – Řehoř
Řehoř Dietterich	Kerner – Wolf
Wolf Kerner	Lang – Jiří
Jiří Lang	
Řehoř Hoßman	
Hanß Pleßner	
Vít Dreisigk	

V Hrobě v roce 1625 žilo 41-46 vesničanů, celkem se zde vyskytovalo 35 rodů. Některé z těchto rodů zde byly zastoupeny až třemi měšťany, ovšem ve všech takových případech se jednalo o skutečnost, že se zde vyskytovala pouze dvě jména, tedy se mohlo jednat jak o možnost, že se v rodě vyskytovali dva muži stejného jména, a k nim je uvedeno ještě další jméno, tedy by se jednalo o otce a dva syny, z nichž jeden by byl stejnojmenný. Takový případ nastal ve čtyřech případech, u Blesnerů, Müllerů, Dreisigků a Hossmannů. Kromě tohoto však mohou být někteří uvedeni dvakrát, neboť mohli držet dvě hospodářství. V tomto druhém případě by se k nim ovšem počítali v hojnosti zastoupení také rody Frietschů a Schneiderů. Možná taktéž rod Mayerů, v tabulce se totiž dvakrát vyskytuje jméno Martin Mayer, které je však pokaždé zapsáno jinak. Tato skutečnost by mohla znamenat, že by se zde mohlo jednat o dva muže téhož jména, s jistotou to ovšem tvrdit nelze.

Případ s nekatolickým kostelíkem v Hrobu v historické literatuře zcela zastínil všechny ostatní vsi oseckého klášterství, pokud se v nich neudálo něco mimořádného. Je to nejen případ Verneřic, ale také vlastně všech vsí, kterým se budeme věnovat. Proto nyní budou následovat tabulky zachycující vesničany žijící v jednotlivých vsích.

Verneřice

Verneřice byly vsí, která je souputníkem Hrobu na cestě dějinami a sdílela s tímto městečkem často jeho osud. Tabulka č.13 zachycuje vesničany, kteří zde žili roku 1625, druhý sloupeček pak uvádí rody, které zde byly zastoupeny roku 1625.

Tab.13: Vesničané Verneřic dle II. oseckého urbáře

Verneřice	
------------------	--

<i>Vesničané z roku 1625</i>	<i>Rody ve vsi a jejich členové</i>
Bártl Schubert	Schubert – Bártl2x
Jakub Fischer	Fischer – Jakub, Vít
Asman Ditterich	Ditterich – Asman, Asmus
Nickel Göpfert	Göpfert – Nickel 2x
Bártl Schubert	Geyer – Jiří, Kryštof, Martin, Kašpar
Asmus Ditterich	Trčka - Martin
Jiří Geyer	Pirner – Kryštof, Jiří
Martin Trčka	Noswitz – Mark
Kryštof Pirner	Kindelman - Hans
Nickel Göpfert	Erler – Jiří 2x
Mark Noswitz	Schwartz - Jiří
Hans Kindelman	Kenn – Hannß
Jiří Erler	Zenier – Kryštof
Jiří Erler	Dreisigk – Bártl
Kryštof Geyer	Šmíd - Hanns2x
Jiří Pirner	Friderich – Valentin
Martin Geyer	
Jiří Schwartz	
Hannß Kenn	
Vít Fischer	
Kašpar Geyer	
Kryštof Zenier	
Bártl Dreisigk	
Hanns Šmíd z Hrobu	
Valentin Friderich	
Hanns Šmíd z Hrobu	

Tabulka nám zde tedy ukazuje také nejvíce zastoupené rody. Těch zde bylo několik, ovšem nemáme jistotu, a nemůžeme to ani prokázat, zda se totiž u většiny z nich nejedná pouze o jednoho člověka, neboť až na jedinou výjimku jsou u těchto rodů uvedena stejná jména, která se opakují. Nelze tedy jednoznačně říci, zda zde žili dva stejnojmenní příbuzní, či zda se jednalo o jednu a tu samou osobu. Rodů, které měly ve Verneřicích více než jednoho svého člena tabulka eviduje 8, ale pouze u poloviny z těchto osmi víme jistě, že skutečně takovými ve vsi více zastoupenými rody byly. Těmito rody jsou Fischerové, Ditterichové, Geyerové a Pirnerové. Na závěr pak můžeme konstatovat, že se zde vyskytovalo 16 rodů, ovšem celkem 22-26 mužů.

Oldřichov u Duchcova

Ve výčtu obcí pokračujeme stejně jako v případě urbáře z roku 1603 vsí Oldřichovem u Duchcova. Stejně jako v předchozích případech, také zde budou v tabulce č.14 v jednom

sloupečku vesničané a druhý se bude věnovat rodům ve vsi se tehdy vyskytujícím, k nimž budou přiřazeni jejich jednotlivá členové.

Tab. č. 14: Vesničané z Oldřichova u Duchcova podle II. oseckého urbáře

Oldřichov u Duchcova	
<i>Vesničané z roku 1625</i>	<i>Rody ve vsi a jejich členové</i>
Ondřej Rudlof	Rudlof – Ondřej
Martin Zachel	Zachel – Martin
Martin Gräll	Gräll – Martin, Valentin
Adam Dobritzer	Dobritzer - Adam
Jakub Bittner	Bittner - Jakub
Michal Fischer	Fischer – Michal
Ondřej Gerklen	Gerklen - Ondřej
Jiří Ditterich	Ditterich - Jiří
Jiří Walter	Walter - Jiří
Martin Köller	Köller - Martin
Hans Stang	Stang - Hans
Hans Kirchner	Kirchner – Hans
Ondřej Zacklin	Zacklin – Ondřej
Jakub Kemp	Kemp - Jakub
Filip Strobel	Strobel - Filip
Martin Müller	Müller - Martin
Martin Sander	Sander – Martin
Tomáš Schubert	Schubert - Tomáš
Jiří Jebavý	Jebavý – Jiří
Valentyn Kräll	Postner - Petr
Petr Postner	

V této obci se tedy situace poněkud lišila, neboť jediným vícečetným rodem zde byli Grällové či Králové, jak by se toto příjmení dalo také číst. Celkem se zde vyskytovalo 20 rodů, v nichž žilo 21 vesničanů. Jak také ukazuje tabulka, ani v jednom případě se zde nejednalo o nějaký hojněji zastoupený rod, u něž by bylo možno usuzovat, že se zde vyskytoval již dříve. Tento závěr však může být při následujícím porovnání urbáře z roku 1603 s urbářem z roku 1625 poněkud korigován.

Jeníkov

Jeníkov je obcí, která následuje jak v oseckých urbářích, tak také v této práci. Nyní k této inkorporované faře oseckého kláštera bude následovat tabulka zachycující vesničany této obce k roku 1625 a také, stejně jako v předchozích případech, rody jejich zastoupení ve vsi.

Tab.č.15: Vesničané z Jeníkova podle II. oseckého urbáře

Jeníkov	
Vesničané z roku 1625	Rody ve vsi a jejich členové
Jiří Ullis	Ullis - Jiří
Kašpar Richter	Richter – Kašpar, Matyáš, Michal
Hanns Eichmann	Eichmann - Hanns
Baltazar Ditterich	Ditterich - Baltazar, Matyáš
pan Otto Kellbel	Kellbel – Otto
Jiří Herklotz	Herklotz - Jiří
Bártl Tinhorn	Tinhorn - Bártl
Matyáš Richter	Breyer - Jiří
Jiří Breyer	Zischer – Jiří
Jiří Zischer	Klika - Šimon
Šimon Klika	Hoden – Kryštof
Kryštof Hoden	Zeller - Hanns
Hanns Zeller	Aßman - Gelasius
Gelasius Axman	Kral - Bártl
Bártl Kral	Jungnickel - Jakub
Jakub Jungnickel	Kriner – Michael.
Michael Kriner	Lose - Nickel
Matyáš Ditterich	Klemm – Kryštof
Nickel Lose	
Michal Richter	
Kryštof Klemm	

Počet vesničanů v Jeníkově k roku 1625 činil 21 osob, které nosily 19 různých příjmení. Pochopitelně i zde se setkáváme s vícečetnými rody, ovšem pouze se dvěma. A to s Richtery a již jednou v této souvislosti uvedenými Ditterichy. Nejvíce zastoupení v Jeníkově, jak je patrné z tabulky, byli Richterové, kteří zde žili celkem tři. Ditterichové se v obci vyskytovali pouze dva.

Kocourkov

Nyní se stejným způsobem, tedy prostřednictvím tabulky, zaměříme na obec Kocourkov.

Tab. č. 16: Vesničané z Kocourkova dle II. oseckého urbáře

Kocourkov	
Vesničané z roku 1625	Rody vyskytující se ve vsi a jejich členové
Kryštof Haux	Haux – Kryštof
Kryštof Fischer	Fischer – Kryštof
Kryštof Wahler	Wahler – Kryštof

Petr Erlers	Erlers – Petr
Urban Řehoř	Řehoř – Urban
Vít Gebhard	Gebhard – Vít
Tomáš Güttner	Güttner – Tomáš
Bártl Liebscher	Liebscher – Bártl

Jak je patrné z tabulky, žilo zde osm vesničanů, přičemž ani jeden neměl shodné příjmení s nikým z ostatních vesničanů, tedy lze usuzovat, přestože to není z této pozice, totiž pomocí urbářů, možno jednoznačně prokázat, že mezi sebou neměly žádné příbuzenské vazby.

Hajniště

Další obcí, s níž se setkáváme, je Hajniště. Taktéž obyvatele této vesnice zde budou uvedeni v tabulce, přičemž ve vedlejším sloupečku budou uvedeny jednotlivé rody.

Tab. č. 17: Vesničané žijící v Hajništi dle II. oseckého urbáře

Hajniště	
Vesničané žijící zde roku 1625	Rody a jejich členové
Kašpar Lose	Lose - Kašpar, Jiří, Jakub
Kryštof Kähl	Kähl – Kryštof
Jindřich Koch	Koch - Jindřich, Tofin - Cornelius
Ondřej Stang	Stang – Ondřej
Cornelius Tofin	Richter - Kryštof, Zikmund
Zikmund Richter	
Kryštof Richter	
Jiří Lose	
Jakub Lose	

Z tabulky je tedy zřejmé, že se zde vyskytnou tři rody, které jsou zastoupeny více než jedním vesničanem. Jedná se o rod Loseů, kteří zde žili tři, rod Kochů, a rod Richterů. Celkem je zde zapsáno 9 lidí.

Křižanov

Obcí, která následuje, je Křižanov. Tato ves je pozoruhodná zejména tím, že se nacházela v blízkosti Hrobu a sdílela s ním jeho osudy. Podívejme se tedy nyní na osazenstvo této vsi. Je zobrazeno v následující tabulce.

Tab. č. 18: Vesničané žijící v Křižanově dle II. oseckého urbáře

Křižanov	
Vesničané žijící v Křižanově roku 1625	Rody a jejich členové
Kašpar Patze	Patze – Kašpar
Kryštof Lester	Lester – Kryštof
Kryštof Groman	Groman – Kryštof
Matyáš Dieterich	Dieterich – Matyáš
Kryštof Nitsche	Nitsche .-. Kryštof
Jakub Rudolf	Rudolf – Jakub, Prokeš
Hans Reichel	Reichel – Hans
Kryštof Schubart	Schubart – Kryštof
Mates Liebscher	Liebscher Mates
sirotek Prokeš Rudolf	Aschenbrüer – Kryštof
Kryštof Aschenbrüer	

Tabulka tedy uvádí 11 vesničanů k roku 1625, a 10 rodů. Je zde tedy jeden rod, který je zastoupen dvěma vesničany, a sice rod Rudolfů. Jeho dva zástupci k sobě jistě měli blízký rodový vztah, ovšem jeden z nich, Prokeš, byl sirotkem. Blíže se však jimi budeme zabývat až při porovnávání I. a II. oseckého urbáře.

Domaslavice

Po Křižanovu ve výčtu všech oseckých urbářů následuje vesnice Domaslavice, jejíž tabulka zachycující vesničany žijící zde k roku 1625 a taktéž v dalším sloupci rody, následuje nyní.

Tab. č. 19: Vesničané žijící v Domaslavicích dle II. oseckého urbáře

Domaslavice	
Vesničané žijící v Domaslavicích dle II. oseckého urbáře	Rody a jejich členové
Ondřej Stange	Stange – Ondřej2x
Michal Schneider	Schneider – Michal
Jakub Loše	Loše – Jakub
Martin Dietterich	Dietterich – Martin, Matyáš2x, Pavel
Pankrác Preu	Preu – Pankrác
Matyáš Ditterich	Göppert – Michal
Matyáš Ditterich	Zencker – Kašpar
Pavel Ditterich	Wenda – Wolf
Michal Göppert	
Kašpar Zencker	
Ondřej Stang	
Wolf Wenda	

Z tabulky je tedy patrné, že v této vsi je uvedeno 12 vesničanů, nevíme však, zda jich zde tolik skutečně žilo, neboť se zde dvakrát vyskytují jména Ondřej Stange a Matyáš Dietterich, přičemž nelze zatím jednoznačně rozhodnout, zda jde o dva lidi, nebo o jednu osobu uvedenou dvakrát. Můžeme tedy konstatovat, že zde k roku 1625 žilo 12 – 10 vesničanů. Nejvíce členů jednoho rodu ve vsi pochází z rodu Dietterichů, s kterým jsme se již setkali též ve Verneřicích, Oldřichově u Duchcova a v Jeníkově, v nichž ve všech s jedninou výjimkou Oldřichova u Duchcova byl tento rod zastoupen více než jedním členem.

Háj

Další vsí, která je nyní na řadě, je Háj. Přestože se jednalo o vesnici, byla poměrně značně osídlena. To bude ostatně patrné také z tabulky, která zde bude uvedena.

Tab. č. 20: Vesničané žijící ve vsi Háj dle II. oseckého urbáře

Háj	
Vesničané žijící v obci Háj dle II. oseckého urbáře	Rody a jejich členové
Beneš Dietterich	Dietterich – Beneš, Kryštof
Michal Kindellman	Kindellman – Michal2x
Valentýn Pätzelt	Pätzelt – Valentýn
Michal Kindelman	Richter – Matyáš, Jiří2x
Matyáš Richter	Köhler – Kryštof2x
Kryštof Köhler	Neubauer – Beneš
Beneš Neubauer	Hoßman – Jiří
Jiří Hoßman	Scheunpflug – Kateřina, Lorenc, Urban, Kryštof
Kateřina Scheunpflug	Grinner – Tomáš2x
Lorenc Scheunpflug	Stanček – Řehoř
Tomáš Grinner	Schindler – Jiří2x
Řehoř Stanček	Winckler – Ondřej
Jiří Schindler	Zienler – Jiří
Jiří Richter	Weckenbrodt – Beneš, Lukáš2x
Ondřej Winckler	Walter – Ondřej
Jiří Richter	Geblin – Jiří
Jiří Zienler	Klement – Jiří2x
Beneš Weckenbrodt	Erlacher – Leonard Otto
Tomáš Grimmer	Haine – Kašpar
Ondřej Walter	Geyer – Hans
Jiří Geblin	Spitz – Jiří
Lukáš Weckenbrodt	Wolf – Jakub
Jiří Klement	Dorn – Kašpar, Řehoř
Lukáš Weckenbrodt	Schlagenbaum – Hannß
pan Leonard Otto Erlacher	Pautzen – Jakub
Kryštof Köhler	Eichmann – Hannß
Kašpar Haine	Voigt – Beneš

Hans Geÿer	Leibner – Kryštof
Urban Scheunpflug	Drechsler – Jiří, Michal
Kryštof Dietterich	Kohl – Jiří
Jiří Schindler	Neukircher – Valentýn
Jiří Klement	Wenda – Michal
Jiří Spitz	Kellner – Francek
Jakub Wolf	Kahl – Blažek
Kašpar Dorn	
Hannß Schlagenbaum	
Jakub Pautzen	
Řehoř Dorn	
Hannß Eichmann	
Beneš Voigt	
Kryštof Leibner	
Kryštof Scheunpflug	
Jiří Drechsler	
Jiří Kohl	
Valentýn Neukircher	
Michal Wenda	
Francek Kellner	
Blažek Kahl	
Michal Drechsler	

Roku 1625 v Háji žilo 42-49 vesničanů ve 34 rodech. Opět se nám zde objevuje několik jmen dvakrát a proto se nelze jednoznačně přiklonit k jedné z variant. Nejhojněji byly zastoupeny rody Scheunpflugů – 4 vesničané, Richterů a Weckenbrodtů – v obou případech 2 či 3 vesničané, Dietterichů – 2 vesničané, u Kindellmanů, Köhlerů, Grinnerů, Schindlerů a Klementů jsou uvedeni dva muži stejného jména, tedy není zřejmé, zda se jednalo o jednoho či dva vesničany. Tuto nejasnost však bude možno rozřešit až po srovnání této vsi v prvním a druhém oseckém urbáři.

Hrdlovka

Vsí, které se budeme věnovat na této a následující stránce dále, je dnes již neexistující Hrdlovka, která byla v sedmdesátých letech 20. století stržena z toho důvodu, že se zde začaly propadat silnice a následně se zjistilo, že celá obec je poddolována starými hornickými šachtami. Roku 1625 však žádné takové nebezpečí nehrozilo, možná ještě neexistovaly ani ony šachty. Vesničany, kteří zde toho roku žili, zachycuje následující tabulka.

Tab. č. 21: Vesničané žijící ve vsi Hrdlovka dle II. oseckého urbáře

Hrdlovka	
-----------------	--

Vesničané žijící v Hrdlovce dle II. oseckého urbáře	Rody a jejich členové
Matyáš Glier	Glier – Matyáš2x, Bártl
Jiří Kimmelberger	Kimmelberger – Jiří
Jiří Wißler	Wißler – Jiří
Matyáš Glyer	Schwartz – Jiří
Jiří Schwartz	Krauß – Beneš
Beneš Krauß	Pachman – Michal
Bártl Glyer	Katz – Mates
Michal Pachman	Grumblman – Kryštof
Mates Katz	Hofman – Martin, Michal
Kryštof Grumblman	Šmíd – Lorentz
Martin Hofman	Ondřej – Jiří
Lorentz Šmíd	Weinoldt – Vít
Michal Hofman	Schencker – Martin
Jiří Ondřej	
Vít Weinoldt	
Martin Schencker	

Roku 1625 zde tedy žilo 16 či 15 vesničanů, kteří nosili 13 příjmení. Nejvíce zde byl zastoupen rod Glierů, který byl ve dvou ze tří případů psán také jako Glyer. Není úplně jasné, zda byl tento zápis mimovolný, pak by samozřejmě změna i/y nic neznamenal, či zda šlo o úmysl, aby si tak zapisovatel od sebe oddělil dvě rodiny stejného jména. Současně se právě u této rodiny vyskytuje další potíž s tím, že je zde zapsán Matyáš Glier, ale také Matyáš Glyer, není tedy zcela jasné, zda je zde uveden jeden člověk držící dva statky, či dva lidé, každý by přitom měl svůj majetek. Na tuto potíž se však zaměříme blíže při srovnávání I. a II. oseckého urbáře.

Starý Osek

Poslední vsí, kterou se zabývá tato práce pojednávající o vsích oseckého kláštera, je Starý Osek, bylo by však možno nazvat jej také prostě Osekem, jelikož Nový Osek začal vznikat až po třicetileté válce, roku 1556. Také v tomto případě bude zobrazena tabulka.

Tab. č. 22: Vesničané žijící ve vsi Starý Osek dle II. oseckého urbáře

Starý Osek	
Vesničané žijící ve Starém Oseku dle II. oseckého urbáře	Rody a jejich členové
Kryštoff Erler	Erler – Kryštof
Tomáš Müller	Müller - Tomáš, Kryštof
Abraham Scherber	Scherber – Abraham
Kašpar Lampa	Lampa – Kašpar

Adam Weckenbrodt	Weckenbrodt – Adam
Kryštof Kral	Kral – Kryštof
Jakub Pütner	Pütner – Jakub
škola	Sander – Matyáš
Matyáš Sander	
Kryštof Müller	

Roku 1625 se zde vyskytovalo 9 vesničanů, kteří nosili celkem 8 příjmení. Tedy dva lidé náleželi k jednomu rodu, jednalo se o Tomáše Müllera a Kryštofa Müllera. Dále z tabulky z prvního sloupce zjišťujeme, že ve Starém Oseku byla také škola. Jelikož se jednalo o vesnici, v níž byl osecký klášter, jednalo se o klášterní školu.

KAPITOLA IV.

SROVNÁNÍ I. A II. OSECKÉHO URBÁŘE

Předmluva ke kapitole IV.

V předchozích kapitolách jsme tedy v hojném počtu tabulek vypsali jména měšťanů a vesničanů žijících ve vybraných vsích v bezprostředním okolí kláštera. Určitou výhodou nám může být skutečnost, že se jedná o urbáře, které od sebe dělí 22 let, tedy zhruba doba jedné generace, a lze tak celkem pohodlně sledovat změny, které se v daných vsích udály během této doby, jak se proměnila skladba obyvatelstva žijícího v té které vsi či městě, tím zjistíme, kdo do vsi během této doby přibyl, kdo odešel či kdo pravděpodobně zemřel. Samozřejmě také vzájemným porovnáním zjistíme, které rody na jednom místě přetrvaly. A protože objektem výzkumu této práce bude migrace vesnického obyvatelstva na tomto malém území v době mírně přesahující první polovinu 17. století, výsledkem nám bude právě podíl migrace na složení obyvatelstva během tohoto sledovaného období.

Hrob

Nyní se tedy dostáváme k prvnímu ze sídel, která spadala pod osecký klášter a současně byla vybrána jako objekt, který je podroben drobnohledu výzkumu této práce. Dějiny Hrobu byly popsány již výše a proto bude nyní přistoupeno k další tabulce, která však tentokrát zobrazí pouze jednotlivce vyskytující se v městečku v jednotlivých letech, taktéž zobrazí, kdo z nich se v urbáři z roku 1625 objevuje prvně a tím i v Hrobu samotném.

Tab.č. 23: Vesničané žijící v Hrobě podle I. a II. urbáře

Hrob	
Urbář 1603	Urbář 1625
Hanns Šmíd	
Vít Dreisigk	Vít Dreißig - na předměstí
Martin Bundschuh	
Martin Friderich	
vdova Martina Beheimba	
Wolff Rechenberger	
Jakub Funek	
pan Kryštof Durman von Rollenstein	
Kateřina Friderichová	
Michael Langer	
Martin Hossman mladší	
Martin Hossman starší	
Pavel Harer	
Mattes Lehman	
Filip Walter	
Gelasius Ulmann	
Michael Hossman	
Ondřej Fritsch	Ondřej Fritsch
Urban Aphenbryer	Urban Aphenbryer
Hanns Fischer	
Kašpar Baumgart	Kašpar Baumgart
Kašpar Gotshich	
Hanns Lagler	
Eliáš Fritsch	Eliáš Frietsch
Bartel Häbel	Bártl Haben
vdova po Gelasiovi Rudigovi	vdova po Gelasiu Ridigovi
Štefan Kerner	Štefan Körner
Melchior Ageder	
Martin Schneider	Martin Schneider
Hanns Blesner	Hannß Blesner, Hans Plesner – Předměstí

Ondřej Rudloff	Ondřej Rudolf
Melchior Schneider	Melchior Schneider
Kryštof Geyer	Kryštof Geyer
Jiří Müller	Jiří Müller
Mattes Haußman	Mates Haßman
Jiří Langer	Jiří Langer
Benedikt Noswitz	Benedikt Noßwizin
Hanns Müller	Hannß Müller
Pavel Gunder	Pavel Günter
František Herklotz	František Herklotz
Matthes Hossman	Mates Hoßman
Pavel Plessner	Pavel Plesner
Ondřej Gässigk	Ondřej Gasigk
Jeremiáš Šmíd	Jeremiáš Schmidt
Jiří Müller	Jiří Müller
Michael Dreisigk	Michal Dreisigk
Michael Dreisigk – jiný dům	Michal Dreisigk
Řehoř Hossman	Řehoř Hoßman2x (v jednom případě na předměstí)
Předměstí	Předměstí
Kašpar Tirman	Kašpar Thyrman – předměstí
Jakub Lindener	Jakub Lindener – předměstí
Michael Meyer	Michal Mayer – Předměstí
Kryštof Meltzer	Kryštof Melzen –předměstí
Nickel Meyer	Michal Meyer – Předměstí
Bartel Lose	Bártl Loße - předměstí
Mathes Groman	
Kašpar Litman	
Kryštof Glyer mladší	Kryštof Glyer mladší - předměstí
Jiří Trenckner	
Urban Aphenbrier	
Donát Jeckel	
Jakub Jeckel	
Urban Lange	Jiří Lang – předměstí
Kryštof Glyer	
Bartel Fischer	Hannß Fischer
Hanns Rudloff	
Hanns Satler	
Ilgen Richter	
Hanns Schuster	
Wolff Ronner	
Ondřej Rudloff	
	Kašpar Patschih
	Hannß Lageler
	Melchior Meder
	dědicové Kryštofa Glazena
	Martin Kahl - předměstí
	Řehoř Dietterich - předměstí

Urbář z roku 1603 zde tedy zachycuje celkem 70 jmen, z nichž některá se ovšem opakují. Budeme tedy pro jistotu uvádět slovo „domů“, přestože v tom případě byl v Hrobě zaznamenán ještě mlýn, kde však nebyl uveden majitel. Z těchto sedmdesáti jmen urbář z roku 1625 zachycuje 39 navíc je zde uveden též Hanß Pleßner, který se v předchozím urbáři nevyskytuje. Roku 1625 však již žil na hrobském předměstí. U těchto 39 příjmení jsou v 35 případech shodná i jména a jedná se tedy s největší pravděpodobností o stejné osoby. Takto k nim také budeme nadále přistupovat.. Z původních 48 obyvatel vlastního města jich tak tedy v roce 1625 zůstalo 27, jeden, a to Vít Dreisigk, se přestěhoval na předměstí. V samotném městě se ovšem objevují tři nová jména a s nimi také dědicové Kryštofa Glazena, kterého však první urbář nezachycuje. Dohromady zde tedy bylo obsazeno 29 ze 48 domů. Jelikož je v souvislosti s Hrobem uváděna emigrace do Saska, můžeme předpokládat, že Hrobští, které urbář nezachycuje, odešli. Samozřejmě někteří z těch, kteří jsou uvedeni v urbáři z roku 1603 (dále také první urbář), jistě mohli také zemřít či z města odejít na vesnici. Zda tomu tak skutečně bylo však lze zjistit pouze do určité míry. Zemřelí pochopitelně již v urbáři z roku 1625 (dále také druhý urbář) evidováni nejsou. Jistě, v druhém urbáři schází v samotném městě devatenáct jmen, objevuje se sice sedm naprosto nových jmen, tedy nově příchozí, nicméně i to jen z části zakrývá úbytek obyvatelstva.

Pokud se týče hrobského předměstí, je zde uvedeno v prvním urbáři 22 jmen, v druhém urbáři však jen 9, přičemž sedm jmen je shodných se jmény uvedenými již v prvním urbáři, náleží tedy lidem, kteří zde žili již roku 1603 a dožili se sepsání nového urbáře v roce 1625, ve dvou případech je uveden potomek. Jedná se o Jiřího Langa a Hanse Fischera. Objevují se zde ovšem také Řehoř Hossman a Hanß Pleßner, což má být pravděpodobně Hanß Bleßner, kteří jsou uvedeni jak v samotném městě, tak též na předměstí. Může se zde jednat v obou případech o dva jedince, či o jednoho, který vlastnil dva domy. Celkem tedy je na hrobském předměstí roku 1625 evidováno 11 lidí. Navíc jsou na předměstí v druhém urbáři zapsáni tři muži, kteří se zde dříve nevyskytovali. Jedná se o Martina Kahla, Řehoře Diettericha, Wolfa Knera. A nelze také opominout Víta Dreisigka, který se přestěhoval z města samotného na předměstí. Celkem se tedy na předměstí v roce 1625 vyskytovalo 15 mužů, z nich ovšem pouze sedm se jich zde vyskytovalo také roku 1603. Dva měšťané žijící na předměstí v té době ještě nebyli zaevidováni, neboť se roku 1603 jednalo o děti.

Je tedy možno shrnout, že jestliže na počátku sedmnáctého století se zde uvádí 70 -66 Hrobských, pak v roce 1625 je jich evidováno pouze 42-46, což je procentuálně vyjádřeno

necelými 60-66% původního počtu obyvatelstva. Z těch, kteří jsou evidováni v druhém urbáři, tedy ze 46, se jich zde roku 1603 vyskytovalo 39, a pouze 7 jmen je evidováno nově. Což ovšem samo o sobě nemusí znamenat, že zde tito lidé nesídlili již těsně po roce 1603 a z hlediska ostatních se mohlo jednat o starousedlíky. První osecký urbář je však nezachycuje. Tuto odchylku ovšem již není možno evidovat. Tito nově příchozí tvořili pouhých 16% obyvatel Hrobu v roce 1625. Více lidí se přitom přistěhovalo do samotného městečka Hrob, nežli na předměstí.

Verneřice

Další obcí oseckého kláštera, které se zde věnujeme jsou Verneřice. Této obci se také budeme věnovat na následujících stránkách. Proměny v jejím osídlení, které se udály během dvaadvaceti let, zachytí následující tabulka.

Tab. č. 24: Vesničané žijící ve Verneřicích podle I. a II. urbáře

Verneřice	
Rok 1603	Rok 1625
Hanns Schubert	Bártl Schubert2x
Martin Fischer	Jakub Fischer
Michal Geppert	Nickel Geppert2x
Vít Fischer	Vít Fischer
Asmus Ditterich	Asmus Ditterich
Jiří Geyer	Jiří Geyer
Petr Trčka	Martin Trčka
Petr Trčka	
Jakub Turek	
Martin Friderich	
Melchior Kästnerin	
Martin Bundschuh	
Hanns Jeckel	
Michal Dreisigk	
Jakub Geppert	
Mates Hoffmann	
Jiří Geysler	
Hanuš Hene	Hanns Kenn
Melchior Pester	
Hanns Geyer	Kašpar Geyer
Kryštof Zenier	Kryštof Zenier
Vít Dreisigk	Bártl Dreisigk
Hanns Schmit	Hans Schmied
Valentin Friderich	Vít Friderich
Jeremiáš Schmidt	Hanns Schmied
Šimon Klimpel	

	Křištof Pirner
	Mark Noswitz
	Hans Kinderman
	Jiří Erler
	Jiří Erler
	Kryštof Geyer
	Jiří Pirner
	Martin Geyer
	Jiří Schwartz
	Asman Ditterich

Z hlediska změn, jak se proměnili majitelé jednotlivých hospodářství během sledovaného období pak bude nyní uvedena další tabulka, v níž budou také zvýrazněni ti, kteří dědili hospodářství po předcích, Taková tabulka pak v tomto případě vypadá následovně.

Tab. č. 25: Majitelé pozemků v obci Verneřice podle I. a II. oseckého urbáře

VERNEŘICE		
MAJITELÉ POZEMKŮ PODLE I. a II. OSECKÉHO URBÁŘE		
Hans Schubert		Bárthel Schubert
Martin Fischer		Jakub Fischer
Michal Geppert		Nickel Göpfert
Vít Fischer		Bárthel Schubert
Asmus Ditterich		Asmus Ditterich
Jiří Geyer		Jiří Geyer
Petr Trčka		Martin Trčka
Petr Trčka		Kryštof Pirner
Jakub Turek		Nickel Göpfert
Martin Friderich		Mark Noswitz
Melichar Kästnerin		Hans Kinderman
Martin Bundschuh		Jiří Erler
Hans Jeckel		Jiří Erler
Michal Dreisigk		Kryštof Geyer
Jakub Geppert		Jiří Pirner
Mattes Hoffmann		Martin Geyer
Jiří Geysler		Jiří Schwartz
Hanuš Hene		Hans Kenn
Melichar Pester		Vít Fischer
Hans Geyer		Kašpar Geyer
Kryštof Zenier		Kryštof Zenier
Vít Dreisigk		Bárthel Dreisigk
Hans Schmit		Hans Schmied
Valentin Friderich		Vít Friderich
Jeremiáš Schmidt		Hanns Schmied
Šimon Klimpel		Asman Ditterich

Po Hansi Schubertovi zdědil jeho pozemek Bárthel Schubert, tedy jeho syn. Stejně tak po Martinu Fischerovi následoval roku 1625 Jakub Fischer. V případě Michala Gepperta nemáme zcela jistotu, protože roku 1625 je na stejném místě uveden Nickel Göpfert, což může být špatný přepis stejného jména a tedy zapsání stejného člověka. Výše zmíněný Bárthel Schubert zakoupil hospodářství po Vítu Fischerovi, měl takto tedy dvě. Ve výčtu vesničanů vsi Verneřice jsou dále zapsáni Asmus Ditterich a Jiří Geyer, kteří jsou zde oba uvedeni také roku 1625. Po celou dobu tedy hospodařili na svých hospodářstvích. Poněkud rozdílný je případ Petra Trčky. Ten byl roku 1603 ve Verneřicích uveden na dvou statcích. Mohlo se tedy jednat o dvě osoby, otce a syna. Nezdá se to však pravděpodobné, protože v prvním případě je na stejném místě roku 1625 uveden Martin Trčka, kdežto v druhém případě Kryštof Pirner. V tomto případě by tedy museli oba zemřít během 22 let, což jistě není nemožné vzhledem k poměrně z tohoto hlediska dlouhému časovému úseku. Současně by to ovšem znamenalo, že roku 1625 byl již Martin Trčka dospělý a schopný vést hospodářství, tedy jistě ne na prahu dospívání či těsně za ním. Proč by ale v takovém případě předával jedno ze svých hospodářství Petr Trčka starší Kryštofu Pirnerovi? Naskýtá se celá řada možností, ale nebudeme se jimi zabývat a zaměříme se pouze na jedinou, nejméně násilnou a podle mého názoru nejlogičtější. V případě Petra Trčky totiž je podle mého názoru nutno opustit názor, že se jednalo o otce a syna, ale naopak o jednu a tu samou osobu. Tedy o bohatého sedláka. A pak je tedy vše jasné, neboť Martin Trčka by byl jeho syn, a Kryštof Pirner zeť, tedy manžel dcery sedláka Petra Trčky.

Jako další je v II. oseckém urbáři uveden Nickel Göpfert, který vlastnil pozemek po Jakubu Turkovi. Opět se tedy setkáváme se jménem Nickel Göpfert. Pravděpodobně se jednalo o dvě stejnojmenné osoby, tedy otce a syna. Po Jakubu Turkovi je v I. urbáři uveden v obci Verneřice Martin Friderich, po 22 letech je na stejném místě zapsán Mark Noswitz. Podobné změny se udály také v dalších případech. Po Melchioru či Melicharu Kästnerovi uvedeném ve Verneřicích roku 1603 je roku 1625 uveden Hans Kinderman, po Martinu Bundschuchovi je zapsán Jiří Erler, který je však také uveden na vedlejším pozemku Hannse Jeckela. Po Michalu Dreisigkovi je uveden roku 1625 Kryštof Geyer, po Jakubu Geppertovi následuje Jiří Pirner, po Matesi Hoffmannovi je zapsán Martin Geyer a po Jiřím Geyslerovi Jiří Schwartz. Stejně tak Šimon Klimpel, který je uveden v I. urbáři, prodal svůj pozemek Asmanu Ditterichovi.

Dále následuje v urbáři z roku 1603 Hanuš Henne, který měl syna Hanše, jenž byl na stejném místě zapsán roku 1625. Po Melicharovi Pesterovi je zapsán roku 1625 Vít Fischer. Hans Geyer, který v I. urbáři následoval, byl roku 1625 vystřídán svým synem Kašparem.

Podobný byl též případ Kryštofa Zeniera, u něj není ovšem jisté, zda není v II. urbáři na tomto místě zapsán on, či zda se jedná o jeho stejnojmenného syna.

Následující zápis pak uvádí k roku 1603 Víta Dreisigka, k roku 1625 pak jeho syna Bárthela. Poté je zapsán jak v I. tak v II. urbáři Hans Schmied. Tímto jménem se budeme věnovat níže. Zatím se však zaměříme na Valentina Fridericha. Na jeho pozemku je uveden v II. urbáři jeho syn Vít. Jako poslední je pak v I. urbáři uveden Jeremiáš Schmidt, roku 1625 pak je na stejném místě uveden Hans Schmied. A právě nyní se vrátíme ke jménu Hans Schmied. Jednalo se o jednoho, nebo o dva muže téhož jména? Abychom byli schopni bližší analýzy, je třeba se podívat též do minulosti. Hans Šmíd se vyskytuje roku 1625 jak v Hrobu, tak také ve Verneřicích. Naopak Jeremiáš Šmíd je uveden k roku 1603 pouze ve Verneřicích. V II. oseckém urbáři je však situace odlišná, neboť se v Hrobu roku 1625 vyskytuje Jeremiáš Šmíd, Hans však nikoli. Ovšem Hans se objevuje ve Verneřicích a to též na pozemku, který v prvním urbáři náležel Jeremiášovi Schmídovi. Jaký byl tedy vztah mezi těmito dvěma lidmi? Jistě byli příbuzní, ale v jakém poměru? Zdá se, že se zde jedná o otce a jeho dva syny, přičemž otec se jmenoval Hans, měl tedy syny Hanse a Jeremiáše. A pocházeli z Hrobu, přinejmenším u jednoho Hanse je to uvedeno. K Hrobu měli pravděpodobně velice úzký vztah, tam odtud totiž pocházel starší z obou Hansů. Nejspíše se přiznal do Verneřic, kde se mu narodili dva synové, Jeremiáš a Hans. Jeremiáš byl přitom evidentně starší, neboť se objevuje již v prvním urbáři v Hrobu, kdežto jeho otec žil ve Verneřicích, ale narodil se v Hrobu, neboť u jeho jména je poznamenáno, že pocházel z Hrobu. Druhý syn Hans se mu narodil buď těsně před rokem 1603, spíše ovšem v devadesátých letech 16. století. K tomuto mě vede úsudek, že není zapsán v prvním oseckém urbáři, v druhém však již ano. Byl jistě pozdním dítětem. Naopak Jeremiáš byl zřejmě nejstarším dítětem vůbec. Roku 1603 byl již dospělý, proto je uveden v prvním oseckém urbáři. Nejspíše držel dům svého otce v Hrobě, kde je roku 1603 také zapsán. Toho roku je ovšem zapsán také ve Verneřicích. To by však znamenalo, že byl roku 1603 jediným žijícím synem. Hans, Jeremiášův bratr, by tedy mohl být a pravděpodobně i byl synem jiné matky, čili, bratři vůči sobě byli nevlastní. Přitom ale Hans Schmidt otec nemohl být příliš starý, mohlo mu být zhruba 40-45 let, což byl na tehdejší dobu jistě vysoký věk, ale ještě v tomto věku splodil syna. Což jistě není nemožné, současně tento závěr ovšem předpokládá, že měl mladou ženu. Pokud by se jeho syn nejmladší syn narodil roku 1604, bylo by mu roku 1625 21 let a byl by tedy dospělý. V případě druhého oseckého urbáře se tedy jedná s největší pravděpodobností o jednu osobu, která měla v držení statek vlastní a ještě po otci.

Je tedy zřejmé, že z 26 případů ve 13 byl předán statek do držení vlastního dítěte. Ovšem jen v sedmi z těchto třinácti případů můžeme s jistotou říci, že k tomuto skutečně došlo. Naopak v šesti zbývajících případech je nutno uvažovat také o tom, že hospodářství držel stále jeden a tentýž člověk.

Nyní se zaměříme na rody, které se zde vyskytovaly během tohoto sledovaného období a to na takové rody, které zde byly ať již roku 1603 či až roku 1625 zastoupeny více než jedním hospodářem či hospodářem, který je v urbáři zapsán na dvou místech.

Prvním takovým rodem jsou Schubertové, v prvním urbáři je uveden Hans Schubert, v druhém pak Bárthel Schubert, ten je ovšem uveden na dvou místech, druhé hospodářství koupil od Víta Fischera. Právě Fischerové jsou dalším rodem, kterému se budeme věnovat. Ve Verneřicích se nám totiž ve sledovaném období objevují celkem 4 Fischerové. Jednak jsou to dva Vítové Fischerové, jednou Martin Fischer a jednou Jakub Fischer. Vít Fischer se objevuje jak v prvním, tak v druhém urbáři. Pravděpodobně se tedy jednalo o otce Martina Fischera, který je zapsán také v prvním urbáři. V druhém urbáři je na stejném místě zapsán Jakub Fischer. Martin Fischer již v druhém urbáři uveden není, možná v té době již nežil. Jelikož je v prvním urbáři uveden Vít Fischer a Martin Fischer, přičemž Vít Fischer by mohl být otcem Martina, muselo být Martinovi roku 1603 zhruba dvacet let, Vítu Fischerovi potom tedy alespoň čtyřicet let. Během dalších 22 let však zemřel. Nahradil jej jeho syn, který byl již roku 1625 dospělý, narodil se tedy pravděpodobně kolem roku 1605, spíše ale dříve. Dále se setkáváme s Asmusem Ditterichem, který měl jistě stejnojmenného syna, neboť roku 1625 se toto jméno objevuje dvakrát. Dalším rodem, který byl již roku 1603 zastoupen dvěma muži, a to Michalem Geppertem a Jakubem Geppertem. V II. oseckém urbáři se objevuje dvakrát jméno Nickel Göpfert, jednou se jednalo jistě o Michala Gepperta, neboť toto jméno je uvedeno na stejném místě, kde je roku 1603 uveden Michal Geppert, druhý Nickel Göpfert je uveden na jiném místě a s největší pravděpodobností se jednalo o Michalova syna. Objevují se nám zde tedy nejspíše tři generace rodu, neboť Jakub Geppert byl otcem Michala Göpferta, a ten měl syna Nickela, čili Mikuláše. Přičemž ovšem sám je zapsán jako Nickel roku 1625.

Nyní se zaměříme na rod Geyerů, který je zde také poměrně hojně zastoupen. Již roku 1603 jsou zde totiž zapsáni dva, bratři Jiří a Hans. A oba měli syny! Jiří dokonce možná tři, Hans měl nejméně jednoho. Hans se roku 1625 již nevyskytuje, na jeho hospodářství je toho roku zapsán Kašpar Geyer. Jiří Geyer se objevuje jak roku 1603, tak též roku 1625. Kryštof Geyer byl jistě jeho synem, Martin naopak mohl být synem Hansovým. Hans by tak měl dva syny, kdežto Jiří pouze jednoho. Dalším rodem, kterým se budeme zabývat, jsou Friderichové. V I. oseckém urbáři se ve Verneřicích objevují dva, Martin a Valentin, ovšem

roku 1625 se objevuje jen jeden a to na hospodářství Valentinově, a sice Vít Friderich, který byl jistě synem Valentina.

Posledním rodem, který se objevuje jak v prvním z oseckých urbářů, tak také v druhém, byli Trčkové. Roku 1603 byli zastoupeni Petrem Trčkou, kterému náležela dvě hospodářství. Roku 1625 se pak objevuje na jednom z těchto hospodářství Martin Trčka, tedy Petrův syn. Na druhém je zapsán Kryštof Pirner. Jak jsem již uvedl výše, mohlo se jednat o zetě Petra Trčky. Ve stejném příbuzenském svazku mohl být také Jiří Pirner, který je k roku 1625 zapsán na hospodářství Jakuba Gepperta. Oba bratři by se sem v tomto případě přiženili na hospodářství svých tchánů, což jistě nebylo nemožné. Posledním jménem, které se objevuje dvakrát, je roku 1625 Jiří Erler. A protože se toto jméno objevuje v obou případech roku 1625, s jistotou se jednalo o jednu osobu, která se na jeden statek přiženila, druhý pak přikoupila.

Výše byla uvedena úvaha, že roku 1603 žilo ve Verneřicích 24 – 25 vesničanů. Tento stav byl dosažen kvůli tomu, že nebylo zcela zřejmé, jestli se jedná v urbáři u jména Petr Trčka z roku 1603 o zápis jednoho či dvou lidí. Podle výše uvedeného textu se jedná podle mého názoru o jednu osobu, proto se také přikláním k tomu, že ve Verneřicích na počátku sedmnáctého století žilo 24 obyvatel. K roku 1625 je uvedeno, že zde žilo 22 – 26 vesničanů. Rozborem jsem dospěl k názoru, že Bárthel Schubert a Jiří Erler jsou zde zapsáni každý dvakrát, čímž se počet vesničanů snižuje o dva, tedy na 24. Naopak jsem ovšem dospěl k názoru, že jména Asmus Ditterich a Nickel Göpfert jsou zde sice uvedena dvakrát, ale v obou případech se jednalo o zápis otce a syna. V případě prvního jména dále uvádím, že je možné je číst také jako Almuš Ditterich. V roce 1625 by tak ve Verneřicích žilo 24 vesničanů. V obou případech je tedy počet vesničanů 24, čili konstantní.

Současně ovšem vidíme, že je zde poměrně velká proměna obyvatel během sledovaného období. Těchto změn je celkem 13 v 26 případech. Tedy procentuálně vyjádřeno 50%. Toto číslo ovšem platí jen pro hospodářství, my se ale zaměříme na poněkud životnější tvory právě na oněch hospodářstvích, a sice na lidi. Výše jsem uvedl, že jich bylo 24 a přitom 13 z nich svá hospodářství prodalo či je věnovalo dceři, která se vdala a na hospodářství se pak objevilo jméno manžela. Ten se ovšem ve vsi dříve nevyskytoval, tedy do ní přišel. Procentuálně pak z těchto čísel můžeme stanovit vyšší míry migrace pro tuto obec. V tomto případě pak dosahuje 54%.

Oldřichov u Duchcova

Oldřichov u Duchcova je další obcí, kterou se zde budeme zabývat, přičemž budeme postupovat naprosto stejně jako v předchozím případě. I zde si tedy zobrazíme tabulku obyvatel, kteří zde žili jednak na počátku sedmnáctého století, jednak o dvaadvacet let později. Nyní tedy opět bude následovat tabulka.

Tab. č. 26: Obyvatelé Oldřichova u Duchcova dle I. a II. oseckého urbáře

Oldřichov u Duchcova	
Rok 1603	Rok 1625
<i>Ondřej Rudloff</i>	<i>Ondřej Rudlof</i>
Mattes Šmíd	
Ondřej Geyer	
Valentýn Schneider	
Štefan Gletzsch	
Urban Schwartz	
Ondřej Herklotz	
Bartel Grell	Martin Gräll,
Jiří Ruppert	
Jiří Beyer	
Jiří Beer	
Hanns Doberitz	Adam Dobritzer
Gregor Lewe	
Nickel Lose	
Ondřej Jeckel	
Vít Miller	Martin Miller
<i>Martin Sander</i>	<i>Martin Sander</i>
Benedikt Pelmann starší	
Benedikt Pelmann starší	
Jiří Krahel	Valentin Kräll
Lorenz Gletzsch	
Kdo dává úroky Martinu Sanderovi	
	Martin Zachel
	Jakub Bittner
	Michal Fischer
	Ondřej Gerklen
	Jiří Ditterich
	Jiří Walter
	Martin Keller
	Hanß Stang
	Hanß Kirchner
	Ondřej Zacklin
	Jakub Kemp
	Filip Strobel
	Tomáš Schubert
	Jiří Jebavý
	Petr Postner

Z tabulky je patrné, že zde žilo na počátku sedmnáctého století 21 mužů, které známe jménem a jeden, nájemník, který platil Martinu Sanderovi. Není ovšem zřejmé, zda se nejednalo o jinou osobu v obci trvale žijící. V roce 1625 se zde vyskytovalo 21 mužů, z nichž však pouze šest má stejné či podobné jméno jako vesničané zapsané roku 1603, u ostatních se může jednat o příbuzné, spíše ale s přihlédnutím na odchod luteránských věřících do Saska se jednalo o nové jedince, kteří se zde zakoupili a hospodařili. Na rozdíl od Verneřic zde došlo k rozdělení některých parcel, jak se dá usuzovat z urbáře.

Naprosto jisti si ovšem můžeme být jen u oněch šesti, kteří byli přímými potomky či se jednalo o stejné osoby zachycené ve dvou urbářích. Tento druhý případ se nám naskytá pravděpodobně u Ondřeje Rudlofa, který se vyskytuje jak v prvním, tak také ve druhém urbáři. Pokud se týče Bártla Grella, roku 1625 nacházíme v Oldřichově jeho syna Martina. Zdálo by se tedy logické, že by syn měl zdědit statek po otci. Pokud však vyjdeme z předpokladu, že soupis byl v obou případech dělán podle určitého klíče, který byl u obou urbářů shodný, pak docházíme k překvapivému závěru, že sice Martin Grell (v druhém urbáři je zapsán ve tvaru Gräll) v Oldřichově hospodařil, ovšem na místě, kde je v urbáři z roku 1603 uveden Ondřej Geyer. Podle tohoto klíče by pak po Bárthelu Grellovi měl hospodařit Jiří Ditterich. Pokračujme však dále ve výčtu osob, které jsou zachyceny buďto v obou urbářích, nebo zde jsou jejich potomci. Dalším mužem je Hans Doberitz, jehož potomek Adam byl v urbáři zapsán jako Dobritzer, čili poněkud zkomoleně. Také on však podle výměrů povinností vypsanych v urbáři nepřevzal sídlo po svém otci, to se stávalo poměrně zřídka, ale po Valentinu Schneiderovi, který je v prvním urbáři uveden jako čtvrtý v pořadí po Ondřeji Rudolfovi, Matesi Šmídovi a Ondřeji Geyerovi. Ovšem jeho povinnosti byly oproti svému předchůdci na tomto hospodářství poloviční. Na místě, na kterém je v prvním urbáři uveden Štefan Gletzsche, je v druhém urbáři uveden Jakub Bittner. Místo Urbana Schwarze uvedeného roku 1603 je ve druhém urbáři uveden Michal Fischer. Stejně tak po Ondřejovi Herklotzovi je v druhém urbáři zapsán Ondřej Gerklen. Jiřího Rupprechta pak v druhém urbáři vystřídal Jiří Walter. Stejně tak na pozemku Jiřího Beyera roku 1625 hospodařil Martin Keller. Místo Jiřího Beera na stejném místě podle druhého urbáře žil v roce 1625 Hans Stang a místo Hanse Doberitze se objevuje v urbáři z roku 1625 Hans Kirchner. Po Řehoři Leweovi, který je uváděn v urbáři z roku 1603 je uváděn Ondřej Zacklin, který měl ale podstatně menší povinnosti. Stejně tak v místě, na pozemku, kde je uváděn na počátku sedmnáctého století Nickel Lose je o dvaadvacet let později uveden Philip Strobel. Po Ondřeji Jeckelovi následuje Jakub Kemp. Nyní se dostáváme k osobě Víta Müllera, po němž na stejném hospodářství

hospodařil jeho syn Martin. Další osobou ve vsi byl Martin Sander, který nejenže je uveden jak v prvním urbáři, tak též v urbáři z roku 1625, ale navíc mu patřil také mlýn, v němž mlel ostatním mouku. Dále v urbáři z roku 1603 následují dvakrát rodiče Benedikta Pelmanna. Na jednom jejich pozemku je v druhém urbáři uveden Tomáš Schubert a na druhém Jiří Jebavý. Je možné, že se v obou případech jednalo o manžely jejich dcer. Jiří Kräll, který je v urbáři uveden za nimi, předal své hospodářství svému synovi Valentinovi. Posledním, kdo je v urbáři z roku 1603 uveden jmenovitě je Lorenz Gletzsche, po němž na statku hospodařil Peter Pöstner.

Tabulka znázorňující vesničany podle jednotlivých hospodářství pak vypadá následovně.

Tab. č. 27: Majitelé pozemků v obci Oldřichov u Duchcova podle I. a II. oseckého urbáře

OLDŘICHOV		
MAJITELÉ POZEMKŮ PODLE I. a II. OSECKÉHO URBÁŘE		
Rudloff - Ondřej		Rudloff – Ondřej
Mattes Schmidt		Martin Zachel
Ondřej Geyer		Martin Gräll
Valentin Schneider		Adam Dobritzer
Štefan Gletzsche		Jakub Bittner
Urbann Schwartz		Michal Fischer
Ondřej Herklotz		Ondřej Gerklen
Bártel Grell		Jiří Ditterich
Jiří Rupprecht		Jiří Walter
Jiří Beyer		Martin Köller
Jiří Beer		Hans Stang
Hans Doberitz		Hans Kirchner
Řehoř Lewe		Jakub Kemp
Nickel Lose		Philip Strobel
Ondřej Jeckel		Ondřej Zacklin
Vít Müller		Martin Müller
Martin Sander		Martin Sander
Benedikt Pelman		Tomáš Schubert
Benedikt Pelman		Jiří Jebavý
Jiří Krahel		Valentin Kräll
Lorentz Gletzsche		Peter Pöstner

Při zaměření se na silněji zastoupené rody zde zjišťujeme, že takových rodů je tu hned několik. Jedná se o rod Gletzscheů, Pelmannů a Králů, poslední se však vyskytuje v několika variantách. Všechny tyto rody jsou hojně zastoupeny ve vsi hojněji k roku 1603, roku 1625 se však objevuje pouze rod Králů, který je zde zastoupen pouze jedním mužem, a sice synem Jiřího Krále Valentinem.

Závěrem lze tedy konstatovat, že zde byl jednak poměrně dosti zastoupen faktor migrace, zde činil celých 81%

Jeníkov

Jeníkov je další vsí, které se zde budeme věnovat. I zde tedy budeme pokračovat tabulkou srovnávající první a druhý osecký urbář. Tato tabulka nám posléze vyjeví určité skutečnosti jako podíl vnitřní a vnější migrace na složení obyvatelstva obce, na níž se hlavně zaměříme, ale také jiné skutečnosti.

Tab. č. 28: Vesničané žijící v Jeníkově podle I. a II. oseckého urbáře

Jeníkov	Jeníkov
Rok 1603	Rok 1625
Pavel Schell	
Pavel Schell - další statek	
Jakub Jeckel	
Ondřej Fischer	
pan Albrecht Schmíd	
Hanns Kirchner	
Hanns Weinolt	
Petr Seifert	
Urban Shehorz	
Benedikt Kalin	
Thomas Dornn	
Jakub Teicher	
Hanns Keller	Hanns Zeller
Brosius Asman	Gelasius Axman
Jakub Pulman	
Petr Schwartz	
Jiří Loße	Nickel Lose
Benedikt Hall	
Martin Glöckner	
Michael Richter	Kašpar Richter, Matyáš Richter, Michal Richter
Pavel Walter	
	Jiří Ullis
	Hanß Eichmann
	Baltazar Ditterich, Matyáš Ditterich
	Pan Otto Kellbel
	Jiří Herklotz
	Bártl Tinhorn
	Jiří Breyer
	Řehoř Zischer
	Šimon Klika
	Kryštof Hoden

	Bártl Krall
	Jakub Jungnickel
	Michal Kriner
	Kryštof Klemm

V tabulkách jsme si zobrazili vesničany vyskytující se v Jeníkově podle urbáře z roku 1603, druhý sloupek ukazuje vesničany této obce v roce 1625. V obou případech je uvedeno 21 mužů, ve sloupci zobrazující Jeníkovské v roce 1603 jich je ovšem pouze dvacet, protože Pavel Schell je zde uveden dvakrát a to z toho důvodu, že má dvě hospodářství.

Zde v Jeníkově tedy na jednom ze statků, které roku 1603 vlastnil Pavel Schell je zapsán Jiří Vlis (Ulis), kdežto na druhém ze statků Pavla Schella seděl v roce 1625 Kašpar Richter. Po Pavlu Schellovi v prvním urbáři následuje Jakub Jeckel, který je zapsán také v Hrobu v roce 1603. S velikou pravděpodobností se jedná o stejnou osobu a tedy by tato osoba měla zde v Jeníkově zakoupené hospodářství. Podle výše uvedeného klíče by po dalším muži, kterým byl v prvním urbáři uvedený Ondřej Fischer byl Baltazar Ditterich. Dále je v urbáři z roku 1603 uváděn pan Albrecht Schmit, po dvaadvaceti letech je na stejném hospodářství uveden pan Otto Kelbel. Stejně tak na pozemku Hanse Kirchnera, který je zde uveden v prvním urbáři, uvádí druhý urbář Jiřího Herklotze. Jiří Herklotz nás může zajímat z toho důvodu, že v urbáři z roku 1603 je v Oldřichově uváděn Ondřej Herklotz, tedy nejspíše jeho otec. V tomto případě by to tedy znamenalo, že syn odešel do vedlejší vesnice, dejme tomu na zkušenou, a již zde zůstal. V této době bylo poměrně obvyklé, že synové chodili sloužit k sousedům a někdy také do okolních vsí. A jelikož se tak dělo všeobecně, jinde zase sloužily děti sedláků, u nichž samotných sloužily děti jejich známých či sousedů. Takto také mohlo docházet k tomu, že vlastní děti zůstávaly na statcích, na nichž původně byly na zkušené, a to tak, že se tam nejčastěji provdaly v případě dívek a přiřizily v případě synků. Tento fakt však, stejně jako všechny ostatní, nelze přijmout automaticky a prostě paušalizovat. Skutečnost byla samozřejmě pestřejší a často docházelo k prodejmům pozemků, ale také k pronájmům a to jak v rámci jedné vesnice, tak i oseckého klášterství, přičemž však se domnívám, že jistou roli hrál též faktor vzdálenosti, čili, že půdu si pronajal či zakoupil člověk z blízkého okolí a to jak v rámci zde zkoumaných vsí oseckého kláštera, tak i v rámci samotného klášterství. Vraťme se však ještě k osobě Hanse Kirchnera. S touto osobou se setkáváme jak v Jeníkově, kde je zapsána v urbáři z roku 1603, tak také v Oldřichově, kde je naopak zapsána v urbáři z roku 1625. Shodou okolností se v obou vsích také vyskytují zástupci rodiny Herklotzů, otec Ondřej a syn Jiří. A podle klíče, který byl v této práci přijat, že totiž oba urbáře byly napsány podle shodného postupu, tedy v určitém směru postupu,

zjišťujeme, že právě Jiří Herklotz seděl na statku, který dříve patřil Hansi Kirchnerovi. Ten se naopak zakoupil v Oldřichově, ovšem nikoli na statku, který náležel Ondřeji Herklotzovi, nýbrž na statku Ondřeje Gerklena. Nelze také vyloučit, že Ondřej byl pouze Jirkovým strýcem, neboť kromě něj se v Hrobě roku 1603 vyskytuje také František Herklotz, který by eventuelně mohl být otcem Jiřího Herklotze.

Ale pokračujme dále. Na místě, kde je v urbáři prvním urbáři uveden Hans Weinolt je v druhém urbáři uveden Barthel Tinhorn. Podobně také na pozemku, na němž je uveden Peter Seifert, je o dvaadvacet let později Mathes Richter. Stejně tak Urbana Shehorze vystřídal v druhém urbáři Jiří Breyer. Dalším mužem, uvedeným v prvním urbáři, je Benedikt Kall, který je zde uveden dokonce na dvou místech. V roce 1625 však v Jeníkově není zapsán ani jednou. Jeho pozemky si koupili Řehoř Zischel a Mates Ditterich. Dále je v urbáři z roku 1603 zapsán Tomáš Dorn, na jehož místě je však po dvaadvaceti letech Šimon Klika. Podobně také na pozemku Jakuba Teichera podle zápisu v druhém urbáři hospodařil roku 1625 Kryštof Hoden. Naopak dva následující muži, Hans Zeller a Gelasius Aßman tvoří onu pověstnou výjimku z pravidla, neboť jsou uvedeni na těchže hospodářstvích v obou urbářích. Dále však již vše pokračuje ve starých kolejích, neboť na pozemku, který náležel roku 1603 Jakubu Pelmanovi, mladšímu bratrovi Benedikta Pelmana, který pravděpodobně již v té době nežil, jejichž rodiče sídlili v Oldřichově u Duchcova. Jelikož jsou rodiče Benedikta Pelmana uvedeni v urbáři z roku 1603 dvakrát, dá se předpokládat, že jedno hospodářství patřilo skutečně jim, druhé však jejich synovi Benediktovi, který stejně jako oni bydlel v Oldřichově u Duchcova. Jakub by pak byl mladší syn, který se přestěhoval do Jeníkova, kam se buď přiženil, či zde toto hospodářství zakoupil. Tento pozemek však již roku 1625 náležel Bárthelu Krali. Jelikož se v Oldřichově v roce 1603 vyskytoval jistý Jiří Krahel, či Jiří Krall, a hospodářství po něm zdědil Valentin Kral, Jednalo se zde tedy o mladšího syna Bartoloměje, který odešel hledat štěstí do Jeníkova. Dalším vesničanem z prvního urbáře je Peter Schwartz, který měl v Oldřichově příbuzného, zřejmě bratra, Urbana Schwartze. Hospodářství po Peteru Schwartzovi vedl roku 1625 Jakub Jungnickel. Nyní se dostáváme ve výčtu osob k Jiřímu Loseovi. Loseovi se jeví jako velice zajímavý rod z toho důvodu, že zatím jsme se s nimi setkali jak v Hrobě, tak také ve Verneřicích, Oldřichově u Duchcova, a nyní je nacházíme také v Jeníkově, přičemž se s nimi setkáme ještě alespoň jednou. Přitom se vždy jednalo o několik různých lidí, v Hrobě byl zaznamenán Bartoloměj, ve Verneřicích Nickel, v Oldřichově Jakub a zde v Jeníkově tedy Jiří. V roce 1625 však jeho hospodářství vedl Martin Kirner. Přesto se ovšem zástupce tohoto rodu v Jeníkově vyskytoval i podle zápisu v urbáři z roku 1625. Jednalo se o Nickela Loseho, který se zde zakoupil po Martinu

Glöcknerovi. Jelikož se jednalo o další generaci, je možné, že šlo o potomka jak Jiřího, tak některého z jeho sourozenců. Možná se ale také jednalo o jeho bratra samého, který by v tom případě musel odejít z Oldřichova, kde je uveden v urbáři z roku 1603, a zakoupit se v Jeníkově. Tato možnost se mi však jeví jako nepravděpodobná. Ve výčtu osob žijících v Jeníkově na počátku sedmnáctého století pak následuje Michael Richter, kterému však podle zápisu nepatřili žádné polnosti a nikomu nic neplatil, poněkud si však polepšil podle zápisu v druhém urbáři. Také on je osobou, která je uvedena v obou urbářích. Kromě něj se však v roce 1625 v Jeníkově vyskytovali také Mates Richter a Kašpar Richter, kteří oba měli docela velké statky. Pokud se tedy jednalo o Michaelovi potomky, což není vůbec jisté, jednak proto, že on sám byl zřejmě dost chudý a chudý, i když ne tolik, i zůstal, jednak proto, že s Richterovými se setkáváme roku 1603 též v jiných vsích oseckého kláštera, které budeme dále zkoumat. Poslední osobou uvedenou v prvním urbáři v obci Jeníkov je Pavel Walter, kterého vystřídal v druhém urbáři Kryštof Klemme. Touto osobou také výčet osob Jeníkova podle urbářů uzavřeme.

Tab. č. 29: Majitelé pozemků v obci Jeníkov podle I. a II. oseckého urbáře

JENIKOV		
MAJITELÉ POZEMKŮ PODLE I. a II. URBÁŘE		
Pavel Schell		Jiří Ulis
Pavel Schell		Kašpar Richter
Jakub Jeckel		Hans Eichman
Ondřej Fischer		Baltazar Ditterich
pan Albrecht Schmidt		Pan Otto Kelbel
Hans Kirchner		Jiří Herklotz
Hans Weinolt		Barthel Tinhorn
Peter Seifert		Mathes Richter
Urban Schehorz		Jiří Breyer
Benedikt Kalin		Řehoř Zischer
Tomáš Dorn		Šimon Kilka
Jakub Teicher		Kryštof Hoden
Hans Zeller		Hans Zeller
Gelasius Axman		Gelasius Aßman
Jakub Pelman		Bárthel Kral
Peter Schwartz		Jakub Jungnickel
Jiří Lose		Michal Kriner
Benedikt Hall		Mathes Ditterich
Martin Glöckner		Nickel Lose
Michael Richter		Michael Richter
Pavel Walter		Kryštof Klemme

Také v této obci se však vyskytují rody, které jsou zaznamenány jak v prvním, tak též v druhém oseckém urbáři. Jedná se zejména o rod Richterů, roku 1603 je zde tento rod

zastoupen Michaellem Richterem, který na stejném místě hospodařil ještě roku 1625. Tehdy mu již mohlo být kolem čtyřiceti let, neboť toho roku jsou zde také zachyceni Kašpar Richter a Mathes Richter, tito tedy byli jeho synové. Kašpar měl v držení jeden ze statků Pavla Schella, který pravděpodobně vyženil, Mathes Richter je zapsán na hospodářství, které roku 1603 náleželo Petru Seifertovi. Dalším rodem, který je zde zastoupen jak roku 1603, tak též roku 1625, jsou Králové, kteří jsou však v prvním oseckém urbáři zapsáni jako Benedikt Kalin a Benedikt Hall. Jednalo se zde tedy nejspíše o otce a syna. Roku 1625 se zde však nevyskytoval ani jeden z nich, je zde ovšem zaznamenán Bárthel Kral. K roku 1625 se zde ještě vyskytovali Ditterichové, kteří zde žili dva, a sice Balthasar a Mattes Ditterichové.

Můžeme zde konstatovat na závěr, že v obou urbářích jsou uvedeny toliko tři osoby, které se vyskytují jak v prvním, tak ve druhém urbáři. Všichni ostatní se zde zakoupili, či se na hospodářství přiženili. Pokud se týká počtu vesničanů, počátkem sedmnáctého století jich zde žilo 20, o dvaadvacet let později pak o jednoho více, což je ale dáno tím, že Pavel Schell své dva statky buď prodal či věnoval případným dcerám, a nedávno proběhnuvší stavovské povstání do tohoto počtu tedy nijak nezasáhlo, pokud tedy nebudeme uvažovat o migraci obyvatelstva, což byl však přirozený jev. Přesto, když se jí budeme zabývat, jak je uvedeno výše, opakují se zde tři jména, jednalo se tedy s největší pravděpodobností o jedny a ty samé osoby, které jsou zaznamenány v obou urbářích, míra migrace zde tak činila celých 86%

Kocourkov

Další vesnicí, kterou se zde budeme zabývat, je Kocourkov. Na rozdíl od předešlých vsí, kde jsou zapsaní vesničané v počtu kolem dvaceti, v Kocourkově je v prvním urbáři zapsáno pouze osm mužů. Stejně tak i v urbáři druhém.

Tab. č. 30: Obyvatelé obce Kocourkov dle I. a II. oseckého urbáře

Kocourkov	Kocourkov
Rok 1603	Rok 1625
Valentýn Kall	
Urban Gemeiner	
Michael Klimpel	
Mattes Liebischer	Bártl Liesher
Hanns Eckert	
Valentýn Schnabel	
Kryštof Zpels	
Martin Hennel	

	Kryštof Haux
	Kryštof Fischer
	Kryštof Wahler
	Petr Erlers
	Urban Řehoř
	Vít Gebhard
	Tomáš Güttner

I zde se ale měnili vlastníci, kteří se zakupovali na jednotlivých statcích. Jako první je v urbáři z roku 1603 uveden Valentin Kall, po dvaadvaceti letech však jeho hospodářství náleželo Kryštofu Hauxovi. Stejně tak u druhého uvedeného, Urbana Gemeinera, byl na jeho hospodářství roku 1625 uveden Kryštof Fischer. Jako třetí v pořadí je na počátku sedmnáctého století zapsán Michal Klimpel. Pokud se týká rodu Klimpelů, již ve Verneřicích se setkáváme s Šimonem Klimpelem, dále se s dalším členem tohoto rodu setkáváme právě v Kocourkově, v roce 1625 však jeho hospodářství náleželo Kryštofu Wahlerovi. Dalším mužem v urbáři z roku 1603 byl Mates Liebisher, který jako jediný měl v Kocourkově po dvaadvaceti letech zaznamenaného potomka. Tím byl Bártil Liebisher. Ovšem Matesův nástupce roku 1625 se nejmenoval Bártil Liebisher, ale Petr Erler. S jeho příbuzným Jiřím Erlerem jsme se již setkali ve Verneřicích, kde mu náležela dvě hospodářství.

Po Matesovi Liebisherovi následoval v urbáři na počátku sedmnáctého století Hans Eckert, roku 1625 na jeho hospodářství seděl Urban Řehoř. Stejně tak po Valentinu Schnabelovi, který je v urbáři z roku 1603 zapsán na následujícím statku, byl v roce 1625 zapsán Vít Gebhard, a podobně také byl roku 1625 zapsán v příslušném urbáři Tomáš Güttner, jeho předchůdcem byl Kryštof Zpels. Poslední z hospodářství, která jsou uvedena v prvním oseckém urbáři náleželo Martinu Henneleovi, roku 1625 je jako majitel jeho hospodářství uveden právě výše zmiňovaný Bártil Liebscher.

Tab. č. 31: Majitelé pozemků v obci Kocourkov dle I. a II. oseckého urbáře.

KOCOURKOV		
MAJITELÉ POZEMKŮ PODLE I. a II. URBÁŘE		
Valentin Kall		Kryštof Haux
Urban Gemeiner		Kryštof Fischer
Michael Klimpel		Kryštof Wahler
Mattes Liebischer		Peter Erlers
Hans Eckert		Urban Řehoř
Valentin Schnabel		Vít Gebhard
Kryštof Zpels		Tomáš Güttner
Martin Hennel		Bárthel Liebscher

V Kocourkově se tedy setkáváme s tím, že zde až na jedinou výjimku není případ, že by zde setrval jeden rod během celého sledovaného období. Dále se setkáváme s faktem, že i přes proběhnuvší konflikt nekatolických stavů s katolíky nedošlo k tomu, že by některý ze statků byl opuštěn. Jistě, stejně jako v ostatních případech je zde zřejmé, že jejich majitelé se změnili, zde například všichni majitelé uvedení v urbáři z roku 1603 se již roku 1625 nevyskytují, a to s jedinou výjimkou, ani jejich potomci, a podobně jako ve většině dosud zkoumaných vsí ani zde potomci neobsadili ta hospodářství, která náležela jejich otcům.

Hajniště

Vesnice Hajniště je další ve výčtu vsí, kterou se budeme zabývat. Na počátku sedmnáctého století zde urbář eviduje deset lidí. Taktéž v druhém urbáři je zapsáno deset mužů, kteří zde roku 1625 žili. Eviduje je následující tabulka.

Tab. č.32: Obyvatelé obce Hajniště dle I. a II. oseckého urbáře

Hajniště	
Rok 1603	Rok 1625
Kryštof Richter	Kryštof Richter
Kryštof Liehmann	
Jindřich Koch	Jindřich Koch
Prokop Rudloff	
Baltazar Kastner	
Jacub Loße	Kašpar Lose, Jiří Lose
Nickel Loß	
Lorenz Andres	
Kašpar Richter	Zikmund Richter
Jakub Los	Jakub Lose 2x
	Kryštof Kähl
	Ondřej Stang
	Kornélius Tofin

Stejně jako i v předešlých případech, taktéž zde se vyskytuje několik vesničanů, kteří jsou zapsáni jak v prvním, tak v druhém urbáři. První muž v urbáři z roku 1603 k nim také náleží. Jmenoval se Kryštof Richter, dalším z těchto vesničanů je Jindřich Koch a Jakub Lose, který je v obou urbářích uveden dvakrát. Ovšem pokud se týče držení statků, docházelo zde ke změnám, podobně jako i jinde. Po Kryštofu Richterovi je jako první a se stejnými povinnostmi zapsán v urbáři z roku 1625 Kašpar Lose. Za Kryštofem Richterem následuje

v prvním urbáři Kryštof Liehman a na jeho místě se roku 1625 objevil Kryštof Kähl. Dále je v urbáři z roku 1603 uveden Jindřich Koch, který se v Dřevorubech vyskytoval na stejném statku také roku 1625. Další v urbáři následoval Prokop Rudolf, jehož statek roku 1625 obýval Ondřej Stang. Následujícím mužem, který je v prvním urbáři uveden, je Baltazar Kastner, po němž zde hospodařil Cornelius Tofin. Dále se dostáváme k Jakubu Losevi, muži, který se zde objevuje hned dvakrát. Stejně jako se dvakrát objevuje též v urbáři z roku 1625. V obou případech je zapsán na statcích, které mu patřily již počátkem sedmnáctého století. Naopak Nickel Lose, který následuje v urbáři z roku 1603 již později zapsán není. Na jeho hospodářství není k roku 1625 uveden nikdo. Dalším mužem, jak ukazuje také tabulka, byl Lorenz Andres, jehož hospodářství ovšem v roce 1625 náleželo Kryštofovi Richterovi, který tedy přesídlil na jiný statek, než na kterém hospodařil roku 1603. Jako předposlední je v prvním urbáři uveden Kašpar Richter, ovšem v roce 1625 na jeho pozemku hospodařil Jiří Lose. Jako poslední je v obou urbářích uveden Jakub Lose, o němž se ovšem mluvilo již výše.

Nyní si tedy tento stav zobrazíme v tabulce.

Tab.č. 33: Majitelé pozemků v obci Hajniště dle I. a II. oseckého urbáře

	HAJNIŠTĚ	
	MAJITELÉ POZEMKŮ PODLE I. A II. URBÁŘE	
Kryštof Richter		Kašpar Lose
Kryštof Liehmann		Kryštof Kahl
Jindřich Koch		Jindřich Koch
Prokop Rudolf		Ondřej Stang
Baltazar Kastner		Kornelius Tofin
Jakub Loše		Zikmund Richter
Nickel Los		
Lorents Andres		Kryštof Richter
Kašpar Richter		Jiří Lose
Jakub Los		Jakub Lose

Z této tabulky je tedy zřejmé, že jak v roce 1603, tak také roku 1625 se zde vyskytovaly tři rody, a to rod Richterů, Lošeů a Kochů či Kochinů. Z rodu Richterů se zde vyskytovali v roce 1603 dva muži, a to Kryštof Richter, který zde sídlil také roku 1625, tehdy ovšem již na hospodářství Nickela čili Mikuláše Loše, kam se mohl přiznít, a Kašpar Richter. V roce 1625 se pak kromě Kryštofa Richtera vyskytoval v obci také Zikmund Richter, Kryštofův syn. Dalším rodem byl rod Lošeů, který zde byl zastoupen roku 1603 třemi muži, dva z nich se jmenovali Jakub, jednalo se o otce a syna, a třetím byl Nickel Loše, syn jednoho a bratr druhého z Jakubů. Roku 1625 jsou zde pak doloženi Kašpar Lose a Jakub

Lose, jednalo se pravděpodobně o strýce a synovce, přičemž Kašpar byl synem Nickela Lošea, Jakub Lose byl oním stejnojmenným synem z roku 1603, také roku 1625 je zapsán na stejném místě, na němž je uveden již roku 1625. Pro zajímavost uvádím, že Kašpar Lose je uveden roku 1625 na hospodářství po Kryštofu Richterovi a mohlo by se zde tedy jednat o tchána a zetě.

Posledním rodem, kterému se budeme věnovat, jsou Kochové. Roku 1603 je zde evidován Jindřich Koch, roku 1625 pak kromě něj ještě Kornélius Koch, Jindřichův syn. Jelikož je Kornelius uveden na hospodářství po Baltazaru Kastnerovi, bylo by možno uvažovat o tom, že právě jeho dcera byla Korneliovou matkou, jistotu však nemáme.

Jak roku 1603, tak také roku 1625 je zde tedy evidováno 9 vesničanů. Ani zde není míra migrace malá, činí totiž celých 88%

Křižanov

Křižanov je další obcí, která je zahrnuta do této diplomové práce. Vesnice, která se nacházela nedaleko Hrobu, přičemž s ním posléze splynula. Následující tabulka zahrnuje vesničany žijící v Křižanově v roce 1603 a v roce 1625. Na této vsi je pozoruhodné, že jsou zde zaznamenány dva mlýny v urbáři z roku 1603. Podotýkám, že o mlýnu se zmiňuje také Berní rula, která byla napsána v letech 1653 – 1654. Obě stavby tedy mohly přežít třicetiletou válku a v době napsání Berní ruly byly v tom případě přinejmenším padesát let staré. Z těchto dvou mlýnů byl ovšem jeden starší, postavený pravděpodobně již v šestnáctém století, druhý vznikl teprve nedávno.

Tab.č. 34: Obyvatelé obce Křižanov podle I. a II. oseckého urbáře

Křižanov	Křižanov
Rok 1603	Rok 1625
Jiří Klem	
Jakub Rudloff	Jakub Rudloff
Vít Göppert	
Adam Jeckel	
Ondřej Henigh	
Kryštof Gromann	Kryštof Romanin
Jakub Funek – měl postavený nový mlýn	
Bartel Aschenbryer - držel svůj mlýn	Kryštof Aschnebrüer
Jiří Lihman	
Prokop Rudloff	Prokeš Rudolf - sirotek
Kryštof Fischer	

	Kašpar Patze
	Kryštof Lester
	Mattes Dieterich
	Kryštof Nitsche
	Hans Reichel
	Kryštof Schubart
	Mattes Liebscher

Stejně jako v předchozích vsích, i zde je rovnocenný počet vesničanů zapsaných počátkem sedmnáctého století i roku 1625. V obou případech jich je 11. A stejně jako u předešlých vsí i zde je zapsáno několik jmen, která se vyskytují v obou urbářích. Postupně, jak budeme pojednávat o jednotlivých vesničanech, se zmíníme i o nich.

Prvním mužem, kterého uvádí tabulka a uvádí jej samozřejmě také první z oseckých urbářů sedmnáctého století, je Jiří Klem. Nepatří ani mezi vlastníky žádného z tamních mlýnů, ani mezi ty, jejichž jméno by se vyskytovalo v Křižanově též v urbáři z roku 1625. Místo něj se na stejném pozemku roku 1625 objevuje Kašpar Patze. Dalším mužem, uvedeným v prvním urbáři je Jakub Rudloff, který je však na rozdíl od předešlého uveden taktéž v urbáři z roku 1625 jako Jakub Rudolff. Ovšem nikoli na stejném místě, neboť na pozemku náležejícím roku 1603 Jakubu Rudloffovi je roku 1625 zapsán Kryštof Lester. Na hospodářství Víta Göpperta je zase v roce 1625 uveden Kryštof Gromanin, nejspíše stejnojmenný syn Kryštofa Gromana, který je uveden v prvním urbáři, a jehož pozemek náležel roku 1625 Jakubu Rudloffovi. Dále následují v urbáři z roku 1603 Adam Jeckel a po něm Ondřej Henigk, ani jeden z nich se již nevyskytuje v Křižanově v roce 1625. Jejich pozemky naopak získali Mates Dieterich a Kryštof Nitsche. Dalším mužem zapsaným v prvním urbáři je Jakub Funek, který byl právě majitelem jednoho z mlýnů a to toho, který byl postaven v nedávné době. Pronajímal jej a získával takto peníze. Ovšem místo něj je roku 1625 uveden Hans Reichel. Majitele měl i druhý z mlýnů v Křižanově, tento starší mlýn náležel Bartoloměji Aschenbryerovi, se jménem Aschenbryer se setkáváme již v Hrobu, což ostatně není žádný div, když postupem doby Křižanov s Hrobem splynul v jedno. V Hrobu se setkáváme s Urbanem Aschenbryerem, který je v tomto městečku uveden jak roku 1603, tak také roku 1625. Naproti tomu Bártel Aschenbryer se v roce 1625 v Křižanově již nevyskytuje, zde již sídlil Kryštof Aschenbryer, nikoli ovšem jako mlynář, tím byl Jakub Schubart, ale jako domkář. Tento náhled na rod Aschenbryerů tedy svědčí o skutečnosti, že tento rod byl v oblasti poměrně dosti zastoupen, přičemž jeho členové patřili spíše k movitější vrstvě vesničanů. Po Bartelu Aschenbryerovi následuje v prvním urbáři Jiří Lihman, po němž

je v roce 1625 na stejném statku zapsán Mates Liebscher. Po Jiřím Lihmanovi následuje Prokop Rudloff, ovšem v druhém urbáři je uveden Prokeš Rudloff, u nějž je uvedeno, že se jednalo o sirotka. Byl to tedy Prokopův nedospělý syn. Jako poslední je v prvním urbáři uveden Kryštof Fischer, který je v urbáři z roku 1625 nahrazen právě Kryštofem Aschenbryerem.

Ve vsi Křižanov byl tedy silný rod Rudloffů, který zde žil po celých dvaadvacet let na dvou statcích. Jednalo se o bratry Jakuba a Kryštofa. Jakub se dožil též sepsání II. oseckého urbáře, kdy sídlil na stejném místě, naopak Kryštof zemřel a místo něj je uveden Prokeš, správně tedy Prokop, Rudloff, který byl v té době buď nedospělý, či krátce překročil práh dospělosti. Dále se zde také vyskytoval po stejnou dobu jako Rudloffové rod Aschenbryerů, který sice nebyl tak silně zastoupen, jako Rudloffové, ale na počátku sedmnáctého století jednomu ze členů rodu Aschenbryerů náležel jeden ze dvou mlýnů, které byly v Křižanově. Stejně jako v předchozích vsích tedy docházíme k tomu, že zde byly obsazeny všechny pozemky a to v některých případech stejnými vesničany, v jiných případech jinými, což svědčí pro to, že se statky se čile obchodovalo, lidé se na nich zakupovali, ovšem málokterý ze statků vydržel v držení jedné rodiny déle než jednu generaci. Nyní si toto zobrazíme v tabulce.

Tab. č. 35: Majitelé pozemků v obci Křižanov dle I. a II. oseckého urbáře

	KŘIŽANOV	
MAJITELÉ POZEMKŮ PODLE I. a II. URBÁŘE		
Jiří Klem		Kašpar Patze
Jakub Rudloff		Kryštof Lester
Vít Göppert		Kryštof Gromanin
Adam Jeckel		Matthes Dietterich
Ondřej Henigh		Křištof Nitsche
Kryštof Groman		Jakub Rudloff
Jakub Funek		Hans Reichel
Bártel Aschenbryer		Křištof Schubart
Jiří Liman		Matthes Liebscher
Prokop Rudloff		Vdova po Prokši Rudloffovi
Křištof Fischer		Křištof Aschenbrüer

Výše uvedená tabulka nám zobrazuje majitele pozemků. Jak je z ní patrné, probíhala zde poměrně značná směna hospodářství, přičemž zde ale byly jen dva rody, které ve vsi sídlily jak v roce 1603, tak též v roce sepsání II. z oseckých urbářů. Pro stanovení míry migrace se však musíme vrátit k první tabulce, z níž lze poznat, které rody byly „domácí“. Právě z tohoto můžeme přesně vypočítat míru migrace. Zde činila 64%.

Domaslavice

Následující vsí, kterou se zde budeme zabývat, nese německý název Domaslavice. Obyvatele Domaslavic počátkem 17. století a také roku 1625 zachycuje následující tabulka.

Tab.č. 36: Obyvatelé obce Domaslavice dle I. a II. oseckého urbáře

Domaslavice	Domaslavice
Rok 1603	Rok 1625
Tomáš Geppert	
Jakub Schneider	Michal Schneider
kdo dává úroky Jakubu Schneiderovi	
Martin Heinrich	
Bernhardt Sander	
Mattes Klausnitzer	
Mattes Ditterich	Martin Dietterich, Matyáš Ditterich 2x, Pavel Ditterich
Mattes Klippel	
Michal Göppert	Michal Göppert
Martin Kinderman	
Ondřej Stang	Ondřej Stang 2x
Wolff Wenda	Wolf Wenda
	Jakub Loše
	Pankrác Preu
	Kašpar Zencker

Také zde, jak je patrné z tabulky, žilo několik rodin od počátku sedmnáctého století až do roku 1625, zachycují je oba urbáře. Dalo by se usuzovat, že tento případ se týká hned prvního muže uvedeného v prvním urbáři, ale není tomu tak. Tento muž se jmenuje Tomáš Geppert, roku 1625 se sice ve vsi vyskytoval také Michal Göppert, ten se ovšem zde, a na stejném statku, který byl jiný než hospodářství Tomášovo, vyskytoval také roku 1603, takže se dá usuzovat, že v případě Michala Göpperta se jednalo o jednu a tu samou osobu zapsanou ve dvou urbářích.

Další osobou uvedenou v urbáři z roku 1603 je Jakub Schneider, kterému náležela hned dvě hospodářství, jedno přešlo na jeho syna Michala, který je na něm uveden roku 1625, na druhém pak hospodařil Jakub Loše. Ostatně již roku 1603 Jakub Schneider jedno ze svých hospodářství pronajímal a získával z něj takto peníze. Dalším mužem uvedeným v prvním urbáři je Martin Jindřich, zapsán je německou podobou Hainrich, a stejně jako většina mužů zapsaných v prvním urbáři se v druhém urbáři již neopakuje. Jeho pozemek v roce 1625

spravoval Martin Ditterich. Se zástupci tohoto rodu se zde ostatně ještě setkáme, neboť v této vsi převažoval. Další statek patřil Bernhardu Sanderovi, od kterého jej získal a v roce 1625 je na něm uveden Pankrác Prey. Pankrác Prey je velmi zajímavá postava, protože právě on byl správcem celého oseckého panství v době, kdy na stolci sv. Vojtěcha seděl Karel z Lamberka. Pokud se týče rodu Sanderů, také jsme se již s některými členy tohoto rodu setkali. Dalším mužem uvedeným v urbáři byl Mates Klausnitzer, po kterém je roku 1625 uváděn na tomtéž statku Mattes Ditterich, ten si od Matese Klausnitzera tento statek přikoupil. Mattes Ditterich je totiž uváděn také jako držitel vedlejšího statku, a to jak v urbáři z roku 1603, tak i v urbáři z roku 1625. Podle dalších ukazatelů se zdá, že rodu Ditterichů se zde velmi dařilo. V předešlém textu jsme se již setkali s Martinem Ditterichem, jeden ze statků, které roku 1625 náležely Mattesovi Ditterichovi, náležel tedy zřejmě Mattesovu stejnojmennému synovi. Ale setkáváme se zde i se třetím synem Mattese Dittericha, Pavlem, který hospodařil roku 1625 na statku po Mattesu Klippelovi. Tyto tři statky patřící roku 1625 otci a synovi Mattesovi Ditterichovi a statek Pavla Dittericha ležely vedle sebe. Dalším mužem v urbáři z počátku 17. století byl Martin Göppert, o něm již byla řeč výše. Následujícím sedlákem byl Martin Kinderman, po němž je na tomto hospodářství uváděn Kašpar Zencker. Ondřej Stang je dalším z vesničanů, který je uváděn v prvním z oseckých urbářů a patří k těm nemnoha výjimkám, jejichž jméno se vyskytuje též v druhém z oseckých urbářů. Posledním mužem, který je uveden v prvním oseckém urbáři je Wolf Wendin, či lépe Wolf Wenda, majitel nově postaveného domu, tento muž stejně jako Ondřej Stang, je na stejném místě uváděn též roku 1625. Nyní si toto vše zvýrazníme v tabulce.

Tab. č.37: Majitelé pozemků dle v obci Domaslavice I. a II. oseckého urbáře

	DOMASLAVICE	
MAJITELÉ POZEMKŮ PODLE I. a II. OSECKÉHO URBÁŘE		
Tomáš Geppert		Ondřej Stange
Jakub Schneider		Michal Schneider
Martin Jindřich		Martin Dietterich
Bernhardt Sander		Pankrác Prey
Mattes Klausnitzer		Matthes Ditterich
Mattes Ditterich		Mattes Ditterich
Mattes Klippel		Pavel Ditterich
Michael Göppert		Michael Göppert
Martin Kinderman		Kašpar Zencker
Ondřej Stang		Ondřej Stang
Wolff Wendin		Wolff Wendin
Kdo dává úroky Jakubu Schneiderovi		Jakub Loße

I zde se tedy stejně jako v ostatních případech setkáváme se situací, že jsou plně obsazeny všechny statky, předcházející stavovský konflikt tedy neměl na osídlení právě těchto vsí žádný vliv. Pokud se týče změn v držení statků, v Domaslavicích se změnilo sedm z dvanácti vlastníků či pronajímatelů. Rodem, který v Domaslavicích jednoznačně převažoval byl rod Ditterichů, jenž se v tomto sledovaném období poměrně značně rozmohl a zakoupil tři statky, takže roku 1625 členům tohoto rodu náležely čtyři, přičemž tři z nich spolu sousedily. Dalším rodem, který zde setrval, byl rod Geppertů (zapsáni i jako Göppertové), tento rod zde však nebyl tak hojně zastoupen. Nakonec ještě stanovíme míru migrace, která zde činila 58%.

Háj

Nyní se dostáváme ke vsi, která byla svou lidnatostí vlastně druhou v pořadí, hned za Hrobem. Dokonce mohla Hrob v některých letech počtem obyvatel i převyšovat. Touto vsí je Háj, který se nachází nedaleko Oseka. Vesničanům v něm žijícím počátkem sedmnáctého století a také v roce 1625 se věnuje následující tabulka.

Tab. č. 38: Obyvatelé obce Háj dle I. a II. oseckého urbáře

Háj	Háj
Rok 1603	Rok 1625
Benedikt Ditterich	Beneš Dietterich, Kryštof Dietterich
Šimon Kindelmann	Michal Kindellman 2x
Daniel Baumgart	
Kryštof Köler	Kryštof Köhler
Benedikt Neuber	
Albrecht Kelner	
Mattes Kelner	Francek Kellner
Thomas Grimmer	
Mattes Grimmer	Tomáš Grimmer2x
Benedikt Noßwitz	
paní vdova Anna Marie Bretwitzová	
Urban Ditterich	
Bernard Rinchwitz	
Tomáš Weckenbrodt	Beneš Weckenbrodt
Hanns Grans	
Hanns Gerber	
Jiří Gäbel	
Lukáš Weckbrodt	Lukáš Weckenbrodt 2x
Michal Walter	
Benedikt Dornn	Kašpar Dorn
Ondřej Dornn	Řehoř Dorn
Martin Hoßman	Jiří Hoßman

Lorenz Ditterich	
Adam Winckler	Ondřej Winckler
Adam Winckler	
Michael Keler	
Lorenz Ditterich	
Benedikt Richter	Matyáš Richter, Jiří Richter 2x
Václav Horn	
Mattes Grundig,	
Adam Pantzner	
Gregor Franck	
Kašpar Schlagebaum	Hanß Schlagebaum
Ondřej Pautzen	Jakub Pautzen
Jiří Wolff	Jakub Wolf
Hanns Lichmann	
Valentýn Scheunpflug	Kateřina Scheunpflug, Lorenc Scheunpflug
Martin Horn	
Martin Beek	
Jakub Ditterich	
Jiří Käll	Blažek Kall
Valentýn Neukirch	Valentýn Neukircher
Michal Wenda	Michal Wenda
Benedikt Ditterich	
Gelasius Kaal	
Michal Drexler	Jiří Drechßler, Michal Drechsler
Mates Scheunpflug	Urban Scheunpflug, Kryštof Scheunpflug
Mates Libischer	
Jiří Grundig	
	Valentýn Pätzelt
	Kryštof Köhlert
	Beneš Newbauer
	Řehoř Stanček
	Jiří Schindler 2x
	Jiří Zienler
	Ondřej Walter
	Jiří Geblin
	Jiří Klement 2x,
	Jiří Spitz
	pan Leonard Otto Erlacher
	Kašpar Haine
	Hanß Geyer
	Hanß Eichman
	Beneš Voigt
	Kryštof Leibner
	Jiří Kohl

Na prvním místě v oseckém urbáři z roku 1603 je jméno Benedikta Dittericha, roku 1625 je zde uveden Beneš Ditterich, tedy Benediktův syn. Po Benediktu Ditterichovi

následuje v prvním urbáři Šimon Kindellman, kdežto v druhém urbáři je uveden Michael Kindellman. Jednoznačně zde tedy zdědil syn hospodářství po otci. Taktéž vedlejší statek, který v roce 1603 náležel Danielu Baumgartovi, náležel roku 1625 Michalu Kindellmanovi, který si jej tedy přikoupil. Dalším mužem, který je uveden v urbáři z roku 1603 je Kryštof Hoßman, roku 1625 však na jeho hospodářství seděl Kryštof Köhler. Taktéž Benedikt Neubauer je na vedlejším statku uveden také v druhém urbáři a to jako Beneš Neubauer.

Následující dva zápisy se týkají Albrechta a Mattese Kelnerových, roku 1625 pak na jejich místě žili Kateřina Scheunpflugová a Lorenz Scheunpflug. Roku 1603 je na dalším hospodářství uveden Tomáš Grimmer, který zde hospodařil také o 22 let později.

Takováto situace však byla spíše výjimečná. Po Tomáši Grimmerovi totiž v I. oseckém urbáři následuje Mattes Ditterich a v II. oseckém urbáři je na jeho hospodářství uveden Řehoř Stanček. Další dvojici získanou z urbářů tvoří Benedikt Noßwitzin a Jiří Schindler. Po paní Anně Marii Bretwitzové následuje Jiří Richter, po Urbanu Ditterichovi, který byl sousedem vdovy Anny, je v urbáři z roku 1625 uváděn Ondřej Winckler. Ondřej Winckler byl synem Adama Wincklera, který byl v roce 1603 uváděn jakožto majitel dvou statků v Háji. Nicméně tyto statky byly v roce 1625 v držení Kašpara Hainea a Hanse Geyera. Ale pokračujme dále ve výčtu osob tak, jak jsou uvedeni v urbáři z roku 1603. Po Urbanu Ditterichovi následoval v urbáři Bernard Rinchwitz, na jehož hospodářství je roku 1625 uveden Jiří Zienler. Po Bernardu Rinchwitzovi v urbáři následuje Tomáš Weckenbrodt, roku 1625 je ovšem na stejném hospodářství zapsán Tomáš Weckenbrodt, s nímž jsme se již výše jednou setkali. Opět ovšem nelze jednoznačně určit, zda se jednalo o dvě osoby stejného jména, či o jednu a tu samou osobu. Také v dalším případě se setkáme z osobou z rodu Weckenbrodtů, neboť hospodářství po Hansi Gransovi držel roku 1625 Beneš Weckenbrodt. Dále je v urbáři z roku 1603 uveden Hans Gerber, po němž je o dvaadvacet let později na stejném hospodářství zapsán Ondřej Walter. Nyní přichází na řadu Lukáš Weckenbrodt, který nejenže je uváděn v urbáři z roku 1603 a taktéž v urbáři z roku 1625, navíc je v druhém urbáři uveden též jako vlastník dalšího statku, který roku 1603 náležel Benediktu Dornovi. V urbářích je mezi těmito dvěma hospodářstvími také zapsán Michal Walter, který je zde uveden k roku 1603 a Jiří Hoßman, který držel stejné hospodářství po 22 letech. Vraťme se však k osobě Benedikta Dorna, který sousedil s Ondřejem Dornem. Na hospodářství Ondřejově je totiž roku 1625 zapsán taktéž Jiří Hoßman. Po Ondřeji Dornovi je v I. oseckém urbáři zapsán Martin Hoßman, na jehož hospodářství je pět let po Bílé hoře zapsán pan Leonard Otto Erlacher.

Následující dvojici získanou porovnáním údajů z urbářů tvořili Lorentz Ditterich a Kryštof Köhler. V dalších dvou případech je v I. oseckém urbáři uveden Adam Winckler,

tedy otec Ondřeje Wincklera. Ten však po něm nezdědil žádné hospodářství, naopak na majetku náležejícímu roku 1603 Adamu Wincklerovi jsou roku 1625 uvedeni Kašpar Haine a Hans Geyer. Po Adamu Wincklerovi je roku 1603 v Hájí uveden Michael Keler, po němž je k roku 1625 zapsán Urban Scheunpflug.

V této, stejně jako i v ostatních vsích oseckého kláštera, se poměrně málo setkáváme s tím, že by bylo hned v prvním urbáři uvedeno nějaké jméno více než jednou. Ale např. u Adama Wincklera se tomu tak stalo. Obdobný případ máme u Lorentze Dittericha, jehož jméno je zde po Michaelu Kellerovi zapsáno podruhé. A jelikož na tomto statku je k roku 1625 zapsán Kryštof Ditterich, byl tedy Lorentz Kryštofovým otcem. Dalšími vesničany uvedenými v I. oseckém urbáři jsou Benedikt Richter, Václav Horn a Mattes Grindig, po nichž na stejných hospodářstvích seděli Jiří Schindler, Jiří Klement a Jiří Spitzin. Jako další je v urbáři z roku 1603 uveden Adam Pantzner, kterého roku 1625 podle II. urbáře nahradil Jakub Wolff. Stejně tak ani další obyvatel obce Háj na počátku 17. století, Řehoř Francek, nepředal půdu přímo svému synovi, neboť na jeho místě je zapsán k roku 1625 Kašpar Dorn. Odlišný je ovšem případ Kašpara Schlagebauma, po němž hospodářství roku 1625 držel Hans Schlagebaum. Stejně tak i v dalším případě zdědil syn majetek po otci, a sice Jakub Pautzen zdědil dům po svém otci Ondřejovi.

Dalším hospodářem, který byl zapsán do I. oseckého urbáře, byl Jiří Wolff, po němž hospodářství roku 1625 vedl další člen rodu Dornů, a sice Řehoř Dorn. Následující muž se vyskytuje na stejném místě jak v urbáři z roku 1603, tak také v urbáři z roku 1625. Jedná se o Hanse Eichmanna. Další čtyři vesničané pak svůj majetek prodali, či předali jako věno svým dcerám. Jednalo se o Valentina Scheunpfluga, Martina Horna, Martina Beeka a Jakuba Dittericha. Po Valentinu Scheunpflugovi je na tomto hospodářství uveden Beneš Voigt, po domkáři Martinu Hornovi následuje Kryštof Leibner, jako další z této čtveřice je jmenován Kryštof Scheunpflug, který se na hospodářství evidentně přiznal. Posledním z této čtveřice je Jakub Ditterich, po němž na tomto hospodářství seděl k roku 1625 Jiří Drechsler. Tři následující zápisy uvádějí Jiřího Källa, Valentina Neukircha a Michaela Wendu, kteří všichni jsou uváděni také v druhém urbáři. Po nich následují Benedikt Ditterich, což je jméno, kterým výčet vesničanů v Hájí z roku 1603 začíná, a Gelasius Kaal, s jehož synem Blažejem či Blažkem, jak je zapsán, se ještě setkáme. Nikoli ovšem nyní, neboť hospodářství po Benediktu Ditterichovi a domek, po Gelasiovi Kaalovi náležely Jiřímu Geblinovi a Františku Kellnerovi. Naopak poslední hospodář uváděný v obou urbářích, byl Michael Drechsler, a jak jsem již napsal výše, je uveden jak roku 1603, tak také roku 1625.

S osobou Blažka Kahla se setkáváme v dalším zápisu, a sice k roku 1625, kdy držel domek po Mattesi Scheunpflugovi. Předposledním mužem uváděným v I. oseckém urbáři je Jiří Grundig, jehož domek roku 1625 náležel Valentinu Pätzeltovi. Výčet vesničanů v Hájí k roku 1603 uzavírá Mattes Libischer, domkář, aby jej roku 1625 uzavřel Mattes Richter, taktéž domkář.

Nyní si toto rozdělení zobrazíme v tabulce

Tab. 39: Majitelé pozemků obce Háj dle I. a II. oseckého urbáře

1603	HÁJ	1625
1603	MAJITELÉ POZEMKŮ A DOMŮ PODLE I. A II. OSECKÉHO URBÁŘE	1625
Benedikt Ditterich		Beneš Ditterich
Šimon Kindellman		Michael Kindellman
Daniel Baumgart		Michael Kindellman
Kryštof Hoßman		Kryštof Köhler
Benedikt Neuber		Beneš Neubauer
Albrecht Kelner		Kateřina Scheunpflugová
Mattes Kelner		Lorentz Scheunpflug
Tomáš Grimmer		Tomáš Grimmer
Mattes Ditterich		Řehoř Stanček
Benedikt Noßwitzin		Jiří Schindler
panii Anna Marie Bretwitzová		Jiří Richter
Urban Ditterich		Ondřej Winckler
Bernard Rinchwitz		Jiří Zienler
Tomáš Weckenbrodt		Tomáš Grimmer
Hans Grans		Beneš Weckenbrodt
Hans Gerber		Ondřej Walter
Jiří Gäbel		Jiří Richter
Lukáš Weckenbrodt		Lukáš Weckenbrodt
Michal Walter		Jiří Hoßman
Benedikt Dorn		Lukáš Weckenbrodt
Ondřej Dorn		Jiří Hoßman
Martin Hoßman		Pan Leonard Otto Erlacher
Lorentz Ditterich		Kryštof Köhler
Adam Winckler		Kašpar Haine
Adam Winckler		Hanß Geyer
Michael Keler		Urban Scheunpflug
Lorentz Ditterich		Kryštof Dietterich
Benedikt Richter		Jiří Schindler
Václav Horn		Jiří Klement
Mattes Grundig		Jiří Spitzin
Adam Pantzner		Jakub Wolff
Řehoř Francek		Kašpar Dorn
Kašpar Schlagebaum		Hanß Schlagebaum
Ondřej Pautzen		Jakub Pautzen
Jiří Wolff		Řehoř Dorn
Hans Eichmann		Hans Eichmann

Valentin Scheunpflug		Beneš Voigt
Martin Horn		Kryštof Leibner
Martin Beek		Kryštof Scheunpflug
Jakub Ditterich		Jiří Drechßler
Jiří Käll		Jiří Kohl
Valentin Neukirch		Valentin Neukirch
Michael Wenda		Michael Wenda
Benedikt Ditterich		Jiří Geblin
Gelasius Kaal		František Kellner
Michael Drexler		Michael Drechßler
Mattes Scheunpflug		Blažek Kahl
Jiří Grundig		Valentin Pätzelt
Mattes Libischer		Matthes Richter

V Hájí se vyskytovalo k roku 1603 deset, k roku 1625 pak třináct domkářů, převažovali tedy sedláci. Počet Roku 1603 byli domkáři tito: Mattes Kellner, Jiří Gäbel, Adam Winckler, Michael Keler, Ondřej Pautzen, Martin Horn, Gelasius Kaal, Matthes Scheunpflug, Jiří Grindig a Adam Pautzen. Roku 1625 se mezi domkáře řadili Valentin Pätzelt, Matthes Richter, Lorenz Scheunpflug, Jiří Richte, Jiří Geblin, Lukáš Weckenbrodt, Kašpar Haine, Urban Scheunpflug, Jakub Wolff, Jakub Pautzen, František Kellner a Blažek Kahl. Jak je patrné, mezi domkáři se vyskytovalo několik rodů, zejména Scheunpflugové, přestože jiní členové tohoto rodu byli také sedláci, Kelnerové a také Kahlové.

Celkem na počátku sedmnáctého století je v Hájí zaznamenáno 49 jmen, ať se již jednalo o domkáře, či sedláky. Celkový počet vesničanů se pohyboval mezi 46 – 49, roku 1625 však již 42-49. Počty vesničanů udávám v těchto rozmezích z toho důvodu, že není vždy zcela zřejmé, zda v obci žila jedna či více osob stejného jména. Také tento případ tedy vypovídá o klidném vývoji v této oblasti v polovině dvacátých let 17. století. Míra migrace zde vypočtená činí 39%, tedy méně než polovinu.

Hrdlovka

Po opravdu poměrně dlouhé podkapitole týkající se vesnice Háj se nyní zaměříme na vesnici Hrdlovka. Stejně jako v dřívějších případech se i zde zaměříme jednak na počet vesničanů zachycených v osekých urbářích, jednak na jejich pohyb v rámci této vsi a také se zaměříme na skutečnost, kdo se roku 1625 objevuje v této vsi poprvé.

Nejprve je tedy nutno konstatovat, že stejně jako roku 1603, taktéž v roce 1625 se v Hrdlovce vyskytuje stejný počet obyvatel, a sice v počtu 16 vesničanů. Tabulka nám také

pomůže zjistit, které rody se v Hrdlovce objevují teprve až v době po napsání prvního z oseckých urbářů, tedy po roce 1603.

Tab. č. 40: Obyvatelé Hrdlovky dle I. a II. oseckého urbáře

Hrdlovka	Hrdlovka
Rok 1603	Rok 1625
Mates Glicer	Matyáš Glier 2x, Bártl Glycer
Šimon Kimmelberger	Jiří Kimmelberger
Jiří Wißler	Jiří Wißler
Urban Koch	
Ilgen Richter	
Ondřej Zimmermann	
Abraham Tirman von Rollenstein	
Zikmund Behaimb	
Řehoř Dorn	
Martin Zimerman	
Jiří Richter	
Jiří Turner	
Urban Hirtsch	
Jiří Andersch	
Martin Seifert	
Kryštof Scherber	Martin Scherber
	Jiří Schwartz
	Beneš Krauß
	Michal Pachman
	Mates Katz
	Kryštof Grumblman
	Martin Hofman, Michal Hofman
	Lorentz Šmíd
	Jiří Ondřej
	Vít Weinoldt

Na počet dospělých vesničanů v urbáři jsem poukázal již výše. Byl stejný jak v roce 1603, tak také roku 1625, což vypovídá o určité stabilitě. Tabulka ovšem také vypovídá o tom, že pět let po Bílé hoře v této vsi byli zaznamenáni pouze čtyři členové rodů, které zde sídlily na počátku sedmnáctého století. První z nich je zapsán jako Mates Glicer, jedná se však s největší pravděpodobností o Matese Gliera, k čemuž mě vede nejen častý výskyt tohoto příjmení v klášterních vsích, ale také to, že jméno Mates Glier se vyskytuje také v této vsi v druhém urbáři, a to dokonce dvakrát. Roku 1625 je uváděn jak na tom samém statku, tak také na hospodářství Urbana Kocha. Velice pravděpodobně se zde ovšem jedná o dvě osoby, otce a syna, přičemž Matesi Glierovi staršímu by se podařilo v tomto případě zakoupit statek jednoho ze svých sousedů pro svého syna. Je to samozřejmě také důkaz, že této rodině se

v období mezi napsáním prvního a druhého urbáře dařilo. Tento fakt podporuje také skutečnost, že v Hrdlovce je roku 1625 zapsán také jistý Bártl Glier, což je druhý syn Matese Gliera staršího. Dalším mužem, kterého uvádí urbář z roku 1603, je Šimon Kimmelberger. Ten se již roku 1625 v Hrdlovce nevyskytuje, zato se zde vyskytuje na stejném hospodářství Jiří Kimmelberger, tedy jeho syn. Třetím mužem v pořadí je Jiří Wißler, který je zde na stejném místě uveden také roku 1625. V tomto případě se tedy jedná buď o stejného člověka, nebo o stejnojmenného syna. Těmto třem výše uvedeným rodům se tedy přinejmenším dařilo, přičemž největšího úspěchu dosáhli Glierové. Jako čtvrtý v pořadí je oseckým urbářem z roku 1603 uváděn Urban Koch, tedy právě onen muž, jehož hospodářství patřilo roku 1625 Matesi Glierovi mladšímu. Další osobou, která je uvedena v prvním urbáři, je Ilgen Richter. S tímto jménem jsme se již setkali např. v Hrobě. O dvaadvacet let později však statek, na kterém tato osoba pracovala, náležel Jiřímu Schwartzovi, a poměrně se mu zde dařilo, neboť jsou zde uváděni čtyři koně, zatímco v prvním urbáři pouze koně dva. Dalším, koho uvádí první z oseckých urbářů, je Ondřej Zimmerman. Taktéž on se však nevyskytuje v urbáři z roku 1625, kde je vystřídán Benešem Kraußem. Urbář z roku 1603 dále uvádí Abrahama Tirmana, právě místo něj je roku 1625 uváděn již výše zmiňovaný Barthel Glier. Dále již ale není nikdo, kdo by udržel svůj statek během dvaadvaceti let ve svých rukách. A tak na statku Zikmunda Behäimba, tehdy již zesnulý Martin Böhaimb z Hrobu byl pravděpodobně jeho bratr, hospodařil roku 1625 Michal Pachman. Stejně tak na pozemku, který roku 1603 náležel Řehoři Dornovi, hospodařil podle druhého urbáře Matyáš Katz. Příbuzní Řehoře Dorna se přitom objevovali v roce 1603, kdy je uveden v Hrdlovce, v Jeníkově, kde sídlil Tomáš Dorn, a v Háji, kde žili Benedikt a Ondřej Dornovi. Je tedy možné, že se vyskytovaly dvě formy jednoho příjmení, přičemž ovšem obě byly zapsány, což je do jisté míry matoucí. Jako další v pořadí je v urbáři z roku 1603 zapsán Martin Zimmermann, bratr Ondřeje. Roku 1625 je na jeho statku zapsán Kryštof Grumblman. Stejně tak následující Jiří Richter je roku 1625 vystřídán Martinem Hofmanem, Jiří Tirman Lorenzem Schmiedem, Urban Hirtsch bratrem Martina Hofmana Michalem, Jiří Andersch vlastně jako jeden z mála je zachycen na svém statku také v roce 1625, zůstal zde tedy po celou dobu. Naopak místo Martina Seiferta je roku 1625 uváděn Vít Weinoldt. A opět místo Kryštofa Scherbera je k roku 1625 na tomto statku zapsán Martin Scherber, tedy syn.

Nyní bude následovat další tabulka zachycující změnu majitelů v držbě pozemků.

Tab.č. 41: Majitelé pozemků v obci Hrdlovka dle I. a II. urbáře

	HRDLOVKA	
--	-----------------	--

MAJITELÉ POZEMKŮ PODLE I. a II. URBÁŘE		
Mattes Glicer		Matthes Glier
Šimon Kimmelberger		Jiří Kimmelberger
Jiří Wißler		Jiří Wißler
Urbann Koch		Matthes Glycer
Ilgén Richter		Jiří Schwartz
Ondřej Zimmerman		Beneš Krauß
Abraham Tirman von Rollenstein		Barthel Glycer
Sigmund Behaimb		Michal Pachman
Řehoř Dorn		Matthes Katz
Martin Zimerman		Kryštof Grummbelman
Jiří Richter		Martin Hofman
Jiří Turner		Lorenntz Schmied
Urbann Hirtsch		Michael Hofman
Jiří Ondřej		Jiří Ondřej
Martin Seiffert		Vit Weynoldt
Kryštof Scherber		Martin Schencker

Závěrem lze tedy shrnout, že ačkoli podobně jako v dosud zkoumaných vsích ani zde počet vesničanů přes válečné události neukazoval na nějaké výjimečné výkyvy v lidnatosti, naopak byl po dvaadvaceti letech konstantní. Lidé žijící v Hrdlovce roku 1625 nosili čtrnáct různých příjmení. Přestože počet obyvatel byl stejný i po době trvající téměř čtvrt století, jak svědčí nová příjmení vesničanů, kteří se vyskytovali v Hrdlovce roku 1625, obyvatelstvo se dosti proměnilo, a to v tom smyslu, že v další generaci se zde udržely pouze čtyři rody z původních čtrnácti, což bylo celkem šest lidí. V Hrdlovce tak míra migrace dosáhla 75%.

Starý Osek

Nyní jsme tedy již prošli deset vsí, které byly určeny jako objekt této diplomové práce. Těchto vsí, jak je patrné z již dříve uvedeného textu, je celkem jedenáct. Poslední obec, kterou se zde budeme zabývat, je Osek, který je ovšem nazýván Starý Osek. Opět si zde zobrazíme tabulku, která zachytí její obyvatele zapsané v urbáři z roku 1603 a také v urbáři z roku 1625.

Tab. 42: Obyvatelé obce Starý Osek dle I. a II. oseckého urbáře

Starý Osek	Starý Osek
Rok 1603	Rok 1625
Kryštof Model	
Tomáš Müller	Tomáš Müller, Kryštof Müller
Adam Scharsack	

Ondřej Heintzman	
Jiří Spitz	
Bastián Hübler	
Jakub Schmidt	
Vít Haßlinger	
Mattes Šander	Matyáš Sander
Jakub Hanička	
	Kryštof Erler
	Abraham Scherber
	Kašpar Lamp
	Adam Weckenbrodt
	Kryštof Kral
	Jakub Püttner
	Škola

Stejně jako roku 1603, též v urbáři z roku 1625 je zapsáno deset mužů. Tedy v případě urbáře z roku 1625 pouze devět mužů, jako desátá je zapsána škola.

Jako první je v urbáři z roku 1603 uveden Kryštof Model, na jehož statku je roku 1625 zapsán Kryštof Erler. Dalším mužem je Tomáš Müller, který se vyskytoval podle zápisu v druhém urbáři na tomto místě také ještě roku 1625. Následný zápis v prvním urbáři zmiňuje Adama Scharsacka, roku 1625 je zde již zapsán Abraham Scherber. Stejně tak po Ondřeji Heintzmanovi je roku 1625 zapsán Kašpar Lamp a po Jiřím Spitzovi Adam Weckenbrodt. Setkáváme se zde tedy s dalším členem rodu Weckenbrodtů, kteří se tak kromě nedaleko ležícího Háje nacházeli ještě zde. Dále je po Bastiánu Hüblerovi, který zde sídlil na počátku sedmnáctého století, uváděn roku 1625 Kryštof Kräll. Též většina dalších, kteří jsou uváděni ve Starém Oseku k roku 1603, zde není zapsána k roku 1625. Např. po Jakubu Schmidtovi je zde zapsán Jakub Püttner a právě v případě Víta Haßlingera, který je v urbáři z roku 1603 uváděn na dalším místě, vznikla škola. Následujícím mužem, který je zapsaný v urbáři z roku 1603 je Mates Šander, který se zde vyskytoval také roku 1625, jak svědčí zápis v druhém urbáři. Posledním mužem, který je uveden v urbáři z roku 1603 v této vsi, je Jakub Hanička, který se zde ovšem již roku 1625 nevyskytoval. Namísto něj zde hospodařil syn Tomáše Müllera Kryštof. Také zde si zobrazíme tabulku zachycující změny v držení hospodářství.

Tab. č. 43: Majitelé pozemků v obci Starý Osek dle I. a II. oseckého urbáře

	STARÝ OSEK	
MAJITELÉ POZEMKŮ PODLE I. a II. URBÁŘE		
Kryštof Model		Kryštof Erler
Tomáš Müller		Tomáš Müller

Adam Scharsack		Abraham Scherber
Ondřej Heintzman		Kašpar Lampa
Jiří Spitz		Adam Weckenbrodt
Bastián Hübler		Kryštof Kral
Jakub Schmidt		Jakub Püttner
Vít Haslinger		škola
Matthes Sander		Matthes Sander
Jakub Hanička		Kryštof Müller

Pokud se tedy týká této vsi, zde se počet hospodářů skutečně snížil, ovšem není zcela jasné, zda se na místě, kde je uvedena škola sice vyučovalo, ovšem současně nepracovalo, protože povinnosti, které byly zapsány tomuto hospodářství v urbáři z roku 1603 zde zůstaly zachovány, jak svědčí urbář z roku 1625. Ze všech mužů uváděných v této vsi počátkem sedmnáctého století jsou toliko pouze dva uváděni také v roce 1625. Všichni ostatní odešli jinam či zemřeli. Pokud se týče rodiny Müllerů, ta zde byla zastoupena roku 1625 nejsilněji, jak prokazují zápisy jejich dvou členů v druhém oseckém urbáři.

Závěr

Nyní jsme tedy již dospěli porovnáním oseckého urbáře z roku 1603 a osecký urbář z roku 1625 k určitým výsledkům, které jsou popsány taktéž popsány výše. Nyní je můžeme zobrazit v následující tabulce.

Tab. č. 44: Rozdělení vesničanů jednotlivých vsí podle půdy

	VESNIČANÉ		PŘEDALI PŮDU SYNŮM	PRODALI PŮDU	ZÍSKALI STATEK	
	1603	1625			Vesničané	Cizinci
Hrob	66-70	41-46				
Verneřice	25-26	22-26	7	13	13	10
Oldřichov	22-21	21	2	17	5	16
Jeníkov	20	21	3	18	6	15
Kocourkov	8	8	0	8	1	7
Dřevoruby	10	10	3	7	7	3
Křižanov	11	11	1	10	4	7
Domaslavice	12	10-12	4	7	9	3
Háj	46-49	42-49	6	36	13	19
Hrdlovka	16	15-16	1	12	6	10
Starý Osek	10	9+(1)	0	7	3	7

Z této tabulky vyplývá následující: Jednak pokud se týká počtu obyvatel, k jedinému úbytku, který je možno vzhledem ke stavovskému povstání předpokládat, byl v rámci těchto vybraných obcí oseckého kláštera zjištěn pouze v Hrobu. Po roce 1620 z Hrobu zřejmě odešla první z vln hrobských emigrantů. Roku 1603 bylo v Hrobě 71 stavení, jedno z těchto stavení

byl mlýn. Jelikož u nikoho z hrobských měšťanů nebyly uvedeny žádné významnější podrobnosti, nelze určit, kdo se kam do jakých domů přestěhoval, tak, jak je možno toto určit u ostatních klášterních vsí. U dalších vsí pak docházíme k poznání, že se zde počet vesničanů zapsaných v urbáři neměnil. Ze vsí jsou tu pouze dvě výjimky, a to v Oldřichově u Duchcova a Háji. V Oldřichově přitom došlo k úbytku o jednoho člověka, v Háji ovšem mohlo dojít k většímu poklesu. Tento poznatek svědčí o mírovém vývoji, který sice mohl být narušen stavovským povstáním, to ovšem výrazněji nenarušilo život v této vsi. Současně je také známo, že jako příčina nekatolického povstání posloužilo poboření hrobského kostelíka před polovinou prosince roku 1617 (k uzavření kostela v Broumově došlo až v březnu roku 1618 a pouze přililo oleje do ohně). Povstání však skončilo na Bílé hoře porážkou nekatolických stavů a jak je patrné z tabulky, dotklo se jedině Hrobu, kde zhruba třetina obyvatel po Bílé hoře emigrovala do Saska. Nyní se podíváme dále na jednotlivé vsi.

U Verneřic jsme dospěli k výsledku, že zde roku 1603 žilo 25 -26 vesničanů. Ze všech těchto ovšem pouze 7, tedy méně než jedna třetina, předala svůj statek přímo synům, ve třinácti případech však přešla půda z rukou jejich původních majitelů. Vesničanů, kteří získali půdu ve vsi bylo 13, jsou mezi nimi však též ti, kteří půdu zdědili, tedy 6 vesničanů půdu zakoupilo od jiných pro své druhorozené syny či se tito na ony statky přiženili. V takovém případě se však ve vsi objevuje pouze deset majitelů nemovitosti, které by bylo možno označit jako „cizince“

V případě Oldřichova je zde uvedeno v roce 1603 22-21 mužů, roku 1625 21 mužů. Ovšem pouze dva z nich zde byli potomky těch, kteří zde byli zaznamenáni též roku 1603. V dalších devatenácti případech drželi statky roku 1625 příslušníci jiných rodin, ve třech z těchto devatenácti případů se jednalo o potomky rodin, které se v prvním urbáři vyskytovaly již roku 1603. V případě Jeníkova, který následuje, je zde zaznamenáno 21 vesničanů, ovšem pouze ve třech případech byl statek předán v rámci jedné rodiny. V osmnácti případech se pak dostala půda do držení cizinců. Již jsem zmínil, že přímo do držení synů přešel statek pouze třikrát, třikrát také koupili statky příslušníci rodin, které byly v Jeníkově zaznamenány. V ostatních patnácti případech se pak jednalo o cizince, přičemž sem zahrnujeme i ty, kteří mohli do Jeníkova přijít z jiné klášterní vsi.

Další vsí je Kocourkov. Jak roku 1603, tak i o dvaadvacet let později je zde zapsáno osm lidí. Ovšem ani v jednom případě nedošlo k tomu, že by zde otec předal statek přímo svému synovi, naopak zde všichni svá hospodářství prodali a přitom se jenom v jednom případě jednalo o příslušníka rodu, který je v Kocourkově zapsán již na počátku sedmnáctého století. Velmi podobně vypadá situace též v Domaslavicích, kde ovšem půdu po svém otci

dědili tři synové, tři další vesničané si pak zakoupili hospodářství ve vsi od těch, kteří je prodali. V Křižanově pak statek svému synovi předal jeden jediný sedlák, v ostatních deseti případech ji v roce 1625 držel někdo jiný, ve třech z těchto deseti případů se pak jednalo o potomky křižanovských sousedů.

V Domaslavicích je jak roku 1603, tak také roku 1625 zaznamenáno dvanáct vesničanů, z nichž ovšem jen dva potomci zdědili statek po svých předcích. V deseti případech na ní roku 1625 hospodařil někdo jiný, ovšem v osmi z těchto deseti případů se jednalo o potomky vesničanů zaznamenaných v prvním z oseckých urbářů.

Nejvíce případů, kdy po svých otcích dědili přímo synové byl zaznamenán v Háji, celkem patnáct případů, ovšem je to dáno tím, že v Háji bylo evidováno k roku 1603 46-49 vesničanů, tedy i v tomto případě se mohlo jednat nejvýše o třetinu. Pokud si jako výchozí určení počtu obyvatel stanovíme číslo 48, pak celkem třiatřicetkrát přešlo právo držby půdy na jiného majitele, ovšem kromě již výše zmiňovaných patnácti případů jsou v dalších čtrnácti uváděni na jiných místech v obci příslušníci rodin, které se v Háji vyskytují již k roku 1603.

V Hrdlovce, obci, která v našem výčtu následuje, se vyskytovalo jak roku 1603 tak také roku 1625 patnáct šestnáct vesničanů, z nichž čtyři předali hospodářství svým synům, zatímco v ostatních dvanácti případech se jednalo o cizince. Ovšem v jednom případě zde došlo k tomu, že statek získal další obyvatel této vsi.

Poslední vsí v našem výčtu je Starý Osek. K roku 1603 je zde zapsáno 10 vesničanů, o 22 let později pak 9 vesničanů a škola. Z vesničanů roku 1603 zde žijících ovšem pouze dva předali hospodářství přímo svým synům. V dalším jednom případě pak došlo k předání jinému vesničanovi.

Výše uvedená tabulka nám také vyjevuje několik skutečností. Kromě mírového vývoje, který je nutný pro stabilní počet obyvatel na vsi, zároveň tak je tedy vyloučen hlubší válečný konflikt, přestože z historie víme o stavovském povstání, což tedy by potvrzovalo fakt, že se skutečně jednalo o povstání vyšších nekatolických kruhů, tedy o konflikt, který se vesničanů nijak nedotkl, tato tabulka vyjevuje jasně další skutečnost, že totiž synové poměrně neradi hospodařili na půdě zděděné po svých rodičích. Markantní je případ Kocourkova, kde ani jeden otec nepředal své hospodářství přímo svému synovi. Jistě, lze namítnout prostý fakt, že prostě obyvatelé neměli syny, ale měli jenom dcery, které ovšem nejsou evidovány. Pak jistě můžeme dojít k poznatku, že v případě, kdy je na jednom hospodářství roku 1603 uveden jeden hospodář k roku 1603 a v roce 1625 pak někdo jiný, mohlo se jednat o zetě, který si jednoduše dceru dříve uvedeného hospodáře vzal a hospodářství s ní prostě vyženil. Čili kupříkladu ve Starém Oseku, kde je v obou urbářích evidováno deset vesničanů, přičemž

jeden není uveden, ale je možno předpokládat, že kromě vyučování žil normálně jako ostatní vesničané, zjišťujeme, že přímo po svých otcích dědili dva synové, kdežto v osmi ostatních případech dědil někdo jiný, těmito osmi případy může být klidně osm zeťů. Z těchto osmi cizinců ovšem pouze jeden pocházel přímo z vesnice (pojem „cizinec“ je v tomto případě myšlen ve smyslu, že se nejednalo o syna, přestože se mohlo jednat o zeťe, který byl např. synem sousedů). O skutečné míře migrace tak ve skutečnosti vypovídá nejvíce až poslední sloupek tabulky, který uvádí cizince, tedy obyvatele vesnice, kteří se však v dané vsi nevyskytovali (a ani pochopitelně jejich rody) k roku 1603. Přičemž ovšem není uvedeno rozdělení této skupiny na jedince, kteří jednak přišli z jiných klášterních vsí, přičemž mějme na paměti, že ačkoli se jejich počet v čase měnil, a zbytek by tedy činili ostatní, kteří do dané vsi přišli skutečně jako opravdoví cizinci z vesnic a měst, která nebyla součástí oseckého klášterství. Přičemž se nejednalo o nijak ucelenou doménu, je sice pravda, že osecký klášter měl vsi v bezprostředním okolí kláštera, na tuto skupinu vsí jsem se také zaměřil, stejně tak měl ovšem v držení vsi na Chomutovsku (např. Škrle), Mostecku (např. Obrnice) a Lounsku (Černochoh a Ječovice)

Tato skutečnost, totiž, že nemůžeme nyní zcela jednoznačně určit, kdo je cizinec v tom smyslu, že přišel do vsí z obce, která nepatřila oseckému klášteru, tedy vskutku poněkud oslabuje takovýto význam této práce. Ve skutečnosti zjišťujeme, že v Oldřichově se z jednadvaceti obyvatel nevyskytovalo v roce 1625 plných šestnáct, stejně tak v Jeníkově bylo takových lidí v roce 1625 patnáct. Dále cizinci převažovali také v Kocourkově, Křižanově, Hrdlovce, a Starém Oseku. Ani jinde ve sledovaných vsích nebyl počet těchto lidí zanedbatelný, což jednoznačně svědčí o vysoké migraci obyvatelstva.

Tímto vysokým podílem migrace na počtu obyvatelstva jednotlivých vsí je také nepřímým potvrzen existující mýt, přestože lze namítnout, že dotyční cizinci do vsi přišli v období let 1604 až 1617, což by mohlo opět do jisté míry zpochybnit tuto domněnku. Nezapomínejme však, že konečný výsledek obyvatel jednotlivých vsí je v urbářích zaznamenán, přičemž tento počet se nijak významně neliší a klesá vlastně jen v jediném případě, kterým je Hrob, kde lze ovšem celkem logicky předpokládat emigraci do Saska po roce 1620.

Rozdělení vesničanů oseckého kláštera podle II. urbáře

Stejně jako u I. oseckého urbáře jsme si nakonec rozdělili vesničany v jednotlivých vsích na statkáře a chalupníky, přičemž poté byly tyto dvě skupiny dány do poměru mezi sebou, uděláme totéž i nyní.

První z vesnic, jimiž se budeme zabývat, jsou Verneřice. Zde je roku 1625 celkem 26 zápisů, podle dříve uvedeného vzoru pak ovšem 13 z těchto 26 zápisů se týká sedláků. Dále je zde uveden jeden mlynář. Zbytek, tedy 12 vesničanů Verneřic, tedy byli chalupníci.

Jako druhý následuje Oldřichov u Duchcova, v II. oseckém urbáři je v této obci 12 sedláků. V této vsi není zapsán ani jeden mlynář, tedy zbytek, a sice 9 vesničanů, byli chalupníci. Třetí obcí je Jeníkov, ve II. oseckém urbáři je v této obci uvedeno 21 zápisů, tedy 21 hospodářství či domků. V Jeníkově žilo podle záznamů v II. urbáři 9 sedláků, zbytek byli chalupníci. Další obcí pak byl Kocourkov. V Kocourkově žilo k roku 1625 8 vesničanů, z nichž 5 bylo sedláků a 3 chalupníci.

Vesnicí, která následuje, je Hajniště. Roku 1625 je v II. oseckém urbáři 9 záznamů, z nichž 5 náleželo podle zapsané rozlohy sedlákům, zbytek, tedy 4 zápisy, náležely chalupníkům.

Jako další je v II. oseckém urbáři zapsán Křižanov, kde žilo 11 vesničanů. Jeden z nich, Kryštof Schubart, byl mlynář, Kryštof Aschenbryer se počítal mezi domkáře, ze zbylých devíti pak 5 bylo sedláků a čtyři další tedy chalupníci. Chalupníků bylo vlastně také pět, neboť se k nim mohl řadit i Bárthel Aschenbryer.

Následující obcí jsou Domaslavice, v nichž je v II. oseckém urbáři 12 zápisů. Ale zrovna v této obci se jedno jméno, a sice Ondřej Stange, vyskytuje dvakrát. V jednom případě by se ovšem jednalo o sedláka, ve druhém pak o chalupníka, je tedy pravděpodobné, že se jednalo o dvě různé osoby. Nicméně v této podkapitole se zabýváme sedláky a chalupníky. Sedláků by podle pravidla, že totiž hospodář, který vlastní hospodářství do 15 strychů je chalupník, zatímco hospodář vlastníci polnosti nad 15 strychů je počítán mezi sedláky¹⁾, neboť z těchto polností byl schopen uživit koně do povozu, se v této obci vyskytovalo 7 sedláků, mimochodem u všech těchto sedmi je uveden alespoň jeden kůň, v případě sedláka Ondřeje Stanga pak dokonce 3 koně. Zbytek, tedy 5 vesničanů, tvořili chalupníci.

Další obcí, k níž se dostáváme, je Háj. Stejně jako roku 1603 je zde k roku 1625 49 zápisů, z nichž jeden se týká mlýna, 14 sedláků a zbytek, tedy 34, chalupníků. V pořadí devátou vsí je Hrdlovka, v níž je k roku 1625 uvedeno 16 zápisů, které vypovídají o tom, že v Hrdlovce žilo 9 sedláků a zbytek tedy tvořili chalupníci.

Poslední ves, již se zde budeme zabývat, je Starý Osek. Pět let po Bílé hoře je zde 10 zápisů, jeden se ale týká školy, tedy zde žilo 9 vesničanů. Všichni z nich byli chalupníci.

Nyní tedy je třeba sečíst počet chalupníků a sedláků. Sedláků se zde vyskytovalo 79 a chalupníků 93. V obou sledovaných skupinách tedy došlo k jistému úbytku

KAPITOLA V.

KLÁŠTER OSEK A TŘICETILETÁ VÁLKA

Předmluva k V. kapitole

Touto kapitolou se zaměříme na samotný osecký klášter nejen za války, ale také těsně po ní, přičemž budeme sledovat jeho osudy, které byly často neradostné. Taktéž se v závěru této kapitoly zaměříme na Berní rulu, která vznikla po třicetileté válce.

Klášter Osek a třicetiletá válka

Ačkoli jsme tedy zjistili, že přes proběhnuvší konflikt, který započal na oseckém panství v Hrobu, zejména celkový počet obyvatel v jednotlivých vsích svědčí o míru panujícím v dané oblasti i krátce po roce 1620, jak jsme zjistili porovnáním obou urbářů. Zaměříme se nyní na konflikt, který se právě v Čechách začal odvíjet, aby pak přešel do říše a okolní Evropy, načež se do Čech nakonec vrátil v podobě nejprve saských, později švédských hord, a byl zde posléze i ukončen. Jedná se samozřejmě o třicetiletou válku.

Poté, kdy byl roku 1626 osecký klášter obnoven se mu opět jako zázrakem začalo dařit a započal jeho vzestup. Jak již bylo zmíněno dříve, generální kapitula se rozhodla spojit osecký klášter, který byl po šestačtyřiceti letech ožebračen a vznášel se nad propastí svého zániku, se zbraslavským klášterem, který, stejně jako osecký klášter, vedl od roku 1626 až do své smrti Jiří Vráť. Existují li v dějinách osoby, které jsou v daném okamžiku rozhodujícími činiteli schopnými ovlivnit běh dějin, pak Jiří Vráť je bezesporu jednou z nich. Jeho význam samozřejmě není natolik obecně znám, ovšem právě on se zasloužil o další existenci oseckého kláštera. Ten totiž dlužil celkem 34 000 zlatých. Ovšem opat Jiří Vráť splatil klášterní dluhy z vlastních prostředků a podařilo se mu též vyvést klášter z hospodářské krize. Neboť již roku 1628, tedy dva roky od doby, kdy se poprvé ujal oseckého kláštera, získal pro klášter zpět obec Břežany, která již dříve klášteru náležela, při stavovském povstání se však tato, a též jiné vsi dostaly do soukromých rukou, a opětovně získány byly tedy až nyní. Navíc roku 1629 opat také vyměnil dvě vzdálenější klášterní vesnice, Ječovice a Černochoy, které ležely na Lounsku, za ves Vtelno, která leží na Mostecku. Klášter tak začal rozkvétat. Tento stav však neměl mít dlouhého trvání. Roku 1631 totiž do země vpadli Sasové a kolo dějin se opět pootočilo v neprospěch Českého království a tedy také oseckého kláštera.

Saský vpád

Podíváme se tedy nyní krátce na saský vpád, který se odehrál během let 1631 – 1632. Role Sasů ve střední Evropě v této době byla velice proměnlivá. Roku 1623 si tehdejší saský kurfiřt Jan Jiří zabral obě Lužice, které držel jako zástavu za dluh poskytnutý císaři Ferdinandovi II. Na počátku let třicátých se na severu kontinentu vylodili Švédové a po

rychlých vítězstvích získali za spojence právě Sasy, kteří jim měli pomoci získat část území habsburské monarchie. Právě proto koncem roku 1631 poněkud překvapivě zaútočili Sasové přes Krušné hory a zmocnili se osad a měst pod Krušnými horami. *„První kontribuce byla Hrobu předepsána v roce 1624 a od té doby se opakovala s pravidelností, která pro město znamenala těžké ztráty. V roce 1631 se očekával vpád Sasů, a proto bylo nařízeno zatarasit horské přechody. Přesto se saské oddíly dostaly přes Krušné hory do Čech, obsadily Děčín, Ústí nad Labem a oblehly teplický hrad. Celou krajinu systematicky drancovaly a odvážely do Saska vše cenné. Osek se stal též terčem saských oddílů... Do Hrobu se nastěhovalo saské vojsko a podobně i do okolních vesnic.“*¹⁾

Z této ukázky, která nám měla přiblížit dobu, o níž se zde zmiňujeme, je tedy zřejmé, že saský vpád byl do jisté míry očekáván. Proto byly budovány zátarasy na hranicích, ale i tak se Sasové do Čech dostali a získali několik měst. Obsadili též osecký klášter, jehož mniši před vojáky prchli do Vyššího Brodu. Sasové se usadili na oseckém klášterství a samozřejmě drancovali. Osecký klášter jim také posloužil jako hlavní vojenský tábor pro přezimování. Přestože je tento vpád spojován v historické literatuře o něm pojednávající s nadějami nekatolíků, kteří se do Českého království skutečně vrátili, Sasové se zde delší dobu zdržovat nechtěli, jejich odchod ostatně uspíšilo tažení císařského vojevůdce Albrechta z Valdštejna roku 1632, jehož vojsko do Oseka dorazilo v červnu toho roku. Sasové se stáhli za hranice, ale při svém odchodu založili v Hrobu požár, kterému podlehl většina města i s kostelem²⁾ Ovšem přestože Sasové odtáhli, nic se nezměnilo, neboť na jejich místo nastoupila císařská armáda.

Je taktéž známo, že osečtí mniši se do kláštera po odchodu Sasů vrátili. Ovšem již roku 1633 zemřel opat Jiří Vráť, takže konvent byl dále bez opata. Přestože jeho nástupce zastával místo opata, jak se uvádí, od roku 1633, nebude to zřejmě pravdivý údaj, neboť k roku 1635 byl v klášteře přítomen někdejší velehradský opat Hortensius, který si dělal naději na zisk osecké opatské berly. Tyto naděje však byly liché a oseckým, stejně jako zbraslavským opatem se po Jiřím Vráťovi stal Jan Greiffenfels z Pilsenburgu.

Švédové

Na počátku třicátých let, v červnu roku 1630, se na severu Evropy objevil nový silný hráč třicetileté války – Švédové. Do války vstoupil švédský král Gustav II. Adolf z toho důvodu, aby Švédsku získal pozici, která mu jako rodící se velmoci náležela. Taktéž chtěl omezit moc císaře, neboť Habsburkové byli vlastně v té době skutečnými vítězi. Ano,

císařským generálům se podařilo porazit všechny nepřátelské koalice, které se proti Habsburkům utvořily, a v roce 1628 byl právě císař Ferdinand II. nesporným vítězem. To se ovšem mělo změnit. Misku vah mělo vychýlit právě Švédsko, které do tohoto konfliktu nově vstoupilo.

Nástup Švédů na evropské válečné pole byl vsutku impozantní. Brzy nato také následovala jejich první vítězství u Breitenfeldu a roku 1632 u Lützenu³⁾, ovšem po bitvě u Lützenu následoval první šok, neboť v této bitvě byl zavražděn neohrožený švédský vojevůdce a král Gustav II. Adolf. Tento šok, který hrozil až celkovým rozkladem švédského vojska, byl nakonec zastaven nástupem generála Johana Bannéra.⁴⁾ V severních Čechách se Švédi poprvé objevili v červenci 1634. Zničili tehdy Teplice. „požáry zuřily v Duchcově, Bílině a Mostě. Nastal nedostatek potravin, propukly epidemie. Švédové se v krajině zdrželi až do podzimu. Potom odtáhli a vystřídal je císařský pluk, jenž vůči obyvatelstvu vystupoval obdobně.“⁵⁾

Toto tvrzení tedy platí pro dobu, kdy byl již v čele oseckého kláštera Jan Greiffenfels, přestože, jak je zřejmé, v klášteře se již zřejmě tehdy nacházel někdejší velehradský opat Hortensius, který zde spřádal své sny. Opat Jan Greiffenfels se pokoušel získat v Římě potvrzení o navrácení oseckého kláštera cisterciákům, nebyl však úspěšný.

Vraťme se však ke Švédům, jimiž se zabývá tato podkapitola. Ti se na severu Čech opětovně objevili roku 1639 „znovu oblehli teplický hrad a tentokráte jej dobyli. Obyvatelstvo z celého okolí muselo platit vysokou kontribuci. Byl vypálen i osecký klášter a vesnice patřící klášteru – Lom, Hrdlovka, Háj, Domaslavice, Křižanov a Verneřice. Z kláštera zůstal jen kostel a křížová chodba.“⁶⁾ Zkáza tedy dosáhla vrcholu, je pozoruhodné, že tehdy Švédi ušetřili Hrob. Přitom např. Háj se nachází nedaleko Hrobu a Křižanov je takřka jeho součástí. Na tuto skutečnost se ovšem zaměříme na jiném místě. Jak je patrné z příspěvku, zkáza přitom neunikl ani osecký klášter. Utrpení však nemělo brát konce: „V březnu 1640 odtáhli Švédové směrem na Chomutov, jejich posádka však v Teplicích zůstala a jí musely být odevzdávány vysoké kontribuce. Obce odevzdávaly dobytek, mouku, oves, seno, slámu atd.“⁷⁾

Rok 1646 byl pro osecký klášter skutečnou katastrofou. Nejenže se tehdy již jednalo pouze o torzo původní stavby, kdy byla zachována pouze křížová chodba a klášterní kostel, nejenže na jeho vsi byly uvaleny kontribuce a daně, ale klášter sám toho roku vyhořel, což bylo naprosté potvrzení zkázy. Při tomto požáru do základů shořel klášterní kostel, takže to jediné, co poté z kláštera existovalo, byla křížová chodba. Naopak Švédi slavili úspěchy. Pod velením generála Wrangela⁸⁾ lstí dobyli hrad Hněvín,⁹⁾ odkud zjevně po jistou dobu ostřelovali město Most, a tak Mostečany přinutili, aby se jim město vzdalo.

Přestože válka skončila roku 1648, v severních Čechách Švédi zůstali až do roku 1650, kdy z kraje odešli. Takto totiž byly dojednány mírové podmínky obou znepřátelených stran. Teprve pak si mohli lidé zde žijící vydechnout, neboť nastal skutečný mír.

Osecký klášter po válce

Jak již bylo uvedeno výše, v severních Čechách byli Švédové přítomni až do roku 1650. Teprve toho roku odešli poslední z nich a teprve tehdy poznali zdejší lidé skutečný mír. Stejně tak samozřejmě i osecký klášter. Situace tohoto kláštera však byla katastrofální! Po téměř pětadvaceti letech, kdy klášter náležel opětovně cisterciákům, byla totiž většina kláštera zničena, drancování z roku 1639 přečkaly pouze křížová chodba s klášterním kostelem, ovšem klášterní kostel vyhořel roku 1646 do základů. Zbyla tak jediná křížová chodba. Taktéž klášterní vsi byly v troskách. Verneřice, Hrdlovka, Háj, Domaslavice, Křižanov a Lom byly vypáleny roku 1639, následně se ale ani tyto vesnice nevyhnuly daním a kontribucím. A navíc pohroma měla pokračovat. Roku 1650 totiž v Hrdlovce podle ústního podání vypukl mor! Ovšem Hrdlovka neměla hřbitov a proto mrtví byli pohřbeni na hrobském hřbitově. Netrvalo dlouho, a mor vypukl též tady. Hrob se tedy skutečně stal hrobem pro mnohé.

Pokud se dotýká kláštera samotného, ten byl koncem války obýván celkem sedmi lidmi. Tři z nich byli blíže neurčení profesové, dále jsou jmenováni Václav Zriba, páter Jakub Martini von Brabek, převor Laurentius Scipio a opat Jan Greiffenfels. Když ale tento muž na počátku března roku 1650 zemřel, bylo třeba zvolit nového opata. Ovšem protože Jan Greiffenfels stejně jako jeho předchůdce Jiří Vráť byl současně též opatem zbraslavským, bylo třeba zvolit též opata kláštera zbraslavského. Tím byl zvolen Jakub Martini von Brabek, jelikož již dále nevíme nic o třech profesech oseckého kláštera, kteří jsou zmiňováni výše, je možné, že si právě je vzal s sebou do nového kláštera, aby tam tak přivedl některé nové lidi. Tím by ovšem v oseckém klášteře zůstali fakticky jen dva lidé, převor Laurentius Scipio a Václav Zriba. A jelikož Laurentius Scipio, vlastním jménem Vavřinec Knittel, byl současně zástupcem opata a po něm druhým nejdůležitějším mužem, není divu, že právě on se stal novým oseckým opatem. Ještě roku 1650 se opat Scipio pustil do alespoň nejnutnějších oprav klášterního kostela. Stál před ním ohromný úkol, opravit a znovu vystavět hospodářské dvory a hospodářské budovy. Tuto činnost mohl financovat jedinečně z daní, které klášteru platily vsi v klášterství! Pozoruhodný je zde příklad Libkovic, kdy zdejší vesničané sami žádali, aby byli vyňati z panství arcibiskupství a navraceni ke klášteru Osek. O to samé požádal také nový opat. Papež, kterým byl Inocenc X., vlastním jménem Gianbattista Pamfili, žádosti vyhověl.

Opat neváhal a Libkovicím odpustil daně z roku 1650. Taktéž bylo obnoveno učiliště sv. Bernarda, které ovšem bylo pod patronací arcibiskupa Harracha. Již toho roku byli do této cisterciácké koleje přijati dva studenti! Samotný klášter však dne 1. listopadu 1650 přišel o dalšího svého člena, neboť zemřel Václav Zriba a mohlo by se zdát, že tehdy byl v klášteře jediný člověk a tím byl opat. Ale nebylo tomu tak, protože toho roku se profesy v klášteře stali Georg Johann Koch, Wilhelm Jakub Brandlinský, Bernard Jiří Kosmanitius a Johann Handritius. V následujících letech pak byla přijata do kláštera celá řada dalších mnichů a uchazečů o mnišství, nebudeme se však jimi zde zabývat.

Třicetiletá válka byla vlastně vůbec nejdelší válkou, která zasáhla střední Evropu. Takovou zkázu, jakou přinesla, nikdo nepamatoval. Jestli byl na jejím počátku náboženský konflikt, pak na jejím konci hrály prim důvody čistě politické, mocenské kalkulace a machinace. Do Čech a vlastně všude, kam zavítala, přinesla jen bídu, zmar a utrpení. Úbytek počtu obyvatelstva v Českém království se pohybuje od 20 – 80 %. Pro to, aby královská komise zjistila, jaké škody byly válkou napáchány a jaký je stav obyvatelstva po přestálé katastrofě, která trvala nakonec třicet let, byla sepsána Berní rula, která nám dnes může sloužit jako vynikající pramen poznání. V Berní rule byly pochopitelně také zachyceny vsi oseckého klášterství, a tím mohou posloužit k srovnání lidnatosti, která zde panovala v tehdejší době.

Vsi oseckého kláštera podle Berní ruly

Naštěstí pro budoucnost byl pro osecký klášter pořízen roku 1741 přesný výpis z Berní ruly, který přesně odpovídal zápisu z roku 1654 a který zde bude také využit. Spis sám sice neříká, jakou prací se živili obyvatelé oseckého kláštera, ale tato skutečnost je uvedena v poznámkách v Generálních rejstřících Berní ruly, které vyšly k nedávnému třístému padesátému výročí vydání Berní ruly. Nyní tedy budeme mít možnost porovnat tyto dva prameny, z nichž nám pak vyjde přesný obraz společnosti žijící ve vesnicích oseckého kláštera šest let po ukončení třicetileté války. Tuto skutečnost, totiž právě poznámky o zaměstnání jednotlivých vesničanů, však nebudeme moci využít při dalším srovnání nejen s druhým oseckým urbářem z roku 1625, ale ani při srovnání se třetím z urbářů z roku 1664, o němž zde dosud nebyla zmínka. To ovšem nijak nevadí, přestože zde budou i tyto poznámky užity, opět v tabulkách, protože primárně zde půjde o to, zjistit tzv. pusté usedlosti, tedy stavení, kde po válce nikdo nežil. Tato stavení budou dále vyloučena a následně dojde k srovnání počtu vesničanů žijících v tomto klášterství roku 1625 a roku

1654, tedy po devětatvaceti letech, přičemž se dá předpokládat, že dojdeme k velikým rozdílům, nejen pokud se týče lidnatosti jednotlivých vesnic, ale také samozřejmě pokud se týče vesničanů samotných. Nyní je tedy již čas pustit se do zobrazování tabulek, v nichž budou zachyceni jednotliví vesničané, v dalším sloupku pak bude následovat příslušnost k obci, soudní okres a nakonec poznámka, čím se kdo živí. Opět budeme postupovat od Hrobu stejným způsobem, který byl zachovávan v předchozích případech.

Hrob

Právě Hrob je do jisté míry specifický, jelikož se jednalo o městečko, v němž vlastně třicetiletá válka započala pobořením luteránského kostelíka. Viděli jsme již dříve, že zde došlo v letech 1603 – 1625 k výrazným změnám ohledně obyvatelstva. V následující tabulce pak budou zachyceni měšťané tohoto klášterního městečka.

Tab.č. 45: Obyvatelé městečka Hrob podle Berní ruly

Hrob					
Příjmení	Jméno	Obec	Soudní okres	Panství, statek	Poznámka
Ehrlich	Martin	Hrob	Duchcov	Osek	řezník
Strmanský	Jan	Hrob	Duchcov	Osek	sedlář
Čech	Martin	Hrob	Duchcov	Osek	pustý
Gazyus	Jan	Hrob	Duchcov	Osek	řezník
Hosman	Řehoř	Hrob	Duchcov	Osek	švec
Rudlovský		Hrob	Duchcov	Osek	pustý
Engermayer	Bernard	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Mayerovský		Hrob	Duchcov	Osek	pustý
Šrundt	Jakub	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Dreysinger	Jan	Hrob	Duchcov	Osek	postřihovač
Freyndl	Kryštof	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Baumgarten	Jakub	Hrob	Duchcov	Osek	pekař
Ritschel	Jeremiáš	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Nicz	Matěj	Hrob	Duchcov	Osek	pekař
Stey	Hendrich	Hrob	Duchcov	Osek	hospoda
Gruberová	Regina	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Kratschel	Martin	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Rulek	Jan	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Satler	Jan	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Libscher	Matěj	Hrob	Duchcov	Osek	řezník
Pfundt	Benedikt	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Šik	Jiřík	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Šikovská		Hrob	Duchcov	Osek	pustý
Hofman	Kašpar	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Winter	Jan	Hrob	Duchcov	Osek	řezník
Rytslovský		Hrob	Duchcov	Osek	pustý

Teyschel	Vít	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Ulmon	Jan	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Richter	Michal	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Plesner	Matěj	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Rytschel	Matěj	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Teychl	Kryštof	Hrob	Duchcov	Osek	tkadlec
Teychlovský		Hrob	Duchcov	Osek	pustý
Erlch	Martin	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Rytschl	Michal	Hrob	Duchcov	Osek	řezník
Deysel	Jiřík	Hrob	Duchcov	Osek	tkadlec
Nicz	Jan	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Šneider	Jan	Hrob	Duchcov	Osek	švec
Streyl	Michal	Hrob	Duchcov	Osek	pekař
Rudolf	Ondřej	Hrob	Duchcov	Osek	krejčí
Cimrman	Jakub	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Schneider	Kašpar	Hrob	Duchcov	Osek	švec
Kerner	Pavel	Hrob	Duchcov	Osek	kovář
Raab	Kryštof	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Walter	Jonáš	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Freyndt	Benedikt	Hrob	Duchcov	Osek	postřihovač
Rychtr	Jakub	Hrob	Duchcov	Osek	mlýn 1 kolo
Nostejcová	Marie	Hrob	Duchcov	Osek	mlýn 1 kolo
Behm	Martin	Hrob	Duchcov	Osek	soused
Kytmerovský		Hrob	Duchcov	Osek	pustý
Walterovský		Hrob	Duchcov	Osek	pustý
Fytelčerovský		Hrob	Duchcov	Osek	pustý
Knererovský		Hrob	Duchcov	Osek	pustý
Hasmanovský		Hrob	Duchcov	Osek	pustý
Hrob – předměstí					
Naiberovská		Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	pustý
Sneider	Melichar	Hrob	Duchcov	Osek	chalupník
Rudolf	Eliáš	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	švec
Šmídovský		Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	pustý
Karas	Jan	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Reychl	Jan	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Bártlovský		Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	pustý
Lose	Lorenz	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Keller	Michal	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Klírovský		Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	pustý
Walterovský		Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	pustý
Grunth	Tomáš	Hrob,	Duchcov	Osek	chalupník

		předměstí			
Zelicher	Jan	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Soloman	Matouš	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Kyrselovský		Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	pustý
Plesnař	Jan	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	tesař
Bernhardt	Pavel	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Erler	Michal	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	tesař
Jesij	Kryštof	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Keller	Kryštof	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Miller	Kašpar	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Bartl	Tobiáš	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Behme	Ondřej	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Denprycht	Jiřík	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	tkadlec
Kelerů		Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	sírotek
Kerner	Ondřej	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	pustý
Winter	Jan	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Miller	Jan	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	hrnčíř
Bittnerovský		Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	pustý
Miller	Jakub	Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	chalupník
Streybelovská		Hrob, předměstí	Duchcov	Osek	pustý

Stejně jako tomu bude v případě Berní ruly i u ostatních vsí, máme jedinečnou možnost seznámit se se složením měšťanů z hlediska jejich zařazení. Setkáme se zde s několika cechy, z nichž některé se zde vyskytovaly již před třicetiletou válkou. Aby vynikl rozdíl mezi lidmi žijícími v samotném městě a na předměstí, oddělíme tyto dvě skupiny a budeme se každou z nich zabývat samostatně.

Nejprve se tedy zaměříme na Hrob - město. Jako nejsilnější skupina se v samotném Hrobě objevují sousedé, což je ovšem označení, které ovšem o jeho nositelých mnoho nevypovídá. Takto označeno je celkem 22 měšťanů. Druhým nejčastěji se vyskytujícím slovem v poznámce je slovíčko „*pustý*“, toto označení je v městě uvedeno jedenáctkrát. Dále se v Hrobu také vyskytovali řezníci, kterých zde lze napočítat pět. Právě tito lidé tvořili jeden

z hrobských cechů. Dalším cechem byli ševci, kteří v samotném městě žili tři. Dále se zde vyskytovali 2 postřihovači, 2 tkalci a jeden krejčí. V Hrobě – městě se taktéž vyskytovali 3 pekaři, tedy další cech, s nímž se setkáváme již na počátku sedmnáctého století, a jsou zde zaznamenáni také 1 kovář, 1 sedlák a 2 vlastníci mlýna, což mě vede k závěru, že v Hrobě nestály dva jednokolové mlýny, ale pouze jeden takový mlýn, který náležel dvěma lidem. Taktéž je v Hrobě jmenována hospoda, která náležela Jindřichu Steyovi. Celkem je v Hrobě – městě tedy zachyceno 54 položek, ale to samozřejmě neodpovídá počtu obyvatel, protože dvanáct stavení bylo pustých. Žilo zde tedy 43 obyvatel.

Nyní se dostáváme na hrobské předměstí. Zde byli nejčetněji zastoupenou skupinou chalupníci, kterých zde žilo 16, stejně jako u označení „*soused*“ nám však označení „*chalupník*“ nic bližšího neřekne. Druhou nejčetněji zastoupenou skupinou jsou „*pustí*“, těch bylo na předměstí 9. Dále na předměstí žili 2 tesaři, 1 švec a 1 tkadlec, jeden hrnčíř a posledním zachyceným zde je jeden sirotek. Právě označení sirotek může být do jisté míry zavádějící, jednalo se však zřejmě o člověka, který přišel o rodiče poměrně nedávno a proto lze také usuzovat, že tito se stali obětmi morové nákazy z roku 1650. Přitom se ale již zřejmě jednalo o dospívajícího mládence, protože jinak by v Berní rule nebyl uveden.

V celém Hrobě tak roku 1654 bylo 85 stavení, z nichž ovšem 20 bylo pustých a nikdo v nich nežil. Žilo zde tedy 65 dospělých měšťanů. Pokud se týče cechů¹⁰⁾ po válce, nejhojněji jsou zde zastoupeni ševci a tkalci, kteří měli tvořit v dřívějších dobách dvojcech. Jeho členové se vyskytovali jak v samotném městě, tak také na předměstí a s příbuznými řemesly bylo členů tohoto cechu celkem deset. Dále jsou zaznamenány cechy řezníků, pekařů a zřejmě také tesařů. Celkem tedy 4 cechy. Informace o existenci cechů jsou v Hrobě k letům 1559, 1570 a 1613 a jedná se o cechy pekařů, kovářů, krejčích a ševců. Dále se zde vyskytují též další řemesla, z nichž ovšem každé dělal jen jeden člověk, případně mu mohli pomáhat členové jeho rodiny, kteří ale nejsou evidováni. Jednalo se o hrnčíře, kováře a sedláře. A samozřejmě nelze opomenout hospodského, neboť v Hrobě se vyskytovala po válce také hospoda!

Vidíme tedy, že i přes tolik proklamovanou hornickou činnost, která mimochodem nezankla, hornictvím se dále živil poměrně značný počet měšťanů, zde byla zastoupena též řada jiných řemesel. Nejvíce lidí (10) se zabývalo ševcovstvím a tkaním či činnostmi, které k těmto dvěma měly blízko. Bohužel tento obraz je neúplný, protože nevíme, čím se zabývali „*sousedé*“ a „*chalupníci*.“ A je to vskutku škoda, protože „*sousedé*“ jsou nejsilněji zastoupenou skupinou vůbec. Zde tvoří více než třetinu obyvatel. Druhou nejsilnější skupinou jsou právě „*chalupníci*“, kterých je v Hrobě 16 a třetí skupina jsou „*pustí*“, kterých je 20. Pokud tedy zahrneme i tuto poslední skupinu, musíme se vrátit k počtu všech stavení

zapsaných v Hrobě roku 1654. Těch je 85 a 20 z nich tvoří 23,5%, tedy téměř jednu čtvrtinu. Pokud ovšem „*pusté*“ zcela vynecháme, snižuje se nám číslo na 65, ale počet těch, o nichž nemůžeme říci, čím se živili, je 38, čili více jak polovina obyvatel městečka. .

Ještě je třeba se zamyslet nad historií Hrobu během třicetileté války. Již to bylo zmíněno výše, Hrob utrpěl saským vpádem, kdy Sasové loupili a drancovali. Při svém odchodu založili v Hrobě požár, kterému měla podlehnout většina města i s katolickým kostelem (vystavěn v letech 1594 – 1600, vysvěcen 1602). Právě této skutečnosti je pravděpodobně nutno připsat většinu pustých stavení. Současně však narážíme na skutečnost, že totiž v roce 1654 stálo v Hrobě 85 stavení, z nichž sice 20 bylo pustých, zbytek byl však obýván. Tedy v polovině roku 1632, kdy sem přišli císařští vojáci a tedy logicky se před nimi Sasové stáhli již poněkud dříve, byla většina Hrobu vypálena. Ani císařští, kteří Sasy nahradili, si zde nepočínali v rukavičkách. V červenci roku 1634, tedy přesně po dvou letech se v severních Čechách objevili Švédové. Víme, že jejich nástup byl razantní a úspěšný, podařilo se jim zapálit Most, Duchcov a Bílinu, oblehli a zničili tehdy také Teplice, což byla zřejmě reakce na neúspěšné dobývání teplického hradu. Všechna tato města, nejbližší tedy Duchcov a Teplice, leží v okolí Hrobu. Zdá se tedy pravděpodobné, že tato vlna zasáhla také Hrob, vesnici, která tehdy byla přitom nejméně již jednou vypálena. Vzpomeňme, že Hrob platil kontribuce již od roku 1624. Uvědomíme - li si, že od poloviny roku 1632 se jednalo v podstatě o z větší části vypálené městečko, které navíc platilo daně a kontribuce v peněžních částkách, protože placení v naturáliích v tomto případě nepřicházelo v úvahu, že samo městečko bylo na dovozu potravin existenčně závislé, dojdeme jednoznačně k faktu, i když se o něm literatura nezmiňuje, že totiž v Hrobu musel zuřit alespoň občas hladomor.

Válka do této oblasti vstoupila znovu roku 1639, opět se Švédy. Bylo to tedy pět let jakéhosi míru, který mohl být do jisté míry lokálně narušován. Ale byl to mír v srdci bouřící Evropy. Dalo by se tedy očekávat, že právě v těchto letech byl Hrob obnoven. Ale skutečnost byla zřejmě naprosto opačná. Je totiž možné, že Hrob byl v té době zcela vylištěn! Žít totiž v městečku, které je z větší části vypálené a které je existenčně závislé na dovozu potravin, je v době permanentního ohrožení velice obtížné, neřku-li nemožné. Samozřejmě že zde pár jedinců pravděpodobně zůstalo, v tomto případě by se pak většinou jednalo o starousedlíky, ale pokud tomu tak bylo, pak se jednalo skutečně jenom o hrstku. O tom, zda tato hypotéza je pravdivá či nikoli, se ostatně později přesvědčíme. Já sám se domnívám, že tomu tak skutečně bylo, k čemuž mě vede následující skutečnost. Již výše zmiňuji, že Švédi v roce 1639 vypálili Verneřice, Hrdlovku, Háj, Domaslavice, Křižanov a Lom. Z těchto vesnic s Hrobem bezprostředně sousedí Křižanov, mezi Hrobem a Verneřicemi byla v té době také hojně

využívaná stezka. Otázka tedy zní, proč zde není uváděn Hrob. A možná odpověď se přímo nabízí, přestože je strašlivá. Zní, že proto, neboť Hrob neexistoval! Hrob byl v polovině roku 1632 vypálen, vypálen byl pravděpodobně znovu roku 1634 a zřejmě byl před rokem 1639 zcela či z větší části opuštěn!

Ovšem situace se změnila. Švédi tu totiž zůstali až do konce války a to pravděpodobně přivedlo do Hrobu nové obyvatele. Někdo totiž musel okupační armádu živit, šatit, starat se jí o koně, kovat je, dodávat sedla... A hlavně, někdo musel platit kontribuce! A Hrobští, ti se nemohli vykupovat naturáliemi jako okolní vesnice, protože je prostě neměli, ti se museli vykupovat penězi! Na počátku čtyřicátých let se tedy Hrob nacházel na hranici vlastní existence. Přesto zde v roce 1654 žilo 65 lidí. Švédi zde přitom byli až do roku 1650, to tedy ukazuje jednak s ohledem na jejich životní potřeby, že si zde do jisté míry vytvořili místa, která je měla zásobovat vším potřebným. V případě Hrobu jsme objevili poměrně silný dvojcech ševců a tkalců a povolání s nimi souvisejícími. A byl tu také silně zastoupen řeznický cech a pekařský cech. Ano, zdá se to paradoxní ale zejména ke konci války v severních Čechách zřejmě začalo něco jako „*hospodářská konjunktura*“, díky níž městečko nezaniklo. Toto městečko tak bylo postupně obnoveno a to včetně mlýna, který zde byl buď nově postaven či obnoven. Jistou roli také samozřejmě hráli starousedlíci, kteří se po válce či k jejímu konci do Hrobu vrátili, jejich význam však budeme zkoumat v jiné části této práce.

Verneřice

Druhou obcí, k níž se nyní dostáváme, jsou Verneřice. Obyvatele Verneřic po třicetileté válce zachycuje následující tabulka, která, stejně jako v předchozím případě, tak i ve všech následujících tabulkách bude zaznamenávat též zařazení těchto lidí v rámci této jedné vsi.

Tab. č. 46: Obyvatelé Verneřic dle Berní ruly

	Verneřice				
Příjmení	Jméno	Obec	Soudní okres	Panství, statek	Poznámka
Šubert	Matěj	Verneřice	Duchcov	Osek	šenkýř
Treyndt	Kristián	Verneřice	Duchcov	Osek	sedlák
Walterová	Anna	Verneřice	Duchcov	Osek	sedlák
Kepřlerová	Maria	Verneřice	Duchcov	Osek	sedlák
Pfundt	Benedikt	Verneřice	Duchcov	Osek	sedlák
Miller	Šebestián	Verneřice	Duchcov	Osek	sedlák
Hene	Ondřej	Verneřice	Duchcov	Osek	mlýn 1 kolo
Pirner	Jiřík	Verneřice	Duchcov	Osek	sedlák

Richter	Matěj	Verneřice	Duchcov	Osek	sedlák
Fysler	Jan	Verneřice	Duchcov	Osek	sedlák
Kopert	Kryštof	Verneřice	Duchcov	Osek	sedlák
Trčka	Jan	Verneřice	Duchcov	Osek	mlýn 1 kolo
Šmídová	Marie	Verneřice	Duchcov	Osek	chalupník
Štranbel	Daniel	Verneřice	Duchcov	Osek	chalupník
Dytrych	Adam	Verneřice	Duchcov	Osek	chalupník
Kopert	Michal	Verneřice	Duchcov	Osek	chalupník
Kopert	Ondřej	Verneřice	Duchcov	Osek	zahradník
Zwaný	Jiří	Verneřice	Duchcov	Osek	zahradník

Z tabulky je tedy zřejmé, že zde roku 1654 žilo osmnáct lidí. Setkáváme se zde se šenkýřem, sedláky, chalupníky, zahradníky a také je zde v poznámkách dvakrát uveden mlýn o jednom kole. Lze předpokládat, že stejně jako v Hrobě, přestože je zde uveden dvakrát, se v dané vsi jednalo pouze o jeden mlýn, který jednomu muži skutečně náležel, zatímco druhý v něm pracoval.

Nejhojněji jsou ve Verneřicích zastoupeni sedláci, což je skupina, s níž jsme se v Hrobu vůbec nesetkali. Ve Verneřicích žilo k roku 1654 devět sedláků, což je tedy přesně polovina evidovaných obyvatel vsi. Druhou co do četnosti nejlépe zastoupenou skupinou byli chalupníci, kteří jsou zde čtyři. Dále pak ti, kteří měli co do činění s mlýnem (2), zahradníci (taktéž 2) a poslední vesničan je uváděn jako šenkýř, který zřejmě docházel do Hrobu do hospody, v níž šenkoval.

Pokud se týče sedláků, setkáváme se zde s nimi vůbec poprvé. Jejich výskyt může být do jisté míry překvapením, neboť půda, na které hospodařili, nepatřila k úrodným. Přesto se zde setkáváme s devíti sedláky, kteří mohli své obilí nechat semlít ve Verneřicích ve mlýně.

Tato obec je historicky doložena již roku 1186, kdy se o ní a o Hrobu zmiňuje v darovací listině tehdejší český kníže Bedřich¹¹⁾, přičemž je věnuje benediktinskému klášteru v Teplicích. S Hrobem byla spojena cestou, po níž probíhal vzájemný kontakt. Již z předešlých stránek této práce je zřejmé, že Hrobští se v této vsi také zakupovali. Také Verneřice byly postiženy saským vpádem podobně jako Hrob, podobně jako Hrob byly posléze obsazeny císařským vojskem, podobně jako Hrob si protrpěly první švédský vpád a na rozdíl od Hrobu byly vypáleny při druhém švédském vpádu, který se udál roku 1639. Ovšem obyvatelstvo zde zřejmě zůstalo, neboť na rozdíl od Hrobu si zdejší vesničané mohli vypěstovat vlastní potraviny. Proto ani tolik nepřekvapuje, že zde je roku 1654 doložen mlýn. Ten ale vznikl až po roce 1639, neboť tehdy, jak již bylo poznamenáno výše, byly Verneřice

vypáleny. Vzhledem k této velké katastrofě je poněkud s podivem, že se zde v roce sepsání Berní ruly nesetkáváme s žádnou stavbou, která by byla v poznámce označena jako „*pustá*“.

Oldřichov u Duchcova

Třetí obcí, se kterou se setkáváme, je Oldřichov u Duchcova. Této obce se válka pravděpodobně nedotkla až do požáru Duchcova v roce 1634 a následných kontribucí. Vyhnulo se jí taktéž plenění švédských vojsk v roce 1639, kontribucím se však již vyhnout nedokázala. O tom, jaký byl v obci stav po třicetileté válce napoví více následující tabulka.

Tab. č. 47: Obyvatelé Oldřichova u Duchcova dle Berní ruly

Oldřichov u Duchcova					
Příjmení	Jméno	Obec	Soudní okres	Panství, statek	Poznámka
<i>Sedláci</i>					
Pus	Petr	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	sedlák
Sander	Kryštof	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	sedlák
Sanderův	Jakub	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	pustý
Kindermann	Jiřík	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	sedlák
Jiří	Jan	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	sedlák
Schubert	Jan	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	sedlák
Schubert	Urban	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	sedlák
Walter	Jan	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	sedlák
Pirner	Jan	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	sedlák
Richter	Adam	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	sedlák
<i>Chalupníci</i>					
Puš	Petr	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	chalupník
Picz	Kašpar	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	chalupník
Liman	Kryštof	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	chalupník
Walter	Kryštof	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	chalupník
Hene	Jiřík	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	chalupník
Khouden	Adam	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	chalupník

Schuberth	Urban	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	chalupník
Richter	Jiřík	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	chalupník
Bockh	Lukáš	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	chalupník
Hosman	Martin	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	chalupník
Güttler	Jan	Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	chalupník
<i>Na obci</i>					
Smolíkovský		Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	pustý
Ehrtovská		Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	pustý
Dytrychovská		Oldřichov u Duchcova	Duchcov	Osek	pustý

K roku 1654 je v Oldřichově u Duchcova evidováno 24 stavení, z nichž ovšem čtyři jsou vedena jako pustá, Kromě těchto čtyř, však na vsi žili sedláci a chalupníci, přičemž většina obyvatel byli chalupníci. Těch totiž bylo 11 oproti 9 sedlákům. Taktéž se zde poprvé (!) nesetkáváme s tím, že by zde byl mlýn. Jak již bylo uvedeno, také Oldřichov u Duchcova byl postižen kontribucemi a na rozdíl od obou předchozích obcí tamní vesničané byli nuceni využít mlýn v jiné vsi. Oldřichov u Duchcova se také odlišuje od obou předchozích obcí tím, že tato vesnice byla jednoznačně zemědělská. Chalupníci, kterých zde byla většina, pochopitelně pracovali u sedláků, u nichž sloužili. Počet „*pustých*“ tvořil jednu šestinu obce.

Jeníkov

Jelikož zachováváme výčet obcí tak, jak je uveden již v prvním oseckém urbáři, přičemž tento postup zachovávají i dva zbývající urbáře, z nichž ten třetí, z roku 1664, zde dosud nebyl uveden, a jelikož tento postup pravděpodobně ve shodě s dříve napsanými urbáři zachovali také císařští úředníci sepisující Berní rulu, je další obcí, ke které se dostáváme, Jeníkov. Jeníkov je jako farní obec uváděn roku 1423, zdejší obyvatelstvo se odklonilo od katolické církve, a tak byla papežským breve z 10. června roku 1486 přenesena farní správa do tehdy katolického Hrobu. Roku 1551 byl v Jeníkově vybudován nový farní kostel. Vesničany žijící v Jeníkově po třicetileté válce zachycuje následující tabulka.

Tab. 48: Obyvatelé Jeníkova dle Berní ruly

Příjmení	Jméno	Jeníkov Obec	Soudní okres	Panství, statek	Poznámka
<i>Sedláci</i>					
Klimpr	Lorenz	Jeníkov	Duchcov	Osek	šenkýř
Geier	Martin	Jeníkov	Duchcov	Osek	sedlák
Erlerová	Kristýna	Jeníkov	Duchcov	Osek	sedlák
Král	Kryštof	Jeníkov	Duchcov	Osek	sedlák
Junek	Jakub	Jeníkov	Duchcov	Osek	sedlák
Steinbach	Michal	Jeníkov	Duchcov	Osek	Pan
Walter	Eliáš	Jeníkov	Duchcov	Osek	sedlák
Lime	Ondřej	Jeníkov	Duchcov	Osek	sedlák
Erloher	Kašpar	Jeníkov	Duchcov	Osek	sedlák
<i>Chalupníci</i>					
Klimpr	Lorenz	Jeníkov	Duchcov	Osek	chalupník
Richter	Adam	Jeníkov	Duchcov	Osek	chalupník
Rylek	Jan	Jeníkov	Duchcov	Osek	chalupník
Hülle	Jiřík	Jeníkov	Duchcov	Osek	chalupník
Koster	Matěj	Jeníkov	Duchcov	Osek	chalupník
Rudolf	Ondřej	Jeníkov	Duchcov	Osek	chalupník
Frybl	Jakub	Jeníkov	Duchcov	Osek	chalupník
Luse	Jiřík	Jeníkov	Duchcov	Osek	chalupník
Schmidt	Kryštof	Jeníkov	Duchcov	Osek	chalupník
Tuk	Jakub	Jeníkov	Duchcov	Osek	chalupník

V Jeníkově se setkáváme k roku 1654 s devatenácti obyvateli, z nichž kupodivu žádný nebyl žebrákem, naopak z těchto devatenácti bylo plných sedm sedláků, dále jeden pán, kterým byl Michal Steinbach, a jeden šenkýř. Tímto šenkýřem byl Lorenz Klimpl. Nejvíce však byli v obci zastoupeni chalupníci, kterých je zde uvedeno deset. Stejně jako v případě Oldřichova u Duchcova se též zde nesetkáváme s mlýnem, přestože stejně jako u předešlé vesnice, i tato byla jednoznačně zemědělskou.

Kocourkov

Následující obcí oseckého kláštera je Kocourkov, který je zachycen jako klášterní vesnice již v listině Jana Lucemburského z roku 1341. Obyvatele, kteří v ní žili roku 1654, tedy po 313 letech, během nichž tato obec náležela oseckému klášteru, zachycuje následující tabulka.

Tab.č. 49: Obyvatelé Kocourkova dle Berní ruly

		Kocourkov			
Příjmení	Jméno	Obec	Soudní okres	Panství, statek	Poznámka
<i>Sedláci</i>					
Bittner	Jiřík	Kocourkov	Duchcov	Osek	sedlák
Erler	Jan	Kocourkov	Duchcov	Osek	sedlák
Walter	Pavel	Kocourkov	Duchcov	Osek	sedlák
Walter	Michal	Kocourkov	Duchcov	Osek	sedlák
Liman	Kašpar	Kocourkov	Duchcov	Osek	sedlák
<i>Chalupníci</i>					
Rybář	Vít	Kocourkov	Duchcov	Osek	chalupník
Kron	Martin	Kocourkov	Duchcov	Osek	chalupník
Rylk	Melichar	Kocourkov	Duchcov	Osek	chalupník

Pozoruhodné je, že po třicetileté válce tady není uveden nikdo jako „pustý“. Naopak se zde poprvé setkáváme s jevem, že převažuje počet sedláků (5), nad chalupníky (3). Celkem je zde uvedeno osm lidí a podobně jako v předešlých případech také tato obec se zaměřovala jednoznačně na zemědělství, což je s ohledem na prožitou nedávno ukončenou válku jev celkem pochopitelný.

Hajniště

Předchozí obec měla pouhopouhých osm (dospělých) obyvatel a ani obec, kterou se budeme zabývat nyní, nebude nijak zvláště lidnatá. Jedná se o obec Hajniště, která, dá se říci, si protrpěla stejně jako ostatní vsi oseckého klášterství třicetiletou válku s klášteřem. Rok, kdy se stala tato obec majetkem oseckého kláštera, je neznámý, ovšem k roku 1341 již náležela k oseckému klášteru. Taktéž se zdá pravděpodobné, že tato vesnice byla roku 1639 vypálena, přestože se o tom literatura nezmiňuje. Jednoznačně toto ovšem prokázat nelze, protože ves Hajniště se nacházela na samém okraji oblasti, která byla Švédy vypálena. Vesničany, kteří v Hajništi žili roku 1654, zachycuje následující tabulka.

Tab.č. 50: Obyvatelé obce Hajniště dle Berní ruly

		Hajniště			
Příjmení	Jméno	Obec	Soudní okres	Panství, statek	Poznámka
<i>Sedláci</i>					
Lose	Urban	Hajniště	Duchcov	Osek	sedlák

Herden	Matěj	Hajniště	Duchcov	Osek	sedlák
Bittner	Ondřej	Hajniště	Duchcov	Osek	sedlák
Helbig	Jiřík	Hajniště	Duchcov	Osek	zedník
Libscher	Matěj	Hajniště	Duchcov	Osek	sedlák
<i>Chalupníci</i>					
Lose	Urban	Hajniště	Duchcov	Osek	šenkýř
Geisler	Jan	Hajniště	Duchcov	Osek	chalupník
Šeypfung	Jakub	Hajniště	Duchcov	Osek	chalupník
Walter	Michal	Hajniště	Duchcov	Osek	chalupník
Liber	Bartoloměj	Hajniště	Duchcov	Osek	chalupník
<i>Na obci</i>					
Fišerová	Anna	Hajniště	Duchcov	Osek	na obci

Setkáváme se zde tedy celkem s 11 vesničany, z nichž čtyři byli sedláky. Dále jsou v tabulce uváděni čtyři chalupníci. Krom toho se v obci setkáváme s jedním zedníkem, s jedním šenkýřem a s jedním žebrákem, či spíše žebračkou, neboť se jednalo o ženu. V případě šenkýře, byl jím Urban Lose, není zcela jasné, zda provozoval šenk doma, či zda chodil někam pracovat do hospody. Navíc právě jméno Urban Lose se zde vyskytuje dvakrát, jedná se ale zřejmě o dvě různé osoby, protože jedna je uvedena jako sedlák ve skupině sedláků, a druhá jako šenkýř ve skupině chalupníků.

Křižanov

Jelikož postupujeme dále v seznamu obcí náležejících oseckému klášteru, dostáváme se nyní k vesnici Křižanov. Křižanov je dnes, a vlastně již tehdy byl vesnicí, která ležela velice blízko Hrobu. Do majetku oseckého kláštera náležela od nejstarších dob. Přestože je patrné, že se nachází v bezprostřední blízkosti Hrobu, tehdy již městysu, v němž žilo nejvíce obyvatel oseckého klášterství, nijak podstatněji se ale tento fakt na počtu obyvatel Křižanova nepromítl. O této vsi také z předchozího podání víme, že byla roku 1639 vypálena. Nicméně o patnáct let později v ní již žili vesničané normálním poklidným životem. Jejich jména a poznámky o nich budou zapsány v následující tabulce.

Tab. č.51: Obyvatelé Křižanova dle Berní ruly

		Křižanov			
Příjmení	Jméno	Obec	Soudní okres	Panství, statek	Poznámka

<i>Sedláci</i>					
Reichl	Jan	Křižanov	Duchcov	Osek	sedlák
Libscher	Jan	Křižanov	Duchcov	Osek	mlýn 1 kolo
Dytrych	Martin	Křižanov	Duchcov	Osek	sedlák
Gützl	Martin	Křižanov	Duchcov	Osek	sedlák
<i>Chalupníci</i>					
Reichl	Jan	Křižanov	Duchcov	Osek	chalupník
Lose	Kašpar	Křižanov	Duchcov	Osek	chalupník
Rudolf	Vít	Křižanov	Duchcov	Osek	chalupník
Fišer	Kryštof	Křižanov	Duchcov	Osek	chalupník
Gron	Kryštof	Křižanov	Duchcov	Osek	chalupník
Schubert	Jiřík	Křižanov	Duchcov	Osek	chalupník

Jak je patrné z tabulky, také v Křižanově žilo jen několik málo vesničanů. Zde jich tedy žilo deset. Přitom ale jenom tři z nich byli sedláci, jednou je zde uveden mlýn na jedno kolo. Zbytek vesničanů, tedy šest jmen, je v Berní ruli zaznamenán jako chalupníci. Ze zatím zde uvedených obcí byly ve třech případech uvedeny mlýny, jednalo se vždy o mlýny na jedno kolo, což ale není tak určující skutečnost. Zajímavý je však fakt, že tyto tři mlýny se vyskytují vlastně v jedné oblasti, protože, jak jsem již uvedl, Verneřice a Hrob, kde byly zaznamenány dva předchozí mlýny, se nacházejí nedaleko od sebe, a Křižanov, kde je třetí z těchto tří dosud zaznamenaných mlýnů, s Hrobem přímo sousedil. Zdá se tak, že se zde před námi vyjevuje jakési „mlynářské srdce kláštera“, které mělo jako původní povinnost semlít obilí sedláků z okolních vsí a zásobovat tímto obilím jednak klášterní trhy v Hrobě a Škrlich, jednak z části tohoto obilí udělat mouku a napéct chléb a pečivo, kterým byl klášter zásobován. Přičemž současně by se soustředila výroba pečiva a chleba na jednom místě, zcela logicky tam, kde byly mlýny. Zatím víme o třech mlýnech, v Hrobě, Verneřicích a Křižanově, které společně tvořily právě ono „mlynářské srdce kláštera“. Z Berní ruly také víme, že v Hrobě v polovině sedmnáctého století existoval cech pekařů, který sice tehdy tvořili jen tři lidé, což ale nemusí hrát vůbec podstatnou roli. Současně je známo, že v Hrobě byl trh, čili by se na jednom místě soustředili jak pekaři, tak mlýn, který byl ze všech mlýnů oseckého kláštera asi nejdůležitější, a současně také trh, na němž bylo možno část výrobků prodat.

Tento systém byl velice výhodný, a sloužil klášteru jak jako zdroj určitého množství příjmů, tak také jako neváhám si říct základní zdroj produktů z obilí. A protože také víme, že právě Hrob byl nejdůležitější obcí oseckého kláštera, přičemž se ovšem zmiňovala vlastně pouze hornická činnost Hrobských, dostáváme takto další rozměr jeho významu. A neváhám

zde napsat, že významu rozhodujícího. Protože jak již bylo uvedeno v příspěvku z knihy Velká kniha o klimatu zemí Koruny české, roku 1580 klesla voda v řekách natolik, že mlýny v podhorských vsích nemohly mlít. To se přesně stalo tehdy také na oseckém klášterství. A přišla katastrofa, ale tou katastrofou nebyla nouze, přestože ta také akutně hrozila, tou katastrofou byl nedostatek jídla. „*Mlynářské srdce kláštera*“ se zastavilo, najednou nebylo jak mlít, nebyla mouka a z mouky nebylo pečivo ani chleba. A samozřejmě je nešlo prodat. A ano, nebylo ani co jíst. Tímto způsobem se snad alespoň částečně daly do té doby umořovat klášterní dluhy, které dosáhly výše 25 000 tolarů, ale to samo o sobě byl důsledek. Tou katastrofou oseckého kláštera bylo sucho a nízký stav vody v řekách!

Ještě zbývá dodat, že všechny tři výše uvedené vsi, v nichž byl roku 1654 evidován mlýn, náležely oseckému klášteru již roku 1341, kdy jsou uvedeny v seznamu obcí oseckého kláštera, který nechal pořídit Jan Lucemburský, a to z důvodů daňového zatížení kláštera. Je tedy možné, že toto výše popsané „*mlynářské srdce kláštera*“ pracovalo již tehdy. Jednoznačně doložit tuto domněnku ovšem nelze, a ani se to nezdá pravděpodobné, protože o trhu v Hrobu slyšíme až z doby vlády Jiřího z Poděbrad. Což ovšem na druhou stranu nemuselo být přílišnou překážkou, jelikož klášter byl před husitskými bouřemi bohatý a na vzestupu se neexistence trhu nemusela nijak promítnout, a to i přes zájmy o klášterní daně, které ke klášterům pojily Jana Lucemburského.¹²⁾

Domaslavice

Taktéž Domaslavice patří ke vsím, které počtem obyvatel patří spíše k těm menším. Stejně jako s dvěma předchozími, také s touto vesnicí se setkáváme již na listině Jana Lucemburského vydané pro osecký klášter roku 1341. A stejně jako ve všech předchozích případech, i v tomto budou obyvatelé v této obci žijící zobrazeni v následující tabulce.

Tab.č. 52: Obyvatelé Domaslavic dle Berní ruly

Příjmení	Jméno	Domaslavice		Panství, statek	Poznámka
		Obec	Soudní okres		
<i>Sedláci</i>					
Kyndtman	Jan	Domaslovice	Duchcov	Osek	krejčí
Dytrich	Kryštof	Domaslovice	Duchcov	Osek	sedlák
Dytrich	Pavel	Domaslovice	Duchcov	Osek	mlýn 1 kolo
Kopert	Ondřej	Domaslovice	Duchcov	Osek	sedlák
Dytrych	Ondřej	Domaslovice	Duchcov	Osek	sedlák

Krejčí	Michal	Domaslovice	Duchcov	Osek	sedlák
Šneider	Jiřík	Domaslovice	Duchcov	Osek	pustý
<i>Chalupníci</i>					
Dytrych	Tomáš	Domaslovice	Duchcov	Osek	chalupník
Rudolf	Matěj	Domaslovice	Duchcov	Osek	chalupník
Krejčí	Jiřík	Domaslovice	Duchcov	Osek	mlýn 1 kolo

Jak jsem poznamenal výše, nepatřila tato obec k nejlidnatějším. Naopak náležela k nejmenším v blízkém okolí kláštera a pravděpodobně k nejmenším vesnicím oseckého kláštera vůbec. V Berní rule je v této vsi zapsáno deset položek, jednou je uveden „pustý“ a jednou „krejčů“. U dalších čtyř mužů je uvedeno v poznámce slovo „sedlák“, u jednoho muže, Jiříka Šneidera, je uvedeno na tomtéž místě „pustý“. Pokud se týče chalupníků, ti jsou ve vsi přímo takto označeni pouze dva, Tomáš Dytrych a Matěj Rudolf, ale Jiřík Krejčí, který pracoval ve mlýně, patřil jistě taktéž mezi ně. Samotný mlýn náležel Pavlu Dytrichovi. Ostatně Dytrichové byli sedláci, ze čtyř sedláků v této obci do jejich rodu totiž náleželi hned tři, a sice Ondřej Dytrich, Pavel Dytrich a Kryštof Dytrich.

Háj

V pořadí devátou vsí, kterou se budeme zabýrat v této diplomové práci, je Háj. Na rozdíl od většiny ostatních se jedná o větší ves, jednu z největších vesnic oseckého kláštera vůbec a vlastně největší vesnici z těch, kterými se budeme zabývat (Hrob je zde pojímán již jako městečko). Háj leží nedaleko Oseka, v němž se nachází cisterciácký klášter, a přestože byl Osek pro klášter samozřejmě důležitější, byl jednou z tzv. inkorporovaných far¹³⁾ Tabulka, která bude nyní následovat, představí obyvatele vesnice Háj, kteří se zde nacházeli v roce 1654.

Tab.č. 53: Obyvatelé obce Háj dle Berní ruly

		Háj			
Příjmení	Jméno	Obec	Soudní okres	Panství, statek	Poznámka
<i>Sedláci</i>					
Werkh	Jiřík	Háj	Duchcov	Osek	sedlák
Klement	Vít	Háj	Duchcov	Osek	sedlák
Hes	Jan	Háj	Duchcov	Osek	sedlák
Kryner	Martin	Háj	Duchcov	Osek	sedlák
Šenpflug	Mates	Háj	Duchcov	Osek	sedlák
Welther	Jiřík	Háj	Duchcov	Osek	sedlák

Švarcová	Marie	Háj	Duchcov	Osek	sedlák
Gepfrt	Martin	Háj	Duchcov	Osek	sedlák
Köhner	Martin	Háj	Duchcov	Osek	sedlák
Frankh	Kryštof	Háj	Duchcov	Osek	sedlák
Meibrecht	Jan	Háj	Duchcov	Osek	sedlák
<i>Chalupníci</i>					
Richter	Jiřík	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Winkler	Beneš	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Eichorn	Vít	Háj	Duchcov	Osek	Chalupník
Meybrott	Beneš	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Günter	Václav	Háj	Duchcov	Osek	Chalupník
Richter	Jiří	Háj	Duchcov	Osek	pustý
Hos	Michal	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Liman	Jiřík	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Richter	Jan	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Löster	Michal	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Brause	Jonáš	Háj	Duchcov	Osek	šenkýř
Schnabel	Bartoloměj	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Klement	Jakub	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Miller	Jakub	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Zilcher	Jan	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Lipnem	Ondřej	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Koulet	Michal	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Infrek	Matěj	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Hanka	Jiřík	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Koulet	Jan	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Richter	Jiřík	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Linek	Jan	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Rychtr	Jiřík	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Lanbe	Mates	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Zopfert	Mates	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Bischi	Kašpar	Háj	Duchcov	Osek	Chalupník
Neyber	Martin	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
Kelner	Michal	Háj	Duchcov	Osek	chalupník
<i>Zahradníci</i>					
Ekert	Martin	Háj	Duchcov	Osek	zahradník
Ehrlich	Matěj	Háj	Duchcov	Osek	zahradník
Homovská		Háj	Duchcov	Osek	pustý
Hanelovská		Háj	Duchcov	Osek	pustý
Litmerovská		Háj	Duchcov	Osek	pustý
Gayer	Martin	Háj	Duchcov	Osek	zahradník
Pekovská		Háj	Duchcov	Osek	pustý
Donerovská		Háj	Duchcov	Osek	pustý
Linkovská		Háj	Duchcov	Osek	pustý
Rychterovská		Háj	Duchcov	Osek	pustý

Celkem je zde v tabulce uvedeno 49 jmen, nejčteněji jsou v Hájí roku 1654 zastoupeni chalupníci, kterých bylo 26, následují sedláci, kterých v Hájí po válce žilo 11, dále jsou zde evidováni 3 zahradníci a 8 pustých či lépe řečeno 8 pustých stavení. Součet pak uzavírá jeden šenkýř. Je patrné, že na tehdejší podmínky se jednalo skutečně o lidnatou obec, která však i přes svou velikost oproti ostatním vesnicím oseckého kláštera, vůči Hrobu, jednomu ze dvou městeček náležejících klášteru (kromě Hrobu se jednalo ještě o Škrle) dosahovala počtem obyvatel téměř dvou třetin počtu hrobských měšťanů. Odečtením „pustých“ se totiž dostáváme k číslu 41. Je také zřejmé, že oproti jiným vsím Háj nebyl zaměřen výlučně jenom na zemědělství, neboť kromě sedláků a chalupníků se zde nacházeli také zahradníci, a také jeden šenkýř, u kterého opět ovšem nemůžeme říci, zda li někam docházel pracovat, či zda šenkoval doma.

Taktéž se zde setkáváme s jevem, který není na první pohled zcela zřejmý, a tímto jevem je neexistence mlýna. Je to skutečně překvapivé, protože v případě Háje se jednalo o vesnici nejlépe uzpůsobenou k zemědělství a tedy také k následnému zpracování obilí. To samozřejmě samo o sobě ovšem nemusí nic znamenat, protože pokud zde mlýn dříve byl, této problematice se budeme věnovat ve speciálně k tomu určené kapitole, mohl být zničen za třicetileté války, např. při saském vpádu.

Závěrem tedy uvedu, že zde po třicetileté válce žilo 41 evidovaných vesničanů, a přestože většina z nich se živila zemědělstvím, někteří se věnovali také zahradničení či šenkování.

Hrdlovka

Ve výčtu obcí oseckého kláštera, které byly současně vybrány do této diplomové práce, a to z toho důvodu, že se nacházely klášteru nejbližší, se dostáváme k obci, která se jmenovala Hrdlovka¹³⁾. Také Hrdlovka náležela k vesnicím patřícím oseckému klášteru od samého počátku jeho existence. Lidem, kteří se zde nacházeli po třicetileté válce, se věnuje následující tabulka.

Tab. č. .54: Obyvatelé obce Hrdlovka dle Berní ruly

Hrdlovka					
Příjmení	Jméno	Obec	Soudní okres	Panství, statek	Poznámka
Sedláci					

Glier	Kašpar	Hrdlovka	Duchcov	Osek	sedlák
Rychtr	Jiřík	Hrdlovka	Duchcov	Osek	sedlák
Harnel	Adam	Hrdlovka	Duchcov	Osek	sedlák
Bernhardt	Michal	Hrdlovka	Duchcov	Osek	sedlák
Knilberger	Jiřík	Hrdlovka	Duchcov	Osek	sedlák
Hemb	Michal	Hrdlovka	Duchcov	Osek	sedlák
Andrea	Kryštof	Hrdlovka	Duchcov	Osek	sedlák
Richter	Jan	Hrdlovka	Duchcov	Osek	sedlák
<i>Chalupníci</i>					
Hase	Jan	Hrdlovka	Duchcov	Osek	chalupník
Fischer	Bartoloměj	Hrdlovka	Duchcov	Osek	chalupník
Seker	Kryštof	Hrdlovka	Duchcov	Osek	chalupník
Andrea	Jiřík	Hrdlovka	Duchcov	Osek	chalupník
Millerová	Lidmila	Hrdlovka	Duchcov	Osek	chalupník
<i>Zahradníci</i>					
Khynelberger	Jiřík	Hrdlovka	Duchcov	Osek	zahradník
Glier	Jan	Hrdlovka	Duchcov	Osek	zahradník
Rosel	Bartoloměj	Hrdlovka	Duchcov	Osek	zahradník

V Hrdlovce eviduje Berní rula 16 vesničanů, skutečně vesničanů, tedy dospělých, protože ač je zřejmé z předchozího textu, že Hrdlovka byla roku 1639 vypálena, roku 1654 zde není nikoho, u něhož by bylo v poznámce napsáno „*pustý*“. Naopak je zde zapsáno 8, tedy přesně polovina, sedláků, dále je zde zapsáno 5 chalupníků, kteří tedy pravděpodobně pracovali u některých sedláků, a obyvatelé dále doplňují tři zahradníci.

S touto neobvyklou situací, že totiž počet sedláků převyšoval počet chalupníků, do vsi tak muselo docházet několik dalších lidí, aby pracovali u zbylých sedláků, jsme se již setkali v Domaslavicích a nyní se tedy s touto situací setkáváme opět. To jistě předpokládalo poměrně hojnou migraci vesničanů mezi jednotlivými vesnicemi a to nejen v rámci klášterství, ale též mimo ně. Ani v Hrdlovce, kde přitom činil počet sedláků celých 50%, se nesetkáváme s tím, že by někdo vlastnil mlýn. Ovšem je pravda, že pokud zde dříve mlýn stál, shořel roku 1639, kdy byla Hrdlovka vypálena. Přítomností mlýna v jednotlivých vsích během sledovaného období se zaměřím v jedné z posledních kapitol

Starý Osek

Nyní se dostáváme k poslední vsi, která byla vybrána jako jedna z obcí, jimž se věnuje tato diplomová práce, je jí Starý Osek, tedy původní vesnice, kde koncem dvanáctého

století vznikl cisterciácký klášter. Od té doby byl osud obce nedílně spojen právě s klášterem. Není proto divu, že byla, jak již bylo zmíněno výše, jednou z inkorporovaných klášterních far¹⁴⁾. Společně s klášterem, který se v ní nacházel, rostla, ale také upadala. Také v jejím případě se seznámíme s obyvatelstvem prostřednictvím záznamů v Berní ruli a stejně jako ve všech předchozích případech tak učiníme pomocí tabulky.

Tab. č. 55: Obyvatelé obce Starý Osek dle Berní ruly

	Starý Osek				
Příjmení	Jméno	Obec	Soudní okres	Panství, statek	Poznámka
Welbrodt	Jan	Starý Osek	Duchcov	Osek	sedlák
Gayer	Jan	Starý Osek	Duchcov	Osek	chalupník
Kynckermus	Jan	Starý Osek	Duchcov	Osek	chalupník
Kohler	Michal	Starý Osek	Duchcov	Osek	chalupník
Richter	Vít	Starý Osek	Duchcov	Osek	chalupník
Schneider	Jiřík	Starý Osek	Duchcov	Osek	chalupník
Linkh	Marek	Starý Osek	Duchcov	Osek	chalupník
Miller	Kryštof	Starý Osek	Duchcov	Osek	chalupník
Šenflugová	Kateřina	Starý Osek	Duchcov	Osek	chalupník

Situace tedy vypadala následovně. Přestože stejně jako v případě Hrdlovky, Křižanova, Háje a jiných obcí osekého kláštera byla tato obec vypálena, protože jak víme, roku 1639 byl vypálen klášter a vojáci pochopitelně ves, v níž se klášter nacházel, neušetřili, nacházelo se zde v polovině sedmnáctého století devět stavení a žádné z nich nebylo pusté! Jistě zde sehrála podstatnou roli skutečnost, že opat Laurencius Scipio, vlastním jménem Vavřinec Knittel, dbal o znovuoobnovení kláštera po válce a jeho péče samozřejmě zahrnuje i tuto vesnici. Setkáváme se zde s jedním sedlákem a osmi chalupníky. Zdá se tedy, že právě odsud mohli chalupníci odcházet do okolních vsí a pracovat u tamějších sedláků, jelikož víme, že v některých vsích naopak převažoval počet sedláků nad chalupníky, a tak někteří sedláci jistě pocítovali nedostatek pracovních sil a přijímali do služby i lidi z okolních vsí. Zdali tomu tak skutečně bylo, zjistíme v následující podkapitole.

Osecké obce a Berní rula – shrnutí

Berní rula zde tedy k roku 1654 eviduje celkem 259 stavení, z nichž ovšem je 33 označeno jako pustých. Rozdíl těchto dvou čísel tedy činí počet obyvatel žijících v těchto jedenácti sledovaných vsích osekého kláštera.

Při přepočtu na procenta pak pustá stavení tvoří 13%, což je vzhledem k třicet let probíhající válce poměrně málo. Naopak se nám naskýtá obraz po hospodářské stránce

poměrně konsolidované společnosti, která se neorientovala pouze na zemědělství, ale zabývala se též jinými činnostmi. Tyto jiné činnosti jsou přitom soustředěny převážně v Hrobě, městečku, které ze všech zkoumaných obcí bylo postiženo nejvíce. Představme si nyní jednotlivé skupiny obyvatel, následně k nim vypočítáme i jejich procentuální zastoupení v této nikoli uzavřené společnosti.

Nejvíce se na daném území podle Berní ruly vyskytovalo chalupníků, kterých lze napočítat 95 z 226, tedy procentuálně činili celkem 42% této společnosti. Sedláci, kterých se v těchto klášterních vsích vyskytovalo celkem 61, tvořili v přepočtu na procenta 27% společnosti. Hojně zastoupeni jsou také „sousedé“, kteří se ovšem vyskytovali jedině v Hrobu, kde jich pod tímto označením žilo 22, jejich procentuální zastoupení činilo 10%. Další složkou této society byli zahradníci, kterých zde žilo 8, procentuálně dosahovali 3,5%. Jako další nejhojněji zastoupenou skupinou byli „mlynáři“. Úmyslně píší tuto skupinu do uvozovek, jelikož se jednalo jak o samotné mlynáře, tak též o jejich pomocníky. Těch se v jedenácti oseckých vsích nacházelo 7. I přes jejich důležitost pro běh klášterství však bylo jejich procentuální zastoupení mizivé, činilo pouhých 3%. Řezníci pak, kterých bylo 5 v cechu a všichni žili v Hrobu, přesahovali mírně svým procentuálním zastoupením 2%. Procentuální zastoupení ševců, kterých bylo ještě o jednoho méně, taktéž se všichni nacházeli v Hrobu, činilo necelá dvě procenta. Dále jsou evidováni šenkýři, ti se ve zkoumané oblasti vyskytovali také 4. Pekaři v těchto vsích byli tři, dohromady tvořili 1% society. Stejný počet byl i tkalců. Skupiny, které byly v celém tomto klášterním společenství zastoupeny pouze dvěma osobami, byli postřihovači, krejčí a tesaři. Procentuální zastoupení každého z těchto řemesel bylo pouhých 0,9%. Zaměstnání hrnčírů, kovářů, zedníků a sedláků jsou zde zastoupena pouze jedním člověkem, procentuálně pak činila 0,4%. Taktéž jednou je zde uveden „pán“, „sirotek“, ale také „na obci“ čili žebrák, či spíše žebračka. takováto označení se však nevztahují k povolání a tyto jedince tedy nemůžeme blíže zařadit do žádné skupiny.

Dále se také podíváme na poměr sedláků:chalupníků, a to z toho důvodu, že chalupníci u sedláků sloužili. Jak je patrné z výše napsaného, poměr činil 61:95, tedy zhruba 2:3, čili na jednoho sedláka by tak připadal jeden a půl chalupníka. To je samozřejmě nesmysl, tento poměr však napovídá, že na každého sedláka připadal v těchto jedenácti vsích alespoň jeden chalupník. U movitějších sedláků pak mohli pracovat dva chalupníci. Prosadit se tak mohla spíše menší hospodářství, jelikož na větších nebyl dostatek pracovní síly. Tento neduh se ovšem do jisté míry řešil migrací, ta však byla na úkor jiných vesnic. Zároveň jsme si také vyjevíli, že v některých vsích převažoval počet sedláků nad chalupníky. To předpokládalo

poměrně hojné putování chalupníků na statky sedláků a tedy poměrně velikou migraci v rámci zvoleného klášterství.

KAPITOLA VI.

SROVNÁNÍ II. OSECKÉHO URBÁŘE A BERNÍ RULY

Předmluva k VI. Kapitole

Tato část diplomové práce bude cele věnována porovnání II. oseckého urbáře s Berní
rulou. Výsledky, které budou tímto porovnáním zjištěny, budou následně využity v dalších
kapitolách této práce.

Srovnání II. oseckého urbáře a Berní ruly

Touto kapitolou se dostáváme ke srovnání II. oseckého urbáře a Berní ruly, jak hlásí nejen název této podkapitolky, ale také název celé této kapitoly. Vytvoříme tak další mezník, který nám na konci této práce pomůže sledovat vývoj v oseckém klášterství během jednašedesáti let sedmnáctého století, z nichž téměř polovina spadá do období třicetileté války, jejíž všechny fáze se však, jak již bylo poznamenáno výše, neodehrávaly v Čechách. Opět budeme srovnávat pomocí tabulek a budeme přitom zjišťovat, jak se vyvíjel v té které vsi počet obyvatel. Právě toto srovnání je pro nás velice důležité, neboť zachycuje stav obyvatelstva jednak již během třicetileté války, přestože v desetiletí po Bílé hoře panoval na našem území mír, neboť ohnisko války se přesunulo na západ od našich hranic, jednak šest let po válce, kdy se sice mohly udát některé změny (několik lidí mohlo zemřít, nezapomeňme v tomto ohledu na mor, který se vyskytl v Hrdlovce a v Hrobu k roku 1650), ale protože ty jsou pro nás z těchto seznamů nezachytitelné, je třeba počítat s tím, že nemůžeme říci jednoznačně, že tento stav (míněno je obyvatelstvo!) se od války nezměnil, přestože v mnoha případech jistě odpovídal skutečnosti, jaká zde byla k roku 1648, respektive k roku 1650. Zaměříme se tedy nyní opět na Hrob, kterýmžto městečkem začínají jak první, tak druhý osecký urbář a nejinak je tomu i u Berní ruly. Protože již ovšem v dřívějším textu byla zaznamenána historie jak tohoto městečka, tak také všech vsí, jímž se věnuje tato práce, nebudu zde již jejich jednotlivé historie opakovat a text se bude naopak věnovat pouze porovnání tabulek z II. oseckého urbáře a z Berní ruly.

Hrob

Nyní tedy budeme v následující tabulce porovnávat obyvatele Hrobu z II. oseckého urbáře a Berní ruly, přičemž II. osecký urbář pro nás bude pochopitelně tím určujícím pramenem.

Tab. č. 56: Srovnání obyvatel městečka Hrob podle II. oseckého urbáře a Berní ruly

	HROB	
Obyvatelé Hrobu podle II. urbáře	Obyvatelé Hrobu podle Berní ruly	<i>Městská část</i>
Ondřej Fritsch		

Urban Aphenbryer		
Hannß Fiescher		
Kašpar Baumgart	Baumgarten Jakub	Hrob
Kašpar Patschih		
Hannß Lageler		
Eliáš Frietsch		
Bártl Haben		
vdova po Gelasiu Ridigovi	Ritslovský	Hrob
Stefan Körner	Kerner Pavel	Hrob
Melchior Meder		
Martin Schneider	Šneider Jan	Hrob
Hannß Blesner		
Ondřej Rudolf	Rudolf Ondřej, Eliáš	Hrob, Hrob - předměstí
	Rudlovský	Hrob
Melchior Schneider	Schneider - Kašpar, Melichar	Hrob, Hrob - předměstí
Kryštof Geyer		
Jiří Müller	Miller Jakub	Hrob – předměstí
Mates Haßman	Hasmanovský	Hrob
Jiří Langer		
Benedikt Noßwitzin		
Hannß Müller	Miller Jan	Hrob – předměstí
Paul Günter		
František Herklotz		
Mates Hoßman	Hofman Kašpar	Hrob
Pavel Plesner	Plesner Matěj	Hrob
Ondřej Gasigk		
Jeremiáš Schmidt	Šmídovský	Hrob – předměstí
Jiří Müller	Miller Kašpar	Hrob – předměstí
Michal Dreisigk	Dreysinger Jan	Hrob
Michal Dreisigk		
Řehoř Hoßman	Hesman -Řehoř	Hrob
Předměstí		
Kašpar Thyrman		
Jakub Lindener		
Michal Mayer		
Kryštof Mezen		
dědicové Kryštofa Glazena	Gazyus Jan	Hrob
Michal Meyer	Mayerovský	Hrob
Bártl Loße	Lose Lorenz	Hrob – předměstí
Kryštof Glyer mladší		
Martin Kahl		
Řehoř Dietterich		
Wolf Kerner	Kerner - Ondřej – pustý	Hrob – předměstí
Jiří Lang		
Řehoř Hoßman		
Hannß Pleßner	Plesner – Jan	Hrob – předměstí
Vít Dreisigk		
	Ehrlich-Martin	Hrob,Hrob
	Strmenský –Jan	Hrob

	Čech-Martin	Hrob
	Engermayer – Bernard	Hrob
	Šrundt – Jakub	Hrob
	Freyndl - Kryštof	Hrob
	Ritschel - Jeremiáš	Hrob
	Nicz –Matěj	Hrob
	Stey Hendrich	Hrob
	Gruberová –Regina	Hrob
	Kratschel – Martin	Hrob
	Rulek –Jan	Hrob
	Satler – Jan	Hrob
	Libscher - Matěj	Hrob
	Pfundt – Benedikt	Hrob
	Šik -Jiřík	Hrob
	Šíkovská	Hrob
	Winter –Jan	Hrob
	Teyschel - Vít	Hrob
	Ulmon - Jan	Hrob
	Richter - Michal	Hrob
	Rytschel -Matěj	Hrob
	Teychl - Kryštof	Hrob
	Teychlovský	Hrob
	Rytschl - Michal	Hrob
	Deysel – Jiřík	Hrob
	Nicz – Jan	Hrob
	Streyl -Michal	Hrob
	Cimrman – Jakub	Hrob
	Raab - Kryštof	Hrob
	Walter - Jonáš	Hrob
	Freyndt – Benedikt	Hrob
	Rychtr – Jakub	Hrob
	Nostejcová – Marie	Hrob
	Behm - Martin	Hrob
	Kytmerovský	Hrob
	Walterovský	Hrob – předměstí
	Fytelčerovský	Hrob
	Knererovský	Hrob
	Naiberovská	Hrob – předměstí
	Karas – Jan	Hrob – předměstí
	Reychl - Jan	Hrob – předměstí
	Bártlůvský	Hrob – předměstí
	Kheller –Michal	Hrob – předměstí
	Klírovský	Hrob – předměstí
	Walterovský	Hrob
	Grunth – Tomáš	Hrob – předměstí
	Zelicher - Jan	Hrob – předměstí
	Soloman – Matouš	Hrob – předměstí
	Kyrselovský	Hrob – předměstí
	Bernhardt – Pavel	Hrob – předměstí
	Erler –Michal	Hrob – předměstí
	Jesij - Kryštof	Hrob – předměstí
	Kheller - Kryštof	Hrob – předměstí

	Bartl – Tobiáš	Hrob – předměstí
	Behme -Ondřej	Hrob – předměstí
	Denprycht - Jiřík	Hrob – předměstí
	Kelerů	Hrob – předměstí
	Winter –Jan	Hrob – předměstí
	Bittnerovský	Hrob – předměstí
	Streybelovská	Hrob – předměstí

K roku 1654 bylo v Hrobu evidováno 85 staveb, z nichž plných 54 stálo v Hrobě. Rozdíl tedy činí počet domů na předměstí. Bylo jich 31. Ve 42 z domů nacházejících se v Hrobu žili toho roku lidé, jejichž předci se zde k roku 1625 nevyskytovali. Jelikož víme, že Hrob byl vypálen téměř celý, je pravděpodobné, že domy, v nichž se roku 1654 vyskytovali měšťané, kteří zde nejsou uvedeni roku 1625, vznikly až ve čtyřicátých letech. Naopak domy, v nichž se vyskytovali synové či dcery těch, kteří jsou uvedeni již v II. oseckém urbáři, zřejmě zkáze unikly, přestože ani toto nelze tvrdit s jistotou, neboť Hrobští se v rámci vypáleného městečka mohli nastěhovat do domu, který byl v dané chvíli neobydlen, ovšem přesto mohl být více zachovalý, než dům, který byl obýván

Původních domů bylo v samotném městě 14. Na předměstí jich zkáze uniklo 9. Jak víme z Berní ruly, v Hrobě bylo 85 budov, z nich 54 v městě, 31 tedy na předměstí. Všechny staveb bylo v Hrobě po válce 85, z toho 20 pustých a tedy 65 obydlených. Řemesla u Hrobských byla již uvedena v příslušných tabulkách a nebudeme se zde jimi zabývat. Hrobských, kteří přečkali válku, aniž by se z Hrobu vystěhovali, či spíše těch, kteří se do Hrobu po válce vrátili, přičemž v II. urbáři jsou právě v Hrobě zapsáni jejich rodiče a případně prarodiče, bylo celkem 14. Zbytek, tedy plných 51 obyvatel do Hrobu přibýlo nově, mějme však na paměti, že porovnáváme seznamy lidí jedné vesnice, z nichž první byl napsán ve válce, ovšem v době míru, druhý pak byl napsán po válce, mezi těmito dvěma seznamy však uběhlo 29 let, z nichž přinejmenším dvacet let bylo vyplněno válkou a přímým ohrožením obyvatel. A tak většina těch, které zde zahrnujeme do skupiny nově příchozích sem mohla přijít na přelomu dvacátých a třicátých let. Výraz „*nově příchozí*“ tak nemusí být zcela vypovídající. Dále také je třeba podotknout, že některá ze stavení, která přetrvala válku, mohla být označena jako „*pustá*“. Na tuto skutečnost se zaměříme na náležitém místě. Ostatně z tohoto příkladu lze vypožorovat, že se zde po válce hojně stavělo, neboť ve městě bylo postaveno nově 40 domů a na předměstí 22.

Verneřice

Stejně jako ve všech dřívějších případech i nyní budeme postupovat seznamem obcí oseckého kláštera tak, že zachováme postup, který je uveden jak v prvním, tak také v druhém a třetím urbáři.

Tab. č.57: Srovnání obyvatel obce Verneřice podle II. oseckého urbáře a Berní ruly

	Verneřice	
Obyvatelé Verneřic podle II. urbáře	Obyvatelé Verneřic podle Berní ruly	Poznámka
Bártl Schubert	Šuberl - Matěj	sedlák
Jakub Fischer		
Asmann Ditterich	Dytrych – Adam	chalupník
Nickel Göpfert	Kepfrlerová – Maria	sedlák
Bártl Schubert		
Asmus Ditterich		
Jiří Geyerin		
Martin Dířka		
Kryštof Pirner		
Nickel Göpfert	Kopfert - Kryštof, Michal, Ondřej	sedlák, chalupník, zahradník
Mark Noswitz		
Hans Kinderman		
Jiří Erler		
Jiří Erler		
Kryštof Geyer		
Jiří Pierner	Pirner – Jiřík	sedlák
Martin Geyer		
Jiří Schwartz		
Hanns Kenn	Hene - Ondřej	mlýn, 1 kolo
Vít Fischer	Fysler – Jan	sedlák
Kašpar Geyer		
Křištof Zenier		
Bártl Dreissig z Hrobu		
Hans Schmiedt z Hrobu	Šmídová - Marie	chalupník
Valentin Friderich		
Hans Schmiedt z Hrobu		
	Treyndt - Kristián	sedlák
	Walterová - Anna	sedlák
	Pfundt - Benedikt	sedlák
	Miller - Šebestián	sedlák
	Rychter - Matěj	sedlák
	Trčka – Jan	mlýn, 1 kolo
	Štranbel - Daniel	Chalupník
	Šwartz – Jiří	zahradník

Opět se dostáváme předně k počtu vesničanů. K roku 1625 jich zde žilo 22-26, roku 1654 jich ve Verneřicích bylo zapsáno 18, již podle tohoto srovnání tedy došlo k výraznému poklesu, ovšem jen 8 vesničanů se zde tohoto roku objevuje prvně. Jednalo se přitom

o jednoho zahradníka, dva chalupníky a pět sedláků. Samozřejmě i zde platí, že se mohlo jednat o lidi, kteří se sem přestěhovali těsně po roce 1625 a roku 1654 zde tedy žili již dlouhodobě a tedy z hlediska ostatních vesničanů nemuseli být v tomto případě přijímáni jako cizinci, přestože v této práci, podle metody výskytu v urbáři, která je zde použita, do této skupiny spadají. Celkem se tedy takto ve Verneřicích k roku 1654 vyskytovalo 11 sedláků, 5 chalupníků a 2 zahradníci.

Oldřichov u Duchcova

Taktéž zde bude následovat tabulka zachycující jednak obyvatele této vsi podle II. oseckého urbáře a to v prvním sloupci, druhý sloupec pak bude náležet vesničanům zachycených zde podle Berní ruly, a třetí sloupec bude věnován poznámkám, tedy zaměstnání jednotlivých vesničanů.

Tab. č. 58: Srovnání obyvatel obce Oldřichov u DUCHcova dle II. oseckého urbáře a Berní ruly

	Oldřichov u Duchcova	
Obyvatelé Oldřichova u Duchcova podle II. urbáře	Obyvatelé Oldřichova u DUCHcova podle Berní ruly	Poznámka
Ondřej Rudlof		
Martin Zachel		
<i>Martin Gräll</i>		
<i>Adam Dobritzer</i>		
<i>Jakub Bittner</i>		
<i>Michal Fischer</i>		
<i>Ondřej Gerklen</i>		
<i>Jiří Ditterich</i>	Dytrychovská	pustý
<i>Jiří Walter</i>	Walter – Jan	sedlák
	Walter – Kryštof	chalupník
<i>Martin Keller</i>		
<i>Hans Stang</i>		
<i>Hans Kirchner</i>		
<i>Ondřej Zacklin</i>		
<i>Jakub Kemp</i>		
<i>Filip Strobek</i>		
<i>Martin Müller</i>		
<i>Martin Sander</i>	Santr - Kryštof	sedlák
	Sanderův	pustý
<i>Tomáš Schubert</i>	Schubert – Jan	sedlák
	Schubert – Jiří	sedlák
	Schuberth – Urban	chalupník
<i>Jiří Gebhavi</i>		
<i>Valentýn Kräll</i>		
<i>Petr Poster</i>		

	Pus – Petr	sedlák,
	Kindermann – Jiřík	sedlák
	Jiří – Jan	sedlák
	Pirner – Jan	sedlák
	Rychter – Adam	sedlák
	Puš – Petr	chalupník
	Picz – Kašpar	chalupník
	Liman – Kryštof	chalupník
	Hene – Jiřík	chalupník
	Khouden – Adam	chalupník
	Richter – Jiřík	chalupník
	Bockh – Lukáš	chalupník
	Hosman – Martin	chalupník
	Güttler – Jan	chalupník
	Smolíkovský	pustý
	Ehrtovská	pustý

K roku 1625 je v této obci zapsáno 21 vesničanů, v Berní rule je pak 24 zápisů, ovšem u čtyř z nich je poznámka „*pustý*“. Z těchto 20 vesničanů pak zde bylo 14 uvedeno prvně k roku 1654 a pouhých 6 lidí pochází z rodů, které se v Oldřichově u Duchcova vyskytovali již v zápisu v II. oseckém urbáři. Těchto šest lidí byli sedláci (4) a chalupníci (2), přičemž se ovšem jednalo o členy tří rodů, a to Sanderů (sedlák), Walterů (sedlák a chalupník) a Schubertů (dva sedláci a chalupník).

Pokud bychom se zaměřili na vesničany z hlediska jejich zařazení, v Oldřichově u Duchcova byly zastoupeny po třicetileté válce dvě skupiny, a sice sedláci a chalupníci. Již jsme si uvedli, že k roku 1654 se ve vsi vyskytovalo 23 vesničanů, jako sedláci jich je pak v Berní rule označeno 8. Zbytek pak byli chalupníci a žebráci.

Jeníkov

Stejně jako u předchozích urbářů, i v případě Berní ruly se nyní dostáváme k obci Jeníkov. Taktéž tuto obec si přiblížíme tabulkou, v níž budou srovnáni obyvatelé této vesnice roku 1625 s obyvateli zaznamenanými zde roku 1654.

Tab. č. 59: Srovnání obyvatel obce Jeníkov dle II. oseckého urbáře a Berní ruly

	JENÍKOV	
Obyvatelé Jeníkova dle II. urbáře	Obyvatelé Jeníkova dle Berní ruly	Poznámka
Jiří Ullis		
Kašpar Richter		
Hanns Eichmann		
Baltazar Ditterich		

pan Otto Kellbel		
Jiří Herklotz		
Bártl Tinhorn		
Matyáš Richter		
Jiří Breyer	Geier – Martin	sedlák
Řehoř Zischer		
Šimon Klika		
Kryštof Hoden		
Hanns Zeller		
Gelasius Axman		
Bártl Kral	Král - Kryštof	Sedlák
Jakub Jungnickel		
Michal Kriner		
Matyáš Ditterich		
Nickel Lose	Lose – Jiřík	chalupník
Michal Richter	Richter - Adam	chalupník
Kryštof Klemm		
	Klimpr - Lorenz	šenkýř
	Erlerová – Kristina	Sedlák
	Junek – Jakub	Sedlák
	Steinbach – Michal	pan
	Walter – Eliáš	sedlák
	Lime – Ondřej	sedlák
	Erloher – Kašpar	sedlák
	Klimpr - Lorenz	chalupník
	Rylek – Jan	chalupník
	Hülle – Jiřík	chalupník
	Kostner - Matěj	chalupník
	Rudolf - Ondřej	chalupník
	Frybl - Jakub	chalupník
	Schmidt – Kryštof	chalupník
	Tuk - Jakub	chalupník

K roku 1625 je v této obci uvedeno 21 vesničanů, po třicetileté válce jich zde žilo 19, což lze považovat za přirozený úbytek obyvatelstva v obci. Válka zde ve skutečnosti nemusela sehrát vůbec žádnou roli, navíc se zde nesetkáváme s nikým, u něhož by byla poznámka „*pustý*“. To svědčí o poměrně klidném vývoji. Tento názor dále podporuje ta skutečnost, že se zde setkáváme se sedmi sedláky, deseti chalupníky, jedním šenkýřem a jedním pánem. Jednalo se tedy o poměrně stabilní ves zaměřenou hlavně, přestože ne jednoznačně, na zemědělství. Z tabulky je ovšem evidentní, že zde došlo k významné proměně ve složení obyvatelstva. Jak již bylo výše uvedeno, k roku 1654 je zde evidováno 19 vesničanů, z nichž ovšem u 15 se setkáváme s příjmením, které se zde roku 1625 nevyskytovalo. Těchto 15 z 19 vesničanů tvoří 79% obyvatel obce. Pokud se týká rodů, které zde sídlily, ve vsi po válce žili pouze potomci Geierů, Králů, Loseů a Richterů. Všichni

ostatní do vsi přišli během války, přičemž se buď zakoupili, či přiženili. Nelze to samozřejmě tvrdit jednoznačně, ale z naznačeného vysvítá, že Jeníkov se po většinu války těšil poměrnému klidu.

Další vsí oseckého kláštera, které se budeme věnovat, je Kocourkov.

Kocourkov

Kocourkov náležel k malým obcím oseckého kláštera, jakých ostatně tehdy byla většina. S touto obcí se ostatně setkáváme již na listině Jana Lucemburského z roku 1341, kdy již tedy klášteru patřila. Její obyvatele v letech 1625 - 1654 zachycuje následující tabulka.

Tab.č. 60: Srovnání obyvatel obce Kocourkova dle II. oseckého urbáře a Berní ruly

	KOCOURKOV	
Obyvatelé Kocourkova dle II. urbáře	Obyvatelé Kocourkova dle Berní ruly	Poznámka
Kryštof Haux		
Kryštof Fischer	Rybář - Vít	chalupník
Kryštof Wahler	Walter - Pavel	sedlák
	Walter - Michal	sedlák
Peter Erlers	Erler - Jan	sedlák
Urban Řehoř		
Vét Gebhard		
Tomáš Güttner		
Barthel Liebscher		
	Bittner – Jiřík	sedlák
	Liman – Kašpar	sedlák
	Kron – Martin	chalupník
	Rylk - Melichar	chalupník

Jak roku 1625, tak také roku 1654 je zde evidováno 8 vesničanů, z nichž k roku 1654 bylo 5 sedláků a tři chalupníci. Z těchto pěti sedláků však pouze tři měli rodiště v této vsi, zbylí dva se sem buď přiženili či se zde během války zakoupili. Z chalupníků se v Kocourkově narodil jeden, dva sem přišli a jsou zde tedy, stejně jako dva výše zmínění sedláci, evidováni prvně. Docházíme tak k poznání, že zde se 50 % obyvatel této malé vsi objevuje nově a migrace zde tedy byla poměrně dosti vysoká.

Hajniště

Další ves, kterou se nyní budeme zabývat, je Hajniště. S touto obcí jsme se také již seznámili dříve, nyní tedy budeme v tabulce porovnávat její obyvatele zachycené zde k roku 1625 s těmi, kteří jsou zde zaznamenáni šest let po podpisu vestfálského míru.

Tab. č. 61: Srovnání obyvatel obce Hajniště dle II. oseckého urbáře a Berní ruly

	Hajniště	
Obyvatelé obce dle II. urbáře	Obyvatelé obce dle Berní ruly	Poznámka
Kašpar Lose	Lose – Urban	sedlák
Kryštoff Kähl		
Jindřich Kochin		
Ondřej Stang		
Cornelius Tofin		
Zikmund Richter		
Křištoff Richter		
Jiří Lose	Lose – Urban	šenkýř
Jakub Lose		
	Herden - Matěj	sedlák
	Bittner – Ondřej	sedlák
	Helbig – Jiřík	zedník
	Libscher - Matěj	chalupník
	Geisler – Jan	chalupník
	Šeyplungk – Jakub	chalupník
	Walter – Michal	chalupník
	Libšer - Bartoloměj	chalupník
	Fišerová - Anna	na obci

V Hajništi se kupodivu setkáváme s pozoruhodným jevem, že totiž i přes tehdejší realitu války se zde od roku 1625 do roku 1654 počet vesničanů zvýšil z 9 na 11. Z těchto jedenácti vesničanů však pouze dva, oba měli stejné jméno, neboť se jednalo o otce a syna Loseovy, oba se jmenovali Urban, měli rodné kořeny ve vsi, v níž, jak je patrné, byl tento rod silně zastoupen již roku 1625. Zatímco jeden z těchto Urbanů byl sedlák, v druhém případě se jednalo o chalupníka. Všichni ostatní, jednalo se o čtyři sedláky, čtyři chalupníky a jednu žebračku, se sem přistěhovali během války. Podíl vesničanů, kteří do obce přišli v tomto mezidobí tak činil celých 82%. Podobně jako předchozí vesnice Kocourkov, taktéž tato ves byla zaměřena na zemědělství, kterému se věnovali pravděpodobně všichni obyvatelé (s výjimkou výše zmíněné žebračky).

Křižanov

Další vesnicí oseckého kláštera je Křižanov. Jak je již zřejmé z textu, uvedeného v předchozích kapitolách, tato obec se tehdy nacházela v bezprostřední blízkosti klášterního městečka Hrobu, z následující tabulky tedy můžeme vypočítávat určité změny, které lze vzhledem k válce předpokládat.

Tab. č. 62: Srovnání obyvatel obce Křižanov dle II. oseckého urbáře a Berní ruly

	KŘÍŽANOV	
Obyvatelé Křižanova dle II. urbáře	Obyvatelé Křižanova dle Berní ruly	Poznámka
Kašpar Patze		
Křištof Lester		
Kryštof Gromanin		
Matthes Dieterich	Dytrych – Martin	sedlák
Křištof Nitsche	Nicz – Symeon	sedlák
Jakub Rudolff	Rudolf - Vít	chalupník
Hans Reichel	Reichl – Jan	sedlák
	Reichel - Jan	chalupník
Křištof Schubart	Schubert – Jiřík	chalupník
Matthes Liebscher	Libscher – Jan	Mlýn o 1 kole
Prokš Rudolff		
Křištoff Aschenbrüer		
	Gützl - Martin	sedlák
	Lose – Kašpar	chalupník
	Fišer – Kryštof	Mlýn o 1 kole
	Gron – Kryštof	chalupník

V této obci se setkáváme s tím, že jak roku 1625, tak také roku 1654 zde žilo 11 vesničanů. V Křižanově, stejně jako v ostatních vsích, se lidé věnovali zemědělství, jak je patrné z poznámek. Pro mír v této obci během všeobecné válečné vřavy může dále napovídat skutečnost, že se zde, podobně jako v Jeníkově, nesetkáváme s nikým, u něhož by bylo v poznámce uvedeno slovo „pustý“, a taktéž ta skutečnost, že sedm z deseti lidí, kteří jsou zde doloženi zápisem v Berní rule, byli potomky vesničanů uvedených v II. oseckém urbáři. Zbylí čtyři tedy do vsi přišli a přiženili se zde či zakoupili. Přitom, jak je patrné, se jednalo ve třech případech o chalupníky a jednou o sedláka. „Cizinci“ tak na složení obce činili 36%, tedy málo více než jednu třetinu. Víme, že mezi nimi byl jeden sedlák a tři chalupníci. Sedláků se po třicetileté válce v Křižanově vyskytovalo pět, šest vesničanů pak byli chalupníci. V každé z těchto skupin je pak jeden vesničan, u něhož je uvedeno „mlýn o 1 kole“.

Domaslavice

Obcí, k níž se dostáváme ve výčtu vsí, jimiž se zabývá tato práce, jsou Domaslavice. Její obyvatele zachycené zde pro období let 1625 – 1654 uvádí následující tabulka. Stejně jako v předchozích případech, i zde je uvedeno, zda se jednalo k roku 1654 o sedláka či chalupníka.

Tab. č. 63: Srovnání obyvatel obce Domaslavice dle II. oseckého urbáře a Berní ruly

	DOMASLAVICE	
Obyvatelé Domaslavic dle II. urbáře	Obyvatelé Domaslavic dle Berní ruly	Poznámka
Ondřej Stange		
Michal Schneider	Šneider – Jiřík	sedlák
	Krejčí – Michal	sedlák
	Krejčí - Jiřík	mlýn o 1 kole
Jakub Loše		
Martin Dietterich	Dytrich – Kryštof	sedlák
Pangraz Prey		
Matthes Ditterich	Dytrich – Pavel	mlýn o 1 kole
Matthes Ditterich	Dytrych – Tomáš	chalupník
Pavel Ditterich	Dytrych - Ondřej	sedlák
Michael Göppert	Kopert – Ondřej	sedlák
Kašpar Zencker		
Ondřej Stang		
Wolff Wendin		
	Kyndtman – Jan	sedlák
	Rudolf – Matěj	chalupník

Ani v této další osecké vsi se nesetkáváme po válce s žádným enormním rozdílem týkajícím se počtu obyvatel. Druhý osecký urbář zde uvádí 10-12 vesničanů, Berní rula zmiňuje 10 vesničanů. Z těchto deseti se jedná v šesti případech o sedláky a ve dvou případech o chalupníky. Zbylí dva pak mají co činit se mlýnem. Dále z těchto deseti jsou pouze dva „cizinci“ tj. ve vsi nejsou II. oseckým urbářem uvedeni jejich předci a tito tedy do vsi přišli během války či po ní. Navíc zde můžeme také pozorovat určité stěhování zástupců jednoho rodu během války. Jako názorného příkladu právě zde použiji rod Loseů. Ve vsi Domaslavice se setkáváme s Jakubem Loseem, který zde však již není uveden k roku 1654 a ani nikdo z jeho potomků. Na tom jistě není nic zvláštního, uvažíme-li, že období 1625 – 1654 náleželo z převážné části válce. Ovšem již v předchozí vsi, kterou byl Kocourkov, se setkáváme k roku 1654 s jistým Kašparem Loseem, a to jako s „cizincem“, tedy mužem, který do této vsi přišel za války. Jednalo se tedy nepochybně o otce a syna, přičemž syn, kterým byl Kašpar Lose, se přestěhoval z rodných Domaslavic do Kocourkova. S příjmením Lose jsme se při srovnávání II. oseckého urbáře a Berní ruly již setkali, a to v Jeníkově

a Hrobě, zde však byli uvedeni zástupci tohoto rodu jak v II. oseckém urbáři, tak také v Berní ruli.

Pokud se týká „cizinců“, tedy lidí, kteří do vsi přišli během sledovaného období, aniž by zde měli nějaké mužské z urbářů zjiitelné předky, ti se v Domaslavicích vyskytovali pouze dva, tedy migrace zde činila pouze 20%, jednalo se tedy o obec poměrně stabilní.

Háj

Další vesnicí, které se věnujeme, je Háj. Tato obec se počtem svých obyvatel též po válce blížila spíše menšímu městečku (chápáno pro tehdejší dobu), jak bude patrné z následující tabulky.

Tab. č. 64: Srovnání obyvatel obce Háj dle II. oseckého urbáře a Berní ruly

	HÁJ	
Obyvatelé Háje dle II. urbáře	Obyvatelé Háje dle Berní ruly	Poznámka
Beneš Dietterich		
Michael Kindellman		
Valentin Pätzelt		
Michael Kindelman		
Matthes Richter		
Kryštoff Köhler	Köhner – Martin	sedlák
Beneš Newbawer		
Jiří Hoßman		
Kateřina Scheunpfugová		
Lorenz Scheunpflug		
Tomáš Grinner		
Řehoř Stauck		
Jiří Schindler		
Jiří Richter	Richter - Jiřík	chalupník
	Richter - Jiřík	chalupník
Ondřej Winckler	Winkler – Beneš	chalupník
Jiří Richter	Richter – Jan	chalupník
	Rychtr – Jiřík	chalupník
	Richterovská	Pustý
	Richter – Jiří	pustý
Jiří Zienler	Kelner – Michal	chalupník
Beneš Weckenbrot		
Tomáš Grimmer	Kryner – Martin	sedlák
Ondřej Walter		
Jiří Geblin		
Lukáš Weckenbrodt		
Jiří Klement	Klement – Jakub	chalupník
Lukáš Weckenbrodt		
pan Leonhardt Otto Erlacher		

Kryštof Köhler	Koulet – Jan	chalupník
Kašpar Haine		
Hanß Geÿer	Gayer - Martin	zahradník
Urban Scheunpflug	Šenpflug –Mates	sedlák
Kryštof Dietterich		
Jiří Schindler		
Jiří Klement	Klement - Vít	sedlák
Jiří Spitzin		
Jakub Wolw		
Kašpar Dorn		
Hannß Schlagenbaum		
Jakub Pautzen		
Řehoř Dorn		
Hannß Eichmann		
Beneš Voigt40		
Kryštof Leibner		
Kryštof Scheunpflug		
Jiří Drechßler		
Jiří Kohl		
Valentin Neukircher		
Michael Wenda		
František Kellner		
Blažek Kahl		
Michael Drechsler		
	Werkh – Jiřík	sedlák
	Hes – Jan	sedlák
	Welther - Jiřík	sedlák
	Švarcová – Marie	sedlák
	Gepfirt - Martin	sedlák
	Frankh – Kryštof	sedlák
	Meibrecht – Jan	sedlák
	Eichorn – Vít	chalupník
	Meybrott – Beneš	chalupník
	Günter – Václav	chalupník
	Hos – Michal	chalupník
	Liman – Jiřík	chalupník
	Löster – Michal	chalupník
	Brause – Jonáš	šenkýř
	Schnabel – Bartoloměj	Chalupník
	Miller - Jakub	chalupník
	Zilcher – Jan	chalupník
	Lipnem – Ondřej	chalupník
	Koulet – Michal	chalupník
	Infrek - Matěj	chalupník
	Hanka – Jiřík	chalupník
	Linek – Jan	chalupník
	Lanbe - Mates	Chalupník
	Zopfert – Mates	chalupník
	Bischl – Kašpar	chalupník
	Neyber – Martin	chalupník
	Ekert - Martin	Zahradník

	Ehrlich - Matěj	Zahradník
	Homovská	pustý
	Hanelovská	pustý
	Litmerovská	pustý
	Pekovská	pustý
	Donerovská	pustý
	Linkovská	pustý

Ve vsi Háj je k roku 1625 zapsáno 49 jmen, rovněž roku 1654 Ovšem po třicetileté válce byla některá pustá. Těchto pustých však bylo překvapivě málo, pouze 8 (v Hrobu bylo takových staveb 20!). O toto číslo je tedy třeba počet vesničanů snížit. Dostáváme se tak k číslu 41. Dále se v Hájí vyskytoval 1 šenkýř, 3 zahradníci a 11 sedláků. Nejvíce však v Hájí byli zastoupeni chalupníci, kterých bylo 26 a tvořili tedy více než polovinu vesničanů zaznamenaných v Berní rule.

Jak také vyjevuje tabulka, „*původních*“ vesničanů, tedy těch, jejichž předci se vyskytovali v Hájí již v II. urbáři, bylo 15, respektive 13, neboť u Richterovské a Jiřího Richtera je uvedeno v poznámce „*pustý*“. Z těchto třinácti se jednalo o čtyři sedláky, 1 zahradníka a 8 chalupníků. Na rozdíl od dvou předchozích případů, kde příchozích během války bylo jen malé množství, v případě vesnice Háj spadalo do této skupiny 28 vesničanů, ti jsou samozřejmě zaznamenáni v Berní rule. Jistě tomu odpovídá i fakt, že Háj byl v roce 1639 švédskými vojsky vypálen, společně s jinými vesnicemi náležejícími pod osecký klášter, a stavení v ní musela být tedy znovu vystavena. Podle toho, jak jsou zaznamenáni v Berní rule, sídlili příchozí sedláci, těch bylo 7, na jednom místě, zbytek, až na šenkýře, byli chalupníci, kterých bylo 18 a zahradníci (2), kteří jsou uvedeni na konci tohoto seznamu. Z tohoto všeho je zřejmé, že vesnice byla organizována tak, aby jednotlivé činnosti byly soustředěny v určitých částech vsi, což spíše napovídá o určité snaze, proměnit Háj v městečko. Což se později, nikoli však v období, kterému se věnuje tato diplomová práce, podařilo.

Hrdlovka

V pořadí desátou obcí, kterou se zabývá tato práce, je Hrdlovka, jejíž obyvatelé, jak z roku 1625, kdy byl napsán II. osecký urbář, tak též z roku 1654, kdy byla napsána Berní rula, budou obsaženi v následující tabulce.

Tab. č.65: Srovnání obyvatel obce Hrdlovka dle II. oseckého urbáře a Berní ruly

	HRDLOVKA	
Obyvatelé Hrdlovka dle II. urbáře	Obyvatelé Hrdlovky dle Berní ruly	Poznámka
Matthes Glier	Glier - Kašpar	sedlák
Jiří Kimmelberger	Khynelberger – Jiřík	zahradník
	Knilberger – Jiřík	sedlák
Jiří Wißler	Millerová – Lidmila	chalupník
Matthes Glyer	Glier – Jan	zahradník
Jiří Schwartz		
Beneš Krauß		
Barthel Glyer		
Michel Pachman		
Matthes Katz		
Kryštof Grumblman		
Martin Hofman		
Lorenztz Schmied		
Michael Hofman		
Jiří Andrea	Andrea - Jiřík	chalupník
	Andrea – Kryštof	sedlák
Vít Weynold		
Martin Schencker	Senker – Kryštof	chalupník
	Rychtr – Jiřík	sedlák
	Richter – Jan	sedlák
	Harnel - Adam	sedlák
	Bernhardt – Michal	sedlák
	Hemb - Michal	sedlák
	Hase - Jan	chalupník
	Fischer -Bartoloměj	chalupník
	Rosel - Bartoloměj	zahradník

U této vesnice se setkáváme se skutečností, že jak v roce 1625, tak také o dvacet devět let později zde žilo 16 vesničanů. Porovnáním z tabulky pak lze zjistit, že ve vsi žilo k roku 1654 osm vesničanů, jejichž předci jsou zde uvedeni také v II. oseckém urbáři. Byla to tedy přesně polovina, tito pocházeli z celkem pěti rodů. Z těchto osmi vesničanů byli dva zahradníci, tři chalupníci a tři sedláci. Z nově příchozích, kterých bylo taktéž osm, bylo 5 sedláků, dva chalupníci a jeden zahradník. Celkem zde tedy žilo osm sedláků (tedy polovina, jinde se ovšem tehdy nevyskytoval ani jeden!) pět chalupníků a tři zahradníci. Taktéž vidíme, že v Hrdlovce byly roku 1654 tři rody zastoupeny více než jedním členem, jednalo se o rody Glierů, Khynelbergerů, které oba patřily mezi původní, a rod Richterů, jehož dva zástupci se ve vsi objevují, samozřejmě s přihlédnutím k urbářům, poprvé.

Starý Osek

Jako poslední přichází na řadu vesnice, která byla pro klášter tou vůbec nejvýznamnější, neboť právě v ní klášter sídlil. Jednalo se o Starý Osek (toto označení je rozlišením od později vzniklého Nového Oseka), což byla původní vesnice náležející klášteru od samotného počátku. Obyvatele Starého Oseka v roce 1625 a 1654 zachycuje následující tabulka.

Tab. č. 66: Srovnání obyvatel obce Starý Osek dle II. oseckého urbáře a Berní ruly

	Starý Osek	
Obyvatelé Starého Oseka dle II. oseckého urbáře	Obyvatelé Starého Oseka dle Berní ruly	poznámka
Kryštof Erler		
Tomáš Müller	Kryštof Müller	chalupník
Abrahams Scherber		
Kašpar Lampa		
Adam Weckenbrodt		
Kryštoff Kral		
Jakub Pütner		
Škola		
Matthes Sander		
Kryštof Müller		
	Jan Nebbad	sedlák
	Jan Gayer	chalupník
	Jan Kynckermus	chalupník
	Michal Köhler	chalupník
	Vít Richter	chalupník
	Jiří Šneider	chalupník
	Marek Link	chalupník
	Kateřina Šeinpflugová	chalupník

Podle II. oseckého urbáře žilo ve Starém Oseku 9 vesničanů, navíc je zde ještě evidována škola. Roku 1654 se zde také vyskytuje 9 vesničanů, 8 z nich se ovšem v obci objevuje nově. Jediný muž, který se zde narodil, byl chalupník Kryštof Müller. Pokud se týká podílu mezi sedláky a chalupníky, byl zde 1:8, čili zde žil 1 sedlák a 8 chalupníků. Míra migrace je pak v této obci 89%.

Závěr

V předchozím textu byly tedy srovnány vybrané obce oseckého kláštera, přičemž hlavním aspektem tohoto srovnání byli samotní vesničané, jejich počet a také poznatky o tom, čím se zabývali či do jaké kategorie spadali. Některé z těchto vsí byly válkou postiženy více, některé méně a u některých je též možné uvažovat o tom, že i přes neklidnou dobu se

jim běsnící živel zcela vyhnul. Pro tento poznatek svědčí jak skutečnost, že se v těchto obcích většinou nesetkáváme s pustými stavbami, ale také velmi malá či žádná změna v počtu vesničanů dané vsi, přestože skladba rodů v obci zastoupených a pochopitelně tak i skladba vesničanů se takto proměnila. A to v některých případech dosti podstatně.

V následující závěrečné tabulce budou zachyceny všechny výše zmíněná fakta, aby tak ještě více vyvstal rozdíl mezi jednotlivými vesnicemi

Tab.č. 67: Rozdělení vesničanů jednotlivých oseckých obcí

	Domy	Vesničané²⁾					
		1625	1654	sedláci	Chalupníci	Mlýny¹⁾	Ostatní
Hrob	85	46	65	0	16	2	47
Verneřice	18	26	18	9	4	2	3
Oldřichov	24	21	20	9	11		
Jeníkov	19	21	19	7	10		2
Kocourkov	10	11	8	5	3		
Hajniště	10	12	11	3	5		3
Křižanov	11	11	11	4	5	2	
Domaslavice	10	10	10	6	2	2	
Háj	48	49	41	11	26		4
Hrdlovka	16	16	16	8	5		3
Starý Osek	10	9 (10)	9	1	8		

1) Uvedené číslo se týká počtu lidí, kteří měli s mlýnem co do činění, tabulka může totiž navozovat dojem, že ve vsi stály dva mlýny, což je ovšem mylný předpoklad, neboť se vždy jednalo jen o jednu stavbu.

Případný rozdíl mezi počtem domů v obci a počtem vesničanů roku 1654, ke kterémuž datu je tento první údaj také vázán, vytváří skupinu „pustých“ stavení.

2) V tabulce jsou uvedeny nejvyšší vypočtené hodnoty v případě počtu obyvatel jednotlivých vsí.

Tato tabulka, která vznikla shrnutím výsledků u jednotlivých oseckých obcí, odhaluje několik pozoruhodných skutečností. Nejprve se zaměříme na počet vesničanů za války, kdy ovšem u nás stále ještě panoval mír, a po válce. K úbytku počtu obyvatel v jednotlivých vsích došlo v šesti případech. Ve dvou z těchto případů se však jednalo o pokles pouze o 1-2 jedince, a to v Hajništi, Jeníkově a Oldřichově u Duchcova. Dalšími vesnicemi, které zaznamenaly úbytek obyvatel, byly Háj, kde ubylo 8 vesničanů, a Verneřice, kde ubylo od roku 1625 taktéž 8 vesničanů. Taktéž se z tabulky ovšem dozvídáme, že zde byly zastoupeny vsi, které žádný úbytek obyvatel nezaznamenaly. Jedná se o vesnice Křižanov a Hrdlovka. Tento poznatek je vskutku překvapivý, neboť z obecného podání je známo, že v polovině sedmnáctého století právě v Hrdlovce a Hrobu zuřil mor. Přičemž, jak jsem již podotkl výše, Křižanov sousedil přímo s Hrobem a lze tedy předpokládat, že mor se rozšířil i sem. Taktéž je samozřejmě možno uvažovat o skutečnosti, že zpráva o rozšíření moru v Hrdlovce a poté i v Hrobu, kam byla tato nemoc zavlečena, protože Hrdlovka neměla vlastní hřbitov a proto

využila z tohoto důvodu hřbitov hrobský, se vztahovala až k roku 1654. To ale poznáme, neboť jednak v následující tabulce se zaměříme na vesničany, kteří v obcích žili po celou nyní sledovanou dobu, a na vesničany, kteří do obcí během této války přišli, přičemž ale nebude zvláště přihlíženo k faktu, odkud přišli. Prozatím se ovšem spokojme se skutečností, že jak Hrdlovka, tak Křižanov měly konstantní počet obyvatel.

Ovšem objevují se zde též vsi, které, navzdory probíhající válce zaznamenaly přírůstek(!) počtu obyvatel. Poslední obcí, která dosud nebyla zmíněna, byl Hrob, a právě v ní, tam, kde třicetiletá válka vlastně začala, došlo k nárůstu počtu obyvatel, a to k největšímu nárůstu ze všech sledovaných obcí. Podle čísel uvedených v tabulce zde oproti roku 1625 došlo do roku 1654 k nárůstu ze 46 na 65 evidovaných měšťanů, tedy nárůst o 19 lidí! A to přesto, že víme, že Hrob byl roku 1632 vypálen, přičemž podlehl ohni téměř celý, zřejmě byl znovu vypálen i v roce 1634 a v roce 1639, kdy byly vypáleny obce v bezprostředním okolí, jako např. Háj, Verneřice a Křižanov, přičemž, jak bylo výše uvedeno, Háj a Verneřice ze všech sledovaných obcí utrpěly největší ztráty na obyvatelstvu, Křižanova se ale naopak nijak nedotkly, není Hrob vůbec zmiňován, přestože by s požárem musel logicky zápasit i on. A přesto čísla uvedená v tabulce nahoře mluví o přírůstku počtu obyvatel! A nikoli malém, neboť počet Hrobských i přes tyto katastrofy narostl ze 46 vesničanů, evidovaných k roku 1625, o 19 vesničanů, tedy na celkem 65 lidí, kteří jsou evidováni k roku 1654. Proti všem předpokladům zde tedy došlo k nárůstu takřka o polovinu předchozího počtu obyvatelstva, a to přesto, že je zde současně evidováno 20 pustých stavení! Jak si tedy vysvětlovat tento nárůst počtu obyvatel? Poměrně jednoduše. Z naznačeného stavu vyplývá jednoznačně tehdejší snaha kláštera obnovit co možná nejrychleji právě Hrob a to pro jeho význam pro osecký klášter. Nezapomeňme, že se jednalo o městečko, v němž byl jeden mlýn, v kterém pracovali dva lidé, taktéž se tu konaly trhy, před válkou je zmiňován právě zde pivovar. Na to vše bylo nutno navázat. Ale hlavně sem museli přijít noví lidé. A tací se v Hrobu skutečně objevují! V příslušném textu výše bylo vypočteno, že jich do Hrobu přišlo 54. Jistě by bylo možno se pustit do rozboru, odkud tito lidé přišli, stalo se tak však nejspíše ze vsí, které měl klášter na Mostecku a Chomutovsku.

Zcela se však otázce vnitřní migrace vyhýbat nebudeme, neboť právě nyní v následující poslední tabulce této podkapitolky a též kapitoly budeme sledovat podíl migrace obyvatelstva na oseckém klášterství na zalidnění sledovaných vsí tohoto klášterství.

Tab. č. 68: Skladba vesničanů podle přistěhovalectví r. 1654 Předělat

Skladba vesničanů podle přistěhovalectví r. 1654	
---	--

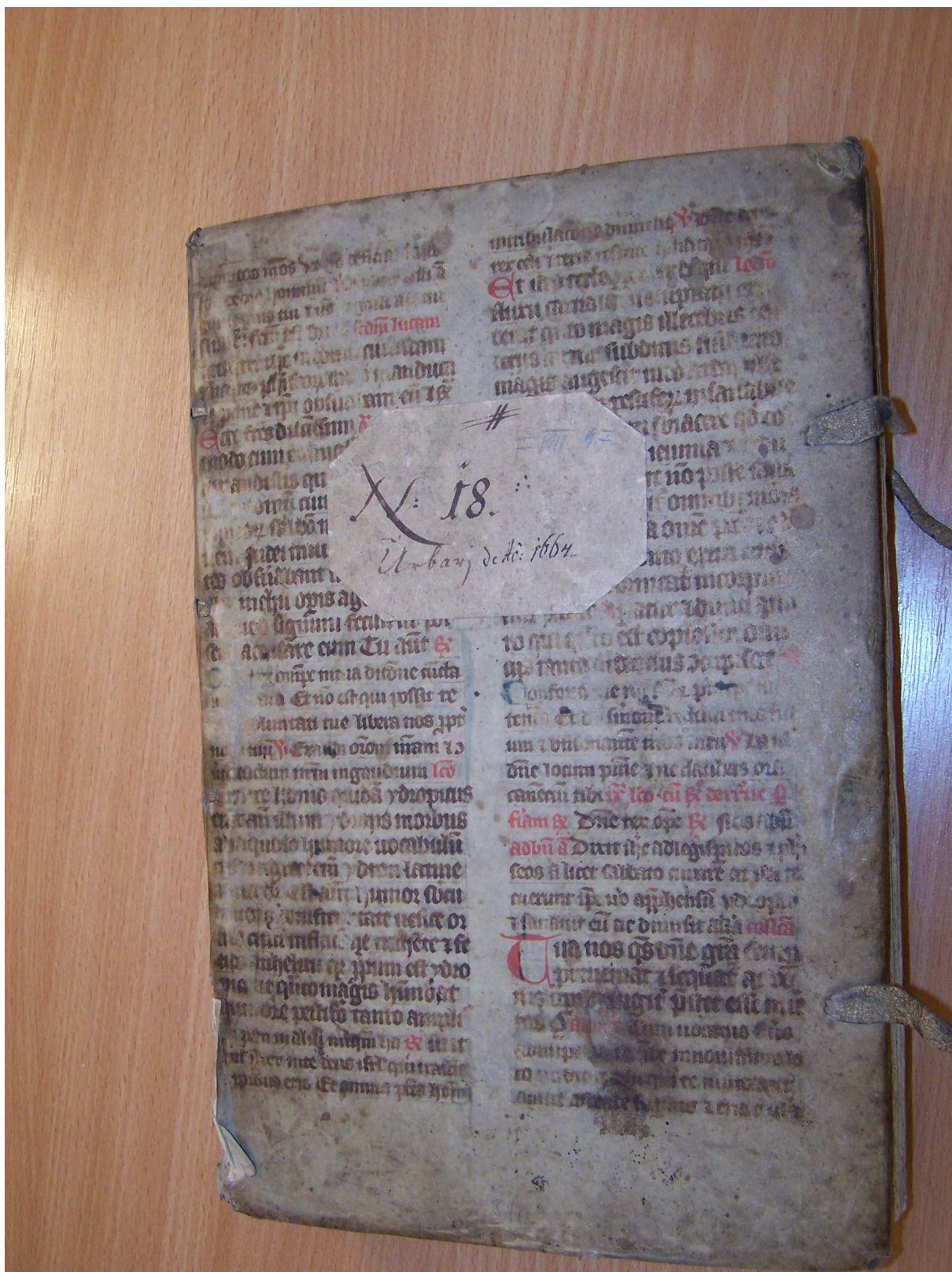
	Vesničané	Z usedlých rodů	Přišli	Podíl příšlých v %
Hrob	65	14	51	79%
Verneřice	18	10	8	44%
Oldřichov u Duchcova	20	6	14	70%
Jeníkov	19	4	15	79%
Kocourkov	8	4	4	50%
Hajniště	11	2	9	82%
Křižanov	11	7	4	36%
Domaslavice	10	8	2	20%
Háj	41	13	28	68%
Hrdlovka	16	8	8	50%
Starý Osek	9	2	7	78%

Z tabulky je tedy patrné, že podíl vnitřní migrace během války se na složení obyvatelstva jednotlivých vsí jednoznačně promítl, v některých případech dominoval, jinde byl naopak zanedbatelný.

Nejvíce se podíl vnitřní migrace projevil v městečku Hrob, kde počet takto příšlých obyvatel tvořil téměř čtyřnásobek těch, které bychom mohli považovat za usedlé. Procentuelní vyjádření je 79%. Dalšími vesnicemi, v nichž převažoval počet migrujících nad těmi, kteří zde žili celý život, byly Oldřichov u Duchcova, Jeníkov, Hajniště, Háj a Starý Osek. V případě obce Hajniště byl tento podíl dokonce ještě vyšší než v Hrobu, tvořil zde 82%. Stejný podíl migrace jako Hrob měla ves Jeníkov, tedy taktéž 79%, dále Starý Osek, který měl 78%, v Oldřichově u Duchcova pak míra migrace činila přesně 70%, v Háji pak žilo 68% obyvatel, kteří do obce v daném rozmezí let 1625 – 1654 přišli. Ovšem setkáváme se též s případy, kdy byl podíl migrujících na vsi menší, než podíl trvale osedlých. Do této skupiny patří Verneřice a Domaslavice, kde tyto podíly byly 44% ve Verneřicích a 20% v Domaslavicích. Poslední skupinu tvoří vesnice, v nichž byl k roku 1654 počet trvale osedlých a migrantů stejný, tedy v poměru 1:1, také tyto vsi jsou zde dvě, a sice Kocourkov a Hrdlovka.

V případě, že počet trvale osedlých sečteme a vydělíme součtem počtu migrantů, dostáváme se k poměru 78:150, tedy 1:2, čili na jednoho trvale osedlého připadají dva migranti. Tato tabulka svědčí o tom, že kvůli válce většina lidí té doby opustila své domovy a přesunula se do jiných vsí a městeček v rámci regionu, či zcela odešla. A jiní zase přicházeli. Tento jev samozřejmě probíhal také dříve, ovšem válka jej podstatně zintenzivnila.

KAPITOLA VII.

Obr.5:Třetí osecký urbář

TŘETÍ OSECKÝ URBÁŘ

Předmluva ke kapitole VII.

Touto kapitolou se dostáváme k poslednímu z oseckých urbářů, kterými se budeme v této práci zabývat. Je jím třetí osecký urbář. Ačkoli osecké urbáře vzniklé v sedmnáctém století jsou celkem čtyři, nebudeme se tím posledním urbářem zabírat, neboť se jedná o opis urbáře prvního.

Zaměříme se proto na následujících stránkách k třetímu oseckému urbáři, přičemž osoby zapsané zde, porovnáme s osobami zapsanými v Berní ruli, tímto srovnáním získáme určité výsledky, které pak budou komparovány s výsledky získanými porovnáním prvního a druhého urbáře a druhého urbáře a Berní ruly. Nakonec tedy získáme porovnáním urbářů a Berní ruly troje výsledky, které budou zasazeny do určitých let a právě podle těchto výsledků stanovíme, jaký byl vývoj této části oseckého klášterství během sledované doby.

Deset let

Pro tuto podkapitolku, která je první z podkapitolek VII. kapitoly, jsem zvolil takovíto název z toho důvodu, neboť právě deset let od vzniku Berní ruly trvalo, než III. osecký urbář vznikl. Zaměříme se proto nyní na toto desetiletí z hlediska oseckého kláštera.

Jak je známo již z předcházejícího textu, osecký klášter válku přetrval, přestože jeho situace byla značně neuspokojivá. Z celého kláštera po válce zůstala stát pouze křížová chodba a proto bylo třeba celý klášter vystavět znovu. Po smrti opata Jana Greiffenfelse byl na jeho místo zvolen dosavadní převor, jeho jméno bylo Laurentius Scipio. Stalo se tak roku 1650. Jelikož prokazatelně víme pouze o dvou lidech, kteří tehdy v klášteře sídlili, není divu, že nový opat také začal ihned přijímat do kláštera nové uchazeče o kněžství a tak získal osecký klášter ještě toho roku 4 professi. Po této stránce se tedy začala situace brzy lepší, navíc v dalších letech byli přijímáni další a další lidé, jejichž rodiště bylo jak v blízkém okolí, poměrně dost pozdějších členů kláštera mělo rodiště v Chomutově, tak také v jiných krajích a městech, jako např. Kutná Hora a Olomouc, setkáváme se zde také s rodáky z Horní Lužice.

Závažné však byly též jiné otázky. Ještě roku 1650 se u papežské kurie projednávala příslušnost Mariánských Radčic, což byla jedna ze vsí, která dříve patřila k oseckému klášteru, přičemž tehdy vesničané této vsi sami žádali, aby byli k oseckému klášteru opětovně přiděleni, což se také stalo. Jaký na klášterství panoval stav po třicetileté válce nám přibližuje Berní rula, která byla sepsána roku 1654.

Opat Scipio také po válce poměrně často cestoval, při jedné takové cestě se mu podařilo koupit v hostinci u Budína od potulného pocestného za 6 krejcarů bohatě iluminovaný žaltář, který pocházel z roku 1438 a náležel Hanuši z Kolovrat. Stalo se tak roku 1656.

Po třicetileté válce byla ekonomika státu rozvrácena, přestože jsme viděli, že v jedenácti obcích oseckého kláštera, které jsem zvolil do této práce z důvodu, že se nacházely v blízkosti oseckého kláštera, jinak totiž klášter měl vsi také na Chomutovsku a Mostecku, nebyl rozsah poničení a zejména pustých stavení tak výrazný, jak by bylo možno očekávat. Podle mého názoru je tomu tak proto, neboť se zde zdržovala švédská vojska a ta musela být živena a šacena, což hospodářství ve zdejší oblasti do jisté míry postavilo na nohy. Při zaměření se na Hrob v Berní rule také zjistíme, že nejvíce lidí se zde zabývalo tkaním, ševcovstvím a pracemi s látkami víceméně souvisejícími.

Tato skutečnost vyvolává myšlenku, že Hrob již koncem války působil jako centrum produkce oděvů a měl tedy na přežívání kláštera rozhodující podíl. Po odchodu Švédů se však musela situace zhoršit, protože najednou nebyl nikdo, kdo by výrobky odebíral. Navíc právě prostřednictvím téměř nekonečného válečného konfliktu se do země dostala celá řada zahraničních platidel, která mohla hospodářství v dané oblasti destabilizovat. Státní administrativa se tedy snažila tato platidla eliminovat a jejich platební hodnotu snižovala oproti domácím ražbám různými nařízeními. Je ovšem pochopitelné, že v příhraničních oblastech se taková platidla vyskytovala v mnohem větší míře, nežli jinde.

Brzy po válce se tedy ekonomická situace vesničanů musela zhoršit, protože moderně řečeno, bylo třeba najít nové trhy a odbytiště. Klášteru však bylo současně zapotřebí peněz na opravu a znovuvystavění většiny budov, a ty bylo možno získat pouze pomocí daní. Laurentius Scipio, autor spisku *Notati sumus de malla nostra aeconomia* v němž žehral proti nadměrnému zatěžování poddaných, které se tehdy stalo běžnou praxí, však na sedláky netlačil a nezvyšoval jim daně. Ty jim naopak chtěl zvýšit stát, vždyť právě kvůli tomuto záměru byla sepsána Berní rula. Není proto divu, že obnova oseckého kláštera probíhala značně pomalu.

Roku 1664 uběhlo již deset let od sepsání Berní ruly. Snad tato skutečnost, snad nějaký jiný blíže nezjištěný impuls vedl k sepsání třetího oseckého urbáře. Příčinu vzniku tohoto urbáře se mi nepodařilo nijak zjistit, nejspíše se ovšem jednalo právě o magickou dobu deseti let od evidence hospodářství v Berní rule, a tedy snahu zachytit případné změny v jednotlivých vsích. A jelikož se samozřejmě jednalo o urbář, byly by současně takto stanoveny nové dávky, přestože s ohledem na opata Scipia tyto zřejmě nebyly nijak příliš vysoké. Záměrem této práce je ovšem sledovat zalidnění jednotlivých vsí a případně pohyb obyvatelstva v rámci těchto vsí oseckého kláštera. Aby toto bylo možné, je třeba se nyní zabývat těmi vesnicemi zapsanými v třetím oseckém urbáři, které jsou současně předmětem zájmu této práce.

Třetí osecký urbář

Po otevření třetího oseckého urbáře zjistíme, že se poněkud liší od ostatních předešlých urbářů a taktéž od Berní ruly. A to z toho důvodu, že zde není uveden na prvním místě Hrob, ale Verneřice. Hrob zde totiž není uveden vůbec! V literatuře věnované Hrobu se pak lze dočíst o tom, že po válce nastal v Hrobu úpadek, kdežto naopak nastal vzestup Nového Oseka, vsi, která byla založena roku 1656 a v níž se soustředili lidé vykonávající pro

klášter nejružnější řemesla. Situace se tedy právě z tohoto důvodu poněkud zjednodušuje, přesto si však několik informací o Hrobu uvedeme. Během osmdesátých let se Hrob s vrchnostenskou správou přel o výši daní. Roku 1683 došlo k nové výměře daní.

„Dopadla pro Hrob dobře a město mělo platit jen asi polovinu toho co v roce 1654. Správa panství vybírala podle staré výměry a k tomu musel Hrob daň z řemesla, piva, vína, hornictví atd. Proto v roce 1685 napsala městská rada opatu Laurentiovi dopis, v němž ho prosila o snížení daní. Ten však na psaní ani neodpověděl. V roce 1687 Hrobští žádali znovu. Opat se tehdy léčil v cizině¹⁾ a odpověděl, aby věc byla vyřízena až po volbě nového opata. Městská rada však nechtěla čekat a obrátila se proto na místodržitelství do Prahy, kam odeslala prosebný dopis, jenž líčil hospodářskou situaci města ve velmi temných barvách... Místodržitelství předalo dopis krajskému úřadu v Litoměřicích. Správa oseckého panství se snažila odložit řešení poukazem na to, že sama bez opata nemůže záležitost rozhodnout. Teprve po poradě s ním předložila krajskému úřadu své stanovisko.

Podle jejího názoru měl Hrob četné svobody, dobré zemědělství, podmínky pro dobytkářství a mnoho ovocných zahrad. Ze 72 domů asi ve čtyřiceti z nich bydleli řemeslníci. Město mělo též celní úřad a dobrou a frekventovanou zemskou cestu do Saska.

24. ledna 1688 předložil Hrob pražskému místodržitelství dodatek ke svému prosebnému dopisu, v němž zdůraznil úpadek hornictví. Uvádělo se v něm, že zde pracují jen dva horníci a ti se zabývají hlavně udržováním horních děl a objektů. Hrobští v této souvislosti připomínali, že peníze, které musejí odvádět do Oseka, by bylo účelnější věnovat na rozvoj hornictví. Spor mezi osecko uvrchností a Hrobem pokračoval a byl ukončen teprve v březnu 1688, kdy místodržitelství poslalo krajskému úřadu do Litoměřic rozhodnutí, že Hrob bude platit kontribuci jen za 9 ¼ osedlých, což byl velký úspěch městečka. Osek však požádal, aby se vše projednalo až po návratu opata, nebo při volbě nového opata. Konečné jednání bylo stanoveno na 17. srpna 1688. Osek zastupoval nejvyšší rentmistr Schramm. Postupoval velmi obratně a dokládal, že opat ... má právo stanovit vyšší kontribuci, dále že se v Hrobě vůbec nedoluje, a že Hrob neodvádí žádný desátek. Rentmistr nakonec navrhl, aby Hrob přestal mít várečné právo²⁾ a právo šenku a v tom případě že klášter na sebe vezme kontribuci. Nakonec došlo ke kompromisu, který byl pro Hrob stále ještě značně výhodný.“³⁾

Z naznačeného se dá tedy usuzovat, že téměř půlstoletí po odchodu Švédů se Hrob konsolidoval a dokonce zde došlo k mírnému nárůstu počtu obydlených domů ze 65 na 72.

Toto jsou ovšem údaje z roku 1688, tedy 34 let po sepsání Berní ruly. A jelikož se tato práce zabývá oseckými urbáři 17. století, přičemž ty byly napsány v rozmezí let 1603 – 1664, nebude k údajům výše uvedeným v konečném srovnávání přihlíženo.

Pusťme se tedy nyní do zobrazování tabulek zachycujících jednotlivé vesničany vybraných klášterních vsí, přičemž již ovšem nebude přihlíženo k historii těchto jednotlivých vsí.

Verneřice

Nyní tedy bude následovat tabulka zachycující občany Verneřic tak, jak byli zachyceni v urbáři z roku 1664. Tato tabulka, stejně jako u všech následujících obcí, bude mít dva sloupčky, přičemž v druhém z nich bude uvedeno, do jaké skupiny lze jednoho každého vesničana zařadit.

Tab. č.69: Obyvatelé obce Verneřic dle III. urbáře

VERNEŘICE	
Matyáš Richter	sedlák
Maria Fischerová	sedlák
Adam Ditrich	chalupník
Hans Göppfert	sedlák
Mattes Schubert	sedlák
Hans Reichel	sedlák
Jiří Walder	sedlák
Bártl Trčka	sedlák
Daniel Streubel	sedlák
Martin Göppfert	sedlák
Bártl Hincek	bez polnosti
Ondřej Göppferts	žádné polnosti
Krystián Reichel	chalupník
Šebestián Müller	sedlák
Daniel Streibel	sedlák
Mates Schmith	chalupník
Hanß Streibel	sedlák
Anna Schwartzová	žádné polnosti
Ondřej Göppferts	žádné polnosti
Jakub Jungnickel	chalupník
Johannes Hömen	chalupník
Beneš Eiffricht	sedlák
Ondřej Hömen	sedlák
Hanß Dreysig z Hrobu	
Hanß Schmidt z Hrobu	
Hanß Dreysig proti Jeremiáši Schmidtovi z Hrobu	

Roku 1664 bylo tedy ve Verneřicích evidováno 25-26 vesničanů, z nichž někteří ovšem pocházeli z Hrobu, přesto zde však měli zakoupena stavení. Ve Verneřicích je k roku 1664 zapsáno v urbáři 26 položek, k některým ale není nic připsáno. Jedná se o vesničany

původem z Hrobu. Jinak se zde ovšem vyskytuje 14 sedláků, 4 vesničané nemající žádné polnosti, a 5 chalupníků.

Oldřichov u Duchcova

Stejně jako ve výčtu ve všech předchozích případech, tedy, jak u prvního tak též druhého urbáře a také v případě Berní ruly, následuje i zde po vesnici Verneřice Oldřichov u Duchcova. Také zde budou jeho obyvatelé, kteří se zde nacházeli roku 1664, zapsáni v tabulce.

Tab. č.70: Obyvatelé obce Oldřichova u Duchcova podle III. oseckého urbáře

OLDŘICHOV U DUCHCOVA	
Vesničané	Poznámka
Hanß Schubert	sedlák
Kryštof Sander	sedlák
Kryštof Schubert	sedlák
Kašpar Buse	chalupník
Hanß Hudler	sedlák
Jakub Göpfert	sedlák
Adam Katrem	sedlák
Mates Rudolff	chalupník
Jiří Batzelt	chalupník
Lukáš Bočka	chalupník
Hanß Jiřík	sedlák
Kryštof Lichman	sedlák
Jiří Loße	sedlák
Mattes Vusch	sedlák
Hanß Pelten	sedlák
Martin Hossman	chalupník
Mattes Kastnern	sedlák
Maria Kiestnerin	sedlák
Kryštof Sander a Hanß Jiřík	sedlák
Tobiáš Müller	chalupník
Kryštof Sander	mlýn
Kryštof Schmider	chalupník

V tabulce je tedy uvedeno 22 položek a 23 jmen, žilo zde však nejspíše 22 vesničanů. Převažovali zde sedláci, kterých bylo 14, dále je uveden 1 mlýn a 7 chalupníků. Stejně jako v dřívějších případech se zde vyskytují též stejná jména, zde Kryštof Sander, který je uveden jako sedlák, a to dokonce dvakrát, a také jako mlýnář. Lze tedy uvažovat o tom, že se jedná o dva muže téhož jména, přičemž jeden z nich by měl podíl u sedláka Hanße Jiříka, což je jméno, které je v tabulce uvedeno dvakrát. U tohoto jména lze uvažovat o tom, že se tedy jedná nejspíše o otce a syna.

Jeníkov

Následující tabulka bude věnována vesničanům Jeníkova. Stejně jako v předchozích případech i zde bude ve vedlejší sloupečku uvedena poznámka, podle níž bylo možno jednoho každého vesničana zařadit do určité kategorie.

Tab.č.71: Obyvatelé obce Jeníkov podle III. osekého urbáře

Jeníkov	
Hanß Walter	chalupník
Michael Walter	sedlák
Ondřej Liman	sedlák
Hanß Walter	chalupník
Kašpar Erlacher	Pán
Lorenz Klimprů	sedlák
Hanß Eihorn	sedlák
Hanß Geyer	sedlák
Ppilip Jungnickel	sedlák
Adam Aichler	chalupník
Hanß Achter	sedlák
Hanß Perner	chalupník
Ondřej Rudolff	chalupník
Kryštof Ohrahl	sedlák
Tomáš Jungnickel	sedlák
Johanes Grosmann	sedlák
Jakub Ereber	chalupník
Ondřej Lihman	chalupník
Hanß Hálla	Bez peněz

V Jeníkově se nacházelo v roce 1664 devatenáct vesničanů, či lépe řečeno, bylo zde zapsáno devatenáct jmen. Jednalo se o sedláky a chalupníky, přičemž jeden z nich je uváděn jako pán. Z těchto devatenácti sedláků byl ovšem jeden bez peněz, jeho jméno bylo Hanß Hálla. Sedláků se zde nacházelo 10, jak jsem uvedl, další byl veden jako pán, jmenoval se Kryštof Erlacher, v případě Hanße Hállly pak je uvedeno, že neměl peníze, nic více. Zbývá tak sedm vesničanů. Tito všichni byli chalupníci.

V Jeníkově byl dominantním rodem rod Walterů, který zde byl sice zastoupen dvěma osobami, náležely mu však tři usedlosti, neboť Hanß Walter je zapsán na dvou z nich. Stejně tak byl v obci zastoupen také rod Jungnickelů, a to Filipem Jungnickelem a Tomášem Jungnickelem. V případě rodu Lihmanů lze váhat, zda se jednalo o jednoho člověka, či dva muže stejného jména. Počet vesničanů se zde tedy mohl pohybovat mezi 17 – 19.

Kocourkov

Obcí, na níž se nyní zaměříme, je Kocourkov. Budeme zde postupovat stejně, jako ve výše uvedených příkladech.

Tab.č. 72: Obyvatelé obce Kocourkov podle III. oseckého urbáře

KOCOURKOV	
Hanß Erler	chalupník
Martin Walter	chalupník
Bártel Walter	chalupník
Michal Lichman	chalupník
Hanß Püttner	sedlák
Hanß Grosmen	chalupník
Hanß Püttner	chalupník
Vít Fischer	chalupník

Setkáváme se zde s osmi vesničany, či lépe řečeno s osmi jmény. Podobně jako v předchozí vesnici i zde se setkáváme s rodem Walterů, který je zde zastoupen dvěma sedláky, a stejně jako v Jeníkově ani zde nejsou Walterové jediným rodem, který by ve vsi vlastnil jen jeden statek. Jedná se dále o Püttnery, kteří vlastnili dva statky, přičemž ovšem jméno jejich vlastníka bylo shodné. Mohlo se tedy jednat jak o jednu, tak také o dvě osoby. Takto tedy docházíme k poznání, že zde žilo k roku 1664 7-8 lidí

Záznamů v III. oseckém urbáři je však osm. Podle nich se zde k roku 1664 vyskytoval pouze 1 sedlák, přestože koně zde byli chováni i některými chalupníky, jejichž pole se však poměrně blížila hranici, podle níž jsou jejich majitelé zařazováni buď mezi chalupníky nebo mezi sedláky. Tímto sedlákem byl Hanß Püttner.

Hajniště

Dále tedy podle již dříve užitého seznamu obcí bude nyní následovat obec Hajniště.

Tab. č.73: Obyvatelé obce Hajniště dle III. oseckého urbáře

HAJNIŠTĚ	
Petr Trčka	sedlák
Petr Trčka	chalupník

Hanß Geisler	chalupník
Mates Richter	sedlák
Ondřej Grosman	Chalupník
Ondřej Püttner	chalupník
Jiří Lichman	chalupník
Jiří Helvit	chalupník
Marie Liebscherová	chalupník
Johanes Müller	chalupník

Z tabulky je patrné, že stejně jako u většiny dosud probraných vsí třetího z oseckých urbářů i zde žili sedláci, kterých je zde zapsáno deset, ovšem podobně jako v některých předchozích případech i zde se některá jména opakuji. V Hajništi je tento případ pouze jeden, a to se jménem Petr Trčka, které je zde zapsáno dvakrát. Počet zapsaných vesničanů roku 1664 je 10, ovšem pouze dva z nich můžeme považovat podle rozlohy půdy k nim připsané za sedláky. Zbytek jsou tedy chalupníci, ovšem právě v této obci se setkáváme také s tím, že i u chalupníků jsou v urbáři uvedeni koně, rozdělení, které používám, tedy mohlo mít své výjimky.

Křižanov

Nyní se dostáváme ke vsi Křižanov, která, jak je patrné z předchozího textu, již tehdy sousedila s městečkem Hrob, a která byla během třicetileté války přinejmenším jednou vypálena. Její obyvatelé žijící zde čtrnáct let po odchodu švédských vojsk a šestnáct let po ukončení třicetileté války zachycuje tabulka.

Tab. č.74: Obyvatelé obce Křižanov podle III. oseckého urbáře

KŘÍŽANOV	
Johannes Liebscher	sedlák
Ondřej Ditrich	sedlák
Anna Reichlová	sedlák
Kryštof Wiesner	sedlák
Johannes Wiesner	sedlák
Kašpar Loße	chalupník
Krystian Grosman	chalupník
Kryštof Fischer	chalupník
Jiří Grosman	chalupník
Jiří Schubert	chalupník
Wilhelm Reichel	chalupník

Zde se setkáváme s jedenácti vesničany, všemi sedláky. Na rozdíl od většiny předchozích případů v Křižanově odpadá problém s osobami stejného jména, neboť takové se

ve vsi nevyskytují, můžeme tedy jednoznačně říci, že v Křižanově roku 1664 žilo skutečně 11 dospělých vesničanů, kteří se všichni zabývali zemědělstvím. Dále je z tabulky patrné, že v obci byly více členy zastoupeny tři rody, a sice Reichlové, Wiesnerové a Grosmenové.

Z tabulky je dále patrné, že v obci k roku 1664 žilo pět sedláků a šest chalupníků.

Domaslavice

V Domaslavicích, stejně jako ve většině předchozích případů, žilo i po válce několik silných rodů, které zde byly zastoupeny několika členy. Nejlépe tyto rody vyniknou v tabulce.

Tab. č.75: Obyvatelé obce Domaslavice podle Berní ruly

DOMASLAVICE	
Tomáš Ditrich	chalupník
Abraham Ditrich	sedlák
Jakub Ditrich	sedlák
Jiří Göpferts	sedlák
Jakub Schneider	chalupník
Mates Rudolf	chalupník
Krystina Lützin	chalupník
Ondřej Schneider	sedlák
Jiří Schneider	chalupník
Jiří Schneider	chalupník
Anna Kindermannová	sedlák
Anna Kindermannová	chalupník

Z tabulky je patrné, že v Domaslavicích podle zápisů žilo 12 sedláků. Lze o tom ovšem pochybovat, neboť jsou zde dvakrát zapsána jména Jiří Schneider a Anna Kindermannová. Tento aspekt je nutno brát v úvahu a proto můžeme říci, že v Domaslavicích roku 1664 žilo 10 – 12 sedláků. Přičemž se zde ale vyskytovalo pouze 6 rodů, z nichž nejmnocněji byly zastoupeni Ditrichové, a to třemi osobami, a Schneiderové, kteří jsou uvedeni v tabulce čtyřikrát, ale mohlo se také v jejich případě jednat o tři sedláky, z nichž jeden je uveden dvakrát. Jednalo by se v tom případě o Jiřího Schneidera, který je však také uveden jako Schneyder, což může být jak chyba, tak také úmysl, aby takto byly rozlišeny dvě různé osoby. Toto však s jednoznačnou určitostí nelze prokázat.

Podobným případem je Anna Kindermannová, což je jméno, které je zde uvedeno dvakrát. Jednalo se však nejspíše o jednu a tu samou osobu, která prostě držela dva statky, neboť se nezdá pravděpodobné, že by dvě ženy držely každá jeden statek. V tomto případě by to totiž znamenalo, že se jedná o dvě stejnojmenné vdovy, takový zde byl jistě případ

Krystiny Lützové, ale nejspíše pouze její. Neboť takovou možnost, že by se tehdy jednalo o dvě vdovy, matku a dceru, které každá vedly svůj statek, považuji za téměř vyloučenou. Na závěr lze tedy konstatovat, že v Domaslavicích se tehdy vyskytovalo 10-12 osob, pravděpodobněji však 10-11 osob.

Nyní si ještě rozdělíme vesničany z této obce na sedláky a chalupníky. Z tabulky č. 75 je patrné, že je zde zapsáno 12 vesničanů, přestože v případě Anny Kindermannové jsem uvedl pochybnosti k tvrzení, že by se jednalo o dvě různé osoby. Podle údajů z III. oseckého urbáře se zde vyskytovalo 5 sedláků, zbytek tvořili chalupníci. Jelikož je zde 12 zápisů, vycházím z předpokladu, že zde bylo 12 hospodářství, a nebudu tedy dále uvažovat o počtu vesničanů, protože z výše zmíněných indicíí je velice pravděpodobné, nikoli ale naprosto jisté, že několik hospodářství mohlo být vlastněno jednou osobou.

Háj

Ve výčtu obcí pokračujeme vesnicí Háj, která byla v rámci těchto třinácti obcí největší, přičemž k největším se řadila taktéž v rámci všech obcí oseckého kláštera, přestože některé klášterní vsi ji počtem vesničanů ještě překonávaly. Hájští vesničané budou evidováni v následující tabulce.

Tab. č.76: Obyvatelé obce Háj podle Berní ruly

Háj	
Jiří Walter	sedlák
Mates Scheunpflug	sedlák
Hanß Walter	chalupník
Kašpar Wiescher	chalupník
Benedikt Palin	chalupník
Michael Schneyder	chalupník
Andrein Göppfritz	sedlák
Martin Kellner	sedlák
Jakub Göpfert	chalupník
Hanß Erler	mlynář
Hanß Geyer	sedlák
Hanß Weckenbrodt	chalupník
Mattes Richter	Chalupník
Anna Winklerová	chalupník
Mates Laube	chalupník
Hanß Weckenbrodt	chalupník
Mates Richter	chalupník
Martin Eckerts	chalupník
Michael Haaße	chalupník

Jiří Weckenbrodt	sedlák
Vít Elembt	sedlák
Mates Leixner	chalupník
Hanß Hesse	sedlák
Tomáš Püttner	chalupník
Johannes Hesse	sedlák
Kryštof Löster	chalupník
Ondřej Funck	chalupník
Salomon Šlus	chalupník
Michael Neüber	chalupník
Jakub Clembt	chalupník
Jakub Müller	chalupník
Jiří Richter	chalupník
Kryštof Wolff	chalupník
Ondřej Leibner	sedlák
Jiří Drexler	chalupník
Michaler Glösler	chalupník
Mattes Göxxfert	chalupník
Jiří Haucks	sedlák
Mates Rosenpflug	chalupník
Martin Geyer	chalupník
Adam Püttner	chalupník
Ondřej Lincks	chalupník
Hanß Richter	sedlák
Martin Krüner	sedlák
Jiří Kösler	chalupník
Jakub Linek	chalupník
Mattes Schwartz	chalupník

V tabulce není zahrnuta půda, která náležela klášteru, z níž se ovšem taktéž platily desátky.

V Háji bylo roku 1664 zapsáno 47 vesničanů, z těchto pak uvádí urbář 13 sedláků, jednoho mlynáře, oním mlynářem byl Hans Erler, zbytek pak tvoří chalupníci

V tabulce je 34 příjmení, to znamená 34 rodů, která se ve vsi toho roku vyskytovala. Z těchto 34 rodů bylo 6 zastoupeno dvěma členy, jednalo se o rody Walterů, Geyerů, Elembtů, Leibnerů, Hessů a Püttnerů, 2 pak byla zastoupena třemi členy, zde jsou těmito rody Weckenbrodtové a Richterové a jeden je pak zastoupen čtyřmi členy, a sice rod Göpfertů. Ve dvou z těchto celkem devíti rodů jsou uvedeni v každém dva muži stejného jména. Jedná se o rod Weckenbrodtů, kde je dvakrát uveden sedlák Hanß Weckenbrodt, a rod Richterů, kde se dvakrát opakuje jméno Mattes. Tato skutečnost opět poněkud komplikuje situaci, protože takto docházíme k závěru, že v Háji se roku 1664 vyskytovalo 45 – 47 dospělých vesničanů, kteří jsou uvedeni v urbáři. Ani zde tedy nemůžeme dojít k jednoznačnému konkrétnímu číslu.

Hrdlovka

Další obcí, která je uvedena v urbáři, je Hrdlovka. Také v jejím případě zde použijeme tabulku, do níž budou zapsáni její obyvatelé v roce 1664.

Tab.č. 77: Obyvatelé Hrdlovky podle III. oseckého urbáře

Hrdlovka	
Hanß Aichler	chalupník
Kašpar Glier	chalupník
Hanß Glier	2 koně
Jiří Richter	2 koně
Adam Hannelt	chalupník
Hanß Haaße	chalupník
Bartel Fischer	chalupník
Kryštof Schneckher	chalupník
Lorenz Gründman	chalupník
Tomáš Anderß	chalupník
Michal Hernhart	1 kůň
Jiří Kimmelberg	2 koně
Adam Dittrich	2 koně
Hanß Schencker	chalupník
Bartel Reichel	chalupník
Martin Anders	2 koně

Roku 1664 zde žilo 16 vesničanů, kteří nosili třináct příjmení. Deset rodů zde bylo zastoupeno pouze jedním členem, ovšem tři zbylé rody byly zastoupeny dvěma členy a patřily tak v této vsi k nejsilnějším. Jednalo se o Gliery, Schenckery a Anderße.

V případě Hrdlovky jsou zde v poznámkách šestkrát uvedeny koně. V obci se tedy vyskytovalo 6 sedláků, protože jenom ti byli schopni tyto koně uživit. Ostatní byli chalupníci.

Starý Osek

Dostáváme se k poslední ze vsí oseckého kláštera, kterou se zabývá tato práce. Taktéž v tomto případě zde následuje tabulka, která eviduje zdejší obyvatele roku 1664.

Tab. č.78: Obyvatelé obce Starý Osek podle III. oseckého urbáře

Starý Osek	
Mark Lincke	chalupník
Kryštof Müller	chalupník
Jiří Lincke	chalupník
Hanß Preüer	chalupník
Šimon Guth	chalupník

Jiří Palm	chalupník
Kašpar Mader	chalupník
Michael Rösler	Chalupník
Jakub Heußler	Chalupník

Roku 1664 zde tedy žilo 9 chalupníků, kteří se dělili do osmi rodů. Nejhojněji zde byl zastoupen rod Linckeových, kteří se ve Starém Oseku vyskytovali dva, a sice Marek Lincke a Jiří Lincke. Všechny ostatní rody zde byly zastoupeny pouze jedním svým členem.

Roku 1664 se tak v těchto sledovaných obcích vyskytovalo 70 sedláků a 99 chalupníků. Postupně jsme tedy dostaly při srovnávání počtu sedláků a chalupníků následující poměry: 86:96 pro první, 79:93 pro druhý urbář, 63:95 pro Berní rulu a 70:99 pro třetí osecký urbář, přičemž první z čísel náleží počtu sedláků a druhé pak chalupníkům. Jak je patrné, počet sedláků i chalupníků do války pozvolna klesal, za třicetileté války pak ubylo hlavně sedláků, kdežto počet chalupníků se proměnil pouze málo. Deset let po sepsání Berní ruly pak pozorujeme poměrný nárůst počtu sedláků a pozvolný nárůst počtu chalupníků. Je ovšem nutno dodat, že tyto poměry, které jsem vypočítal z urbářů, mohou být poněkud zkresleny, neboť sem není zahrnuto městečko Hrob, protože v případě tohoto městečka nelze z urbářů jednoznačně určit, do jaké skupiny náležely, kdežto v případě Berní ruly, je toto městečko do poměru zahrnuto.

Srovnání Berní ruly a III. oseckého urbáře

V předcházející podkapitolce jsme se věnovali III. oseckému urbáři, který byl sepsán roku 1664, tedy deset let po Berní ruli. A právě Berní rulu a tento urbář nyní budeme porovnávat, přičemž se, stejně jako v předchozích případech zaměříme na vesničany a posléze vesnické rody. Jistou výhodou poskytuje skutečnost, že se v tomto případě jedná pouze o deset let, lze tedy předpokládat, že vesničané vyskytující se v Berní ruli se budou taktéž vyskytovat ve III. oseckém urbáři. Naskýtá se tím jedinečná příležitost zaznamenat migraci v rámci této zvolené oblasti v daném krátkém časovém úseku. Tím odpadnou určité pochybnosti, které i přes evidentní výsledky získané z předchozích srovnání mohou být namítnuty pro poměrně velkou časovou vzdálenost. Současně se také situace poněkud zjednodušuje, a to proto, že v III. oseckém urbáři není uveden Hrob, čili toto městečko z našeho zorného úhlu vypadává. Zaměříme se tedy na další obce oseckého kláštera.

Verneřice

Jelikož tedy Hrob jak bylo již výše uvedeno není v III. oseckém urbáři, jsou první obcí, kterou se zde budeme zabývat, Verneřice. Stejně jako ve všech předchozích případech i zde k srovnání obyvatel této vesnice uvedených v Berní ruli a v III. oseckém urbáři použijeme tabulku.

Tab. č.79: Srovnání obyvatel Verneřich podle Berní ruly a III. oseckého urbáře

Obyvatelé Verneřic dle Berní ruly	Verneřice dle III. oseckého urbáře
Šubert – Matěj	Mattes Schubert
Treyndt - Kristián	
Walterová - Anna	Jiří Walter
Kepfrlerová - Maria	
Pfundt - Benedikt	
Miller - Šebestián	Šebestián Müller
Hene – Ondřej	
Pirner – Jiřík	
Richter - Matěj	Matyáš Richter
Fysler - Jan	Maria Fischerová
Kopert - Kryštof	Hans Göppfert
Trčka – Jan	Bártl Trčka
Šmídová - Marie	Mates Schmith
Štranbel - Daniel	Daniel Streubel, Daniel Streibel, Hanß Streibel
Dytrych - Adam	Adam Ditrich
Kopert - Michal	Martin Göppfert
Kopert Ondřej	Ondřej Göppferts 2x
Šwartz - Jiří	Anna Schwarzová
	Krystián Reichel
	Hans Reichel
	Bártl Hincek
	Jakub Jungnickel
	Johannes Hömen
	Ondřej Hömen
	Beneš Eiffricht
	Hanß Dreysig z Hrobu
	Hanß Schmidt z Hrobu
	Hanß Dreysig proti Jeremiáši Schmidtovi z Hrobu

Zatímco k roku 1654 se setkáváme v obci s 18 vesničany, o deset let později jich zde žilo již 26. Došlo tedy k nárůstu počtu obyvatel. Někteří z vesničanů uvedených v posledním oseckém urbáři, kterým se zde budeme zabývat, se však vyskytují nově. Jedná se o deset osob, u tří z nich je uvedena poznámka, že pochází z Hrobu. U těchto můžeme tedy do jisté míry předpokládat, že ačkoli se ve Verneřicích zakoupili, žili v Hrobu. Protože nám však chybí seznam Hrobu roku 1664, nemůžeme toto tvrzení ani potvrdit, ale ani vyvrátit a tak

zůstává v kategorii možných leč neprokázaných hypotéz. Ale i když nebudeme brát v potaz tyto tři, zbývá sedm vesničanů, kteří se zde objevují nově. Ovšem jak je patrné z tabulky, volných bylo pouze pět statků. To znamená, že v obci navíc přibyla další stavení. Navíc se též v III. oseckém urbáři některá jména opakují, a to Ondřej Göpferts, který je uveden dvakrát, a Daniel Streibel, což je nepochybně Daniel Streubel, jedná se tedy buď o stejnojmenného syna či jednu a tu samou osobu. Pokud je pravdě blíže druhá možnost, držela tato osoba dvě hospodářství. Navíc je zde také Hans Streibel. Taktéž se zde dvakrát objevuje jméno Hanß Dreisigk, přestože se v tomto případě jednalo pravděpodobně o dva jedince. Tyto osoby je totiž možno lehce odlišit podle přípisu u jednoho z nich. To jsou tedy tři další osoby, u nichž možno předpokládat, že držely nějaké další majetky. Tedy v tomto případě obsadily statky, které se dříve považovaly za pusté. Můžeme tedy konstatovat, že zde k roku 1664 žilo 23 – 26 vesničanů.

Oldřichov u Duchcova

Stejně jako i u předchozích urbářů, taktéž zde po Verneřicích následuje Oldřichov u Duchcova, kterým se budeme zabývat nyní. A stejně jako v případě předchozích Verneřic, též zde budeme porovnávat mezi sebou v tabulce vesničany žijící zde roku 1654 a o deset let později.

Tab. č.80: Srovnání obyvatel obce Oldřichov u DUCHcova podle Berní ruly a III. oseckého urbáře

Obyvatelé Oldřichova dle Berní ruly	Obyvatelé Oldřichova dle III. oseckého urbáře
<i>Sedláci</i>	
Pus – Petr	Kašpar Buse
Santr - Kryštof	Kryštof Sander2x
Sanderův – Jakub	
Kindermann – Jiřík	
Jiří – Jan	Hanß Jiřík
Schubert-Jan	Hanß Schubert
Schubert – Jiří	Kryštof Schubert
Walter – Jan	
Pirner – Jan	
Richter - Adam	
<i>Chalupníci</i>	
Puš – Petr	
Picz – Kašpar	
Liman - Kryštof	Kryštof Lochman

Walter - Kryštof	
Hene – Jiřík	
Khouden .- Adam	
Schuberth – Urban	
Richter – Jiřík	
Bockh – Lukáš	Lukáš Bočka
Hosman - Martin	Martin Hossman
Güttler – Jan	
<i>Na obci</i>	
Smolíkovský	
Ehrtovská	
Dytrychovská	
	Hanß Hudlej
	Jakub Göpfert
	Adam Katrem
	Mates Rudolff
	Jiří Batzelt
	Jiří Loße
	Mattes Vusch
	Hanß Pelten
	Mattes Kastnern
	Maria Kiestnerin
	Kryštof Sander a Hanß Giersich
	Tobiáš Müller
	Kryštof Schmider

V případě Oldřichova u Duchcova zde máme k roku 1654 evidováno 24 stavení, z nich tři pustá. Vlastně čtyři, neboť jako pustý je označen v Generálních rejstřících Berní ruly také Sanderův, zástupce tohoto rodu, Kryštof Sander, se však v podobě Santer či Sander vyskytuje v roce 1664 snad nejhojněji. V tabulce je pro tento rok uveden celkem třikrát, přičemž jednou je zapsán jako spoluvlastník s Hansem Jiříkem. Ten se také vyskytuje v Oldřichově u Duchcova k roku 1654 a také tedy o deset let později. V roce 1654 je zde evidováno 24 stavení, z nich 4 pustá, roku 1664 je ve vsi zaznamenáno 22 obydlí, nikoli ovšem pravděpodobně 23 vesničanů. Jméno Kryštof Sander se totiž objevuje roku 1664 hned třikrát a Hans Jiřík dvakrát. I když v případě druhého jmenovaného se mohlo jednat pravděpodobně o otce a syna, v případě Kryštofa Sandera se zřejmě aspoň v jednom případě jednalo o stejnou osobu a je tedy nutno počítat spíše s 22 vesničany. Nezdá se mi totiž pravděpodobné, že by se ve vsi, v níž k roku 1654 žil jeden Kryštof Sander, vyskytovali o deset let později v té samé vesnici hned tři stejnojmenní mužové.

Jeníkov

Další obcí, kterou se budeme zabývat, je Jeníkov. Stejně jako u všech předcházejících obcí, také zde použijeme tabulku, v níž budou zobrazení vesničané v této vsi žijící roku 1654 a v dalším sloupku pak lidé žijící zde o deset let později.

Tab.č. 81: Srovnání obyvatel obce Jeníkov dle Berní ruly a III. oseckého urbáře

Obyvatelé Jeníkova dle Berní ruly	Obyvatelé Jeníkova dle III. oseckého urbáře
Geier – Martin	Hanß Geyer
Král - Kryštof	Kryštoff Ohrahl
Lose – Jiřík	
Richter - Adam	
Klimpl - Lorenz	
Erlerová – Kristina	
Junek - Jakub	
Steinbach – Michal	
Walter – Eliáš	Hanß Walter 2x
	Michael Walter
Lime - Ondřej	Ondřej Liman 2x
Erloher - Kašpar	Herr Kašpar Erlacher
Klimpl - Lorenz	Lorenz Klimpel
Rylek – Jan	
Hülle – Jiřík	Hanß Hálla
Koster - Matěj	
Rudolf - Ondřej	Ondřej Rudolff
Frybl - Jakub	
Schmidt – Kryštof	
Tuk - Jakub	
	Hanß Eihorn
	Filip Jungnickel
	Adam Eichler
	Hanß Achter
	Hanß Perner
	Thomas Jungnickel
	Johanes Grossmann
	Jakub Ereber

Taktéž v případě vsi Jeníkov se setkáváme s tím, že zde je zápis počtu obyvatel stejný jako před deseti lety, a lze se tedy v obou případech dopočítat čísla devatenáct. Devět z těchto devatenácti vesničanů uvedených roku 1654 zde žilo též deset let po vzniku Berní ruly, ovšem počet lidí, kteří do vsi přišli po roce 1654 je 9. Součet tedy dává číslo 18, vesničanů však bylo 19, a to z toho důvodu, že Ondřej Liman, zapsaný v Generálních rejstřících Berní ruly jako Ondřej Lime je v urbáři uveden dvakrát, přičemž ovšem nelze jednoznačně říct, zda se tehdy jednalo o jednu osobu, která hospodařila na dvou statcích, nebo dvě osoby, a tedy otce a syna.

K roku 1664 se zde tedy polovina obyvatel vyskytuje nově, tedy do vesnice tito lidé přišli v rámci migrace.

Na některé jedince se však musíme podívat blíže. Poněkud může zarážet jméno Hans Walter, které se zde objevuje dvakrát. Přitom ale o deset let dříve je v této obci zapsán jediný člen tohoto rodu, a sice Eliáš Walter. Jedná se tedy nejspíše o jednu osobu, která vlastnila dvě hospodářství. Hans Walter by pak v roce 1664 byl tedy nejspíše mladíkem, neboť roku 1654 byl tedy ještě dítětem, což je také důvod, proč není uváděn v Berní ruli. Tedy to znamená, že ve III. oseckém urbáři se objevují oba synové Eliáše Waltera, Hans a Michal, Hans je uveden dvakrát. Je tedy možné, že vlastnil dvě hospodářství, přičemž jedno by v tom případě nejspíše vyženil, stejný případ pak pravděpodobně nastal také u bratra Michala. Walterové tedy ve vsi vlastnili tři statky. Statků, na nichž nebyl přímý pokračovatel, tedy syn, bylo jedenáct. Z těchto jedenácti tedy Walterové ovládali dva, rodina Limanů pak jeden, ten se mohl dostat do jejich držení svatbou v podobě věna, či prostě koupí. Zbývá tak osm hospodářství, přičemž jak patrně v obci se objevuje k roku 1664 osm „cizinců“.

Lze tedy předpokládat, že počet obyvatel Jeníkova byl deset let po sepsání Berní ruly stejný. Je ovšem nutno dodat, že na tomto stavu měla téměř poloviční podíl migrace vesnického obyvatelstva, která, jak je patrné, činila zde 42 %. Z těchto tří příkladů tedy ve dvou došlo k zachování počtu vesničanů v rámci jedné vsi po třicetileté válce, zatímco v té jedné došlo naopak k rychlému nárůstu a zaplnění stavení, která se válkou stala pustými. Zdá se tedy zatím, že život na vsi, alespoň tak lze soudit z dosud ze zde doložených případů, po válce zůstal víceméně konstantní či se vracel do předválečného stavu..

Další obcí, na kterou se zaměříme, je Kocourkov.

Kocourkov

Také v případě této vsi bude použita tabulka pro porovnání obyvatel zaznamenaných zde Berní rulou a také III. oseckým urbářem o deset let později.

Tab. č. 82: Srovnání obyvatel obce Kocourkov podle Berní ruly a III. oseckého urbáře

KOCOURKOV	
Obyvatelé Kocourkova dle Berní ruly	Obyvatelé Kocourkova dle III. oseckého urbáře
Rybář - Vít	Vít Fischer
Walter – Pavel	Martin Walter
Walter – Michal	Bártel Walter
Erler – Jan	Hanß Erler
Bittner - Jiřík	Hanß Püttner 2x
Liman – Kašpar	Michal Lochman

Kron - Martin	
Rylk – Melichar	
	Hanß Grosmen

Jak v případě Berní ruly, tak též v případě III. oseckého urbáře je v obci zapsáno osm lidí, mužů, z nichž všichni byli sedláci. Přičemž opět narážíme na problém, neboť v případě III. oseckého urbáře se zde vyskytuje dvakrát Hans Püttner, a opět se může jednat o jednu osobu, která hospodář na dvou statcích, nebo o otce a syna, z nichž každý hospodář na svém. Srovnáním těchto tabulek zjišťujeme, že zde během deseti let došlo k určité obměně. Jednak dva Walterové uvedení v obci k roku 1654, Pavel a Michal, jsou o deset let později vystřídáni Martinem a Bartolomějem. Jiří Bittner uvedený v Berní rule je nahrazen o deset let později Hansem Püttnerem, a jedná se tedy o syna. Zdá se tak pravděpodobnější, že v této vsi se jedná o jednu osobu, která zde je uvedena dvakrát, čili na dvou statcích. Protože pokud by se jednalo o dvě osoby stejného jména, byla by přinejmenším jedna, tedy ta starší, uvedena již v Berní rule. Dalším sedlákem v této skupině je Kašpar Liman, který se zde však o deset let později již nevyskytuje, ale je místo něj uveden jeho syn Michal.

Stejně tak ovšem jsou zde lidé, kteří se již v III. oseckém urbáři nevyskytují, jsou jimi Martin Kron a Melichar Rylk. A samozřejmě, taktéž se zde vyskytují lidé, kteří sem přišli v období let 1654 – 1664. Tedy jenom jeden člověk, kterým je Hanß Grosmen.

Nakonec je třeba zmínit vesničany, kteří jsou zapsáni jak v Berní rule, tak také v III. oseckém urbáři. Těmito muži jsou Vít Rybář a Jan Erler, kteří jsou v III. urbáři uvedeni v německých ekvivalentech.

Je tedy patrné, že v roce 1654 zde bylo osm lidí a o deset let později sedm. Přitom ale jenom jeden člověk se ve vesnici objevuje nově. Z toho lze vyvodit, že se zde po válce život konsolidoval, o čemž svědčí poměrně malá obměna vesničanů a rodů, jejichž členy tito vesničané byli.

Hajniště

Další obcí je Hajniště, jehož obyvatelé dle Berní ruly a III. oseckého urbáře zde budou zobrazení v tabulce, díky níž pronikneme do další obce a odhalíme změny, které se v této vsi udály během posledních deseti let, ohraničených výše uvedenými roky. Nyní tedy bude následovat tabulka.

Tab. č.83: Srovnání obyvatel obce Hajniště podle Berní ruly a III. oseckého urbáře

HAJNIŠTĚ	
Obyvatelé Hajniště dle Berní ruly	Obyvatelé Hajniště dle III. oseckého urbáře
<i>Sedláci</i>	
Lose –Urban	
Herden – Matěj	
Bittner - Ondřej	Ondřej Püttner
Helbig – Jiřík	
Libscher - Matěj	Marie Liebscherová
<i>Chalupníci</i>	
Lose – Urban	
Geisler – Jan	Hanß Geisler
Šeypfung - Jakub	
Walter - Michal	
Libšer – Bartoloměj	
<i>na obci</i>	
Fišerová - Anna	
	Petr Trčka
	Petr Trčka
	Mates Richter
	Ondřej Grosman
	Jiří Lichman
	Jiří Helvit
	Johannes Müller

V této vsi se roku 1654 nalézalo 11 vesničanů, z nichž pět bylo sedláků, pět chalupníků a jedna žebračka. O deset let později se zde nacházelo deset vesničanů. Přesto ovšem došlo k velké obměně. Neboť z vesničanů zapsaných zde v Berní rule se v III. urbáři vyskytují pouze dva, jedná se o Ondřeje Püttnera a Hanße Geislera. Dále se zde vyskytovala k roku 1664 ještě Marie Liebscherová, která byla buď vdova po sedláku Matěji Libscherovi, jak je zapsán, či se jednalo o jeho dceru. Dále se však k roku 1664 vyskytuje v této vsi 7-6 mužů, kteří nejsou evidováni Berní rulou. Došlo zde tedy k poměrně veliké změně. Neboť oproti předchozí vesnici, kde vyplynulo z tabulky, že většina obyvatel byla „domácích“, kdežto o člověka, který by do vsi přišel, se jednalo pouze v jednom případě, zde se setkáváme s příkladem zcela opačným, že totiž se ve vsi většina obyvatel objevuje nově! Čili sem tito lidé museli přijít a zakoupit se zde, nebo se přiznít. Počet obyvatel tak klesl, ovšem pouze o jednu osobu, touto osobou byla Anna Fišerová, žebračka. S jistotou lze totiž tvrdit, že všichni ostatní převzali statky a hospodářství po svých předchůdcích, přestože nemůžeme zjistit, kdo po kom co převzal. Poválečná doba však zplodila také žebráky. Ti však v urbáři

pochopitelně uvedeni nejsou, protože nic neplatili, a urbáře samozřejmě evidovaly jednotlivce na vsi a jejich dávky vrchnosti, čili, žebráky, pokud tedy nějací ve vsi byli, urbáře zcela opomíjely. Tato skutečnost do jisté míry zkresluje obraz této poválečné společnosti.

Křižanov

Jak je možno odvodit z řady, která se opakuje ve všech urbářích a také v Berní ruli, další vesnicí je Křižanov, kterému se budeme věnovat zde. A samozřejmě k tomuto použijeme také tabulky.

Tab.č. 84: Srovnání obyvatel obce Křižanov podle Berní ruly a III. oseckého urbáře

Křižanov	
Obyvatelé Křižanova dle Berní ruly	Obyvatelé Křižanova dle III. oseckého urbáře
<i>Sedláci</i>	
Reichl - Jan	Willhelm Reichl
Libscher – Jan	Johanes Liebscher
Dytrych - Martin	
Gützl - Martin	
Nitsch – Šimon	
<i>Chalupníci</i>	
Reichl - Jan	Anna Reichlová
Lose - Kašpar	Kašpar Loše
Rudolf – Vít	
Fišer - Kryštof	Kryštof Fischer
Gron - Kryštof	Krystian Grosmen
	Jiří Grosman
Schubert - Jiřík	Jiří Schubert
	Ondřej Dittrich
	Kryštof Wiesner
	Johanes Wiesner

Taktéž zde se setkáváme s faktem, že je v této vsi počet obyvatel konstantní. V obou případech je zde evidováno 11 vesničanů. Z těchto 11 se ovšem pouze tři vyskytují jak v roce sepsání Berní ruly, tak také v roce sepsání III. oseckého urbáře. Jedná se o Jana Libschera, Kašpara Loše a Kryštofa Fischera. Za určitého předpokladu by k nim mohl náležet také Kryštof Gron, ovšem pouze tehdy, kdyby jeho příjmení bylo zkráceno uměle z Grosmen, neboť takto je zapsán Krystián Grosmen v III. oseckém urbáři. V případě Jiřího Grosmana by se pak jednalo o jeho syna. Ovšem tito dva představují problém, právě proto, že nelze

jednoznačně potvrdit, že Krystián Grosmen je totožný s Kryštofem Gronem, přikláním se však k variantě, že tomu tak bylo, a proto jsem je oba zařadil v druhém sloupci k „domácím“. Za tohoto předpokladu se dostáváme k poznání, že v obci se objevují pouze tři vesničané, kteří zde nežili roku 1654, jedná se o Ondřeje Ditricha a Kryštofa a Jana (v tabulce uveden německý ekvivalent Johanes) Wiesnerovi.

Taktéž se zde setkáváme s rodem Reichlů, kteří jsou v prvním sloupci zastoupeni dvěma muži, oba se jmenují Jan. Podle Generálních rejstříků Berní ruly byl však jeden z nich sedlák a druhý chalupník. Jednalo se nesporně o otce a syna, ovšem ani jeden z nich se ve vsi nevyskytuje o deset let později, zřejmě oba během těchto deseti let zemřeli. Ovšem vyskytují se zde jiní dva zástupci tohoto rodu, a sice Wilhelm Reichl a Anna Reichlová. Bylo by možno uvažovat o tom, že se jedná o sourozence, pravděpodobnější však bude, že v tomto případě jde o vdovu po sedlákovi a Wilhelm je pak její (a samozřejmě jeho) dospělý syn.

Domaslavice

Vsí, kterou se budeme zabírat nyní, jsou Domaslavice . Samozřejmě i pro tuto vesnici použijeme tabulku.

Tab. č.85. Srovnání obyvatel obce Domaslavice podle Berní ruly a III. oseckého urbáře

DOMASLAVICE	
Obyvatelé Domaslavic dle Berní ruly	Obyvatelé Domaslavic dle III. urbáře
<i>Sedláci</i>	
Kyndtman - Jan	
Dytrich - Kryštof	Abraham Ditrich
Dytrich - Pavel	Jakub Ditrich
Kopert - Ondřej	Jiří Göpferts
Dytrych – Ondřej	
Krejčí Michal	Jakub Schneider
Šneider - Jiřík	Jiří Schneider
<i>Chalupníci</i>	
Dytrych – Tomáš	Tomáš Ditrich
Rudolf - Matěj	Mates Rudolf
Krejčí - Jiřík	Jiří Schneyder
	Ondřej Schneider
	Krystina Lützin
	Anna Kindermannová
	Anna Kindermannová

V této vsi se roku 1654 nacházelo sedm sedláků a tři chalupníci, celkem tedy deset lidí. Podle lidí zapsaných v Berní ruli je patrné, že nejvíce zde byly zastoupeny rody Dytrichů a Šneiderů, jak je patrné ze zápisů, užil se též český ekvivalent Krejčí. Tyto dva rody v Domaslavicích převládaly také o deset let později a je patrné, že většina vesničanů, uvedených v této obci k roku 1664 vzešla právě z těchto dvou rodů. Ve vsi jsou ale také zapsáni lidé, kteří se zde dříve nevyskytovali, a to Krystina Lützin a dvakrát Anna Kindermannová, přičemž není jisté, zda šlo o dvě osoby, či o jednu. Přikláním se ale již z dříve výše uvedených příčin, které jsou napsány u této obce v podkapitolce věnující se III. oseckému urbáři, k možnosti, že je zde v případě Anny Kindermannové dvakrát uvedena jedna a táž osoba. Nárůst počtu obyvatel by za tohoto předpokladu stoupl z 10 na 11, tedy o jednoho, přestože do obce přibýly dvě ženy, což ovšem bylo dáno tím, že se v Domaslavicích roku 1664 neobjevuje Ondřej Dytrich, čímž počet vesničanů stoupl pouze o jednu osobu.

Háj

Další vesnicí v tomto seznamu obcí je Háj. Jak již bylo v dřívějších kapitolách zmíněno, jedná se o velkou vesnici, která se počtem vesničanů nejvíce z vesnic, jimiž se zabýváme, blížila městečku Hrob. Nyní budou její obyvatelé v letech 1654 a 1664 zobrazení v následující tabulce.

Tab. 86: Srovnání obyvatel obce Háj podle Berní ruly a III. oseckého urbáře

HÁJ	
Obyvatelé obce Háj podle Berní ruly	Obyvatelé obce Háj podle III. urbáře
Sedláci	
Werkh - Jiřík	
Klement - Vít	
Hes - Jan	
Kryner – Martin	Martin Krüner
Šenpflug – Mates	Mates Scheunpflug
Welther - Jiřík	Jiří Walter
	Hanß Walter
Švarcová – Marie	Mattes Schwartz
Gepfirt – Martin	
Köhner - Martin	
Frankh – Kryštof	
Meibrecht - Jan	
Chalupníci	

Richter - Jiřík	Mattes Richter
Wikler – Beneš	
Eichorn - Vít	
Meybrott – Beneš	
Günter - Václav	
Richter - Jiří	Mates Richter
Hos - Michal	
Liman - Jiřík	
Richter - Jan	
Löster - Michal	Kryštof Löster
Brause - Jonáš	
Schnabel - Bartoloměj	
Klement – Jakub	
Miller - Jakub	Jakub Müller
Zilcher - Jan	
Lipner - Ondřej	
Kohler - Michal	Jiří Köster
Infrek - Matěj	
Hanka - Jiřík	Jiří Haucks
Kohler - Jan	
Richter - Jiřík	Jiří Richter
Rychtr - Jiřík	Hanß Richter
Lanbe – Mates	Mates Laube
Zopfert - Mates	
Bischi - Kašpar	
Neyber - Martin	Michael Neüber
Zelner - Michal	
<i>Zahradníci</i>	
Ekert - Martin	Martin Eckerts
Ehrlich – Matěj	
Gayer – Martin	Hanß Geyer
	Martin Geyer
	Ondřej Lincks
	Jakub Linek
	Kašpar Wiescher
	Benedikt Palin
	Michael Schneyder
	Andrein Göpfert
	Martin Kellner
	Jakub Göpfert
	Hanß Erler
	Hanß Weckenbrodt
	Anna Wincklerová
	Hanß Weckenbrodt
	Michael Haaße
	Jiří Weckenbrodt
	Vít Elembt

	Mates Leixner
	Hanß Hesse
	Tomáš Püttner
	Johanes Hesse
	Ondřej Funck
	Salomon Šlus
	Jakub Clembt
	Kryštof Wolff
	Ondřej Leibner
	Jiří Drexler
	Michaler Glösler
	Mattes Göxfert
	Mates Rosenpflug
	Adam Püttner

Roku 1654 zde bylo zapsáno 49 vesničanů či lépe řečeno položek, výše bylo totiž uvedeno, že vesničanů se zde roku 1654 nacházelo 41, o deset let později pak napočítáme 45-47 vesničanů. Je tedy možno pozorovat nárůst, který byl však z větší části způsoben příchodem „cizinců“ do vsi. Takových bylo z celkového počtu 41 vesničanů 27, tedy více než polovina. Svou roli samozřejmě sehrálo také dospění jedinců, kteří byli roku 1654 ještě dětmi, tímto podílem, který se na daném výsledku promítl, z „původních“, tj. z těch, kteří buď ve vsi žili jak v roce 1654 tak též o deset let později, či během těchto deseti let dospěli a byli zaznamenáni v III. oseckém urbáři, tvořila první poválečná generace 50% a možná více. Každopádně natalita pouze pomáhala udržovat počet vesničanů na určité hranici, zejména se zde projevilo přistěhovalectví z okolních vsí a též odjinud, které, jak jsem již napsal, v tomto případě činilo více než 50%, a sice 66%.

Hrdlovka

Vsí, kterou budeme pokračovat, a v níž také došlo k určitému vývoji, který bude zachycen v tabulce, je Hrdlovka, tedy obec, která spojila svůj osud s Hrobem, s nímž byla také velmi často zmiňována.

Tab.č. 87: Srovnání obyvatel obce Hrdlovka podle Berní ruly a III. oseckého urbáře

HRDLOVKA	
Obyvatelé Hrdlovky dle Berní ruly	Obyvatelé Hrdlovky dle III. oseckého urbáře
Sedláci	
Glier – Kašpar	Kašpar Glier
Rychtr - Jiřík	Jiří Richter
Harnel – Adam	Adam Hannelt

Bernhardt - Michal	
Knilberger – Jiřík	Jiří Kimmelberg
Hemb – Michal	
Andrea - Kryštof	Martin Anders
Richter - Jan	
<i>Chalupníci</i>	
Hase – Jan	Hanß Haaße
Fischer - Bartoloměj	Bartel Fischer
Seker - Kryštof	Kryštof Schneckher
	Hanß Schencker
Andrea - Jiřík	Tomáš Anderß
Millerová - Lidmila	
<i>Zahradkáři</i>	
Khynelberger – Jiřík	
Glier - Jan	Hanß Glier
Rosel - Bartoloměj	
	Hanß Aichler
	Lorenz Gründman
	Michal Hernhart
	Adam Dittrich
	Bartel Reichel

Taktéž v Hrdlovce pozorujeme skutečnost, že zde zůstal zachován počet vesničanů. Z těchto šestnácti bylo původních vesničanů či jejich potomků 11. Zbytek, tedy 5 vesničanů, se objevuje v Hrdlovce nově. V této vsi se tedy nově přišlí tvořili v urbáři téměř jednu třetinu. Z tabulky se též dozvídáme, že jediným rodem, který zde byl zastoupen alespoň dvěma vesničany, byli Schenckerové, kteří zde byli zastoupeni již o deset let dříve. Podíl vesničanů, kteří se zde roku 1664 objevují nově, činil 31%.

Starý Osek

Nakonec se dostáváme k obci, která existovala již v roce, kdy vznikl samotný cisterciácký klášter v Oseku, a toto víme z toho důvodu, že totiž vznikl právě tam. Jedná se o Osek, v urbářích zapisovaný jako Starý Osek, který získal své přízvisko z toho důvodu, že roku 1656 začal vznikat Nový Osek, který byl zaměřen na řemeslnou výrobu. V následující tabulce si představíme Starý Osek, tak jak byl zachycen v třetím oseckém urbáři.

Tab. 88: Srovnání obyvatel obce Starý Osek podle Berní ruly a III. oseckého urbáře

STARÝ OSEK	
Obyvatelé Starého Oseku dle Berní ruly	Obyvatelé Starého Oseku dle III. urbáře
Mark Lincke	Linkh - Marek
Kryštof Müller	Miller - Kryštof
Jiří Lincke	
Hanß Preüer	
Šimon Guth	
Jiří Palm	
Kašpar Mader	
Michael Rösler	
Jakub Heußler	
	Welbrodt – Jan
	Gayer - Jan
	Kynckerm Maus – Jan
	Koulet – Michal
	Rychter - Vít
	Schneider – Jiřík
	Šenflugová - Kateřina

Jak je patrné, tak desetiletí, které od sebe dělí Berní rulu a III. osecký urbář se nijak nepromítlo do počtu vesničanů, v obou případech jich je zaznamenáno devět, přestože je zřejmé, že se proměnila jejich skladba. Neboť z původních devíti vesničanů, kteří se zde nacházeli v roce sepsání Berní ruly, zde o deset let později žili pouze dva. Zbýlých sedm sem přišlo a buď se zakoupilo, či přiženilo. Ať již je tomu ovšem jakkoliv, je zřejmé, že zde tedy převažoval počet lidí, kteří do obce přišli, nad těmi, kteří v obci žili od narození. Jejich procentuální zastoupení zde činilo 78%.

Závěry uvedené k porovnání Berní ruly a III. oseckého urbáře.

V předcházející podkapitolce jsme se tedy zabývali srovnáním obcí oseckého urbáře, které byly podrobeny analýze, a jejichž obyvatelům jsme se věnovali v podkapitolách věnovaných Berní rule a III. oseckému urbáři. Poté jsme tyto výsledky porovnali a touto komparací jsme dospěli k dalším určitým výsledkům, které byly opětovně shrnuty do tabulky, jež bude nyní následovat.

Tato tabulka obsahuje jak počet vesničanů přítomných ve vsích v roce 1654 a 1664, taktéž se věnuje rozdělení na ty, kteří během doby mezi těmito dvěma roky do vsi přišli, ať již z jakéhokoliv důvodu, který ovšem není brán v potaz. V posledním sloupečku je pak podíl „přišlých“ na skladbě obyvatel vesnice vyjádřen procentuálně.

Tab. 89: Závěrečná tabulka k počtu a skladbě vesničanů vybraných vsí oseckého klášterství v rozmezí let 1654 - 1664

	Vesničané		Příšlí do obce	Domáci ²⁾	Procentuální zastoupení
	1654	1664 ¹⁾			Příšlých na skladbě obce ³⁾
Verneřice	18	26	10	16	38,5
Oldřichov	20	22	13	9	59
Jeníkov	19	19	9	10	47
Kocourkov	8	8	1	7	13
Hajniště	11	10	8	2	80
Křižanov	11	11	3	8	27
Domaslavice	10	11	2	9	18
Háj	41	47	27	20	57
Hrdlovka	16	16	5	11	31
Starý Osek	9	9	7	2	78

1) V tabulce je počítáno s nejvyšším možným počtem vesničanů

2) V tabulce je počítáno s nejvyšším možným počtem „domácích“

3) Pro výpočet procentuálního zastoupení je počítáno s nejvyšším možným počtem jak samotných vesničanů, tak také starousedlíků.

Jak je možno očekávat, v rámci těchto výsledků docházíme k určitým rozdílům, jak je ostatně patrné také z výše uvedené tabulky. Předně zjišťujeme, že se zde vyskytují jak vsi, v nichž došlo ve vymezeném časovém úseku k nárůstu počtu obyvatel, tak také u jiných vsí k úbytku, a u dalších pak k tomu, že zde počet vesničanů zůstal stejný jako v roce sepsání Berní ruly, tak také o deset let později. Jelikož pak v III. oseckém urbáři není uveden Hrob, nebylo k tomuto městečku, které, jak bylo poznamenáno v kapitole zabývající se Berní rulou, bylo z těchto zkoumaných sídel válkou postiženo pravděpodobně nejvíce, přičemž se zdá nesporné, že jen tak tak uniklo naprostému zničení, od tohoto osudu jej odvrátil jen eminentní zájem kláštera na rychlém hospodářském ozdravení, přihlédnuto.

První obcí se tak stávají Verneřice, v nichž žilo roku 1654 18 vesničanů, roku 1664 však 26, tedy o osm vesničanů více a tedy zde po válce došlo k nárůstu počtu obyvatel. Z těchto 26 jich bylo v roce 1664 16, které bylo možno uvést jako „domácí“, tedy vesničany, kteří se zde narodili a vyrostli zde. Zbylých 10 tedy do Verneřic přišlo a přičteno se zde, či se zakoupilo. Procentuální zastoupení „příšlých“ na skladbě vesničanů tak činilo 38,5%

Druhou obcí je Oldřichov u Duchcova, kde bylo roku 1654 20 vesničanů a v roce 1664 22 vesničanů. Taktéž zde tedy došlo k nárůstu počtu obyvatel. Při rozdělení na „příšlé“ a „domácí“ se pak dostáváme k číslům 13 a 9, přičemž procentuální zastoupení příšlých na skladbě vesničanů zde tvoří 59%.

V Jeníkově, který je třetí vesnicí, se vyskytovalo jak v roce 1654 tak také roku 1664 19 osob, 9 z nich zde bylo roku 1664 „příšlých“, kdežto 10 tedy patřilo mezi „domácí“. Procentuální zastoupení „příšlých“ zde činilo 47%, tedy téměř polovinu obyvatelstva obce!

V Kocourkově zůstal počet evidovaných vesničanů v této době zachován, tedy se snížil o jednoho. Z těchto osmi však zjišťujeme z urbářů, že do vsi přibyl v době mezi sepsáním Berní ruly a III. oseckého urbáře jenom jeden(!) člověk. V procentuálním zastoupení vesničanů pak tvořil pouhých 13%.

Velmi podobná, přestože v určitých okolnostech, které také budou dále zmíněny, naprosto rozdílná situace byla v Hajništi, kde bylo roku 1654 evidováno 11 a o deset let později 10 osob, došlo zde tedy k úbytku počtu obyvatel, přestože tento stav nemusel mít nutně odezvu v obecných událostech té doby. Z těchto deseti vesničanů zapsaných zde roku 1664 však zjišťujeme, a tím se právě liší obec Hajniště od Kocourkova, že do vsi během těchto deseti let přišlo 8 z deseti vesničanů, kteří jsou zde zapsáni v III. oseckém urbáři. Jejich procentuální zastoupení tedy činilo 80%, což je prozatím nejvíc.

Ve vsi Křižanov, která, jak již bylo několikrát zmíněno, sousedila s městečkem Hrob, přičemž dnes je jeho součástí, žil, podobně jako v Jeníkově, jak v roce sepsání Berní ruly, tak také v roce sepsání III. oseckého urbáře, stejný počet vesničanů. Zde jich bylo 11. Osídlení zde se vyznačovalo určitou kontinuitou, neboť z tabulky je možno zjistit, že z těchto 11 pouze tři lidé se ve sledovaném období ve vsi objevují nově po roce 1654. Ani jejich procentuální zastoupení na skladbě obce tedy není vysoké, činí 27%.

V případě Domaslavic se setkáváme, podobně jako např. u Oldřichova u Duchcova, s poválečným nárůstem počtu obyvatel. Zde ovšem pouze o jednu osobu, z 10 na 11. Podobně jako u Křižanova taktéž tato vesnice se vyznačovala v čase značnou homogenitou, neboť z těchto jedenácti lidí evidovaných zde k roku 1664 se pouze dva objevují nově, čili jako „*přišli do obce*“. Ani jejich procentuální zastoupení ve vsi tedy nebylo vysoké, činilo pouhých 18%, což je druhý nejnižší zatím zjištěný podíl „*přišlých*“ na procentuální skladbě vesničanů zkoumané vesnice oseckého kláštera.

Nyní se dostáváme, jak je patrné nejen z tabulky, ale hlavně z postupu, kdy po sobě vždy následovaly určité vsi, k Háji, který byl ze všech zkoumaných vsí nejlidnatější (Hrob je zde zařazen do kategorie „*městečko*“. V Háji 6, respektive 4 roky po válce, neboť ze severních Čech Švédi odešli až roku 1650, žilo 41 vesničanů. K roku 1664 je jich evidováno 47, tento nárůst by bylo lze vysvětlit dospěním některých nynějších obyvatel, kteří byli roku 1654 dětmi a nebyli tedy do urbáře zahrnuti. Dále ovšem zjišťujeme, že zde velkou roli hrál podíl vesničanů, kteří do Háje přišli po roce 1654. Ze 47 jich bylo 27, tedy 57%. Tato vesnice se tedy v tomto ohledu dosti proměnila, neboť sem přibýlo více než 50% obyvatel. S dvěma takovými případy jsme se však již setkali, jednalo se o obce Oldřichov u Duchcova, kde byl tento podíl 59% a u obce Hajniště pak činil dokonce 80%, ale dosud jsme se nesetkali, a ani

nesetkáme, protože v našem zorném poli prostě chybí další městečka či obce s větším počtem obyvatel, s tím, aby se natolik proměnila skladba vesničanů během deseti let u větší obce.

Posledními dvěma vesnicemi jsou Hrdlovka a Starý Osek. Pokud se týče obce Hrdlovka, zde došlo k úbytku počtu obyvatel, tento úbytek byl ale způsoben nejspíše přirozenou cestou, tedy nenásilnou smrtí, neboť k roku 1654 zde bylo evidováno 16 vesničanů, v roce 1664 pak taktéž 16. Z těchto šestnácti se v roce 1664 objevuje v Hrdlovce 5 „do obce příšlých“ vesničanů, jejichž procentuální podíl na skladbě obyvatel této vsi tak činil 31%.

Poslední obcí, kterou se budeme zabývat, byl Starý Osek, Srovnáním Berní ruly s III. oseckým urbářem však vyplývá, že zde jak roku 1654, tak také o deset let později žilo 9 vesničanů či spíše rodin, jejichž živitelé pak byli zapsáni do Berní ruly a do III. oseckého urbáře. Ovšem na rozdíl od jiných vsí, v nichž se taktéž v obou letech vyskytoval shodný počet obyvatel (ať se již jednalo o jakékoliv číslo), zde zjišťujeme, že ač je zachován stejný počet evidovaných vesničanů, jejich jména se liší, a tedy zde v sedmi z devíti případů se objevují noví lidé(!). Procentuální zastoupení těchto nově příšlých je také skutečně vysoké, dokonce ještě vyšší než v případě vesnice Háj, činí totiž celých 67%.

Nyní zde byly tedy znovu uvedeny výsledky, k nimž jsem dospěl v předcházející podkapitole věnující se III. z oseckých urbářů. Zjišťujeme, že čtrnáct let po skončení války zde došlo v jednotlivých vsích k rozdílnému vývoji. Ve Verneřicích, Oldřichově u Duchcova, Domaslavicích a Háji došlo k nárůstu počtu obyvatel, s výjimkou Verneřic a Háje ovšem pouze k mírnému, který lze jednoduše vysvětlit do určité míry prostě dospěním vesničanů, kteří před deseti lety byli ještě dětmi. V případě Verneřic pak došlo k enormnímu nárůstu počtu obyvatelstva, ovšem současně obměně, kdy se část těch, kteří ve Verneřicích žili 4 roky po válce, vystěhovala či prostě zemřela, nebo provdala své dcery a jejich muži se tak stali novými pány a takto by bylo možno do jisté, ovšem blíže pro nás neurčitelné, míry zjemnit ostrou hranici mezi „nově příchozími“ a „starousedlíky“. Jelikož ovšem tato skutečnost není pro nás zjištělná, musíme počítat s určitou odchylkou od tehdejší reality. Každopádně však podíl lidí do obce „nově příšlých a zde nenarozených“ je u obcí, u nichž došlo k nárůstu počtu obyvatel, rozhodující pouze v případě na tehdejší dobu opravdu veliké obce Háj, kde podíl těchto činil 57%. Ještě větší byl u Oldřichova u Duchcova, kde činil 59%. Přitom se však tyto vsi lišily v tom, že v případě Oldřichova u Duchcova nevíme, zda byl vypálen, v případě Háje o tomto víme s jistotou k roku 1639, a jelikož se jednalo o obec ležící nedaleko Hrobu, který byl postižen válkou již v roce 1632 a opětovně ještě roku 1634, lze předpokládat, že Švédí, protože tehdy to byli již oni, neušetřili ani Háj. Tabulka však zahrnuje období let

1654 – 1664 a je tedy patrné, že zde probíhala dosti mohutná migrační vlna, která směřovala právě do Háje. Ovšem v případě Oldřichova u Duchcova, tedy obce ležící nějakých 5 km od Oseka, se k roku 1654 setkáváme jednak pouze se 4 pustými, tehdy žilo v této vsi 20 vesničanů, k roku 1664 zjišťujeme nárůst obyvatel o tři, ale přitom se změnilo 59% vlastníků! Toto je tedy doklad poměrně velké migrace.

Dalšími dvěma vesnicemi, v nichž došlo k nárůstu počtu obyvatel, ovšem počet vesničanů „*do obce nově příchozích*“ zde nebyl rozhodující, byly Verneřice a Domaslovice. V případě Verneřic došlo k nárůstu počtu obyvatel o osm osob, ovšem v obci se objevuje pouze 10 vesničanů, kteří do obce přišli v období mezi vznikem Berní ruly a III. oseckého urbáře. To tedy znamená, že většina původních obyvatel zde zůstala i přes válečné utrpení. Vesnická komunita se proměnila z více než jedné třetiny, přesněji z 38,5%. Za války byly Verneřice postiženy poměrně značně, jak vyplývá z textů uvedených u této obce v jednotlivých obdobích. Vnitřní migrace však i přes toto poškození nepřekročila 50% jako v případě Háje a Oldřichova u Duchcova, bylo by možno tedy říci, že zde se tedy situace do jisté míry po válce stabilizovala, přestože migrace se projevila i zde, jak je patrné, procentuálně stále přesahovala jednu třetinu. Zcela se pak situace stabilizovala v Domaslavicích, kde se roku 1664 nacházelo 11 vesničanů a nárůst počtu obyvatel, přibyl 1 vesničan, lze tedy vysvětlit prostou natalitou. Devět z těchto jedenácti příjmení nacházíme také v roce 1664, vyskytovali se zde tedy pouze dva nově osedlí. Jejich podíl na procentuální skladbě vesnického obyvatelstva činil pouhých 18%, toto číslo vypovídá o mimořádné stabilitě a klidném vývoji nejen v této době, ale pravděpodobně také během války.

Další kategorií jsou vsi, které jak v roce 1654, tak také o deset let později vykazovaly stejný počet obyvatelstva. Takové jsou zde zahrnuty tři, a sice Jeníkov, Křižanov a Starý Osek. Jeníkov se nachází 4 km od Oseka a zhruba 1 km od Oldřichova u Duchcova, Křižanov pak přímo sousedil s Hrobem a dnes je jeho součástí. Pokud se týká podílu vesničanů do obce příslých, pak v Jeníkově, kde je evidováno 19 obyvatel, přišlo během zkoumaného desetiletí 9 vesničanů z těchto 19, což je převedeno do řeči procent 47%, tedy téměř polovina. A přestože o vsi Křižanov víme, že za války utrpěla značné škody, migrace se na ní příliš nepodepsala. Celkem zde je zapsáno 11 vesničanů, z nich však pouze tři přišli do obce nově! Jejich procentuální zastoupení na skladbě obyvatel vsi je vyjádřeno číslem 27. Tedy méně než třetina, ovšem více než čtvrtina obyvatel obce byla zasažena migrační poválečnou vlnou. Také Křižanov se však poměrně rychle stabilizoval, jak je patrné z výše uvedeného. Přesto právě u něj je tento vývoj velmi pozoruhodný. Počet obyvatel byl totiž konstantní a ani migrace zde nehrála větší roli. Přitom ale víme, že tato obec byla roku 1639 vypálena, navíc

Hrob, s nímž sousedila, byl postižen předtím již dvakrát. Dalo by se tedy logicky usuzovat, že Hrobští prchli z městečka do nejbližších vsí, tedy i do Křižanova, ale jak víme, právě zde je podíl migrace zanedbatelný.

Nyní se budeme zabývat Starým Osekem. Ten se od obou výše uvedených vsí náležejících do této skupiny lišil. Neboť z devíti vesničanů, kteří jsou zde pro rok 1664 evidováni, se zde nově objevuje plných 7, což je procentuálně vyjádřeno 78%.

Z těchto všech sledovaných vsí ležících nejbližže oseckému klášteru měla migrace největší podíl v Hajništi, kde činila plných 80%, ovšem jen trochu menší byl její podíl ve Starém Oseku, kde činil 78%. Na pomyslné třetí příčce by se pak umístil Oldřichov u Duchcova s 59% podílu migrace. Až jako čtvrtá by se tedy umístila největší ze sledovaných obcí, Háj, se svými 57% podílu migrujících na složení vesničanů po válce. O deset procent méně činilo zastoupení lidí, kteří do vsi přišli během doby vymezené Berní rulou a III. oseckým urbářem, tedy dobou deseti let, v Jeníkově, tato vesnice také byla v tomto měřítku za Hájem. Následují obce Verneřice s 38,5%, Hrdlovka s 31%, Křižanov s 27% a Domaslavice, kde počet nově přišlých do obce během deseti let činil pouze dva vesničany. Procentuálně se tento stav vyjádří číslem 18. Jedná se o velice nízké číslo, ale setkáváme se zde se vsí, v níž podíl lidí přišlých do obce ve stanoveném časovém rozmezí byl ještě menší. A sice činil 14% a onou obcí zde dosud neuvedenou byl Kocourkov.

KAPITOLA VIII.

ZMĚNY POZEMKOVÉ DRŽBY PODLE II. A III. OSECKÉ HO URBÁŘE

Předmluva ke kapitole VIII.

Na úvod této kapitoly chci hned z počátku uvést, že jsem dosti váhal, zda ji mám vůbec napsat. A to z následujících příčin. Prvním problémem je ten, že mezi vznikem II. a III. oseckého urbáře leží 39 let, která byla vyplněna povětšinou válečným konfliktem, tedy doba zahrnující jednak dvě generace, navíc pak doba válečná, tedy údaje, které z tohoto porovnání vyjdou, budou do jisté míry zavádějící, neboť mezi nimi byla sepsána ještě Berní rula, která sice rozděluje období 39 let na dva úseky, první trvající 29 let a druhý, který trval 10 let. Právě vložení Berní ruly mezi tyto urbáře ale koriguje obraz, který nám tak srovnáním těchto dvou urbářů vyjde a tak výsledky získané porovnáním těchto dvou urbářů budou právě Berní rulou korigovány.

Nicméně toto je riziko, s nímž se badatel a tedy v tomto případě já musí smířit a podstoupit je. Proto ovšem již nečekejme a vrhněme se do porovnávání těchto dvou urbářů, přičemž se však zaměříme na změnu majetkové držby.

Změny v pozemkové držbě podle II. a III. oseckého urbáře

Protože jsme si již zobrazili tabulky věnující se obyvatelům jednotlivých vsí, nebudeme se na ně dále zaměřovat, ale naopak se podíváme na majetkovou držbu a budeme z ní dedukovat, kdo po kom převzal jaké hospodářství. Z důvodu, že totiž v III. oseckém urbáři není uveden Hrob, se nám situace zjednodušuje, neboť nám zůstává k porovnání pouze 10 obcí. První z nich jsou takto Verneřice.

Verneřice

Při srovnání II. a III. oseckého urbáře se nyní opět dostáváme k seznamu vsí, kterými se zabývá tato práce. Jelikož není v III. urbáři uveden Hrob, první obcí, kterou se budeme zabývat, jsou Verneřice.

Ve Verneřicích došlo podle II. a III. oseckého urbáře k následujícím změnám v držbě hospodářství. Jako první je v II. urbáři jmenován Bárthel Schubert, na jeho hospodářství seděl roku 1664 Matyáš Richter, jako druhý v pořadí je v II. urbáři zapsán Jakub Fischer, na jeho místě je po 39 letech uvedena Marie Fischerová. Dále je v druhém oseckém urbáři k roku 1625 zapsán Asmann Ditterich, roku 1664 potom Adam Ditrich, tedy nejspíše syn či vnuk prvně uvedeného. Po něm následuje v II. urbáři Nickel Göpfert, na jeho hospodářství byl po téměř čtyřiceti letech uveden Hans Göpfert. Jako pátý v pořadí je uveden v II. oseckém urbáři Bárthel Schubert, po němž je uveden na stejném hospodářství Mattes Schubert. Dále je v druhém oseckém urbáři zapsán Asmus Ditterich, ve třetím oseckém urbáři je pak na jeho místě uveden Hans Reichel. Stejně tak po Jiřím Geyerovi je uveden Jiří Walder, po Martinu Trčkovi Bártel Trčka, po Kryštof Pirnerovi je v III. oseckém urbáři zapsán Daniel Streubel. Dále po Nickelu Göpfertovi je uveden Martin Göpfert, tedy nejspíše syn či vnuk, po Marku Noßwitzovi je uveden v III. oseckém urbáři Bárthel Hincek. Stejně tak po Hansi Kindermannovi je v III. oseckém urbáři uveden Ondřej Göpferts. V dalších dvou případech je v II. oseckém urbáři uveden Jiří Erler, roku 1664 jeho dvě hospodářství drželi Krystián Reichel a Šebestián Müller. Jako další je v urbáři z roku 1625 uveden Kryštof Geyer, po něm je ve třetím urbáři zapsán Mattes Schmith. Po Jiřím Piernerovi následuje ve III. oseckém Hans Streibel, který je zde zapsán. V případě Martina Geyera se v této obci setkáváme s prvním domkářem, roku 1664 pak v jeho domku bydlela Anna Schwarzová, po Hansi Kennovi následuje Johanes Hömen a po Vítu Fischerovi Beneš Eifricht. V případě Kryštofa

Zenierova se setkáváme s druhým chalupníkem, který je v urbáři roku 1625 v této obci uveden. Roku 1664 pak je na jeho místě zapsán Ondřej Göpfert. V posledních třech zápisech ve II. oseckém urbáři je uveden dvakrát Hans Schmied, místo něhož je v obou případech uveden Hans Dreisig. Posledním muž uvedený ve II. oseckém urbáři, který zde nebyl zmíněn, byl Valentin Friderich, na jeho místě je zapsán Hans Schmied.

Takové jsou tedy změny na hospodářstvích, které se v této vsi udály během devětatřiceti let. Jak jsem již napsal, neodpovídá tento poznatek zcela pravdě, jelikož roku 1654 byla sestavena Berní rula. V Berní rule však nejsou uvedeny poznámky k jednomu každému vesničanovi, tak jako tomu je v případě všech tří oseckých urbářů, a tak nemůžeme říci, že hospodářské změny tak, jak jsou zachyceny v rozmezí 39 let, byly takové již deset let zpět do minulosti. Nicméně si tyto hospodářské proměny zobrazíme v tabulce.

Tab. č.90: Změny pozemkové držby v obci Verneřice podle II. a III. oseckého urbáře

	Verneřice	
Rok 1625		Rok 1664
Bárthel Schubert		Matyáš Richter
Jakub Fischer		Marie Fischerová
Asmann Ditterich		Adam Ditrlich
Nickel Göpfert		Hans Göpfert
Bárthel Schubert		Mattes Schubert
Asmus Ditterich		Hans Reichel
Jiří Geyerin		Jiří Walder
Martin Trčka		Bártel Trčka
Kryštof Pirner		Daniel Streubel
Nickel Göpfert		Martin Göpfert
Mark Noßwitz		Bárthel Hincek
Hans Kinderman		Ondřej Göpferts
Jiří Erler		Krystián Reichel
Jiří Erler		Šebestián Müller
Kryštof Geyer		Mattes Schmith
Jiří Pierner		Hans Streibel
Martin Geyer		Anna Schwartzová
Hanns Kenn		Johannes Hömen
Vít Fischer		Beneš Eifricht
Kryštof Zenier		Ondřej Göpferts
Hanns Schmied		Hans Dreisig
Valentin Friderich		Hanß Schmied
Hanns Schmied		Hans Dreisig

I přes téměř 40 let, které uběhly od sepsání těchto dvou urbářů vidíme z tabulky, že zde bylo pět rodů, které držely v obci stejný majetek i přesto, že tehdy probíhala válka. Jednalo se o rody Fischerů, Ditterichů, Göpfertů, Schubertů a Trčků.

Následující obcí, v níž budeme popisovat změny v držbě hospodářství, je Oldřichov u Duchcova.

Oldřichov u Duchcova

V Oldřichově u Duchcova pak došlo k následujícím změnám v držbě hospodářství. Jako první je v II. oseckém urbáři uveden Ondřej Rudloff, na stejném hospodářství ovšem roku 1664 hospodařil Hans Hudler, dále je v II. oseckém urbáři zapsán Martin Zachel, ve III. oseckém urbáři pak Kryštof Sander. Jako třetí je v druhém z oseckých urbářů v této obci uveden Martin Grällin, po téměř čtyřiceti letech je na stejném místě uváděn Kryštof Schubert. Dále pak následuje dvojice Adam Dobritzer a opět Kašpar Buse. V druhém urbáři je dále jméno Jakuba Bittnera, roku 1664 je na jeho místě zapsán Tobiáš Müller. Dále je uvedeno jméno Michala Fischera, který je roku 1664 nahrazen Hansem Schubertem. Hospodářství Ondřeje Gerklena roku 1664 držel Lukáš Bockh, statek po Jiřím Ditterichovi držel roku 1664 Adam Katten, po Jiřím Walterovi je zapsán Hanß Pelten. Stejně tak po Martinu Kölerovi Kryštof Šmíd. Hans Stang, který v II. oseckém urbáři následuje právě po Martinu Kölerovi, je roku 1664 vystřídán Jiřím Batzeltem. V případě těchto dvou se jedná o chalupníky. Stejně tak následníkem po Hansi Kirchnerovi je Kryštof Lichman. Hospodářství, které roku 1625 náleželo Ondřeji Zacklinovi roku 1664 spravoval Jiří Lose. Další muž, který je zapsán ve II. oseckém urbáři je Jakub Kemp, který spravoval mlýn. Ten roku 1664 náležel Kryštofu Sanderovi. Zdá se tedy, že tento muž se po válce velice zmohl k značnému majetku.

Dále je v urbáři z roku 1625 uveden Philip Strobel, domkář, po němž je ve III. oseckém urbáři uveden Martin Hossman. Dále urbář z roku 1625 uvádí Martina Müllera, na jehož místě je roku 1664 zapsán Hans Jiřík. Dalším mužem uvedeným ve II. oseckém urbáři je Martin Sander, nejspíše tedy otec Kryštofa Sandera Martin Sander je však uveden coby domkář. Roku 1664 jeho chalupu vlastnil Jakub Göpfert. Dále již se ovšem tento případ neopakoval. Po Tomáši Schubertovi držel jeho hospodářství Mates Kastner, po Jiřím Jebavém Marie Kiestnerová, po Martinu Krällovi Mattes Vusch. Dále je v urbáři uveden Peter Pöstner, jehož hospodářství roku 1664 držel Mates Rudolf, tedy syn Ondřeje Rudolffa či Rudloffa, jak je zapsán ve II. urbáři. A následují dva zápisy jmen, s nimiž jsme se již setkali. Jedná se o Martina Sandera, po němž je k roku 1664 uveden Jakub Göpfert, a Philips Strobela, místo něhož je 16 let po Vestfálském míru uveden na stejném hospodářství Martin Hossman.

S oběma posledně uvedenými, tedy s Philipem Strobelem a Martinem Sanderem jsme se přitom již dříve v této vsi setkali coby s domkáři.

Také u této obce bude nyní následovat tabulka.

Tab. 91: Změny v pozemkové držbě v obci Oldřichov u Duchcova podle II. a III. oseckého urbáře.

	Oldřichov u Duchcova	
Rok 1625		Rok 1664
Ondřej Rudloff		Hanß Hudler
Martin Zachel		Kryštof Sander
Martin Grällin		Kryštof Schubert
Adam Dobritzer		Kryštof Sander
Jakub Bittner		Tobiáš Müller
Michal Fischer		Hanß Schubert
Ondřej Gerklen		Lukáš Bockh
Jiří Ditterich		Adam Katten
Jiří Walter		Hanß Pelten
Martin Köller		Kryštof Šmíd
Hans Stang		Jiří Batzelt
Hans Kirchner		Kryštof Lichman
Ondřej Zacklin		Jiří Lose
Jakub Kemp		mlýn Kryštofa Sanderu
Philip Strobel		Martin Hossman
Martin Müller		Hans Jiřík
Martin Sander		Jakub Göpfert
Tomáš Schubert		Mattes Kastner
Jiří Jebavý		Marie Kiestnerová
Valentin Kräll		Mattes Vusch
Peter Pöstner		Mates Rudolf

Jak je patrné z tabulky č. 91, zde není doložen ani jeden případ, kdy by zástupci stejného rodu drželi jedno hospodářství jak roku 1625, tak také roku 1664.

Jeníkov

Další obcí, kterou se budeme zabývat, je Jeníkov. Zaměříme se tedy na její obyvatele roku 1625. Jako první z nich byl v II. oseckém urbáři uveden Jiří Vlis, na jehož hospodářství byl roku 1664 zapsán Hans Walter. Za Jiřím Vlisem následoval v II. oseckém urbáři Kašpar Richter, také po něm je k roku 1664 zapsán člen rodu Walterů, nikoli ovšem Hans, ale Michal. Jako třetí je v II. oseckém urbáři zapsán Hans Eichmann, ve III. urbáři pak na jeho hospodářství dlel Ondřej Liman. Po Hansi Eichmanovi následoval v II. oseckém urbáři Baltazar Ditterich, na jeho hospodářství dlel roku 1664 opět Hans Walter. Tento muž tedy

vlastnil dvě hospodářství. Dále je v II. urbáři zapsán pan Otto Kelbel, ve třetím oseckém urbáři je zapsán pan Kašpar Erlach. Stejně tak na hospodářství Jiřího Herklotze uvedeného v druhém urbáři, je k roku 1664 uveden Lorenz Klimpel. Dále je v urbáři uveden Bárthel Einhorn, roku 1664 na jeho hospodářství seděl Hans Eihorn, tedy syn či vnuk prvně jmenovaného. Dále je v II. oseckém urbáři uveden Mates Richter, šestnáct let po válce na tomto hospodářství hospodařil Hans Geyer. Roku 1625 v Jeníkově na dalším hospodářství dlel Jiří Breyer, roku 1664 na je na stejném místě zapsán Filip Jungnickel. Další dvě jména ze dvou oseckých urbářů byla Řehoř Zischer a Adam Aichler. Dále následuje Šimon Kilka, jehož roku 1664 nahradil Hans Achter či spíše Aichler. Dalším vesničanem, který byl uveden ve II. oseckém urbáři byl Kryštof Hoden, roku 1664 je na jeho hospodářství zapsán Hanß Perner. Stejně tak byl Gelasius Asmann nahrazen k roku 1664 Ondřejem Rudolffem, Bárthel Králl Kryštofem Krahlem, tedy Kryštofem Králem, potomkem Bártla Králle. Jakub Jungnickel jako jeden z mála dosud uvedených vesničanů předal své hospodářství svému synovi, tím mohl být Tomáš Jungnickel. Jak je z výše uvedeného textu patrné, Jungnickelové byli roku 1664 dva, Filip a právě Tomáš. Jednalo se tedy o bratry, starším mohl být paradoxně Filip, a to z toho důvodu, že totiž trvalo delší dobu, než Tomáš dospěl a na statku tak hospodařil jeho otec.

Jako další je v II. oseckém urbáři uveden Michal Kriner, na jehož hospodářství je uveden k roku 1664 Johannes Grossmann, dále pak Matthes Ditterich, který byl nahrazen Jakubem Ereberem, dále Nickel Lose Ondřejem Lihmanem, tento muž zde byl již jednou uveden, seděl také na hospodářství Hanse Eichmana. Posledním vesničanem, který byl zapsán v II. oseckém urbáři a vystřídán dle zápisu ve III. oseckém urbáři, byl Michael Richter. Také v případě rodu Richterů se zde dále objevují k roku 1625 Kašpar Richter a Matthes Richter. Ani v jednom případě však není uveden žádný člen tohoto rodu k roku 1664. Tím, kdo je uveden na jeho hospodářství k roku 1664, byl Hanß Hálla. Jako poslední byl k roku 1625 zapsán v II. oseckém urbáři domkář Kryštof Klemme, jehož dům však již roku 1664 nejspíše neexistoval. Nyní si tyto změny zobrazíme v tabulce.

Tab.č. 92: Změny v pozemkové držbě v obci Jeníkov podle II. a III. oseckého urbáře

	Jeníkov	
Rok 1625		Rok 1664
Jiří Vlis		Hans Walter
Kašpar Richter		Michal Walter
Hans Eichmann		Ondřej Lihman
Baltazar Ditterich		Hanß Walter
pan Otto Kelbel		pan Kašpar Erlach
Jiří Herklotz		Adam Klimpel
Bártl Eihorn		Hans Eihorn
Matthes Richter		Hans Geyer

Jiří Breyer		Filip Jungnickel
Řehoř Zischer		Adam Aichler
Šimon Klika		Hanß Achter
Kryštof Hoden		Hanß Perner
Gelasius Aßmann		Ondřej Rudolff
Bártel Král		Kryštof Krah
Jakub Jungnickel		Tomáš Jungnickel
Michal Kriner		Johannes Grossmann
Matthes Ditterich		Jakub Ereber
Nickel Lose		Ondřej Lihman
Michal Richter		Hanß Hálla
Kryštof Klemme		

Jak je patrné z tabulky, zde jsou doloženy tři rody, a sice Eihornové, Králové a Jungnickelové, které jsou na stejných místech zapsáni jak roku 1625, tak také roku 1664.

Kocourkov

Další obcí, které se budeme věnovat, je Kocourkov. Zde bylo v obou případech 8 vesničanů. Prvním z nich byl roku 1625 Kryštof Haux, roku 1664 na jeho místě byl zapsán Hans Erler. Jako další je zde uveden Kryštof Fischer, roku 1664 na jeho hospodářství dlel Martin Walter. Třetím v pořadí je v Kocourkově uveden ve druhém z oseckých urbářů Kryštof Wahler, jeho hospodářství roku 1664 náleželo Bártlu Walterovi. Po Kryštofu Wahlerovi následoval Petr Erler, na jeho hospodářství byl zapsán roku 1664 Michal Lichman, dalším mužem zapsaným v druhém urbáři v případě obce Kocourkov Urban Řehoř, ve třetím oseckém urbáři byl na jeho místě zapsán Hans Püttner. Posledními třemi muži uvedenými v Kocourkově v roce 1625 byli Vít Gebhard, Tomáš Güttner a Bártel Liebscher. Roku 1664 byli na jejich místech zapsáni Hans Grosmen, Hans Püttner a Vít Fischer.

Tab.č. 93: Změny v pozemkové držbě obce Kocourkov podle II. a III. oseckého urbáře

	Kocourkov	
Rok 1625		Rok 1664
Kryštof Haux		Hanß Erler
Kryštof Fischer		Martin Wahler
Kryštof Wahler		Bártl Wahler
Petr Erler		Michal Lichman
Urban Řehoř		Hans Püttner
Vít Gebhard		Hans Grosmen
Tomáš Güttner		Hans Püttner
Bártel Liebscher		Vít Fischer

Také v případě této malé vesničky se setkáváme s dvěma rody, které jsou na stejných hospodářstvích doloženy jak roku 1625, tak také o 39 let později. Dále se zde na rozdíl od předchozích vsí se zde nesetkáváme s jediným chalupníkem.

Hajniště

V této části se budeme věnovat hospodářským změnám v obci Dřevoruby. Roku 1625 je zde zapsáno 9 vesničanů, roku 1664 pak 10. Jako první je zde zapsán roku 1625 Kašpar Lose, kterého nahradil roku 1664 Hans Giesler. Jako druhý je ve druhém oseckém urbáři zapsán Kryštof Kähl, roku 1664 byl na jeho hospodářství uveden Petr Trčka. Třetí je v urbáři uveden Jindřich Kochin, ve třetím urbáři je zde uveden Jiří Lichman. Dále v Hajništi žil Ondřej Stang, o téměř čtyřicet let později zde žil Mathes Richter, po Ondřeji Standovi je uveden v druhém oseckém urbáři Kornelius Tofin, na jehož hospodářství roku 1664 hospodařil Ondřej Grosman. Dále je v druhém urbáři uveden Zikmund Richter, po němž hospodařil na tomto hospodářství Ondřej Püttner. Po Zikmundově příbuzném Kryštofovi Richterovi po válce držela jeho hospodářství Marie Liebscherová. V dalším výčtu se dále setkáváme s dalším členem z rodu Loseů, Jiří Lose, po němž zde roku 1664 hospodařil Petr Trčka. Jako poslední se v této vsi roku 1625 objevuje další člen rodů Loseů, Jakub Lose, po němž dle III. urbáře hospodařil Jiří Helbig. Navíc se v III. urbáři objevuje Jan Müller. Dalo by se tedy říci, že zde došlo k nárůstu počtu vesničanů, ovšem toto je způsobeno tím, že dvakrát je ve třetím urbáři uveden Petr Trčka.

Stejně jako v předchozích případech bude i nyní následovat tabulka zachycující tyto majetkové změny.

Tab. č. 94: Změny v pozemkové držbě obce Hajniště podle II. a III. urbáře

	Hajniště	
Rok 1625		Rok 1664
Kašpar Lose		Hans Giesler
Kryštof Kähl		Petr Trčka
Jindřich Kochin		Jiří Lichman
Ondřej Stang		Matthes Richter
Kornelius Tofin		Ondřej Grosman
Zikmund Richter		Ondřej Püttner
Kryštof Richter		Marie Liebscherová
Jiří Lose		Petr Trčka
Jakub Lose		Jiří Helbig
		Jan Müller

Ani zde se tedy nesetkáváme s žádným chalupníkem, jak je zřejmé z výše uvedeného textu, ovšem ani s žádným rodem, v němž by otec předal hospodářství synovi a mohl tak figurovat na něm jeden rod ve dvou urbářích.

Křižanov

Křižanov je další vsí, kterou se budeme dále zabývat. A stejně jako u předešlých vsí se také v tomto případě zaměříme na změny v držbě hospodářských stavení.

První je v urbáři z roku 1625 uveden Kašpar Patze, místo kterého je roku 1664 uveden Krystián Grosmen. Protože ovšem mezi těmito dvěma zápisy minuly téměř čtyři desetiletí, není zřejmé, zda byl Krystián přímým následným držitelem tohoto hospodářství. Jako další se zde uvádí Kryštof Lester, roku 1664 je pak na tomto hospodářství zapsána Anna Reichlová. Třetím v pořadí, kdo je zaznamenán v II. oseckém urbáři, je Kryštof Gromanin, jeho hospodářství dle III. oseckého urbáře náleželo Kryštofu Wiescherovi. Dalším mužem uvedeným ve vsi k roku 1625 je uveden Matthes Ditterich, ve III. urbáři je na jeho hospodářství uveden Johanes Wiezsche. Kašpar Lose je v pořadí pátým vesničanem uvedeným v II. oseckém urbáři, Kašpar Loše je na jeho hospodářství uveden k roku 1664. Dalším vesničanem v II. urbáři je Jakub Rudolff. Roku 1664 na jeho hospodářství pracoval Jiří Grosman, dále na hospodářství Hanse Reichela hospodařil jeho syn Wilhelm, na hospodářství Kryštofa Schubarta hospodařil Kryštof Fischer. V případě Mattese Liebschera uvedeného k roku 1625, hospodařil roku 1664 na tomto hospodářství jeho syn Johanes. Dalším zápisem se znovu vracíme k rodu Rudolfů, neboť předposlední zápis v II. oseckém urbáři se týká vdovy po Prokeši Rudolfovi, roku 1664 na jejím hospodářství seděl tehdy již Ondřej Dittrich. Jako poslední vesničan Křižanova prvního čtvrtletí sedmnáctého století je zapsán Kryštof Aschenbrüer, chalupník, v posledním urbáři je na jeho místě zapsán Jiří Schubert, taktéž chalupník, který je také posledním mužem zapsaným v III. oseckém urbáři v případě Křižanova.

Nyní si tyto změny zobrazíme v tabulce.

Tab. č. 95: Změny v pozemkové držbě v obci Křižanov podle II. a III. urbáře

	Křižanov	
Rok 1625		Rok 1664
Kašpar Patze		Krystián Grosmen
Kryštof Lester		Anna Reichlová
Kryštof Gromanin		Kryštof Wiescher
Matthes Ditterich		Johanes Wiezsche
Kryštof Nitsche		Kašpar Loše

Jakub Rudolff		Jiří Grosman
Hans Reichel		Wilhelm Reichel
Kryštof Schubart		Kryštof Fischer
Matthes Liebscher		Johanes Liebscher
vdova po Prokeši Rudolffovi		Ondřej Dittrich
Kryštof Aschenbrüer		Jiří Schubert

Jak je patrné z tabulky, vyskytoval se v této malé vesničce, ležící blízko Hrobu, jeden rod, a sice Reichlové, kteří zde sídlili i přes válečné utrpení téměř 40 let.

Domaslavice

Další vsí v pořadí jsou Domaslavice, taktéž v případě této vsi se zaměříme na změny v držbě zdejších hospodářství, přičemž vyjdeme z údajů II. a III. oseckého urbáře.

Prvním mužem uvedeným v II. oseckém urbáři byl Ondřej Stange, což je jméno, s nímž se ještě ve výčtu jmen setkáme. Roku 1664 je na jeho hospodářství uveden Jakub Dittrich. V dalším případě je v II. urbáři uveden Michal Schneider, roku 1664 je zde uveden Jakub Schneider, tedy jeho potomek. Třetí dvojici tvoří Jakub Loße a Jiří Schneider. Roku 1664 se s členem rodu Schneiderů setkáváme taktéž, tentokrát se jednalo o Ondřeje Schneidera, roku 1625 byl na jeho místě zapsán Martin Dietterich. Dalším mužem zapsaným roku 1625 v urbáři byl Pankrác Prey, roku 1664 byl na jeho hospodářství zapsán Tomáš Dittrich. S rodem Dittrichů se v osobě Mathese Dittericha setkáváme ve dvou následujících případech, jeho statky roku 1664 vlastnili v prvním případě Mattes Rudolf, v druhém pak Abraham Ditterich, tedy Matyášův syn. Jeho syny byli též Ondřej a Tomáš. Ovšem s dalším členem tohoto rodu se setkáváme také v následujícím případě, tímto případem je Pavel Ditterich, jeho nástupcem byl Jiří Schneider. Dalšími muži zapsanými v prvním urbáři jsou Michael Göppert, Kašpar Zencker, Ondřej Stang a Wolf Wenda. Taktéž roku 1664 se setkáváme s Kašparem Zenckerem, který byl roku 1664 vlastníkem hospodářství po Michaelu Göppertovi, v případě dalších dvou vesničanů z roku 1625 je ve III. oseckém urbáři zapsána Anna Kindermannová, a taktéž po Wolfu Wendovi je roku 1664 uvedena ve III. urbáři žena, a sice Krystina Lützin. Wolf Wenda a též Krystina Lützinová patřili k chalupníkům.

Nyní bude tak jako ve všech předchozích případech následovat tabulka evidující hospodářské změny v této obci.

Tab. č. 96: Pozemkové změny v obci Domaslavice podle II. a III. oseckého urbáře

	Domaslavice	
Rok 1625		Rok 1664

Ondřej Stange		Jakub Dittrich
Michel Schneider		Jakub Schneider
Jakub Loße		Jiří Schneider
Martin Dietterich		Ondřej Schneider
Pankrác Prey		Tomáš Dittrich
Matthes Ditterich		Mattes Rudolf
Matthes Ditterich		Abraham Ditterich
Pavel Ditterich		Jiří Schneider
Michael Göppert		Kašpar Zencker
Kašpar Zencker		Anna Kindermannová
Ondřej Stang		Anna Kindermannová
Wolff Wendin		Krystina Lützin

Z této tabulky je zřejmé, že zde sídlili dva rody, a sice Schneiderové a Ditterichové, kteří se vyskytují jak v druhém, tak také ve třetím urbáři na stejných místech.

Háj

Jak již bylo několikrát výše uvedeno, Háj byl obcí s největším počtem vesničanů ze sledovaných obcí a náležel také k obcím, které měly nejvíce obyvatel vůbec. Nyní se tedy zaměříme na hospodářské změny v této obci.

Prvním mužem uvedeným v II. oseckém urbáře byl Beneš Ditterich, po němž je roku 1664 uveden na stejném hospodářství Jiří Walter. Druhý je uveden v II. oseckém urbáři Šimon Kindellman, roku 1664 je zde uveden Mattes Scheunpflug. Dále je zapsán k roku 1625 Valentin Pätzelt, v jeho případě se setkáváme s prvním chalupníkem této obce, roku 1664 uveden Hans Walter, taktéž chalupník. Ve čtvrtém zápisu se opět setkáváme s členem rodiny Kindellmanů, tentokrát s Michaelem, který byl k roku 1664 vystřídán Kašparem Wlescherem. V následujícím zápisu se vyskytují Mattes Richter a Jakub Göpfert, také oni oba patří mezi chalupníky. Jako další je v II. urbáři zapsán Kryštof Köhler, podle III. urbáře na jeho hospodářství k roku 1664 seděl Benedikt Pallin. Ani v dalším případě nezdědil statek přímý potomek. Statek Beneše Neubauera, který je zapsán k roku 1625, náležel roku 1664 Mattesi Göpfertovi. Obdobně je tomu i v dalším případě, neboť zde hospodářství po Jiřím Hoßmanovi držel Vít Elembt. V dalších dvou případech se v II. urbáři setkáváme s členy rodu Scheunpflugů, a sice s Kateřinou Scheunpflugovou a Lorenzem Scheunpflugem, Lorenz patřil mezi chalupníky, roku 1664 jsou pak na jejich místech uvedeni Martin Kellner a Michael Haaße. Ani v dalších třech případech se nesetkáváme s tím, že by po muži uvedeném roku 1625 zdědil statek jeho syn, který by dále nesl příjmení člověka uvedeného právě ve II.

oseckém urbáři. Po Tomáši Grinnerovi se tak ve III. urbáři objevuje Hans Erler, po Řehoři Stančekovi Hans Geyer a po Jiřím Schindlerovi je uveden Hans Weckenbrodt. Ovšem v dalších dvou případech se setkáváme s opakem, neboť po Jiřím Richterovi je na tomtéž statku k roku 1664 zapsán Mates Richter, a po Ondřeji Winklerovi Anna Winklerová. Dále je v II. oseckém urbáři opět uveden Jiří Richter, tentokrát jako vlastník domu.

Dalším mužem uvedeným ve II. urbáři je Mattes Zienler, na jehož hospodářství byl roku 1664 zapsán Mattes Laube. Po Mattesi Zienlerovi je v II. urbáři zapsán Beneš Weckenbrodt, ve III. oseckém urbáři je na jeho statku zapsán Hans Weckenbrodt, tedy syn či vnuk. Dalšími dvěma muži jsou Tomáš Grinner, místo něhož je roku 1664 zapsán na daném hospodářství Mattes Richter. Nyní se dostáváme k osobě Ondřeje Waltera, otce či děda Jiřího a Hanse Walterových, kteří zde byli uvedeni výše v textu. Hospodářství po něm však nedržel roku 1664 žádný z nich, jméno držitele bylo Martin Eckerts. Dalšími dvěma muži v urbářích byli Jiří Geblin a Tomáš Püttner, první z nich náležel mezi chalupníky. Taktéž další muž uvedený v urbáři z roku 1625, Lukáš Weckenbrodt, byl chalupník, o téměř čtyři desetiletí později je zde uveden Jiří Weckenbrodt, který však již byl hospodářem. Také v tomto případě tedy nejspíše dědil syn po otci. Dalším zápisem je uveden opět Jiří Geblin, v tomto případě byl ovšem hospodářem uvedeným ve III. oseckém urbáři Mattes Leixner. Právě on je uveden roku 1625 na dalším hospodářství, roku 1664 je zde pak uveden Hans Weckenbrodt. Na dalším hospodářství seděl dle II. urbáře Leonard Otto Erlacher, dle III. oseckého urbáře pak Hans Hesse. Stejně tak po Jiřím Klementovi byl roku 1664 zapsán Andrej Göpfert. Jako další je pak ve II. oseckém urbáři zapsán Kryštof Köhler, roku 1664 na tomto hospodářství seděl Kryštof Löster. Dále se setkáváme k roku 1625 s mužem, jehož jméno bylo Kašpar Haine, dalším chalupníkem, jeho dům však roku 1664 nikdo neobýval, zde seděl Johannes Hesse, tedy nejspíše Hansův syn, který však, aby byl rozlišen od svého otce, je zapsán jako Johannes. Patřil mu malý kousek zahrady, ale byl zřejmě také chalupníkem. Dále se v Hájí také objevil Hans Geyer, místo něhož se na stejném hospodářství roku 1664 vyskytoval Jakub Kleme, dalším mužem uvedeným zde roku 1625 byl Urban Scheunpflug, chalupník, po němž je na tomto místě uveden roku 1664 Ondřej Funek, dále se v Hájí k roku 1625 vyskytovali Kryštof Dietterich, Jiří Schindler, Jiří Spitzin a Jakub Wolff, na jejichž hospodářstvích jsou k roku 1664 uvedeni Salomon Šlős, Michal Neuber, Jakub Klembt, Jakub Müller a Jiří Richter. Poslední dva vesničané, každý v jedné řadě, byli chalupníci. Dále se roku 1625 vyskytuje v II. oseckém urbáři Kašpar Dorn, kterého nejpozději roku 1664 vystřídal v držbě tohoto hospodářství další člen rodu Wolfů, a sice Kryštof Wolff. V II. oseckém urbáři je jako další uveden Hans Schlagebaum, roku 1664 sedělo na jeho

hospodářství Ondřej Leixner. Také v dalším případě se setkáváme s chalupníky, po Jakubu Pautzenovi je zde zapsán Jiří Drexler, nedědil zde tedy otec po synovi. Stejně tak i v dalším případě, kdy na hospodářství Řehoře Dorna je k roku 1664 uveden Michael Glösler. Ani v dalších případech se nestalo, že by hospodářství po svém předkovi převzal syn. Neboť po Hansi Eichmannovi je ve třetím urbáři uveden Mates Rosenpflug, po Beneši Voigtovi Řehoř Hancek, po Kryštofu Leibnerovi Jakub Linek. Po Kryštofu Scheunpflugovi je ve III. oseckém urbáři uveden Martin Geyer, po Jiřím Drechslerovi Adam Püttner, po Jiřím Kohlovi Ondřej Lincke, po Valentinu Neukirchovi Hans Richter, místo Michaela Wendy je ve III. urbáři uveden Martin Krüner, místo chalupníka Františka Kellnera na tomto místě seděl Jiří Köhler, a poslední z hospodářských změn proběhla mezi Michaellem Drechslerem a Martinem Schneiderem. Jako poslední je v II. oseckém urbáři uveden Blažek Kahl, který je také posledním, koho lze počítat v této vsi mezi chalupníky.

Nyní tedy bude následovat tabulka zachycující tyto proměny.

Tab. č. 97: Změny v držbě pozemků vsi Háj podle II. a III. oseckého urbáře.

Rok 1625	Háj	Rok 1664
Beneš Dietterich		Jiří Walter
Michal Kindellman		Mattes Scheunpflug
Valentin Pätzelt		Hans Walter
Michael Kindellman		Kašpar Wiescher
Matthes Richter		Jakub Göpfert
Kryštof Köhler		Benedikt Pallin
Beneš Neubauer		Mattes Göpfert
Jiří Hoßman		Vít Clembt
Kateřina Scheunpflugová		Martin Kellner
Lorenz Scheunpflug		Michael Haaße
Tomáš Grinner		Hans Erler
Řehoř Stanček		Hans Geyer
Jiří Schindler		Hans Weckenbrodt
Jiří Richter		Mattes Richter
Ondřej Winckler		Anna Winklerová
Jiří Richter		
Jiří Zienler		Mattes Laube
Beneš Weckenbrodt		Hans Weckenbrodt
Tomáš Grinner		Mattes Richter
Ondřej Walter		Martin Eckerts
Jiří Geblin		Tomáš Püttner
Lukáš Weckenbrodt		Jiří Weckenbrodt
Jiří Geblin		Mattes Leixner
Mattes Leixner		Lukáš Weckenbrodt
Leonard Otto Erlacher		Hans Hesse
Jiří Klement		Andrein Göpferts
Kryštof Köhler		Kryštof Löster

Kašpar Haine		Johanes Hesse
Hanß Geyer		Jakub Klemme
Urban Scheunpflug		Ondřej Funek
Kryštof Dietterich		Salomon Šlös
Jiří Schindler		Michal Neuber
Jiří Klement		Jakub Klembt
Jiří Spitzin		Jakub Müller
Jakub Wolff		Jiří Richter
Kašpar Dorn		Kryštof Wolff
Hans Schlagenbaum		Ondřej Leibner
Jakub Pautzen		Jiří Drexler
Řehoř Dorn		Michael Glösler
Hanns Eichman		Mattes Rosenpflug
Beneš Voigt		Řehoř Stanček
Kryštof Leibner		Jakub Linek
Kryštof Scheunpflug		Martin Geyer
Jiří Drechsler		Adam Püttner
Jiří Kohl		Ondřej Lincke
Valentin Neukirch		Hans Richter
Michael Wenda		Martin Krüner
František Kellner		Jiří Köhler
Michael Drechsler		Martin Schneider
Blažek Kahl		

Z hlediska rodů, které sídlili v této obci na stejných hospodářstvích zjišťujeme, že takové rody zde byly tři, a sice Richterové, Wincklerové a Weckenbrodtové.

Hrdlovka

Hrdlovka je předposlední obcí, v níž se budeme zabývat hospodářskými změnami v rozmezí let 1625 – 1664. Pouze v jednom případě zde však došlo k tomu, že by po otci dědil syn.

Také v Hrdlovce bylo několik případů, kdy se některé statky dědily v rodové linii, s tímto případem se setkáváme hned u prvních dvou vesničanů, z nichž jeden byl zapsán v druhém a druhý ve třetím oseckém urbáři. Těmito dvěma muži jsou Matthes Glier a Kašpar Glier. Stejně tak v druhém případě je roku 1625 a také roku 1664 uveden Jiří Kimmelberger. Jednalo se však vzhledem k 39 letům mezi těmito urbáři nejspíše o dva muže, tedy otce a syna. Ve třetím případě však jsou uvedeni dva různí lidé, a sice Jiří Wißler v druhém a Jiří Richter v třetím urbáři. Ovšem dalším mužem zapsaným ve třetím oseckém urbáři je opět Mates Glyer, hospodářství po něm zdědil Hans Glier. Na pátém místě je ve druhém oseckém urbáři zapsán Jiří Schwartz, po němž hospodářství držel roku 1664 Adam Hannelt. Na dalším

statku byl roku 1625 uveden Beneš Krauß, šestnáct let po třicetileté válce zde ovšem podle zápisu ve třetím urbáři hospodařil Hans Haaße. V dalším zápisu se setkáváme s dalším členem rodu Glycerů, nikoli ale s Mattesem Glycerem, ale s Bártem Glycerem. Roku 1664 je na tomto místě uveden Bártel Fischer. Jako osmý je v II. urbáři v této vsi zapsán Michal Pachman, o téměř čtyřicet let později pak jeho půda náležela Kryštofu Schenckerovi. Další dvojici pak tvoří Mates Katz, po kterém hospodářství roku 1664 držel Tomáš Anders. Dále je v urbáři zapsán k roku 1625 Kryštof Grumblman, roku 1664 pak Lorenz Gründman. Pro podobnost obou příjmení je možné, že v druhém případě jde o zkomolený přepis. Jedná se však pouze o domněnku. Po Kryštofu Grumblmannovi následuje v II. oseckém urbáři Martin Hoffman, roku 1664 na jeho hospodářství seděl Michael Hernhart. Dalšími muži, kteří nám vyplývají z porovnání II. a III. urbáře jsou Lorentz Schmied a Adam Ditrich, nejednalo se ovšem o majitele hospodářství, ale domku. Stejně tak Michael Hofman, bratr Martina Hofmana, byl vlastníkem domu, roku 1664 pak je na jeho místě uveden Hans Schencker. S jeho příbuzným, Kryštofem Schenckerem jsme se také již setkali. Dále je v II. oseckém urbáři zapsán Jiří Ondřej, ve třetím urbáři pak na tomto hospodářství pracoval Bártel Reichel. Předposlední dvojici, která nám vzešla z porovnání II. a III. urbáře, tvořili Vít Weinoldt a Martin Anders. Poslední takovou dvojici pak byli Martin Schencker, tedy nejspíše otec Kryštofa Schenckera a Hanse Schenckera, nezapomínejme však, že mezi zapsáním těchto urbářů uběhly téměř čtyři desítky let, a Hans Aichler, kterým se také výčet osob žijících v Hrdlovce v roce 1664 uzavírá.

Dále budou tyto změny zobrazeny v tabulce.

Tab. č. 98: Pozemkové změny v obci Hrdlovka podle II. a III. oseckého urbáře

	Hrdlovka	
Rok 1625		Rok 1664
Matthes Glier		Kašpar Glier
Jiří Kimmelberger		Jiří Kimmelberger
Jiří Wißler		Jiří Richter
Matthes Glycer		Hans Glier
Jiří Schwartz		Adam Hannelt
Beneš Krauß		Hans Haaße
Barthel Glycer		Bártel Fischer
Michal Pachman		Kryštof Schencker
Mates Katz		Tomáš Anders
Kryštof Grumblmann		Lorenz Grundtman
Martin Hofman		Michael Hernhart
Lorentz Schmied		Adam Ditrich
Michael Hofman		Hans Schencker
Jiří Ondřej		Bártel Liebscher
Vít Weinoldt		Martin Anders
Martin Schencker		Hans Aichler

Také v případě vsi Hrdlovka se sestkáváme s rody, které se v obci vyskytovaly jak roku 1625, tak také roku 1664. Jedná se o rody Jedná se zde o tři rody, a sice o Gliery, Kimmelbergery a Grundtmanny.

Starý Osek

Stejně jako ve všech předchozích případech, i zde je jako poslední uvedena ves Starý Osek, kde ovšem nežilo ani roku 1625 ani roku 1664 mnoho obyvatel. Zaměříme se nyní na změny v držbě hospodářství v této obci.

První ze změn v držbě hospodářství se týkala Jakuba Erlera, uvedeného roku 1625, a Jakuba Heußlera, který je zde uveden roku 1664. Ve druhém případě se však již dostáváme k výše zmíněné hospodářské změně, kdy po Tomáši Müllerovi držel roku 1664 Kryštof Müller. Toto se však, jak již bylo výše zmíněno, nemělo opakovat. Jako další byl v II. oseckém urbáři zapsán Abraham Scherber, po čtyřiceti letech na tomto hospodářství zápis jmenuje Jiřího Linckeho, podobně také po Kašparu Lampovi je ve III. urbáři zapsán Hans Preüer, po Adamu Weckenbrodtovi Šimon Guth a po Kryštofu Krállovi Jiří Palm. Dalším vesničanem zapsaným v urbáři byl Jakub Püttner, po čtyřiceti letech na jeho hospodářství seděl Kašpar Mader. Předposledním mužem uvedeným v II. oseckém urbáři je Matyáš Sander, roku 1664 na jeho hospodářství seděl Michael Rösler. Jako poslední je v II. oseckém urbáři zapsán další člen rodu Millerů, tentokrát Kryštof Müller, tedy Tomášův bratr a strých Kryštofa Müllera mladšího. Na posledním hospodářství je pak jako poslední roku 1664 uveden Mark Lincke.

Také zde bude uvedena tabulka.

Tab. č. 99: Pozemkové změny v obci Starý Osek podle II. a III. oseckého urbáře

	Starý Osek	
Rok 1625		Rok 1664
Kryštof Erler		Jakub Heußler
Tomáš Müller		Kryštof Müller
Abraham Scherber		Jiří Lincke
Kašpar Lampa		Hanß Preüer
Adam Weckenbrodt		Šimon Guth
Kryštof Králl		Jiří Palm
Jakub Püttner		Kašpar Mader
Matyáš Sander		Michael Rösler
Kryštof Müller		Mark Lincke

V této vsi zde nebyl mezi těmito vesničany ani jeden, u něž by byl záznam, že se jednalo o chalupníka. Ovšem vyskytoval se zde jeden rod, který v obci sídlil jak roku 1625, tak též roku 1664, a sice Müllerové.

KAPITOLA IX.

OSECKÉ URBÁŘE A BERNÍ RULA

Předmluva ke kapitole IX.

Na předchozích stránkách byl uveden jak stručná historie oseckého kláštera a to až do počátků sedmnáctého století, tak také mnoho tabulek, které uváděly jednotlivé obyvatele. Následně pak byly mezi sebou porovnány I. a II. osecký urbář, II. urbář byl po náležitém uvedení porovnán s Berní rulou, která skutečně činí jedinečný pramen, a nakonec, poté, kdy byly do práce zahrnuty také tabulky, v nichž byli zapsáni obyvatelé jednotlivých zkoumaných vsí oseckého kláštera zapsaní ve III. z oseckých urbářů, byly tyto seznamy srovnány mezi sebou.

Nyní tedy, když máme k dispozici jak všechny tyto urbáře tak také vzájemná porovnávání těchto urbářů, bude logickým krokem zařadit tato srovnání do časové osy a porovnat je mezi sebou. Dostaneme tak obraz skladby obyvatelstva na tomto poměrně malém území v průběhu 61 let od roku 1603 včetně až do roku 1664. Nejprve si tedy v této kapitole shrneme poznatky takto získané. Dále je možno uvést některé klimatohistorické zajímavosti, které budou převzaty z publikace Velká kniha o klimatu zemí Koruny české. Ty zde samozřejmě nebudou uvedeny samoučelně, ale následně dojde k jejich vložení do zkoumané časové řady, což tehdejší realitu, která je víceméně vnímána z prizmatu probíhající třicetileté války, přestože jsme si zde zdůraznili, že třicetiletá válka v severních Čechách zuřila zejména v době po vpádu Sasů roku 1631 až do roku 1650, kdy odešli poslední Švédové, a tedy že ve dvacátých letech 17. století zde panoval mír, poněkud více přiblíží. Ale ani toto nebude úplným závěrem. Úplný závěr vytvoří podkapitolka nazvaná *Rody*, která se bude zabývat rody vyskytujícími se v těchto vsích v jednotlivých urbářích, jejich zániky či posuny.

Proto ale již neváhejme a pusťme se do další podkapitolky, která se bude zabývat srovnáními jednotlivých urbářů a Berní ruly. Následně pak bude právě tato podkapitolka obsahoval výsledky, které budou z výše zaznamenaného výzkumu vyplývat.

Osecké urbáře a Berní rula na časové ose

Protože již byly dříve v podkapitolách věnujících se jednotlivým urbářům uvedeny tabulky zachycující jednotlivé vesničany zaevidované v jednotlivých rocích, kdy byly urbáře a také samozřejmě Berní rula sepsány, nyní bude následovat tabulka shrnující počet vesničanů v jednotlivých obcích tak, jak to bylo možno získat z urbářů a Berní ruly, přičemž tato tabulka bude zachycovat počet vesničanů (v případě Hrobu měšťanů) v jednotlivých letech

Tab. č. 100: Celkový počet vesničanů v obcích oseckého kláštera v jednotlivých letech

	Celkový počet vesničanů v jednotlivých letech			
	1603	1625	1654	1664
Hrob	66-70	41-46	65	
Verneřice	25-26	22-26	18	24-26
Oldřichov	21-22	21	20	21-22
Jeníkov	20	21	19	17-19
Kocourkov	8	8	8	7-8
Hajniště	10	10	11	9-10
Křižanov	11	11	11	11
Domaslavice	11	10-12	10	10-12
Háj	46-49	42-49	44	45-47
Hrdlovka	16	15-16	16	16
Starý Osek	10	9	9	9

Z této tabulky pak vyplývá následující. Jednak je patrné, že v jednotlivých vsích došlo k úbytku či naopak nárůstu počtu vesničanů v různém čase. V Hrobu klesl počet měšťanů za prvních 22 let o 20-24 vesničanů, což byla jistě reakce na Bílou horu, kterou nekatolické stavy prohrály. A v Hrobě samozřejmě očekávali vesničané trest. Ovšem po třicetileté válce došlo naopak k zvýšení počtu obyvatel a to během války či spíše po ní. Přičemž tento počet obyvatel dosáhl počtu měšťanů z roku 1603. K roku 1664 pak schází údaje.

Naopak poměrně vyrovnaný se zdá počet obyvatel u obce Verneřice. K roku 1603 je zde rozmezí 25-26 vesničanů, roku 1625 se pak pohybujeme v rozmezí 22-26 vesničanů, tedy dochází k možnému úbytku, který mohl činit až 4 lidi. Tento pokles by snad bylo také možno připsat strachu z odplaty bělohorských vítězů. Po válce se zde vyskytovalo 18 lidí, tedy během války zde nastal pokles o 4-8 obyvatel, což je pochopitelně vysvětlitelné probíhající válkou. Ale již o deset let později došlo naopak k nárůstu počtu vesničanů, přibýlo jich 6-8, a ves se tedy vrátila k původnímu počtu obyvatel

Zcela jiný příběh skýtá podle tabulky ves Oldřichov u Duchcova, v níž žilo roku 1603 21-22 vesničanů. Pět let po Bílé hoře byl pořízen druhý osecký urbář, který evidoval 21 vesničanů, tedy možný úbytek, ale pouze o jednoho člověka. Také po třicetileté válce zde

došlo k poklesu, ovšem pouze o dalšího člověka, neboť zde podle Berní ruly žilo 20 vesničanů. Tedy opět pokles, ovšem vzhledem k malému úbytku se jednalo spíše o nehodu či přirozenou smrt. A k roku 1664 se opět dostáváme k rozmezí 21-22 obyvatel, tedy se jejich počet vrátil k číslu zapsanému zde k roku 1603.

Další obcí, k níž se nyní dostáváme, je Jeníkov, kde počátkem sedmnáctého století žilo 20 vesničanů, roku 1625 zde pak sídlilo 21 vesničanů, ovšem čtyři roky po odchodu švédských vojsk ze severních Čech je v Jeníkově evidováno 19 vesničanů, jednalo se tedy o mírný pokles. Roku 1664 zde žilo 17 – 19 lidí, což ovšem nelze blíže rozlišit, protože se zde ve dvou případech objevují stejná jména, a proto nelze zcela jednoznačně říci, zda zde úbytek obyvatel pokračoval, či zda jejich počet zůstal konstantní.

Po Jeníkově následuje ve výčtu obcí Kocourkov, který se těší opravdu vzácné homogenitě v počtu obyvatel, neboť jak na počátku 17. století, tak také roku 1625, stejně jako roku 1654 zde bylo evidováno 8 vesničanů. Roku 1664 je zde pak taktéž 8 mužů, ovšem jelikož se jedno jméno vyskytuje dvakrát, nemáme jistotu, že se nejedná o jednoho člověka, který vlastnil dvě hospodářství. Pro tento rok je zde tedy zaznamenáno rozpětí 7-8 vesničanů. Jak moc se Kocourkov proměnil z hlediska těchto jedinců, kolik z nich se přitom v jednotlivých urbářích objevuje v jednotlivých dobách nově, na to bude brán zřetel v jiné části této podkapitoly. Nyní se věnujme další vsi.

Touto vsí je Hajniště, které mělo k roku 1603 celkem 10 obyvatel. Stejný počet je zaznamenán také k roku 1625. Ovšem právě u této vsi se setkáváme s paradoxem, neboť k roku 1654 je zde evidováno 11 vesničanů. Tedy nárůst (!) počtu vesničanů. Pravda, pouze o jednoho člověka, ovšem jedná se jednoznačně o nárůst, který by však bylo možno vysvětlit prostou natalitou. Roku 1664 se však počet obyvatel opět klesá k číslu 10. Ovšem také v tomto případě se k roku 1664 vyskytují zde lidé, jejichž jméno se zde vyskytuje několikrát. Proto je rozpětí stanoveno na 9-10.

U následující vesnice, Křižanova, se setkáváme s obzvláštní konstantností v počtu obyvatel Nejprve zjišťujeme, že mezi lety 1603 a 1625 se počet vesničanů nezměnil. Tento počet zůstal konstantní též šest let po válce, neboť k roku 1654 je v Křižanově evidováno 11 vesničanů, a taktéž o deset let později je jejich počet opět 11. Zde tedy zůstal počet obyvatel konstantní a to navzdory probíhající válce a utrpení, které s sebou přinesla, což je přinejmenším velice pozoruhodné.

Za Křižanovem následuje v tabulce ves Domaslavice. V ní k roku 1603 žilo 11 vesničanů, k roku 1625 však již nemáme takovou jistotu proto je zde uvedeno rozmezí 10-12 vesničanů. Mohlo tedy dojít jak k nárůstu, tak úbytku obyvatelstva, ovšem pravděpodobně

přirozenou cestou. A ačkoli jsme se dosud setkali s poklesem počtu obyvatel, a setkáváme se s ním k roku 1654 i zde, tento pokles zde byl větší, než v ostatních vesnicích. Neboť roku 1654 zde žilo 9 vesničanů, tedy mohlo dojít jak k přirozenému úbytku, tak také úbytku zapříčiněnému válkou. Avšak k roku 1664 počet vesničanů v této obci opět narostl o jednoho muže, čili se zvýšil na rozmezí z roku 1625, tedy na 10-12 vesničanů.

Další vesnicí je Háj, u něž je k roku 1603 zapsáno rozpětí 46-49 vesničanů, neboť i zde se vyskytuje opět problém s opakujícími se jmény, k roku 1625 se počet obyvatel této vsi změnil pouze do jisté míry, neboť zde bylo evidováno 42-49 vesničanů. Ovšem podobně jako v Domaslavicích a Verneřicích i zde dochází po třicetileté válce k úbytku počtu obyvatel, a to na 41. Z původního počtu se tedy jedná o pokles, který by byl v menší obci jistě znatelný, zde ovšem pravděpodobně nijak podstatněji dosavadní strukturu vsi nenarušil. Ta si jistě prošla válkou, přinejmenším jednou, a to roku 1639, byla vypálena, avšak na počtu vesničanů se tato skutečnost příliš neprojevila. Alespoň z tabulky lze takto usuzovat. Počet obyvatel obce se znovu začal zvyšovat již roku 1664, kdy lze v Háji napočítat celkem 47 jedinců, pokud nebudeme brát v potaz možnost, že někteří mohli již tehdy držet dvě hospodářství a být tak zapsáni dvakrát. Takové případy se vyskytují též zde, a jsou tři, dostáváme se tak opět k dalšímu rozmezí, toto činí 45 – 48 vesničanů v této obci.

Předposlední vesnicí, kterou se zabývá tato práce, je Hrdlovka. Také ta se vyznačuje určitou konstantností, neboť stejně jako v případě Kocourkova, ani zde se počet vesničanů příliš neměnil, ba dokonce byl povětšinou konstantní, což je vzhledem k neutěšené době přinejmenším podivuhodné. Ovšem jak k roku 1603, tak též roku 1654 a 1664 je zde zapsáno 16 vesničanů, roku 1625 pak je zde rozpětí 15 -16 vesničanů. .

U poslední ze vsí, které se budeme věnovat, se poněkud pozastavíme. Její název je Starý Osek, ovšem slůvko Starý je zde jen z toho důvodu, že roku 1656 začal vznikat Nový Osek, řemeslnická osada pracující a vyrábějící pro klášter. Dotkla se však tato skutečnost obyvatel Starého Oseka? Z této tabulky se to nezdá pravděpodobné, jelikož počet vesničanů je zde k roku 1603 vyjádřen číslem 10, k letům 1625, 1654 a 1664 pak 9. Jedná se tedy o mírný pokles počtu vesničanů bydlících ve vsi, který však nevypovídá nic o možném úpadku.

Při shrnutí výše nastíněných výsledků zjišťujeme, že k největšímu úbytku počtu obyvatelstva zde došlo v Hrobě, a to v době, kdy vládl relativní mír. Pravdou ovšem je, že právě Hrob mohl očekávat pomstu ze strany arcibiskupa Lohelia. Ten ovšem zemřel roku 1622 ve věku úctyhodných třiasedmdesáti let a jeho nástupce Hrobské nijak výrazněji nepotrestal. Přesto dochází k emigraci a Hrob ztrácí zhruba 20-24 svých měšťanů. Uvažovat o úbytku počtu vesničanů můžeme též v obcích Verneřice, Oldřichov u Duchcova, Háj

Domaslavice, Hrdlovka, a Starý Osek ve všech těchto případech s jedinou výjimkou, kterou je Starý Osek, je ovšem sporný. Naopak v Domaslavicích mohlo stejně tak dojít k mírnému nárůstu počtu obyvatel. K jednoznačnému nárůstu počtu vesničanů pak došlo v Jeníkově. Ve všech ostatních vesnicích, kterými se zde zabýváme, zůstal počet obyvatel stejný jako v roce 1603, přestože vesnice se samozřejmě generačně obměnily. Tomuto faktu se ovšem budeme věnovat jinde.

Období mezi sepsáním II. oseckého urbáře a Berní rulou trvalo 29 let, přičemž přinejmenším 18 let bylo vyplněno válkou. Jaké byly osudy vybraných vsí oseckého kláštera během této doby? V případě Hrobu vzrostl počet měšťanů o 19-24 a jejich počet se tak vyrovnal počtu z roku 1603. Jaké však proběhly změny v ostatních obcích? Druhou obcí, která následuje v tabulce, jsou Verneřice, zde zaznamenáváme úbytek v počtu vesničanů ve zkoumaném období o 4-8 vesničanů. Takový výrazný úbytek je třeba přičíst na vrub probíhající válce, přestože vyloučit nelze ani vlnu či spíše několik emigračních vln nekatolíků směřujících do Saska. Pokud by se jednalo o více emigračních vln, byl by ovšem úbytek obyvatelstva pravděpodobně vyšší, přestože nemůžeme pominout ani možnost, že někteří z emigrantů se později vrátili a změnili víru (několik hrobských toto skutečně udělalo koncem dvacátých let sedmnáctého století).

Další vesnice, v nichž dochází v daném období k úbytku počtu vesničanů, jsou Jeníkov, kde jejich počet klesl z 21 na 19, a Oldřichov u Duchcova, kde se zmenšil z 21 na 20, oba tyto úbytky lze tedy vysvětlit přirozenou cestou, tedy úmrtností. V Domaslavicích a Háji bylo roku 1654 napočítáno 10 a 41 vesničanů, první z hodnot se však pohybují v rozmezí stanoveném v II. oseckém urbáři a tak není možno mluvit ani o poklesu, ale ani o nárůstu počtu obyvatel. V druhém případě pak dochází k úbytku počtu obyvatel, nelze však jednoznačně říci, jak velkému.

Ze sledovaných obcí oseckého kláštera pak Kocourkov, Křižanov a Starý Osek mají stejný počet obyvatel jak v II. oseckém urbáři, tak také roku 1654. Zejména u Křižanova a Starého Oseku je toto číslo dosti zarážející, neboť v jejich případě jednoznačně víme o tom, že se jich dotkly válečné běsy. S podobným fenoménem se setkáváme také v obci Hrdlovka, kde však mohlo dojít také k možnému nárůstu počtu vesničanů.

K jednoznačnému nárůstu počtu vesničanů pak došlo v tomto období ve vsi Hajniště, kde se ovšem tento počet zvedl pouze o jednoho vesničana, tedy nijak významně. Tento stav lze přičíst přirozenému dospění mladších jedinců.

Nyní se zaměříme na desetiletí 1654 – 1664.

Při zkoumání období 1654 – 1664 zjišťujeme, že ve většině zkoumaných obcí došlo k nárůstu počtu vesničanů. Verneřice se po této stránce již stabilizovaly, neboť počet evidovaných vesničanů se pohybuje v rozmezí 24-26 vesničanů, situace se zde tedy vrátila k normálnímu stavu. K dalšímu nárůstu počtu obyvatel během těchto deseti let došlo v případě Oldřichova u Duchcova, kde počet vesničanů dosáhl počtu obyvatel v roce 1603, tedy se vrátil do rozmezí 21 – 22 vesničanů. K nárůstu, a velkému, počtu obyvatel došlo také v obcích Háj, kde se ovšem tento nárůst pohyboval v rozmezí 4-6 vesničanů. V případě Domaslavic pak k nárůstu počtu obyvatel rovněž došlo, a sice do hodnot z roku 1625, tedy k rozmezí 10-12 vesničanů. V Křižanově, Hrdlovce a Starém Oseku zůstal počet obyvatel konstantní. V případě Hrdlovky pak došlo pouze k malému výkyvu v roce 1625, který však nelze pouze z urbářů jednoznačně prokázat. U Křižanova pak zjišťujeme, že zde po celé sledované období žilo 11 vesničanů, přestože můžeme jednoznačně prokázat, že právě bezprostřední okolí této obce bylo terčem saských a zejména švédských útoků.

O úbytku v tomto sledovaném desetiletí tak můžeme uvažovat jednoznačně pouze v případě vesnice Hajniště, kde počet obyvatel spadá do rozmezí 9 – 10, a dále v Jeníkově a Kocourkově, kde jsou stanovena rozmezí 17-19 vesničanů pro první, a 7-8 vesničanů pro druhou obec. Vzhledem k stavu počtu obyvatel tak můžeme mluvit pouze o možném úbytku, pokud pak k němu došlo, lze jej přičíst na vrub přirozené úmrtnosti.

Nyní se ještě zaměříme na celé sledované období. Podle výše uvedené tabulky zjišťujeme, že k celkovému jednoznačnému úbytku obyvatel těchto vsí došlo pouze v Jeníkově, kde počet obyvatel oproti roku 1603 k roku 1664 klesl o 1, a Starém Oseku, kdy jedna stavba sloužila jako škola, protože pak počet evidovaných vesničanů již roku 1625 klesl z 10 na 9, přičemž se dále udržoval, a to i po válce, na této hodnotě. Možný úbytek počtu obyvatel, nikoliv tedy jednoznačně prokázaný, lze zaznamenat v Hrobu, Verneřicích, Jeníkově, Kocourkově, Hajništi, a Háji, ovšem vždy se zde oproti výchozímu stavu, tedy roku 1603, jednalo k roku 1664 o rozdíl zahrnující 1-2 osoby.

Další skupinu tvoří obce, které v tomto časovém období měly konstantní počet vesničanů jak v roce 1603, tak také roku 1664. Ze sledovaných vsí jsou jimi Křižanov a Hrdlovka, přičemž je pozoruhodné, že obě se nachází přímo v oblasti, kterou Švédi roku 1639 vypálili, a válečné běsnění jistě tyto obce zažily již předtím. Třetí obcí, kterou je nutno počítat ke dvěma předchozím je Oldřichov u Duchcova.

Dále následují obce, v nichž došlo k možnému nárůstu počtu obyvatel, zde se přitom setkáváme s jedinou obcí, a sice s Domaslavicemi, zde došlo k možnému nárůstu o 1-2 osoby.

Jak je tedy patrné z výše uvedeného textu, v dané oblasti, v níž v podstatě začala třicetiletá válka, došlo k výraznějšímu úbytku počtu vesničanů ještě před vpádem Švédů, a sice pouze v Hrobě. Uvažovat bychom mohli také o obcích Verneřice a Háj, ovšem v jejich případě tento úbytek nelze jednoznačně prokázat. V rozmezí let 1629 – 1654 pak dochází k výraznějšímu úbytku pouze u Verneřic, v případě Hrobu naopak sledujeme nárůst počtu obyvatel, v ostatních případech je zaznamenán úbytek 1-2 vesničané. K roku 1664 se pak počet vesničanů ve všech sledovaných obcích vrací k původním hodnotám z roku 1603, v některých případech je tato hodnota sice menší, ale takový stav lze přičíst na vrub přirozené úmrtnosti.

Migrace

Na základě oseckých urbářů jsme došli k určitým poněkud překvapivým skutečnostem týkajícím se lidnatosti jednotlivých obcí oseckého kláštera. Došli jsme k závěru, že ani po Bílé hoře, ani během třicetileté války nebyla většina těchto vsí významněji válkou zasažena, pokud se tedy týká počtu obyvatelstva jednotlivých vsí. V případě Hrobu, který byl ale smeten, došlo ovšem dokonce k nárůstu počtu obyvatel. Tento nárůst se ovšem musel udát v období 1641 – 1654 či spíše 1648 – 1654. Výše evidovaná čísla zjištěná z tabulek ovšem představu ničivé války vyvracejí alespoň pro zkoumanou oblast. Jednoduchý život to tehdy jistě nebyl, ale nelze mluvit ani o definitivní zkáze. Sám jsem si však položil otázku, jak velký je podíl migrace na zalidnění jednotlivých vsí. Tento fakt lze zjistit, a také mu bude věnována tato podkapitola, ovšem bude zahrnovat vesničany, kteří se v obci v daném období objevují nově, nebude tedy přihlédnuto k důvodům či vazbám, proč do těchto vsí noví jedinci přicházeli. Zohledněním tohoto prvku bude korigován počet vesnic, v nichž skutečně i za války existoval mír, jenž se odrazil na pozvolném nárůstu (či úbytku) počtu vesničanů. Opět zde tedy na konci vystoupí faktor probíhající války, která byla tehdejší denní realitou a jejíž vliv byl předchozím zjištěním poněkud zeslaben.

Nyní tedy budou následovat tabulky zahrnující počet migrantů v daném časovém období.

Tab. č. 100: Podíl migrantů na skladbě jednotlivých vsí

	Podíl migrantů na skladbě jednotlivých vsí								
	1625			1654			1664		
	Domáci	migranti	Migranti (%) ¹⁾	Domáci	Migranti	Migranti (%) ¹⁾	Domáci	migranti	Migranti (%) ¹⁾
Hrob	39	7	15	17	48	74			
CELKEM	46			65					

Verneřice	15	7	32	10	8	44	16	10	38
CELKEM	22			18			26		
Oldřichov	6	15	71	6	14	70	9	13	59
CELKEM	21			20			22		
Jeníkov	6	15	71	4	15	79	10	9	47
CELKEM	21			19			19		
Kocourkov	1	7	88	4	4	50	7	1	13
CELKEM	8			8			8		
Hajniště	7	3	30	2	9	82	3	7	70
CELKEM	10			11			10		
Křižanov	4	7	64	6	5	45	8	3	27
CELKEM	11			11			11		
Domaslovice	9	3	25	8	2	20	9	2	18
CELKEM	12			10			11		
Háj	29	19	40	13	28	68	20	27	57
CELKEM	48			41			47		
Hrdlovka	6	10	63	8	8	50	10	5	31
CELKEM	16			16			16		
Starý Osek	3	6	67	2	7	78	7	2	22
CELKEM	9			9			9		

1) Jednotlivé hodnoty jsou zaokrouhleny, v případě Kocourkova tak docházíme po sečtení procent, jednalo se totiž o identickou situaci, akorát v obráceném stavu, docházíme k číslu 101,

Výše uvedená tabulka tedy znázorňuje podíl lidí, kteří do jednékaždé vsi přišli v jednotlivých dobách, jejichž mezníky stanovily urbáře a Berní rula. Z tabulky je patrné několik pozoruhodných skutečností. Roku 1625 byl tento podíl nejvyšší v Kocourkově, kde činil 88%. Následují vsi, které leží asi kilometr od sebe, Oldřichov u Duchcova a Jeníkov, jak napovídá celý název jedné z nich, obě se nachází nedaleko Duchcova. Podíl migrace na složení jejich obyvatelstva činí v obou případech 71%. Za nimi se umístil Starý Osek, v němž činila míra migrace 67% na složení obyvatelstva této obce, následuje Křižanov s 64% a za ním Hrdlovka s 63%. Hrdlovka je také poslední vsí, v níž podíl migrace na složení vesnického obyvatelstva přesahoval 50%. Dále totiž následuje Háj se 40%, Verneřice, v nichž podíl migrace na skladbě vesničanů tvoří 32%, ještě o dvě procenta méně roku 1625 dosahovala ves Hajniště. Poměrně málo, pouze 25%, činila míra migrace v Domaslavicích. Ovšem zdaleka nejmenší podíl zde vykazovalo městečko Hrob, neboť podíl těch, kteří přišli do městečka nově, byl k roku 1625 pouhých 15%. Současně také víme, že mnoho měšťanů zaměnilo Čechy za Sasko a emigrovalo. Tím se tedy snížil počet obyvatel ze 66-70 na 41-46. Tato skutečnost ovšem ukazuje na fakt, že skutečně pravověrných luteránů bylo v Hrobu poměrně málo, většina z nich po Bílé hoře tedy konvertovala ke katolické víře. Situace se však

v nadcházejících dobách měla změnit a poměrně dobře tyto změny odráží i vysoký stupeň migrace do těchto klášterních vsí.

Nejvyšší podíl migrace podle II. oseckého urbáře a Berní ruly přitom zaznamenáváme v obcích, kde byl její podíl předtím poměrně nízký. S největším podílem je první k roku 1654 obec Hajniště, v níž podíl migrace před 29 lety činil 30%. Nyní to však bylo 82%. Jako druhý se umístil Jeníkov, v němž podíl migrace na složení obyvatelstva obce stoupl z původních 71% na 79%! Se 78% se za ním umístil Starý Osek, kde tedy podíl migrace taktéž stoupl. V tomto případě o více než deset procent. Hned za Starým Osekem se umístil Hrob, kde podíl migrace taktéž stoupl, a to ze 17 na 74%! Teprve potom následoval Oldřichov u Duchcova, podíl míry migrace na složení obyvatelstva zde klesl z 71 na 70%. Poslední ze sledovaných obcí, v níž podíl migrace na složení obyvatelstva obce přesáhl 50% byl Háj, kde tato hodnota činila 68%. Přesně 50% dosáhla míra migrace v obcích Kocourkov a Hrdlovka. O pět procent méně pak činila v případě vsi Křižanov. Za Křižanovem pak následovaly Verneřice se 44%. Nejmenší míra migrace pak byla pro období 1625 – 1654 v Domaslavicích, kde činila pouze 20%, tedy čtyřikrát méně než v Hajništi.

Deset let po sepsání Berní ruly byl sepsán III. osecký urbář a podle výše migrace, kterou se zde zabýváme, se na prvním místě umístila obec Hajniště, v níž byla migrace zastoupena 70%. Oproti dřívějšku tedy klesla, ale i tak byla stále nejvyšší u všech sledovaných vsí. Na pomyslném druhém místě se umístil Oldřichov u Duchcova, u nějž dosud míra migrace ani v jednom případě neklesla pod sedmdesát procent. Čtrnáct let po odchodu švédských vojsk však její velikost činila 59%, čili ještě stále přesahovala 50%. O dvě procenta menší pak byla hodnota míry migrace na složení obyvatelstva jednotlivých vsí v případě obce Háj. Padesátiprocentnímu podílu migrace na složení obyvatelstva jednotlivých vsí se nejvíce blížil nedaleko Duchcova ležící Jeníkov. Míra podílu vesničanů, kteří do obce přišli v rozmezí let 1654 – 1664 je 47%. Za Jeníkovem se s 38% umístila obec Verneřice. V Hrdlovce se podíleli migranti na složení vesnické společnosti 31 procenty, v Křižanově pak pouze 27% a v případě Starého Oseku pak pouze 22%, tedy mírně více než jednou pětinou obyvatel této vsi. Tradičně nízká míra migrace na složení obyvatelstva je patrná u obce Domaslavice, kde činila roku 1625 25%, roku 1654 pak pouze 20% a v roce 1664 ještě méně, pouhých 18%. Ale ani tento velmi nízký podíl migrace na složení vesnického obyvatelstva nebyla tou nejmenší zaznamenanou hodnotou. Tou vůbec nejmenší mírou podílu migrace obyvatelstva na složení vesničanů jednotlivých vsí bylo 13% u vesnice Kocourkov. Jedná se o vůbec nejnižší podíl v celé této tabulce a je také pozoruhodné, že tato vesnice ze všech

zkoumaných drží též primát v případě největší míry podílu obyvatelstva na složení vesničanů jednotlivých vsí, a sice roku 1625, kdy zde tato migrace činila celých 88%.

Nyní se tedy budeme věnovat jednotlivým vsím na základě dosažené míry migrace obyvatelstva na složení vesničanů jednotlivých vsí, podle čehož stanovíme, jak moc mohla být jedna každá obec postižena. Míra migrace totiž vypovídá do určité míry o tom, jaké byly v dané obci podmínky k živobytí, přestože její výše sama může být ovlivňována též jinými faktory.

V případě městečka Hrob schází údaje z roku 1664 a tedy máme k dispozici pouze dva údaje, a to z roku 1625 a z roku 1654. V prvním případě činí míra migrace pouze 15%, což je ovšem způsobeno převážně tím, že někteří Hrobští již v té době emigrovali. Jiní samozřejmě konvertovali a do městečka mnoho cizinců po Bílé hoře jistě nepřicházelo, neboť právě na Hrobu ulpěl cejch viníka, který mohl očekávat trest. Ten sice přišel, ale až roku 1626, proto zde k němu není přihlédnuto.

Po válce však byla situace naprosto jiná. Hrob byl v období let 1625 -1654 jistě dvakrát vypálen, a to v letech 1632 Sasy a 1634 Švédy, roku 1639 se sice o vypálení Hrobu již nemluví, ale městečko samo stálo na práhu vlastní existence. Víme totiž jen o čtrnácti původních domech, které válku přečkaly. Všechny ostatní byly postaveny v rozmezí let 1639 - 1654. Po této katastrofě sem samozřejmě přišli i noví lidé, kteří ony nové domy vystavěli a žili v nich. Jejich podíl na celkovém složení městečka činil 74%

Naopak nedaleko ležící ves Verneřice nestihl zdaleka tak tragický osud, přestože i ona byla roku 1639 vypálena. Podíl migrace ve Verneřicích roku 1625 činil 32%, tedy téměř jednu třetinu, po válce pochopitelně stoupl, jak bylo lze předpokládat, a to na 44%. Roku 1664 klesl na 39%, což je ovšem míra vyšší než před saským vpádem. V případě Oldřichova u Duchcova byla zde zaznamenaná migrace vysoká již před saským vpádem po Bílé hoře. Roku 1625 činila 71% a roku 1654 pak klesla jen mírně na 70%. K roku 1664 nastal pokles migrace na 57%. Z těchto tří sídel byl tedy válkou nejvíce postižen Hrob, v němž před saským vpádem nedosahovala migrace ani 20%, kdežto po válce přesahovala 70%! Tento fakt jednoznačně vypovídá o nestabilitě. Naopak u nedaleko se nacházejících Verneřic míra migrace nikdy nepřekročila 50% a život v této vsi se tedy jevil bezpečnější než třeba právě v Hrobu. Migrace byla podle tabulky naopak vysoká v případě Oldřichova u Duchcova, kde před saským vpádem mírně přesahovala 70% a v roce sepsání Berní ruly klesla právě na tuto hodnotu. Počet vesničanů, jak bylo možno předpokládat, poklesl. Úbytek byl tedy ještě zřejmější a byl kompenzován příchodem nových lidí, kteří ovšem sem přechali odjinud. Podíl míry migrace na složení obyvatelstva vsi byl vysoký také roku 1664, kdy sice již klesl pod

70%, nikoli však pod 50%, neboť činil 57%. Také v Jeníkově došlo po válce k úbytku počtu vesničanů, klesl z 21 na 19, tedy nijak dramaticky. Avšak míra migrace na složení obyvatelstva Jeníkova byla velmi vysoká, činila 71% roku 1625 a 79% roku 1654. Po dalších deseti letech však míra migrace klesla mírně pod polovinu, neboť činila 47%. Z této řady je možno usuzovat, že Jeníkov nebyl v době války vesnicí, kde by bylo jednoduché žít, ovšem tento stav se po válce zmírnil a obec se poměrně dobře stabilizovala, přestože míra migrace zde dosahovala v ohledu na jiné vsi, kterým se budeme věnovat dále, poměrně vysokých hodnot.

Další obcí byl Kocourkov. Zde se jak roku 1625, tak také v roce 1654 nacházelo osm zaznamenaných vesničanů. K roku 1664 se pak dostáváme k rozmezí 7-8 vesničanů. Ovšem míra migrace v této vsi byla v jednotlivých obdobích různá. Roku 1625 činila 88%, což je, jak již bylo zmíněno výše, vůbec nejvýše ze všech sledovaných obcí, roku 1654 tato míra činila přesně 50% a v roce 1664 pouze 13%, což je naopak nejmenší zjištěná hodnota této míry, která byla zaznamenána. Svědčí mimochodem o zjevném zklidnění situace v této obci.

Následující obcí je Hajniště, v němž k roku 1625 žilo 10 vesničanů, roku 1654 11 vesničanů a o deset let později se dostáváme k rozmezí 9-10 vesničanů. Podíl migrace zde byl k roku 1625 30%, šest let po válce ovšem 82%, což svědčí o poničení vsi během války, přitom ale tato obec nepatří mezi ty, které byly roku 1639 vypáleny, v následujícím desetiletí však došlo k určité stabilizaci, která ovšem nebyla roku 1664 zdaleka dokončena a naopak pokračovala. Míra migrace toho roku totiž klesla na 70%.

Křižanov si z tohoto hlediska vedl poněkud jinak, neboť zde roku 1625 žilo 11 lidí, stejný počet zde byl naměřen také v letech 1654 a 1664. Z 11 lidí žijících zde roku 1625 sem však plných 64%, čili 7, přišlo v období mezi roky 1603 a 1625. Ani Křižanov se za války nevyhnul plundrování a vypálení roku 1639. Ovšem na počtu obyvatelstva tento fakt mnoho nezměnil, neboť počet vesničanů zde zůstal konstantní. A pouze 5 z 11 z nich se v obci objevuje nově! Podíl migrace tedy činil 45% a po deseti letech se ještě snížil na 27%, tedy méně než třetinu. Evidovaných vesničanů bylo opět 11, přičemž pouze 3 z nich do obce v rozmezí let 1654 – 1664 přišli a usadili se zde. Tato čísla svědčí pro skutečnost, že ač byl roku 1625 Křižanov obcí s velkým podílem migrace, přičemž závažným se tehdejší Křižanovským jevil fakt, že Hrob byl sousedící vsí, s níž Křižanov pomalu ale jistě splýval, stabilizovala se tato obec postupem doby stále více, a to jak za třicetileté války, což je podivuhodné hlavně proto, že Křižanov musel projít stejnými peripetemiemi jako Hrob, tak zejména po ní.

Tento další odstavec bude věnován Domaslavicím, obci, v níž míra migrace nikdy nepřesáhla 25%, tohoto čísla dosáhla hned v roce 1625. Tehdy zde žilo 12 evidovaných vesničanů, z nichž pouze tři do obce přišli a usadili se zde. Devět ostatních pocházelo z rodů, které se v Domaslavicích vyskytovaly již dříve. K roku 1654 počet vesničanů v této obci klesl na 10, přitom míra migrace zde činila pouze 20%. V posledním roce, kdy máme zapsán jak počet vesničanů, tak i velikost míry migrace, je rok 1664, kdy se opět dostáváme k rozpětí 10-12 vesničanů, z nichž 9 bylo „domácích“ a míra migrace tak činila pouhých 18%.

V Háji, který ve výčtu vsí následuje, byl vývoj jiný. K roku 1625 zde míra migrace na složení vesnického obyvatelstva tvořila celých 39%, po válce však, také vlivem vypálení vsi Švédy roku 1639, vzrostl podíl migrace na složení obyvatelstva na 68%, tedy se téměř zdvojnásobil. Roku 1664 činil plných 57%. Tento mírný pokles svědčí o pozvolném zklidňování situace.

Posledními dvěma vesnicemi jsou Hrdlovka a Starý Osek. U první z nich se setkáváme s tím, že zde míra migrace postupně klesala, roku 1625 tvořila 63%, roku 1654 činila rovných 50% a roku 1664 pak 31%. Během sledované doby tak klesala v čase z hodnoty těsně pod dvěma třetinami na hodnotu těsně pod jednu třetinu. Tyto hodnoty míry migrace svědčí o skutečnosti, že Hrdlovky se válečné události skutečně dotkly, ovšem klesající míra migrace svědčila o postupném zklidňování poměrů.

V případě Starého Oseka činila míra migrace roku 1625 67%, tedy více než dvě třetiny, což je ale pochopitelné, neboť právě zde sídlil osecký klášter a vesnice tak nezůstala ušetřena vnějších zásahů. Po válce však tato hodnota ještě stoupla na 78%. Překročila tedy $\frac{3}{4}$, což je vzhledem k předtím proběhnuvší válce taktéž pochopitelné. V roce 1664 již měla pouze 22%ní podíl na složení obyvatelstva obce, což vypovídá o poválečné stabilizaci.

Nyní byla tedy již uvedena čísla, ke kterým jsem dospěl po provedených výpočtech, přičemž je zřejmé, že podíl migrace na složení vesnického obyvatelstva byl v různých vesnicích různě velký. tedy tyto výsledky získané pro jednotlivá období shrnu do ucelené řady, a zjistíme tak, jak moc se migrace promítla do složení obyvatelstva těchto klášterních vsí v rozmezí zahrnuté doby.

Nyní bude následovat tabulka zabývající se migrací obyvatelstva a jeho vlivu na složení vesničanů žijících v jednotlivých vsích během jednašedesáti let 17. století.

Tab.č. 102: Vliv migrace na složení obyvatelstva vsí na oseckém klášterství

	VLIV MIGRACE NA SLOŽENÍ OBYVATELSTVA VSÍ NA OSECKÉM KLÁŠTERSTVÍ
--	---

	Počet vesničanů dle urbářů a Berní ruly				Míra migrace na složení obyvatelstva vsi		
	1603	1625	1654	1664	I. - II. urbář (v%)	II. urbář – BR (v%)	BR – III. urbář (v%)
Hrob	70-66	41-46	65		15	74	
Verneřice	25-26	24-26	18	24-26	32	44	38
Oldřichov	21-22	20	19	21	71	70	57
Jeníkov	20	21	19	19-17	71	79	47
Kocourkov	8	8	8	7-8	87	50	13
Hajniště	10	10	11	9-10	30	82	70
Křižanov	11	11	11	11	64	45	27
Domaslavice	12	12	10	10-12	25	20	18
Háj	46-48	42-48	41	45-47	39	68	57
Hrdlovka	16	15-16	16	16	63	50	31
Starý Osek	10	9	9	9	67	78	22

Tato tabulka, jak již bylo naznačeno výše, v podstatě jen shrnuje dosavadní výsledky získané k tomuto problému. Je patrné, že s výjimkou Hrobu byl ve všech ostatních obcích počet obyvatel víceméně konstantní či se odchýloval v rozmezí jednotlivých období pouze o 1-2 vesničany, jedinou větší výjimkou jsou vsi Háj a Verneřice. Až na tyto dvě vsi a samozřejmě Hrob bychom mohly jednotlivé výkyvy v počtu obyvatel připsat na vrub přirozeným generačním změnám. Přitom však víme, že např. Křižanov byl vypálen v roce 1639. V jeho případě však podíl migrace činí „pouze“ 45%. Stejně tak počet vesničanů v Hrdlovce kolísá, ale po roce 1639, kdy byla vesnice prokazatelně vypálena, se z hlediska lidského potenciálu obměnila „pouze“ z 50%.

Ve všech sledovaných obcích v poválečných letech míra migrace klesá oproti stavu dosaženému v roce 1654. Tato skutečnost svědčí o mírovém vývoji po roce 1654. Největší pokles přitom zaznamenávají obce s převážně konstantním počtem obyvatelstva, tedy Kocourkov, kde zaznamenaný pokles byl 37%, Jeníkov, kde míra migrace klesla během deseti let o 32%, Hrdlovka, kde pokles činil 19%. Přitom ale daleko největší pokles byl zaznamenan v daném období nastal ve Starém Oseku, kde činil plných 56%.

Nakonec lze tedy konstatovat, že na poměrně stabilním počtu vesničanů žijících v jednotlivých obcích, měla podíl, a nikoli malý, protože jak je patrné, před vpádem Sasů v roce 1631 neklesla pod 20% (jedinou výjimkou byl Hrob, který ovšem jako městečko měl oproti vesnicím svá určitá specifika) vnitřní migrace vesnického obyvatelstva. Ovšem pak daleko více než počet vesničanů v jednotlivých vsích během této doby právě migrace vypovídá o hrůzách, které s sebou přinesla válka. Zaměřili jsme se hlavně na dobu po vpádu Sasů, ale z tabulky vyplývá, že napětí ve společnosti bylo patrné již dříve. Svou roli zde samozřejmě sehrálo jak stavovské povstání (domnívám se, že pro vesničany by v důsledku žádné

podstatnější změny nepřineslo ani v případě, že by dopadlo úspěšně), tak Bílá hora a samozřejmě také nemoci a různé epidemie, které se tehdy vyskytovaly. A samozřejmě také migrace jako taková.

KAPITOLA X.

MOŽNÉ PŘÍČINY MIGRACE

Předmluva ke kapitole X.

Tato kapitola se bude týkat dalších možných příčin migrace té doby, zejména tedy poukáže na některé rizikové faktory, jako syfilis a jiné nemoci, které samozřejmě mohly migraci obyvatelstva také podnítit. Dále se tato kapitola bude věnovat rodům a zejména tzv. „*domácím*“ rodům, tj. rodům, které i přes bolesti doby setrvaly z různých příčin na místě po celé sledované období.

Společnost v první polovině 17. století

Podkapitola, kterou nyní otvírám, se bude zabývat společností na prahu 17. století, jak již hlásá její název, zejména se zde zaměřím na přírodní podmínky.

Většina blíže známých prací, které se zabývají ranněnovověkou společností, tehdejším způsobem života této společnosti, se zajímá hlavně o složku, k níž existuje nejvíce písemně zaznamenaných informací, tedy o šlechtu. Dřívější práce zase naopak měly sklon líčit postavení poddaných jako velice špatné, neboť tito lidé trpěli pod jhem svých pánů. Nebudeme ovšem posuzovat, zda tomu tak skutečně bylo. Název této podkapitoly zní Společnost na prahu 17. století a tou se právě budeme zabývat. Zejména tedy riziky, jímž byli vystaveni převážně vesničané.

Na přelomu 16. a 17. století byla některá hornická městečka povýšena na královská hornická města, čímž se v jejich postavení ovšem příliš nezměnilo. Jednalo se např. o Hrob a Horu Svaté Kateřiny. Toto povýšení mělo vést k vytěžení většího množství kovů, z nichž byly raženy mince. Nedostatkem oběživa totiž země trpěla přinejmenším od 80. let 16. století. Tato městečka však měla oproti jiným městům a městečkům a taktéž oproti vsím značnou nevýhodu v tom, že trpěla nedostatkem potravin, neboť v těchto městečkách se zemědělství věnoval jen málokdo či nikdo (Hrob), a tak musely být potraviny do těchto hornických sídel dováženy. Přitom mějme ovšem na paměti, že tehdy byla společnost ryze agrární, zemědělstvím se zabývalo 85-90% obyvatel. Zemědělci samozřejmě používali ke své činnosti nástroje, které měly dřevěné násady, ovšem jejich další části byly kovové. Proto potřebovali mít v dosahu kováře (v Hrobu je skutečně po třicetileté válce 1 doložen). Tehdejší způsob obhospodařování půdy samozřejmě nepřinášel takové výnosy jako dnes. Záleželo také na tom, jaký bude rok. Např. rok 1603 byl velmi teplý a žně začaly již na konci června. Naopak v letech 1608, 1620/1621, 1635 a zejména v letech 1646/1647 a 1658 byly velice tuhé mrazy, nejtvrďší zima 17. století však uhodila roku 1659, kdy mrazem praskala kůra na stromech, roku 1639 vypukla neúroda a s ní mor, v letech 1622 – 1624 a např. také 1640 byla velmi nízká úroda obilovin, vysoká úroda obilí byla naopak v letech 1649, 1654, 1656 a 1657.¹⁾

V letech 1625, ale hlavně 1648 a 1661 se v Českém království objevila hejna sarančat a sežrala úrodu. V letech 1631 a 1633 byl tak nízký stav vody v řekách, že kvůli tomu nemohly mlýny mlít, roku 1635 naopak byla natolik drsná zima, že mlýny nemohly pracovat, hluboké studny zamrzaly a rybníky promrzaly až ke dnu.

Kromě těchto nesnází na vesničany doléhaly také různé nemoci, jako chřipka, angína a jiné. Konkrétně k roku 1639 se zde vyskytl mor, jak již bylo uvedeno výše. Tehdy na tyto nemoci pochopitelně neexistovaly léky, země byla navíc po většinu námi sledované doby ve válce, zejména od roku 1631. Další metlou byly černé neštovice, nemoc, která v případě vypuknutí kosila lidi rovnou po tisících.

Udělejme si tedy z těchto údajů časovou osu. Rok 1603 byl velmi teplý a žně začaly již koncem června, roku 1608 však přinesl tuhé mrazy, silná zima panovala v letech 1620/1621, v letech 1622-1624 byla nízká úroda obilovin. Tato neúroda nepostihla zřejmě jenom České království, neboť roku 1625 se zde objevila hejna sarančat a to, co zemědělci vypěstovali, sežrala. V letech 1631 a 1633 byl tak nízký stav vody v řekách, že mlýny nemohly mlít a tedy semlít mouku, což nastiňuje, že přišel hladomor. V roce 1635 uhodila natolik drsná zima, že i hluboké studny zamrzaly, rybníky promrzaly až ke dnu a mlýny tedy nemohly pracovat. Roku 1639 vypukla neúroda a mor. Následujícího roku pak byla jen velmi malá úroda obilovin. Další tuhá zima přišla v rozmezí let 1646/1647, následujícího roku přišla veliká invaze sarančat, která opět sežrala co mohla. V roce 1649 však byla velmi vysoká úroda obilovin, hojné roky byly taktéž 1654, 1656 a 1657. V roce 1658 však přišla velmi tuhá zima, následujícího roku je zaznamenána vůbec nejtvrďší zima v 17. století, kdy mrazem praskala kůra na stromech, roku 1661 se pak znovu objevila v Českém království mocná hejna sarančat.

Navíc, řečeno moderně, ekonomika byla v troskách, neboť již před válkou, ale zejména v jejím průběhu, se do země, hlavně do příhraničních oblastí, přestože nejen tam, dostalo množství cizích měn. Jejich hodnota byla uměle snižována panovnickými nařízeními, aby tak byla zvýhodněna domácí měna.

Dalším problémem, který zde byl již přinejmenším v dobách Přemysla Otakara II., byla nadměrná konzumace piva. Pivo totiž v minulosti nesloužilo jenom k pití, ale také k jídlu. Již koncem šedesátých let 20. století byly vypracovány studie zabývající se pitím piva na Mostecku²⁾, v nichž bylo vypočteno, že na jednu rodinu připadalo denně 5 litrů piva. To ale bylo, a je to v těchto studiích také zmíněno, velice málo, protože rodinu tvořili tehdy jen rodiče a děti, kterých bylo často více, ale také děvečky a nádeníci, kteří všichni pivo pili a též jedli. Onen výpočet 5 litrů piva na den pro rodinu je brán jako spodní mez ve spotřebě piva na den. Takové časté užívání piva tedy časem vedlo k problémům spojeným s alkoholem, opilstvím, z toho plynoucímu domácímu násilí a též k nemocem jater.

Nad všemi nepříjemnostmi a neduhy doby však čněla jedna nemoc, jejíž moc vrhala temný stín na celé toto období, a přestože si to ne zcela jednoznačně uvědomujeme, právě ona

choroba ovlivnila společnost zřejmě klíčově. Jednalo se o luesi, jejíž známější název je příjice. Nejznámější pojmenování je ovšem syfilis. Syfilidou onemocněli již námořníci Kolumbovy první výpravy, stalo se tak v prosinci 1492 na Haity, kde si členové lodi Santa Maria dopřáli pohlavní styk s domorodými ženami při slavnosti, které byly domorodé ženy přítomny, a jež byla uspořádána tamějšími náčelníky na počest Kolumba a jeho druhů. Příjice je pohlavní choroba, přičemž její přenos je možný v podstatě třemi způsoby. Kontaktem s krví syfilitika, tedy zejména pohlavním aktem, ovšem také z neomytých přístrojů, a sklenic, které byly předtím užívány syfilitikem, a pak také ve válečných podmínkách, zde výhradně při užívání společného záchodu. Příjice se může do těla člověka dostat též kontaktem přes kůži, ovšem jedině v případě, že je tato velice zeslabena.

Luese má celkem 4 fáze, každá z nich je velice nakažlivá, první se projevuje tzv. měkkým vředem, šankrem. Ten i v případě, že není léčen, mizí po osmi týdnech a zůstane po něm jenom malá jizvička. Ovšem jak bylo poznamenáno výše, každá ze 4 fází luese je velmi nakažlivá, tedy i tato první fáze. V případě příjice se totiž jednalo o pohlavní chorobu, která se do Evropy měla teprve dostat. A to právě na palubách lodí Pinta a Niña, skryta v krvi námořníků vydešených měkkými vředy. Tyto vředy ale vymizely v únoru 1493, boží trest, za který byly jistě považovány, tak pominul. Výprava, kterou nyní činily dvě lodě (Santa Maria o Vánocích 1492 ztroskotala na Hispaniole (dnes Haity) a Kolumbus nechal z jejího dřeva postavit sídlo La Navidad – Vánoce, která byla osídlena 38 muži posádky Santa Marie), se vrátila do španělského přístavu Palos 15. března 1493 s velkou slávou. Tehdy již byli námořníci, kteří v sobě měli tuto nemoc, v druhém stádiu syfilidy a byli tak pro své okolí velice nebezpeční. Což oni samozřejmě nevěděli. Následně byla informace o objevu nové pevniny, oznámena do Říma a to prostřednictvím vyslanců, kteří se však plavili se stejnými námořníky, kteří sloužili na lodích Pinta a Niña. Tito se takto dostali do Říma, kde si užívali v tamních veřejných domech. Také římské prostitutky samozřejmě ihned onemocněly, a protože tuto nemoc získaly od španělských námořníků, začalo se jí říkat „španělská“. Španělská nemoc se však šířila i po souši, o čemž svědčí skutečnost, že ještě v 15. století se objevila v Čechách. Obrany proti ní nebylo. S příjicí mohl žít člověk 30, ale také třeba jenom 5 let, než dospěla do konečného stádia. A tím bylo často již třetí stádium. Vzhledem k tehdejší úrovni hygieny choroba zabíjela spíše v kratším časovém intervalu, který se však lišil případ od případu.

Do širšího povědomí lidí se ale tato nemoc dostala až po roce 1525, kdy francouzský král František I. se svým vojskem vyplenil Řím, a protože dobyvatelé měli právo na vše, samozřejmě také znásilňovali Římanky. Římanky často nakažené syfilidou od svých mužů,

kteří se jí téměř výhradně nakazili v místních hampejzech. A právě v Římě byla tato armáda rozpuštěna, aby František I. nemusel financovat její návrat zpět do vlasti. Armáda vítězů se tak přes noc změnila v armádu syfilitiků, kteří se rozutekli do celého světa. Samozřejmě že to, co následovalo, bylo chápáno jako boží trest. Jako rána seslaná bohem na hříšné lidstvo, církevní kruhy samozřejmě hlásaly, že možnost vykoupení je pouze a jedině v příklonu ke katolické víře. Ale nemoc vyšla přitom z města, v němž sídlil papež, tedy hlava katolické církve. Takový argument zase sloužil protestantům. Jistěže je třeba se přiklonit k Bohu, nikoli ovšem ke katolické, ale luteránské (či kalvinistické) víře. Ti, kteří toto hlásali, tvrdili, že nikde jinde spása není. V tom se nemýlili. Spása je jedině v příklonu k Bohu. Ale spása nebyla ani tam! Protože spása před touto nemocí, tak jak si ji představovali lidé této doby, prostě neexistovala.

V 17. století musela již být společnost luesí zcela zachvácená. To jistě byla již krátce po roce 1525, ale tato choroba se v dalších letech velmi rozšířila a podléhali jí stále další a další lidé. Nakazit se přitom mohl opravdu kdokoliv. A lék neexistoval. Navíc s příchodem třicetileté války luese v tělech vojáků dorazila i tam, kde se dříve nevyskytovala, zasáhla i oblasti, které byly dříve nedotčeny. Paradoxně mohly příjici zastavit jedině tuhé zimy a neúrodná léta. Ta se nedotkla sice nemoci jako takové, ale často si vyžádala mnoho lidských obětí, v nichž tato nemoc mohla sídlit.

Jak je tedy patrné, nebyl tehdejší život nijak zvláště jednoduchý. Závisel na mnoha faktorech, které nebylo možno ovlivnit, protože to prostě nebylo v tehdejších možnostech člověka. Jedinec byl naopak přespříliš zranitelný a přespříliš vystavený nejrůznějším svízelmům a změnám.

Další důvody migrace

Touto podkapitolkou se opět vracíme ke vsím oseckého kláštera, poněkud se zde ještě dotkneme problému vnitřní migrace ve sledovaném období.

K dalším důvodům poměrně vysoké migrace náležely kromě důvodů hledání práce u sedláků v okolních vsích také láska, nenávist, příbuzenské svazky, dobrodružná povaha atd... V případě příbuzenských svazků se tak mohlo ve všech případech přitom jednat o členy stejné rodiny, jejíž jméno se ale změnilo proto, že muž, který je uveden v prvním urbáři měl pouze dceru, ta se vdala a změnila tak jméno. Či bylo také možné, že dotyčný měl syna, ten ale šel na službu do jiné vsi, tam se zamiloval, vzal si sedlákovu dceru a v dalším urbáři tak je na statku uvedeno jeho jméno. Přičemž na rodný statek se už pochopitelně nevrátil. Přestože

tedy tento jev pomíjíme, snižuje právě on význam migrace v tom smyslu, že ne vždy muselo docházet k tomu, že pokud se např. v prvním a druhém urbáři vyskytují jiná jména na jednom statku, pak se jednalo o rodově nespřízněné jedince. Tento fakt ovšem samotnou migraci nepopírá a vlastně ani nesnižuje, jenom ji ukazuje v příslušných parametrech, zároveň však varuje před zjednodušeným přijímáním názoru, že změnou jména původní majitelé odešli. To bylo samozřejmě možné, nikoli však zřejmě tak časté.

Přesto se ale i zde můžeme setkat se skutečností, že na daném území v určité vsi se během sledované doby vyskytovalo několik určitých rodů během celé této doby. Právě této problematice bude věnována následující podkapitola.

„Domácí“ rody

Tuto podkapitolu jsem nazval „domácí“ rody, přičemž ovšem slovo *domácí* je dáno do uvozovek. Je tomu tak proto, že setrvání na místě u těchto rodů nemuselo být nutně jejich zásluhou, může se jednat stejně dobře o výraz holé skutečnosti, že totiž členové dotyčné rodiny neměli kam jinam jít. Anebo prostě nikam nechodili z toho důvodu, že válka, která zuřila kolem, jejich ves právě v daný okamžik nezasáhla. Nyní se budeme těmto rodům věnovat, čímž mám na mysli to, že je budu vyhledávat v jednotlivých obcích. Tedy zde budou nyní následovat tabulky, které zachytí příjmení vesničanů zapsaných v jednotlivých obcích v letech 1603, 1625, 1654 a 1664.

Tab.č. 103: Rody zachycené v Hrobu podle I. a II. oseckého urbáře a Berní ruly

Hrob		
1603	1625	1654
<i>Schmidt</i>	<i>Schmidt</i>	<i>Šmíd – pustý</i>
<i>Dreisigk</i>	<i>Dreisigk</i>	<i>Dreysinger</i>
Bundschuh		
Friderich		
Beheimbová		
Rechenberger		
Funek		
Eirman		
Langer	Langer	
<i>Hosman</i>	<i>Hoßmann</i>	<i>Hoßman</i>
Harer		
Lehman		Lehman
Walter		Walter
Ulmann		Ulmen
Fritsch	Fritsch	
Aphenbryer	Aphenbryer	

<i>Fischer</i>	<i>Fischer</i>	<i>Fischer</i>
<i>Baumgart</i>	<i>Baumgart</i>	<i>Bamgarten</i>
Gotshich	Patschih	
Lagler	Lageler	
Häbel	Haben	
Rudigeová	Rudig	
<i>Kerner</i>	<i>Körner</i>	<i>Kerner</i>
Treder	Meder	
<i>Schneider</i>	<i>Schneider</i>	<i>Šneider</i>
<i>Blesner</i>	<i>Blesner</i>	<i>Pleßner</i>
<i>Rudloff</i>	<i>Rudolf</i>	<i>Rudlowský, Rudolf</i>
Geyer	Geyer	
<i>Müller</i>	<i>Müller</i>	<i>Miller</i>
<i>Haußman</i>	<i>Haman</i>	<i>Haßmanowský-pustý</i>
<i>Noßwitz</i>	<i>Noßwitz</i>	<i>Nosticz</i>
Gunder	Günter	
Herklotz	Herklotz	
Gässigh	Gässigh	
Lindener		
<i>Meyer</i>	<i>Mayer</i>	<i>Mayer – pustý</i>
Meltzer	Mezen	
Groman		
Litman		
<i>Glyer</i>	<i>Glyer</i>	<i>Klyerowský</i>
Trenckner		
Jeckel		
Lange	Lang	
Satler		Satler
Richter		Rychter
Schuster		
Ronner		
	Thyrman	
	Lindener	
	Glazenová	
	Loße	Lose
	Kahl	
	Dietterich	
		Ehrlich
		Strmenský
		Čech
		Kašpar
		Engermayer
		Freyndt
		Nitz
		Stey
		Gruberová
		Kratschel
		Rulek
		Lybscher
		Pfundt
		Style

		Šykovský
		Hofman
		Winter
		Rytssell
		Teyschel
		Teyffel
		Deysel
		Streitl
		Zimmerman
		Raab
		Behm
		Kytmerowský
		Fitelčerowský
		Knererowský
		Neyberowský
		Karas
		Reychl
		Bártl
		Kheller
		Grunth
		Zelycher
		Kyczelowský
		Erlar
		Gesyg
		Denprycht
		Geyslar sirotek
		Byttnerowský

V městečku Hrob se vyskytuje celkem 14 různých příjmení, tedy 14 rodů, které se zde vyskytovaly jak roku 1603, tak také 1625 a taktéž roku 1654, kdy byla sepsána Berní rula. Jedná se o rody Schmidtů, Dreisigků, Hořmany, Fischery, Baumgartery, Kernery, Schneidery, Hařmany, Nostitze, Rudolffy, Müllery a posledním z těchto rodů jsou Glyerové. Pokud si připomeneme, že v roce 1654 stálo v Hrobě pouze 14 domů, které byly původní, čili byly již postaveny roku 1603 a unikly zkáze, kterou s sebou přinesla válka, docházíme tak k názoru, že tyto domy patřily jistě každý jednomu rodu. Generální rejstříky Berní ruly však u tří z těchto čtrnácti rodů uvádějí ono osudné slovíčko „pustý“, čili nám tyto rody vypadávají a celkový počet rodů a tedy i obyvatelných domů nám tak klesá o tři, tedy na číslo jedenáct. Těmito rody jsou Schmidtové, Hařmanové a Meyerové.

Verneřice

První vsí, s níž se v urbářích setkáváme jsou Verneřice, kterým se budeme věnovat v následující tabulce zachycující rody vyskytující se v této vsi ležící nedaleko městečka Hrob, po celé sledované období.

Tab. č.104: Rody zachycené ve Verneřicích podle I..II a III. oseckého urbáře a Berní ruly

Verneřice			
1603	1625	1654	1664
<i>Schubert</i>	<i>Schubert</i>	<i>Schubert</i>	<i>Schubert</i>
<i>Fischer</i>	<i>Fischer</i>	<i>Fischer</i>	<i>Fischer</i>
<i>Geppert</i>	<i>Göpfert</i>	<i>Kepfert</i>	<i>Göpfert</i>
Fischer	Fischer	Fischer	
<i>Ditterich</i>	<i>Ditterich</i>	<i>Dytrich</i>	<i>Ditterich</i>
Geyer	Geyer		Geyer
<i>Trčka</i>	<i>Trčka</i>	<i>Trčka</i>	<i>Trčka</i>
Turek			
Friderich	Friderich		Friderich
Kästner			
Bundschuh			
Jeckel			
Dreisigk	Dreisigk		Dreisigk
Hoffman			
Geysler			
Henne	Henne	Henne	
Pester			
Zeiner	Zeiner		Zenier
Klimprů			
<i>Schmidt</i>	<i>Schmidt</i>	<i>Schmidt</i>	<i>Šmíd</i>
	Erlar		Erlar
	Kindelman		Kindelman
	Noswitz		Noswitz
	Pirner	Pirner	Pirner
	Schwartz	Schwartz	Schwartz
		Freyndt	
		Walterovská	
		Pfundt	
		Miller	
		Rychter	
		Straubel	
			Kenn

Z tabulky je patrné, že zde bylo celkem 6 rodů, které se v této obci vyskytovaly jak roku 1603, tak také roku 1625, roku 1654 a 1664. Zde šlo o rody Schubertů, Fischerů, Geppertů, Ditterichů, Trčků a posledním rodem jsou Schmidti. Jak je zřejmé, právě na členech těchto rodů závisela existence obce po roce 1639, kdy bezpečně víme, že byly Verneřice vypáleny. Je také třeba dodat, že ač bezpečně víme o vypálení této vsi, k roku 1654 zde není veden nikdo jako pustý.

Oldřichov u Duchcova

Třetí obcí, kterou se budeme zabývat, je stejně jako ve všech předchozích případech Oldřichov u Duchcova. Nyní tedy bude následovat tabulka zabývající se rody v této vesnici..

Tab. č.105: Rody zaznamenané v Oldřichově u DUCHcova podle I., II. a III. oseckého urbáře a Berní ruly

Oldřichov u Duchcova			
1603	1625	1654	1664
Rudolf	Rudolf		Rudolf
Schmid			Schmid
Geyer			
Schneider			
Gletzsch			
Schwartz			
Herklotz - Ondřej			
Grell	Gräll		
Rupprecht			
Beyer			
Beer			
Doberitz	Dobritzer		
Lewe			
Lose			Loße
Jeckel			
Pelmann			
Müller	Müller		Müller
Krahl			
	Bittner		
	Ditterich		
	Fischer		
	Jebavý		
	Kemp		
	Kirchner		
	Köller		
	Postner		
	Sander	Sander	Sander
	Schuberth	Suberth	Schubert
	Stang		
	Strobel		
	Walter	Walter	
	Zacklin		
		Puß	Busse
		Kinderman	
		Jiří	Jiří
		Pirner	
		Richter	
		Picze	

		Lyman	Lichman
		Hene	
		Khonden	
		Bockh	Bockh
		Hoßmann	Hossman
		Gütler	
			Hudler
			Gepffert
			Katten
			Batzelt
			Vusch
			Pelten
			Kastner
			Kiester

Z tabulky je zřejmé, že na rozdíl od obou předchozích případů se zde nevyskytoval ani jeden rod, který by zde byl zaznamenán po celou dobu od roku 1603 do 1664. Nebudeme se tedy Oldřichovu u Duchcova již dále věnovat a zaměříme se na další vesnici, kterou je Jeníkov.

Jeníkov

Jelikož další obcí, k níž se ve výčtu dostáváme, je Jeníkov, bude zde následovat tabulka zabývající se „domácími“ rody vyskytujícími se v této vsi.

Tab. č.106: Rody zaznamenané v obci Jeníkov podle I., II. a III. oseckého urbáře a Berní ruly

Jeníkov			
1603	1625	1654	1664
Schell			
Jeckel			
Fischer			
Schmit		Schmidt	
Kirchner			
Weinolt			
Seiffert			
Shehorz			
<i>Kall</i>	<i>Kral</i>	<i>Kral</i>	<i>Krahl</i>
Dornn			
Teicher			
Zeller	Zeller		
Asman	Axman		
Pelman			
Schwartz			
Loße	Lose	Lose	
Glöckner			

Richter	Richter	Rychter	
Walter		Walter	Walter
	Ulis		
	Eichman		
	Ditterich		
	Kellbel		
	Herklotz		
	Tinhorn		
	Breyer	Geyer	Geyer
	Fischer		
	Kilka		
	Hoden		
	Jungnickel		Jungnickel
	Kriner		
	Klemme	Klimpl	Klimpel
		Erlerová	
		Junek	
		Steinbach	
		Lyme	
		Erloher	
		Rylek	
		Hülle	Hálla
		Kostner	
		Rudolf	Rudolff
		Frybl	
		Tük	
			Lihman
			Erlacher
			Eihorn
			Aichler
			Achter
			Perner
			Grosmann
			Ereber

Přestože tedy Jeníkov z hlediska počtu vesničanů vykazoval poměrnou stabilitu, je patrné, že migrace v této vsi byla rozhodujícím faktorem, neboť jak je zřejmé z tabulky, vyskytoval se zde jediný rod, a sice Králové, kteří jsou v urbářích zapsáni v různých písemných podobách.

Kocourkov

Dále následuje tabulka věnující se rodům vyskytujícím se v Kocourkově během jednotlivých let, k nimž byly pořízeny soupisy obyvatel zde v těch letech žijících.

Tab. č.107: Rody zaznamenané v obci Kocourkov podle I., II., III. oseckého urbáře a Berní ruly

Kocourkov			
1603	1625	1654	1664
Kall			
Gemeiner			
Klimpel			
Liebischer	Liebscher		
Eckert			
Schnabel			
Zpels			
Hennel			
	Haux		
	Fischer	Rybář	Fiescher
	Erlers	Erler	Erler
	Řehoř		
	Gebhard		
	Güttner		
		Bittner	
		Walter	Walter
		Lyman	Lichman
		Kron	
		Rylk	
			Püttner
			Grosmen

Stejně jako v případě Oldřichova u Duchcova se ani zde nevyskytuje, jak je patrné z tabulky, jediný rod, který by v Jeníkově byl jak v roce 1603, tak také v ostatních v tabulce uvedených letech. A přestože počet vesničanů je zde během sledované doby poměrně stabilní, je patrné, že v obci se nevyskytovaly rody, které by zde sídlily déle. S výjimkou dvou rodů, jednalo se o rody Fischerů a Erlerů, jejichž zástupci se však na obci objevili teprve roku 1625.

Hajniště

V oseckých urbářích stejně jako v Berní ruli jsou uvedeny obce oseckého kláštera podle určitého klíče, kterého se budeme držet i nyní. Proto další obcí, které se budeme věnovat, je Hajniště. Také ta bude mít svou tabulku, která bude zachycovat rody sídlící zde v letech 1603, 1625, 1654 a 1664.

Tab.č. 108: Rody zaznamenané v obci Hajniště podle I., II. a III. oseckého urbáře a Berní ruly

Hajniště			
1603	1625	1654	1664
Richter	Richter		Richter
Liehmann			Lichman

Kochin	Kochin		
Rudolff			
Kastner			
Loße	Lose	Lose	
Andres			
	Kahl		
	Stang		
		Herden	
		Bittner	
		Helbig	Helbig
		Lybscher	Liebscherová
		Geysler	Geyslar
		Šeynpflug	
		Walter	
		Fišerová	
			Trčka
			Grosmann
			Püttner
			Müller

Z tabulky je zřejmé, že ani zde se nevyskytoval žádný rod, který by bylo možno označit jako „domácí“, tedy, že by se zde mužští příslušníci tohoto rodu vyskytovali po celé sledované období. Nejdéle je zde uveden rod Lošeů, jenž je uveden jak roku 1603, tak také o dvaadvacet let později, a také v roce 1654. Nikoli ovšem již o dalších deset let později. Naopak z tabulky je patrné, že zde byl dosti značný podíl migrace na složení obyvatelstva.

Křižanov

Jaká byla situace v Křižanově, vesnici sousedící s městečkem Hrob, která se posléze stala takřka jeho součástí, zachycuje následující tabulka.

Tab.č. 109: Rody zaznamenané v obci Křižanov podle I.,II. a III. oseckého urbáře a Berní ruly

Křižanov			
1603	1625	1654	1664
Klemm			
Rudolf	Rudolf	Rudolfová	
Göppert			
Jeckel			
Henigh			
Gromann			
Funek			
Aschenbrier	Aschenbrüer		
Litman			

Fischer		Fyšer	Fiescher
	Patze		
	Lester		
	Dietterich	Dytrych	Dittrich
	Nitsche	Nitsch	
	Reichel	Reychl	Reichel
	Schubart	Šuberth	Schubert
	Liebscher	Lybšer	Liebscher
		Güntzl	
		Lose	Loše
			Wiesner
			Wezsche
			Grosman, Grosmen

Bohužel ani v tomto případě se nevyskytuje žádný rod, který by zde sídlil po celé sledované období, poměrně časté jsou zde však rody, které se v obci vyskytovaly trvale od roku 1625 až do roku 1664, a to přesto, že v kraji probíhala po většinu této doby válka. V takovém případě se jedná o rody Reichelů, Dietterichů, Schubertů, a Liebscherů, kromě nich se ve vsi vyskytoval také rod Rudolfů, který je zde doložen na rozdíl od všech výše uvedených rodů již roku 1603, roku 1654 je zde však tento rod uveden naposled.

Domaslavice

Následující tabulka se bude zabývat rody, které se během sledovaného období vyskytovaly v obci Domaslavice.

Tab. č. 110: Rody zaznamenané v obci Domaslavice podle I., II. a III. oseckého urbáře a Berní ruly

Domaslavice			
1603	1625	1654	1664
<i>Geppert</i>	<i>Göppert</i>	<i>Geprt</i>	<i>Göppert</i>
<i>Schneider</i>	<i>Schneider</i>	<i>Šneyder</i>	<i>Schneider –chalupník</i>
Jindřich			
Sander			
Klausnitzer			
<i>Ditterich</i>	<i>Dietterich</i>	<i>Dytrych</i>	<i>Ditrich</i>
Klippel			
Kinderman			Kinderman
Stang	Stange		
Wendin	Wendin		
	Loše		
	Prey		

	Zencker		
		Kyndtman	
		Krejčí	
		Rudolff	Rudolff
			Lützin

V případě této obce zjišťujeme, že se zde na rozdíl od většiny předchozích vesnic skutečně vyskytovalo několik rodů, které můžeme označit jako „domácí“, což do jisté míry vypovídá o poměrné stabilitě. Na rozdíl od několika předešlých vsí, zde je mír mimo jiné doložen také touto skutečností, že se v obci vyskytují v daném časovém období hned tři „domácí“ rody. Jedná se zde o rody Geppertů, Schneiderů a Dietterichů. Z těchto tří je tedy zejména poslední ze jmenovaných rodů v každém urbáři uveden pod jiným tvarem. Z hlediska „pustých“ je takto označen Kryštof Dytrich, ovšem v Domaslavicích se kromě tohoto jména vyskytovali také mlynář Pavel Dytrich, sedlák Ondřej Dytrich a chalupník Tomáš Dytrich. Jak je patrné, tento rod zde byl poměrně značně zastoupen a jeho členové stáli na různých stupních společenského žebříčku. .

Háj

Ve výčtu obcí, s nimiž operuje tato práce, jsme se dostali až k obci Háj, tedy k nejlidnatější vsi v bezprostřední blízkosti oseckého kláštera. Již jsme se zabývali počtem vesničanů v této obci, stejně jako ve všech ostatních obcích, a nyní se tedy zaměříme na jednotlivé rody, které se zde v průběhu jednašedesáti let vyskytovaly trvale. Abychom však byli schopni toto zaznamenat, je třeba uvést další tabulku, která se bude tentokrát týkat vesnice Háj.

Tab.č. 111: Rody zaznamenané v obci Háj podle I., II. a III. oseckého urbáře a Berní ruly

Háj			
1603	1625	1654	1664
Ditterich	Dietterich		
Kindelman	Kindelman		
Baumgart			
Hosmann	Hoßman		
Neuber		Neyber	Neüber
<i>Kelner</i>	<i>Kelner</i>	<i>Kötner</i>	<i>Kellner</i>
Grimmer	Grinner		
Noßwitz			
Bretwitzová			

Rinchwitz			
Weckenbrodt	Weckenbrodt		Weckenbrodt
Grans			
Gerber			
Gäbel	Geblin		
Walter	Walter	Melther	Walter
Dorn	Dorn	Donerovská	
Winckler	Winckler	Winckler	Wincklerovská
Keler			
Richter	Richter	Richter-pustý	Richter
Horn			
Grindig			
Panter			
Francek			
Schlagebaum	Schlagebaum		
Pautzen	Pautzen		
Wolff			
Lichmann		Lyhman	
Scheunpflug	Scheunpflug	Šenpflug	Scheunpflug
Beek		Pekovská	
Käll	Kahl		Pall
Neukirch	Neukirch		
Wenda	Wenda		
Libischer			
	Pätzelt		
	Köhler	Köhler	Kohler
	Neubauer		
	Stanček		
	Schindler		
	Zienler		
	Klement	Klement	
	Erlacher		
	Haine		
	Geyer	Geyer	Geyer
	Spitz		
	Eichman	Eichhorn	
	Voigt		
	Leibner		Leibner
	Drechsler		Drexler
	Kohl		
		Werkh	
		Hes	
		Kroner	Krüner
		Šwarcová	Schwarcz
		Gepfrt	Göppfert
		Frankh	
		Meibrecht	
		Günter	
		Löster	Löster
		Brausse	
		Šnábel	

		Miller	Müler
		Zylcher	
		Lypner	
		Hanka	
		Lynek	Linek
		Laube	Laube
		Infrek	
		Bischi	
		Gelner	
		Ekert	Eckert
		Ehrlich	
		Homovská	
		Hannelovská	
		Litmerovská	
			Wiescher
			Schneyder
			Erlar
			Haaße
			Elembt
			Püttner
			Funck
			Šlöß
			Glösler
			Hancek
			Roseunpflug

Přestože se tedy jedná o ves s největším počtem vesničanů, pokud tedy nezahrnujeme Hrob, v Háji byl počet rodů, které by bylo lze označit jako „domácí“ poměrně nízký. Jednalo se totiž pouze o čtyři rody, což je sice počet, který by v menších vsích vypovídal o poměrné stabilitě, nicméně zde, kde počet obyvatel nikdy neklesl pod 40, toto číslo vypovídá o značně nestabilním vývoji. Navíc je nutno toto číslo ještě snížit o „pusté“. A opravdu se zde jeden takový rod nachází, jedná se o rod Richterů. Mezi „domácí“ rody tak můžeme počítat pouze rody Kelnerů, Walterů a Winklerů. Takový výsledek samozřejmě odpovídá všemu výše uvedenému, které se týkalo této obce.

Hrdlovka

Hrdlovka je předposlední vsí, kterou se zabývá tato práce. Stejně jako ve všech předchozích případech, také zde bude následovat tabulka, která zachytí jednotlivá příjmení tak, jak jsou uvedena v jednotlivých urbářích a v Berní rule, na základě čehož pak bude jednoduché stanovit, kolik „domácích“ rodů sídlilo právě v této vesnici. .

Tab. č. 112: Rody zaznamenané v obci Hrdlovka podle I., II. a III. osekého urbáře a Berní ruly

Hrdlovka			
1603	1625	1654	1664
<i>Glicer</i>	<i>Glier</i>	<i>Glier</i>	<i>Glier</i>
<i>Kimmelberger</i>	<i>Kimmelberger</i>	<i>Knilberger</i>	<i>Kimmelberger</i>
Wißler	Wißler	Wißlerová	
Koch			
Richter		Rychter	Richter
Zimmermann			
Tirman von Rollenstein			
Behäimb			
Dorn			
Turner			
Hirtsch			
<i>Andersch</i>	<i>Andersch</i>	<i>Andersch</i>	<i>Andersch</i>
Seifert			
<i>Scherber</i>	<i>Schencker</i>	<i>Šenker</i>	<i>Schenckher</i>
	Schwartz		
	Krauß		
	Pachman		
	Katz		
	Grumblman		Grundtman
	Hofman		
	Schmied		
	Weinoldt		
		Harnel	Hannelt
		Bernhardt	
		Hemb	
		Loße	
		Fischer	Fischer
		Rostel	
			Eichler
			Haaße
			Hernhart
			Ditrich
			Reichel

Z tabulky lze jednoduše zjistit, že se v Hrdlovce vyskytovaly celkem čtyři „domácí“ rody, tedy podobný počet jako v Háji. Na rozdíl od Háje však bylo rodů v této obci dohromady za celé sledované období 14 a bylo by tedy možno usuzovat, že zde byl poměrný klid. Tak tomu ale, jak víme, nebylo, o čemž svědčí poměrně vysoká míra migrace, která zejména roku 1625 dosahovala téměř dvou třetin, aby po válce klesla přesně na polovinu a dále se pak snižovala na 31% roku 1664.

Starý Osek

Ves, s níž se setkáváme nyní, je Starý Osek. Právě v ní stál a dosud stojí cisterciácký klášter. Jaký byl tedy počet „domácích“ rodů právě zde? Na tuto otázku odpoví následující tabulka.

Tab. č.113: Rody zaznamenané v obci Starý Osek podle I., II. a III. oseckého urbáře a Berní ruly

Starý Osek			
1603	1625	1654	1664
Model			
Müller	Müller	Miller	Müller
Scharsack			
Heintzman			
Spitz			
Hübler			
Schmidt			
Haßlinger			
Sander	Sander		
Hancka			
	Erlar		
	Scherber		
	Lampa		
	Weckenbrodt	Merbrodt	
	Kral		
	Püttner		
		Gayer	
		Kindermans	
		Kohler	
		Rychter	
		Šneider	
		Lynkh	Linckh
		Šeunfluga	
			Preuer
			Gutzt
			Palm
			Mader
			Rösler
			Heußler

Taktéž zde se tedy setkáváme s velkou migrací ve sledovaném období. A ovšem pouze s jedním rodem, který náležel k „domácím“ rodům. Jedná se o rod Müllerů, který je v tabulce uveden také jako Miller. Zde se tedy vyskytuje pouze jediný takový rod, a naopak je zde velice silně zastoupena míra migrace, což opět vypovídá o nestabilitě.

Migrace a „domácí“ rody – shrnutí

V textu této kapitoly jsme se tedy zaměřili na rody, které se v jednotlivých vsích vyskytovaly během sledovaného období. Tento stav je zaznamenán v následující tabulce.

Tab.č. 114: Podíl „domácích“ rodů na skladbě vesnice

	Celkový počet vesničanů				Počet rodů ve vsi (1603-1664)	Domácí rody	Podíl DR (%)
	1603	1625	1654	1664			
Hrob	66-70	46-49	68		94	11	12
Verneřice	25-26	22-26	18	24-26	32	6	19
Oldřichov	21-22	21	20	21-22	52	0	0
Jeníkov	21	20	19	17-19	51	1	2
Kocourkov	8	8	8	7-8	21	0	0
Hajniště	10	10	11	9-10	21	0	0
Křižanov	11	11	11	11	22	0	0
Domaslavice	11	10-12	10	10-12	19	3	16
Háj	46-49	42-49	44	45-48	65	3	5
Hrdlovka	16	15-16	16	16	29	4	14
Starý Osek	10	10	9	9	34	1	3

V případě Hrobu jsme tedy dospěli k poznání, že se zde vyskytovalo 14 „domácích“ rodů. U tří z nich však byla k roku 1654 připsána ona osudná poznámka „pustý“, čili tyto tři rody nám odpadají a musíme tak jejich počet snížit a dospíváme tedy k číslu 11. Za městečkem Hrob se co do počtu umístily jako druhé Verneřice, kde oněch „domácích“ rodů bylo šest. Se čtyřmi „domácími rody“ se dále umístila Hrdlovka, za ní pak ves Deutzendorf, kde byly 3 takové rody. Taktéž s třemi takovými rody následuje jako další obec Háj, ovšem vzhledem k lidnatosti této vsi je zřejmé, že toto nízké číslo „domácích rodů“ vypovídá spíše o nestabilitě, kdežto v případě Deutzendorfu je tomu přesně naopak. V Jeníkově a ve Starém Oseku pak byl pouze jeden takový rod. Ve zbývajících vesnicích ovšem nesídlil žádný „domácí“ rod.

Právě tyto rody byly velice důležitou složkou ve skladbě zkoumané společnosti a např. vlastně jen díky nim nezanikl Hrob. Přesto se ovšem na skladbě společnosti podílely poměrně malou měrou, pouhými 15%. Ještě jednou ovšem opakuji, že důvody k setrvání členů jednoho rodu v jedné určité vsi mohly být různé. Dále je také zřejmé, že setrvávání jednoho rodu v jedné vsi po celou sledovanou dobu bylo poměrně vzácné, sice bylo lze toto doložit a jak je patrné, rody, které v jedné vsi setrvaly po několik generací, reálně existovaly, a to i přes válečnou realitu, byly ovšem faktorem poměrně velmi vzácným.

Dostáváme se však také k paradoxu, neboť právě v Hrobu a Verneřicích, kde jsou „domácí“ rody zastoupeny v největším počtu, došlo k největším výkyvům v počtu vesničanů. V případě Hrobu pak také míra migrace byla v roce 1654 čtvrtou nejvyšší dosaženou mírou té

doby. V Oldřichově u Duchcova, Kocourkově, Hajništi a Křižanově přitom docházelo pouze k malým či žádným výkyvům v počtu vesničanů, a to i v době války. Současně se však v žádné z těchto vsí nevyskytoval ani jeden „domácí“ rod. Tato skutečnost je dokladem toho, že migrace tehdy byla vysoká a byla faktorem, který ovlivnila válka pouze částečně.

KAPITOLA XI.

DODATKY

Předmluva ke kapitole XI

Do této závěrečné kapitoly mám v úmyslu zahrnout několik poznámek týkajících se sledovaného území, které jsem vysledoval z urbářů, a které bych rád do této práce uvedl, k nimž mi ale nezbyl dosud prostor a proto je chci dát až na toto místo na samotném konci této práce. Bude se jednat vlastně pouze o problematiku tzv. „*mlýnského srdce kláštera*“, o němž jsem se zmínil v jedné z předchozích kapitol, dále se mu však již nijak nevěnoval.

Osecké klášterství a mlýny

V jedné z předchozích kapitol jsem uvedl, že právě mlýnům vděčil klášter za poměrně stabilní průběh hospodaření, a že právě ony byly sice procentuálně velmi malou, ovšem zároveň velmi významnou složkou klášterní ekonomiky. Taktéž se domnívám, že krize, do níž osecký klášter upadl roku 1579 se změnila roku následujícího v hospodářskou pohromu, neboť tehdy bylo v řekách tak málo vody, že podhorské mlýny nemohly mlít. Nyní se chci tedy podívat, jak byly v těchto zkoumaných vsích oseckého kláštera právě mlýny rozmístěny.

V prvním oseckém urbáři je mlýn uváděn v Hrobě, Oldřichově u Duchcova, Křižanově, v této vsi jsou dokonce uváděny hned dva mlýny, a v Háji. Mlýny jsou uvedeny také v dalších vsích, které však nejsou předmětem výzkumu této práce, a proto se jimi nebudeme zabývat. Jak je již dostatečně známo z výše uvedeného textu, tak Hrob a Háj leží nedaleko od sebe, taktéž Křižanov byl s Hrobem velmi úzce spojen. Dohromady se v těchto vsích vyskytovalo 5 mlýnů. Takový byl stav podle prvního urbáře, tedy roku 1603. Těchto pět mlýnů by tedy tvořilo ono „*mlýnářské srdce klášterství*“

Nyní se zaměříme na II. osecký urbář. V II. oseckém urbáři je však již uváděn mlýn jak v Hrobě, tak ve Verneřicích, dále v Křižanově, kde je evidován již jen jeden mlýn, a dále v Háji. Pro danou oblast jsou zde tedy evidovány 4 mlýny, a to ve vsích, které se nacházely poměrně blízko sebe. Jak je patrné, mlýn v Oldřichově u Duchcova zanikl, ale objevuje se nový mlýn ve Verneřicích, z nichž vedla cesta do zhruba 6 km vzdáleného Hrobu.

Věnujme se dále Berní rule. Berní rula zmiňuje mlýny v těchto místech: Hrob, Verneřice, Křižanov a Domaslavice. V případě Domaslavic je pak mlýn uveden u dvou jmen, a to u Pavla Dytricha a Jiřího Krejčího. Bylo by tedy možno usuzovat, že v obci byly dva mlýny. Ovšem Domaslavice měly roku 1654 dohromady 11 lidí, což je jeden z důvodů, proč se domnívám, že se jedná o jeden a ten samý mlýn, jelikož na takovou vesnici by prostě dva mlýny byly až příliš. Jednalo se zde tedy o čtyři mlýny, právě mlýn v Domaslavicích byl nový, naopak oproti záznamům z prvního a druhého urbáře není uveden mlýn v Háji. Což je vzhledem k jeho vypálení roku 1639 celkem pochopitelné. Naproti tomu ovšem v Hrobě mlýn uveden je, dokonce dvakrát. Jedná se ovšem o mlýn, který vlastnili dva lidé žijící vedle sebe, což mě vede k jednoznačnému závěru, že se jednalo o jeden mlýn, který je zde uveden dvakrát, a sice u lidí, kteří v něm pracovali. Tuto myšlenku také podporuje ta skutečnost, že v městě, které jen tak tak uniklo naprosté zkáze, by vesničané nestavěli dva mlýny. Ze

stejného důvodu nebyl již obnoven mlýn v Háji. Naproti tomu mlýn z Křižanova, který zřejmě také při vypálení vsi lehl popelem, obnoven byl.

K roku 1664 však dochází, jak je patrné ze III. oseckého urbáře, k výrazným změnám. Není to jenom proto, že zde již není uveden Hrob, kde by bylo možno tušit mlýn a který ovšem takto nemůžeme prokázat, v tomto třetím urbáři nám totiž také mizí mlýn z Křižanova. Naopak se ale objevují dva mlýny v Oldřichově u Duchcova a v Háji. Mlýn ve Verneřicích není III. oseckým urbářem doložen. Ani mlýn v Křižanově, který je zmíněn v Berní rule se do roku 1664 nezachoval. Naopak se opět objevuje mlýn v Oldřichově u Duchcova a znovu v Háji, kde byl tedy po roce 1654 opětovně vystavěn. Kromě těchto dvou doložených mlýnů můžeme tedy také usuzovat, že další mlýn byl v Hrobě, přestože toto tvrzení nelze prokázat.

Vzhledem k těmto výsledkům a též v dřívějším textu uvedeným poznámkám na téma klášterních mlýnů, se domnívám, že ono proklamované „*mlýnské srdce klášterství*“ skutečně, ovšem spíše nevědomě, existovalo. Je zřejmé, že existovaly obce, v nichž bylo výhodné postavit mlýn, a těmito obcemi byly Hrob, Háj a Křižanov, kromě nich Oldřichov u Duchcova a Verneřice. Jádrem ovšem tvořily první tři jmenované vsi. Zdá se pravděpodobné, že tyto mlýny vznikly v Hrobě, Křižanově a Háji již v šestnáctém století. Běsnění třicetileté války samozřejmě některé z nich těžce poškodilo či zničilo. Domnívám se však, že právě mlýny v Hrobě, Křižanově a Háji byly pro existenci kláštera životně důležité, neboť jistě těžily z nedaleké cesty, z hrobského trhu a hlavně zajišťovaly dostatek mouky pro samotný klášter. Právě v Hrobě a dvou uvedených vsích byly během sledované doby alespoň dva mlýny, přičemž během sledované doby pracovaly též mlýny v jiných klášterních vsích, které mohly fungovat jako náhrada za jeden z mlýnů, který byl třeba poničen a nemohl pracovat. Domnívám se, že právě proto vznikl mlýn v Oldřichově u Duchcova, ale jelikož pro toto tvrzení nemám žádnou pevnější oporu vyjma své hypotézy, kterou zde uvádím, nebudu tímto směrem dále pokračovat. Na závěr chci ovšem dodat, že tato hypotéza samozřejmě předpokládá, že mlýn v Hrobě k roku 1664 skutečně byl a sice, že se tehdy jednalo o mlýn plně funkční.

Z Á V Ě R

Touto kapitolou se uzavírá má diplomová práce, která se zabývala oseckými urbáři 17. století. Přesněji řečeno, zabývala se údaji z těchto urbářů. V sedmnáctém století vznikly celkem čtyři osecké urbáře, které zachycují stav panující na oseckém klášterství v první polovině století. Je tomu tak z toho důvodu, že ačkoli přesně hierarchicky vzato, dva z těchto urbářů vznikly v první polovině 17. století, a sice v letech 1603 a 1625, a dva další pak v druhé polovině tohoto století, v roce 1664 a 1697, poslední urbář není možno použít, neboť se jedná o přepis urbáře z roku 1603. Bohužel se mi nepodařilo zjistit, co vedlo k vytvoření tohoto čtvrtého urbáře, pravděpodobně však již určitá neschopnost čtení písma počátku sedmnáctého století. Je totiž pravda, že na konci uvedeného století byla technika psaní zcela jiná, než na jeho počátku. Nezabývejme se však tímto dále a vraťme se k jádru diplomové práce.

Ve své diplomové práci jsem se zaměřil na vesničany v klášterních vsích oseckého kláštera, ovšem pouze v těch, které se nacházely v bezprostředním okolí tohoto kláštera. Původně mělo být těchto vsí 13, nakonec jsem se věnoval ale pouze jedenácti vsím. Zabýval jsem se jednotlivými vesničany vyskytujícími se v těchto vsích v jednotlivých letech, k čemuž jsem použil hojného počtu tabulek, jimiž se prokousat nebylo jistě jednoduché. Nicméně byla to činnost velmi potřebná, protože jen na základě údajů z těchto tabulek o počtu vesničanů v jednotlivých obcích oseckého kláštera, jsem mohl přikročit k dalšímu kroku, jímž bylo rozdělení těchto lidí na „domácí“ a „cizince“ a vyjádřit následně míru jejich zastoupení na skladbě obyvatelstva jednotlivých obcí procentuálně. Současně jsem také uváděl historii jedné každé zkoumané vsi a tím mi samozřejmě vznikl určitý víceméně realitě doby odpovídající obraz. Právě do tohoto obrazu jsem posléze vnesl fakta zjištěná rozbořem z tabulek věnovaných jednotlivým vsím, přičemž ovšem fakta zjištěná z těchto tabulek prokázala větší úbytek obyvatelstva pouze v Hrobu, zde nepochybně v důsledku emigrace, a ve Verneřicích. Aby však má práce pro danou oblast byla skutečně pravdivou věnoval jsem se též fenoménu míry migrace a jejímu zastoupení na skladbě vesnického (v případě Hrobu městského) obyvatelstva u jednoho každého zkoumaného sídla. Hlavní příčinou migrace byla samozřejmě probíhající válka, neboť její hodnota procentuálně většinou v době třicetileté války narostla, přestože se vyskytly taktéž případy, jako např. Domaslavice a Křižanov, kde míra migrace

naopak klesla. Právě v těchto obcích, v nichž totiž míra migrace byla poměrně nízká, lze uvažovat o skutečně existujícím míru. Za takové vesnice je možno považovat ty, v nichž je jednak konstantní počet vesničanů během sledovaného období a současně zde není silný podíl míry migrace, tedy jistě nesmí v době třicetileté války přesáhnout 50%, a musí klesat oproti údaji uvedenému k roku 1625. Mezi takovéto vsi se tedy řadí Kocourkov, Křižanov, Hrdlovka, Starý Osek a zejména Domaslavice, které jsou pro mě přímo vzorem vsi, která i v době války žila v míru.

Migrace byla samozřejmě jevem, který lidi žijící na vsi provázel po celý historii sledovaný čas a provází je vlastně i dnes. Její hodnota probíhající válkou samozřejmě procentuálně narostla, ovšem poukázal jsem i na jiné důvody, které k ní mohly vědomě či nevědomě vést. Z této příčiny jsem se důkladně věnoval zejména příjici, která podle mého názoru ovlivnila společnost po Kryštofu Kolumbovi dosti zásadně.

Dále jsem se pak zaměřil na tzv. „domácí“ rody, tedy na rody, které jsou v jedné vsi evidovány po celé sledované období. Nakonec jsem napsal kapitolu pojednávající o mlýnech oseckého klášterství ve sledovaných obcích.

Tyto všechny kapitoly dohromady skládají určitou plastickou představu o těchto jedenácti vsích oseckého kláštera během jednašedesáti let sedmnáctého století, tedy jak v době míru, tak faktické války, dlouhotrvajícího konfliktu, který samozřejmě tyto a nejen tyto vsi poznamenal určitým způsobem.

Na úplný závěr se sluší zhodnotit, co vše právě tato práce přináší pro historické poznání. Domnívám se, že se nejedná o nic zase natolik významného, co by narušilo dosavadní představy o době, kterou pojednává tato práce. Mým původním cílem bylo zaměřit se na oblast, kde třicetiletá válka vlastně začala, na to, co přinesla právě těm vsím, o nichž v práci pojednávám, jejím obyvatelům, jak moc velké byly právě zde ztráty na životech, jak moc velké bylo poničení právě těchto vsí. Současně ovšem bylo mým cílem dobrat se k výsledku, který by nebyl jen onou pověstnou „*třtinou ve větru se klátící*“, kterou by každý větší poryv právě tohoto větru ovšem zlomil a smetl. Naopak bych byl rád (asi jako každý historik) aby právě můj pohled na danou societu přetrval a jednou se právě o něj mohl opřít někdo další. Proto jsem se snažil podpořit mnou získané výsledky z tabulek i jinými argumenty, proto se také věnuji klimatickým podmínkám, příjici, velikosti míry migrace, oseckým mlýnům. Nicméně toto vše nakonec prověří stejně jenom jedna veličina, a touto veličinou je ta, s níž právě historici mají mnoho co do činění, a sice čas.

POZNÁMKY

KAPITOLA I.

Úvod

- 1) Těchto pěti prvních klášterů vzniklo ve velmi krátkém časovém úseku, roku 1113 vznikl klášter La Ferté, roku následujícího klášter Pontigny a roku 1115 kláštery v Clairvaux a Morimond.
- 2) Viz kniha T. Velimského Hrabšici, páni z Rýzmburka, Praha 2002.
- 3) Svoboda J., Vašků Z., Cílek V.: Velká kniha o klimatu zemí Koruny české, s. 137 -138.
- 4) Tamtéž ,s.138
- 5) Srovnej Velimský T.: Milhostici a statek (praedium) v Mašově in Trans montes ad fontes, Most 1998, s. 69 – 80.
- 6) Velimský T.: Trans montes ad fontes, Most 1998, s. 69-70
- 7) Blíže k tomuto viz Buben, M.: Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů, Praha 2000

KAPITOLA II.

První osecký urbář

- 1) Hrob byl povýšen na městečko koncem sedmdesátých let 15. století, tedy za vlády Vladislava II. Jagellonského
- 2) Právo vařit pivo bylo jedním ze základních práv těch obyvatel, kteří byli postiženi nenadálou katastrofou. (uplatnilo se např. v Mostě, poté, kdy roku 1515 vyhořel. Je nutno podotknout, že pivo tehdy nesloužilo pouze k pití, ale také k jídlu, dělala se z něj např. polévka a používalo se snad i jako přísada do kaší.
- 3) Příslušná literatura uvádí, že arcibiskupství se vlastně jen díky hornické činnosti v severních Čechách drželo při životě. Ale jak je zřejmé z výše uvedeného textu, jednalo se pouze o klasickou literární nadsázku, která měla poukázat právě na důležitost a význam oseckého kláštera.
- 4) Na radu profesora Jaroslava Čechury jsem se zaměřil pouze na několik vsí nacházejících se v bezprostředním okolí oseckého kláštera.
- 5) Starší literatura na tuto skutečnost poukazuje jako na něco nepatřičného, nicméně skutečnost je zcela odlišná. Prinejmenším udivující by naopak bylo, kdyby oněmi podnikateli v dané oblasti byli Češi. Nezapomínejme, že se jednalo o oblast, kde, alespoň podle onomastických údajů, žilo ve vsích 98-100% Němců.
- 6) Kocourek L.: Inkorporované farnosti oseckého kláštera in 800 let kláštera Osek, Jubilejní sborník, Cisterciácké opatství Osek a Spolek přátel kláštera Osek, 1996, s. 102-111.
- 7) Daniel II. Milík byl velmi zajímavou postavou, která byla do hodnosti biskupa povýšen svévolně knížetem Vladislavem Jindřichem roku 1197 za jeho krátké vlády. Daniel II. Milík byl poté biskupem až do své smrti (+1214).
- 8) Název Starý Osek vznikl tak, že je v urbářích zapsáno jméno Neudörfell a dále vpisek „oder Alt Osek“

KAPITOLA III.

Druhý osecký urbář

- 1) Pokud se týče vztahu mezi Rudolfem a Matyášem, je třeba se zaměřit na rodinné vazby. Jistě, byli bratry. Ovšem Maxmilián II. měl celkem šest synů, Rudolfa, Arnošta, Matyáše, Maxmiliána, Albrechta a Václava, kteří přežili dětský věk. Z nich právě dva nejstarší, tedy Rudolf a Arnošt odjeli roku 1563 do Španělska. Matyáš se narodil roku 1557 jako třetí syn v pořadí a v roce odjezdu starších bratrů mu tedy bylo 6 let. Rázem se stal favoritem dvora, zejména poté, kdy se šušovalo, že chlapci ve Španělsku zůstanou trvale, neboť Filip II. ještě před příjezdem princů přišel o svého jediného syna, dona Carlose. Návrat těchto dvou bratrů roku 1571 musel být pro Matyáše šokem. Najednou byl opět zase pouze mladším synem, navíc ještě až třetím v pořadí. Zřejmě kvůli svému otci se však podrobil. Této hypotéze nasvědčuje též skutečnost, že se nechal roku 1578 prohlásit Generálními stavy Nizozemí za nizozemského místodržícího. Z tohoto pohledu není ani tak podstatné, že zde katastrofálně neuspěl a následně Rudolf II. musel zaplatit jeho dluhy, které zde Matyáš nadělal, ale že se tak stalo těsně po otcově smrti, která nastala roku 1576. Pokud se týče jeho dalších šancí, ty velmi vzrostly roku 1593, kdy smrtí Arnošta by vše dědil právě Matyáš. A pokud se týče samotného Rudolfa, zřejmě si dobře i přes svou povýšenost uvědomoval, z čeho pramení bratrova snaha a nevraživost.
- 2) Text Majestátu je doslovně převzat z publikace Dějiny Čech a Moravy nové doby, díl první, 1940, s. 647 -653
- 3) Vorel, P.: Velké dějiny zemí Koruny české VII., s. 407-408.

- 4) Všichni uvedení direktoři pochopitelně skončili svůj život na Staroměstském náměstí, kde byli s'tati při staroměstské exekuci.
- 5) Mikulec, J.: Rekatalizace šlechty v Čechách, koho je víra, toho je i náboženství, str. 30.

KAPITOLA IV.

Srovnání I. a II. oseckého urbáře

- 1) Maur E.: Poddaní točnického panství v druhé polovině 17. století, SAP 1964, s. 57-77.

KAPITOLA V.

Kláster Osek a třicetiletá válka

- 1) Budínská J., Jančárek P., Procházka J.: Hrob, dějiny města, s. 27.
- 2) Jedná se o onen katolický kostel postavený v letech 1594 – 1600 a vysvěcený roku 1602.
- 3) První bitva u Breitenfeldu proběhla 18. září 1631, bitva u Lützenu proběhla 16. listopadu 1632 a přestože skončila nerozhodně, pokud by pokračovala, Valdštejn by ji s největší pravděpodobností prohrál.
- 4) Johann Banner byl vynikající vojevůdce své doby. Představoval osobnost, která dostatečně vyvážila ztrátu Gustava II. Adolfa. Je ovšem přímo signifikantní, že nepadl v boji na válečném poli, ale jeho skon byl zapříčiněn selháním jater po pravidelné několikaleté nadměrné spotřebě alkoholu.
- 5) Budínská J., Jančárek P., Procházka J.: Hrob, dějiny města, s. 27-28.
- 6) Tamtéž, s.28
- 7) Tamtéž, s.28
- 8) Generál Wrangel byl nástupcem po Lennartu Torstenssonovi, který již když se stal vrchním velitelem švédské armády, trpěl astmatem, jenž se mu postupně rozšířil až do prsou a proto musel na svou hodnost rezignovat a odjet domů do Švédska. Svého nástupce volil ze tří možností, jednou z nich byl též generál Königsmark, který na konci války dobyl Prahu. Jak známo Torstensson vybral mladého Wrangela.
- 9) Hrad Hněvín, původním názvem Landeswarte, byl proto po třicetileté válce na žádost samotných Mostečanů v letech 1651 – 1653 zbourán.
- 10) Pokud se týká cechů, ty jsou v Hrobě zaznamenány až po polovině 16. století. K roku 1559 máme informaci o dvojcechu krejčí a ševců, k roku 1570 pak existují zprávy o cechu řezníků a k roku 1613 se zde vytvořil dvojcech řezníků a pekařů.
- 11) Letopisec Jarloch jej nazývá „neobratným vozkou“, který řídí zemi jako vůz, jenž kodrcá po cestě a zapadne do každého výmolu, a je smutnou pravdou, že kníže Bedřich, starší bratr Přemysla Otakara I. (ten se narodil až jako třetí syn ze čtyř), nebyl příliš schopný a obratný, a Jarlochovo označení nemůže snížit ani fakt, že Bedřichova vláda se odehrála v době, kdy na trůnu Svaté říše římské seděl Fridrich Barbarosa, který Bedřichovi příliš nepřál.
- 12) Janův syn Karel IV. tyto daně zachoval.
- 13) V Hrdlovce se roku 1973 propadla silnice. Následným průzkumem se zjistilo, že pod většinou vesnice vedou šachty, a akutně tedy hrozilo, že se začne propadat země i na jiných místech. Proto byli odtud obyvatelé přestěhováni do nedalekého Oseka a celá obec byla z bezpečnostních důvodů stržena.
- 14) Blíže k tomuto pojmu Kocourek L.: Inkorporované farnosti oseckého kláštera in 800 let kláštera Osek, Jubilejní sborník, Cisterciácké opatství Osek a Spolek přátel kláštera Osek, Osek 1996, s. 102 – 111.

KAPITOLA VII.

Třetí osecký urbář

- 1) Opat Laurentius Scipio byl roku 1680, tedy ve svých 69 letech, stižen mrtvicí, kterou ale překonal, nicméně v letech 1680-1688 se zdržoval většinou v Horní Lužici, kde se léčil. Jeho povaha se stala nedůvěřivou a často se pak hádal s ostatními mnichy z oseckého kláštera, dokonce snad též některé z kláštera vyhodil.
- 2) Po celou sledovanou dobu byl Hrob právovárečnou obcí.
- 3) Budínská J., Jančárek P., Procházka J.: Hrob, dějiny města, s.32-33.

KAPITOLA X.

Možné příčiny migrace

- 1) Všechny klimatohistorické údaje pocházejí z knihy Velká kniha o klimatu zemí Koruny české.
- 2) Tyto studie in Mostecko-Litvínovsko, Regionální studie VII. Most 1968.

PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY

OA Litoměřice, Řád cisterciáků Osek, karton 184, Osecké urbáře z let 1603 a 1697

OA Litoměřice, Řád cisterciáků Osek, karton 185, Osecký urbář z roku 1625

OA Litoměřice, Řád cisterciáků Osek, karton 186, Osecký urbář z roku 1664

OA Litoměřice, Berní rula –Litoměřicko 1-100

OA Teplice, Fond města Hrobu, Hrobská kronika, T37

NA Praha, TK Litoměřice, karton 1761:52 - Osek, panství, spisy

LITERATURA

Buben, Milan Michael: Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů, Logik s. r. o., Praha 2000

Budínská J., Jančárek P., Procházka J.: Hrob, dějiny města, Krajské muzeum v Teplicích, Teplice 1982

Cisterciácké opatství Osek a Spolek přátel kláštera Osek: 800 let kláštera Osek, Milan Holenda, Chřibská 1996

Červený V., Červená J.: Berní rula, Generální rejstřík ke všem svazkům (vydaným i dosud nevydaným) berní ruly z roku 1654, doplněný (tam kde se nedochovaly) o soupis poddaných z roku 1651, nakladatelství Libri, Praha 2003

Elman, J.: Regionální studie VII, Mostecko – Litvínovsko, DIALOG, Most 1968

Englund, P.: Nepokojná léta, historie třicetileté války, ze švédského originálu Ofredsår. Om den svenska stormakstiden och en man i dess mitt, Atlantis, 1993 přeložili Mandaus L. a Hartlová D., Nakladatelství Lidové Noviny, Praha, 2001

Gelmi, J.: Papežové, Verlag Styria, Graz-Wien – Köln, 1989, přeložila Goldmannová M., Mladá fronta, Praha 1994

Charvátová, K.: Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420, KAROLINUM, Praha 1998

Kořán – Rezek – Svátek – Prášek: Dějiny Čech a Moravy nové doby, díl druhý, Praha 1940

Mikulec, J.: Rekatolizace šlechty v Čechách, Havran, Praha 2005

Novotný V.: České dějiny I., Čechy královské za Přemysla I. a Václava I., nákladem Jana Laichtera, Praha 1928

Svoboda J., Vašků Z., Cílek J.: Velká kniha o klimatu zemí Koruny české, Regia, Praha 2003

Velimský T.: Hrabišici, páni z Rýzmburka, Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 2002

Velimský T.: Trans montes ad fontes, Ústav archeologické památkové péče severozápadních Čech, Most 1998

Vodák, J.B.: Příběhy sedmi moří, Nakladatelství dopravy a spojů, Praha, 1990

Vorel. P.: Velké dějiny zemí Koruny české,sv. VII. 1525-1618,Paseka, Praha, 2004

ČLÁNKY

Maur E.: Poddání točnického panství v druhé polovině 17. století, SAP 1964, s. 57-77

Maur E.: Poddání točnického panství v druhé polovině 17. století,SAP 1965,s 277-297

.....

se **nesmí kopírovat** a že pokud ji použije pro svou práci, bude ji **citovat jako každý jiný pramen.**

[illegible]

